

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

[Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı]

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

NURAN TURAN'IN HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Hediye İNER

Danışman
Doç. Dr. Şerife AKPINAR

Konya 2020

ÖN SÖZ

Toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanması, değerlerin gelecek nesillere aktarılması ile mümkün olacaktır. Bunun için değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması büyük bir önem arz etmektedir. Bireylerin, sadece bilişsel olarak eğitilip ahlâk yönünden eksik bırakılması toplumda dönüşü olmayan tahribatlara yol açmakta; hırsızlık, yalan söyleme, bencillik, sorumsuzluk gibi olumsuz davranışlar ortaya çıkmaktadır. Ahlâk eğitiminin gerekliliğinin bilincine sahip ülkeler, eğitim politikalarında ciddi yeniliklere ve düzenlemelere yer vermektedir. Ülkemizde de insanın ahlâkî olarak eğitilmesi için değerler eğitimi alanında yeni çalışmalar başlatılmıştır.

Değerler eğitimi ile ilgili ilk eğitimini ailede alan çocuk, okul ortamında değerler sistemine yeni değerler katma imkânı bulabilecektir. Okul ortamında değerler eğitimi, edebî metinler yolu ile yapılmaktadır. Edebî eserler, çocukların zorlama olmadan kendi isteği ile okuduğu, istedik ve olumlu davranışları öğrenebildiği araçlardır. Bunun için çocukların her daim bulunduğu edebî metinler, değerler eğitimi açısından incelenmeli ve öğretim programının amaçları yerine getirilebilmelidir. Böylece Türkçe Öğretim Programında yer alan vatan ve millet sevgisini içselleştirerek ülkesini seven, birlik ve beraberliği önemseyen, olumlu davranışlarıyla öne çıkan, millî, ahlâkî ve evrensel değerlere sahip olan bireyler yetiştirmek için önemli yol kat edilmiş olacaktır.

Bu çalışmada, Kültür Bakanlığı Yayın Danışma Kurulu üyeliği yapmış ve eserleri pek çok dile çevrilmiş Nuran Turan'ın ortaokul öğrencilerinin okuyabileceği niteliklere sahip Türkçe Tema Hikâyeleri, iletiler ve değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Tez, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş ve yöntem, ikinci bölümde ise değerler eğitiminin kuramsal çerçevesi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Nuran Turan'ın hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde, incelenen eserlerin bulgular ve yorumları, beşinci bölümde de sonuç ve önerilere yer verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan, değerli bilgileriyle bana yol göstermek için uzaktan tez yazma sürecinde benden desteğini hiç esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Şerife AKPINAR'a, yüksek lisans döneminde bana yol gösteren Türkçe Eğitimi bölümündeki kıymetli hocalarıma, çalışmama konu olarak bana ilham veren, çocuklara bir ışık olma gayesiyle eserler kaleme almış olan, hayatını yazarken bana

içtenlikle yardım eden ve köydeki öğrencilerime birer dünya sunan çocuk edebiyatı yazarı Nuran TURAN'a, Turan üzerine yaptığı makalesini bana düzenleyerek gönderen Dr. Melike GÜNYÜZ'e, çalışmamdaki iletileri benden sonra inceleme görevi üstlenen ve her daim benden yardımını esirgemeyen yüksek lisans eğitimi almakta olan Türk Dili Edebiyatı öğretmeni nişanlıma, çocukluktan bugüne ilk eğitimimi aldığım, değerler başta olmak üzere her şeyi ondan öğrendiğim ilk öğretmenim ve eğitimimde emeği olan kıymetli anneme, ilk arkadaşım olan ve her an yanımda olacağını bildiğim canım kardeşim Ahmet ÖZ'e, hayatımın her anında yanımda olan aileme ve görev yaptığım ilçedeki olumsuzluklarda tez yazarken manevi desteğini benden esirgemeyen mesai arkadaşım Aylin YILMAZ'a ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç biliyor, şükranlarımı sunuyorum.

Hediye İNER
KONYA- 2020

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	VI
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	VII
KISALTMALAR	VIII
TABLolar	IX
ÖZET	XI
ABSTRACT	XII
BÖLÜM 1	1
1.GİRİŞ- YÖNTEM	1
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu	1
Araştırmanın Amacı	1
Araştırmanın Önemi	1
Sınırlılıklar	2
YÖNTEM	2
Araştırmanın Modeli	2
Çalışma Materyali	2
Verilerin Toplanması	2
Verilerin Analizi	3
BÖLÜM 2	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Değer Kavramı	4
2.2. Değerlerin Özellikleri	5
2.3. Değerlerin Önemi ve İşlevleri	7
2.4. Değerler Eğitimi	8
2.5. Değerlerin Öğretimi ve Değer Eğitimi Yaklaşımları	12
2.5.1. Doğrudan değer öğretimi (telkin yöntemi)	13
2.5.2. Değeri belirginleştirme (değer açıklama) yöntemi	13
2.5.3. Değer analizi (çözümleme yöntemi)	14

2.5.4. Ahlâkî ikilem (ahlâkî muhakeme) yöntemi	14
2.5.5. Değerlerin gizli öğretimi (örtük program)	15
2.6. Edebî Eserle Değer Öğretimi	16
BÖLÜM 3	20
3. NURAN TURAN'IN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	20
3.1. Hayatı	20
3.2. Edebî Kişiliği	21
3.3. Eserleri	32
3.3.1. Türkçe tema hikâyeleri	33
3.3.2. Doğa öyküleri.....	33
3.3.3. Kır öyküleri	34
3.3.4. Düş gezgini serisi	34
3.3.5. Düş gezgini 2 serisi	35
3.3.6. Nasrettin Hoca ve değerler serisi	35
3.3.7. Okul öncesi için seslendirilmiş masallar ve öykülerden oluşan sesli kitaplar	35
3.3.8. Arapça yayımlanan kitapları	36
3.3.9. Yabancı dilde yayımlanan kitapları	36
3.3.10. Diğer hikâyeleri	37
BÖLÜM 4	41
4. BULGULAR VE YORUMLAR	41
4.1. Adalet ve Eşitlik.....	41
4.2. Aile Birliğine Önem Verme	50
4.3. Barış	54
4.4. Bilimsellik.....	59
4.5. Çalışkanlık	66
4.6. Dayanışma.....	74
4.7. Duyarlılık	81
4.8. Dürüstlük.....	86
4.9. Estetik	92
4.10. Saygı	100
4.11. Sevgi	110
4.11.1. İnsan sevgisi.....	112
4.11.2. Aile sevgisi.....	120
4.11.3. Hayvan sevgisi	124
4.11.4. Doğa sevgisi.....	127
4.11.5. Okuma sevgisi.....	130
4.12. Sorumluluk.....	137
4.13. Vatanseverlik	144
4.14. Yardımseverlik.....	150

DİĞER DEĞERLER	157
4.15. Arkadaşlık	158
4.16. Cesaret.....	166
4.17. Hediyeleşmek.....	168
4.18. Misafirperverlik	174
4.19. Sabır	178
4.20. Sağlık-Temizlik.....	180
BÖLÜM 5	182
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	182
5.1. SONUÇLAR.....	182
5.2. ÖNERİLER.....	189
KAYNAKÇA.....	190
EKLER.....	195
ÖZGEÇMİŞ	210

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Nuran Turan'ın Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **225** sayfalık kısmına ilişkin, 28/06/2020 tarihinde tez danışmanım tarafından **TURNİTİN** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %4 olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

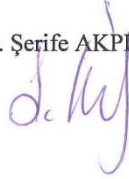
1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

30/06/2020

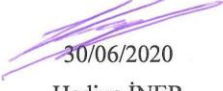
Hediye İNER

Doç. Dr. Şerife AKPINAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ**BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ**

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

30/06/2020

Hediye İNER

KISALTMALAR**Akt.:** Aktaran**APP:** Atatürk Pera Palas'ta**bs.:** Baskı**BŞ:** Bahtsız Şehzade**C:** Cilt**EG:** Ekocan Gezegeni**G:** Gilgamiş**KS:** Kapadokya'nın Sırları**KTD:** Kar Tanelerinin Dansı**LİE:** Lila ile Eren**MEB:** Millî Eğitim Bakanlığı**NH:** Nasreddin Hoca**Parag.:** Paragraf**s.:** Sayfa**S:** Sayı**SKİH:** Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat**TDK:** Türk Dil Kurumu**UM:** Ulya Mardin'de

TABLolar

Tablo 1. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Adalet- Eşitlik Değerinin Dağılımı

Tablo 2. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Dağılımı

Tablo 3. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Barış Değerinin Dağılımı

Tablo 4. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Bilimsellik Değerinin Dağılımı

Tablo 5. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Çalışkanlık Değerinin Dağılımı

Tablo 6. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Dayanışma Değerinin Dağılımı

Tablo 7. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Duyarlılık Değerinin Dağılımı

Tablo 8. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı

Tablo 9. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Estetik Değerinin Dağılımı

Tablo 10. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Saygı Değerinin Dağılımı

Tablo 11. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sevgi Değerinin Dağılımı

Tablo 12. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı

Tablo 13. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı

Tablo 14. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı

Tablo 15. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Arkadaşlık Değerinin Dağılımı

Tablo 16. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Cesaret Değerinin Dağılımı

Tablo 17. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Hediyeleşmek Değerinin Dağılımı

Tablo 18. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Misafirperverlik Değerinin Dağılımı

Tablo 19. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sabır Değerinin Dağılımı

Tablo 20. Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sağlık- Temizlik Değerinin Dağılımı

Tablo 21. Turan'ın Türkçe Tema Hikâyeleri'nde Yer Alan Değerlerin Toplam İşlenme Sıklığı

ÖZET

[Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı]
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

NURAN TURAN'IN HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hediye İNER

Bu çalışmanın amacı, Nuran Turan'ın Ekim 2018 tarihinde yayımlanan Türkçe Tema Hikâyeleri'ni değerler eğitimi açısından incelemek ve Turan'ın çocuk edebiyatındaki önemini göstermektir. Araştırmada, Turan tarafından tasnif edilmiş Türkçe Tema Hikâyeleri içinde yer alan on kitaptan yararlanılmıştır. Çalışmada bu eserler, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 18 değer ve bu tasnifte yer almayan diğer değerler de dikkate alınarak incelenmiştir. İncelenen bu eserlerdeki iletilerde değerlerin nasıl ele alındığı ve ne sıklıkla işlendiği tespit edilmiş ve değerler eğitiminde nasıl kullanılacağı üzerinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tez, beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yöntem kısmı yer almaktadır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma seçilen tüm evreni kapsamaktadır. Bunun için örneklem alma yoluna gidilmemiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise kuramsal çerçeve yer almaktadır. Bu bölümde; değer kavramı, değerlerin özellikleri, değerlerin önemi ve işlevleri, değerler eğitimi, değerlerin öğretimi ve değer eğitimi yaklaşımları ve edebî eserle değer öğretimi konularından bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde, Nuran Turan'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri anlatılarak yazarın çocuk edebiyatındaki yeri tespit edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Nuran Turan'ın incelemeye tabii tutulan on eserindeki iletiler yirmi değer başlığında tasnif edilerek incelenmiş ve değerlerin eserlerde ne sıklıkla yer aldığı analiz edilmiştir. Beşinci bölümde ise çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda sonuç ve önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca tezde faydalanan tüm kaynaklar, kaynakçada gösterilmiştir. Yazarla yapılan röportaj ve yazar ile iletişim sonucu yer alan fotoğraflar ekler kısmında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nuran Turan, Değerler eğitimi, değer, hikâye.

ABSTRACT

Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

**INVESTIGATION OF NURAN TURAN'S STORIES IN TERMS OF VALUES
EDUCATION**

Hediye İNER

The aim of this study is to analyze Türkçe Tema Hikâyeleri published by Nuran Turan in 2018 October through the perspective of values education and to point out her importance on children's literature. In this study ten books within Türkçe Tema Hikâyeleri graded by Turan, are practiced on. These Works are studied not only by the perspective of eighteen values that are in Social Studies Curriculum of 2018 but also other values that don't include this classification the frequency the approach and the way of using the messages that are studied in these works are determined.

The thesis has five parts. The procedure takes parts at first. The document review which is one of the way of qualitative researches is used in this study. The study includes the whole selected universe. For this, sampling is not used.

Speculative frames takes place in the second part. The value concept, the qualities the importance, the functions of values, values education, teaching values by literary work are studied. In the third part Nuran Turan is located in the children's literature by telling her life her literary personality and works.

In the fourth part the messages that are studied on the ten Works of Nuran Turan are classified in ten value titles and the frequency of values are analysed. In the fifth part the results and suggestion are proposed by the light of evidences. Also the references that are used in thesis are indicated in reference. The interview with the writer and photos related with conversations take part in appendix.

Keywords: Nuran Turan, Values education, value, story.

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ- YÖNTEM

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu, yazar Nuran Turan'ın 'Türkçe Tema Hikâyeleri'nde yer alan iletilerin tespit edilmesi ve değerler eğitimi açısından incelemesidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, günümüz çocuk edebiyatının önemli yazarlarından olan ve bir dönem Kültür Bakanlığı Çocuk Kitapları Yayın Danışma Kurulu Üyeliği yapan Nuran Turan'ın 'Türkçe Tema Hikâyeleri' adıyla seri hâlinde yayımladığı hikâyelerinin iletilerini tespit etmek ve bu iletilerden hareketle eserleri değerler eğitimi açısından incelemektir.

Ayrıca yazarın hayatı, eserleri ve edebî kişiliği incelenerek çocuk edebiyatı içindeki yeri tespit edilmiştir.

Araştırmanın Önemi

İster çocuk ister yetişkin olsun her birey okuduğu kitaptan bir şeyler anlama amacı taşımaktadır. 'Yazar burada ne anlatıyor?', 'Yazarın mesajı ne gibi?' sorular zihinlerinde yer etmektedir. Bu gibi sorulara verilen cevaplar metnin tamamına bağlı kalarak veriliyorsa örtük iletiyi ortaya çıkarır. Çocuklara sunulacak iletinin örtük bir biçimde verilmesi, çocuğun iletiyi ve beraberinde getirdiği değerleri içselleştirme sürecini daha kolay hâle getirecektir.

Toplumun devamlılığını değerlerimizle sağlamaktayız. Değerlerimizi de çeşitli kanallardan aktarmaktayız, kitaplar da bu kanallardan biridir. Çocuk edebiyatı çerçevesinde değerlendirilen kitaplarda yer alan iletilerin tespit edilerek değerler eğitimi açısından incelenmesi de oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışma sayesinde, çocuk edebiyatı yazarlarından olan Nuran Turan'ın kitaplarının incelenmesi, yazarın ve hikâyelerinin aileler ve başta eğitimciler olmak üzere geniş kitleler arasında tanınmasını sağlayacaktır.

Bugüne kadar Nuran Turan üzerine tez düzeyinde müstakil olarak akademik bir çalışma yapılmamıştır. Söz konusu eksikliği gidermek üzere hazırlanan bu çalışma Nuran Turan üzerine yapılan akademik ilk çalışma olması açısından önemlidir.

Bu çalışmanın bir başka önemi ise Nuran Turan'ın çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe ders kitapları içerisinde yer verilmesini teşvik etmek ve bu metinlerin Türkçe öğretimi bağlamında değerler eğitimi açısından gerekliliğini ortaya koymaktır.

Sınırlılıklar

Çalışma, Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyeleri ile sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Yöntemde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, toplum bilimlerinin bazı alanlarında görüşme ya da gözlem yoluyla bilgi toplanmadığı durumlarda o alanlardaki dokümanların incelenerek bilgi edinilmesidir (Alnıaçık ve İslamoğlu, 2016, s. 224).

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

Çalışma Materyali

Nuran Turan'ın, tüm eserleri arasından “Türkçe Tema Hikâye” başlığı altında tasnif edilen on hikâyesi çalışmamızın materyalidir. “Türkçe Tema Hikâyeleri”nin isimleri sırasıyla şu şekilde sıralanabilir: Atatürk Pera Palas'ta, Bahtsız Şehzade, Ekocan Gezegeni, Gılgamış, Kapadokya'nın Sırları, Kar Tanelerinin Dansı, Lila ile Eren, Nasreddin Hoca, Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat, Ulya Mardin'de.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada incelenen yazarın hayatı hakkındaki bilgiler, kendisi ile görüşülerek, yazarın görüşlerinden yararlanılarak ve çeşitli röportajlardan sağlanan veriler kullanılarak elde edilmiştir. Yazarın Türkçe Tema Hikâyeleri ve diğer eserleri temin edilerek toplanmıştır. Toplanan bu eserlerdeki iletiler tespit edilme

aşamasındayken iki kez, değerler eğitimi açısından yorumlanması aşamasında ise iki kez okunarak bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca değerler eğitimi ile ilgili materyaller, kitaplar, sözlükler, tezler ve makalelerden de yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Hikâyelerin incelenmesinden elde edilen veriler üzerinde “Betimsel analiz” yapılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımı, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre analizidir. Verilerin sistematik ve net bir şekilde sunulması bu analizde önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

Bu çalışma için Millî Eğitim Bakanlığının esas aldığı değerler eğitimi yönergesinde yer alan değerler ile İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 18 değer göz önünde bulundurulmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerleri kapsadığı için Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, çalışmamızda esas alınmıştır.

Türkçe Tema Hikâyeleri, eleştirel bir gözle okunarak doküman incelemesi yöntemi ile notlar çıkarılmış ve alıntılar yapılmıştır. Elde edilen veriler yeni bir sınıflandırmayla bir araya getirilerek ilgili bölümlerde çözümlenmeleri gerçekleştirilmiştir. Turan’ın on hikâye kitabından oluşan Türkçe Tema Hikâyeleri bu bağlamda ele alınarak Sosyal Bilgiler 2018 Öğretim Programı’nda yer alan adalet ve eşitlik, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik; ayrıca öğretim programı kapsamı dışında kalan arkadaşlık, cesaret, hediyeleşmek, misafirperverlik, sabır, sağlık ve temizlik değerlerinin iletileri incelenmiş ve değerler eğitimi açısından yorumlanmıştır.

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde değer kavramı, değerlerin özellikleri, değerlerin önemi ve işlevleri, değerler eğitimi, değerlerin öğretimi ve değer eğitimi yaklaşımları ve edebî eserle değer öğretimi konularına yer verilmiştir.

2.1. Değer Kavramı

Değer, iktisattan sosyolojiye, sanattan eğitime kadar pek çok alanda yer edinen bir kavram olmuştur.

Türkçe Sözlük'te değer, *“Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör”* şeklinde adlandırılırken aynı zamanda, *“Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü”* olarak da tanımlanmıştır (TDK, 2011, s. 607).

Etimoloji sözlükte ise değer şöyle tanımlanmaktadır: *“tegmek (dokunmak, değmek, sürünmek, yaklaşmak) ten teg-e-r/ teğer- değer; tegir, pay, hisse, kıymet. Teg+ir, eşit olmak, değmek, teg+mek; ulaşmak, erişmek, dokunmak, yetişmek, eş değer olmak, Kaşgarlı'nın lügatinde, tegir (değer, eder)”* anlamlarındadır (Eyüpoğlu, 1995, s. 1722-174).

“Değerler üzerine pek çok araştırma, çalışma yapılmış ve yapılmaya da devam etmekteyken değerlerin kapsamı konusunda ortak bir görüş birliğine varılamamıştır. Bu durumun nedeni, değer kavramının disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınmasıdır. Bu yüzden herkes tarafından kabul edilebilecek bir değer tanımı yapılamamaktadır” (Güven, 2014, s. 15). Değerler eğitimi anlamlandırabilmek için öncelikle değer kavramının Sosyal Bilimler disiplinindeki karşılığını öğrenmek gerekmektedir. *“İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir.”* (Bilgin, 1995, s. 83).

Değer kavramı, pek çok yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır: İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretimi Programında değer kavramı, *“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve*

yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.” (MEB, 2018, s. 3) olarak tanımlanmıştır. “Bireyin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak, istekleri, arzu edilen veya edilmeyen durumları gösterir” (Erdem, 2003, s. 56) diyerek Erdem, değer kavramını bir durumu diğerine tercih etme olarak tanımlamış ve kavramın tanımı için farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Aydın ise değer kavramını şu sözlerle ifade etmiştir: “Sosyolojik açıdan genel olarak değer, kişiye ve gruba yararlı, kişi ve grup için istenilir, kişi veya grup tarafından beğenilen her şey olarak tanımlanabilir.” (Aydın, 2011, s. 39).

Yaman, değer kavramı için “Bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklarıdır” (Yaman, 2014, s. 17) diyerek değeri, bireyin duyarlı olma durumu olarak ifade etmiştir.

“Değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkilemede, tutum ve davranışların belirlenmesinde önemli bir rol oynar” (Dilmaç, 1999). Bireylerin eylemleri sadece bireyi değil toplumu da yakından ilgilendirmektedir. Bu tanımdan hareketle, değer, bireysellikten çıkıp toplumsal bir nitelik kazanmıştır.

Tanımlarda da ifade bulduğu üzere ‘değer’ insanların bulunduğu her alanda, o alanla ilgili olarak istenilen her şeydir. Ayrıca ‘değer’ kavramı insanları diğer canlılardan ayıran bir ahlak düzenidir, denilebilir.

2.2. Değerlerin Özellikleri

İnsanoğlu, var olduğu günden bu yana iyilik, doğruluk, dürüstlük, sevgi, saygı, temizlik gibi değerlere ihtiyaç duymuştur. Sosyal bir varlık olan insan bu değerlerle iç içedir ve bu değerleri anlamlandırma arayışındadır.

Değerlerin anlamını tam olarak kavramak, değerlerin özelliklerini öğrenmekle mümkün olacaktır. Farklı bilim dallarıyla ilgilenen pek çok bilim insanı, değer tanımları ile değerlerin özelliklerini ortaya koymuştur.

Değerlerin özellikleri şu şekilde sınıflanmaktadır:

- a) *Değerler paylaşılır.* Kişilerin pek çoğu değerler üzerinde uzlaşmıştır. Değerler herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir.
- b) *Değerler ciddiye alınır.* Kişiler, değerleri ortak refahın korunması ve gereksinimlerin karşılanması ile birlikte görürler.
- c) *Değerler, coşkularla birlikte bulunur.* Kişiler yüce değerler uğruna özveride bulunur, savaşırlar hatta bu uğurda ölürlar.
- d) *Değerler, soyutlanabilir.* Değerler, kişilerarası uzlaşma gerektirdiği için kavramsal olarak diğer değerli nesnelardan soyutlanabilir.
- e) *Değerler, kişiden kişiye değişebilir.* Bir birey ya da toplum için değer kabul edilen bir özellik, başka bir birey ya da toplum tarafından değer olarak kabul edilmeyebilir.
- f) *Değerler, toplumsaldır.* “Toplumsal anlamda değerler; en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu toplum tarafından kabul edilen genelleştirilmiş davranış ilkeleridir.” (Aydın ve Akyol Gürler, 2012).
- g) *Değerler değişime açık yapılardır.* “Dürüstlük, çalışkanlık, dostluk, sevgi, saygı, dayanışma, namus ve alçakgönüllülük gibi değerler toplumsal değerlerdir. Bu değerler toplumdan topluma değiştiği gibi zamanla değişim kültürüyle farklı anlamlar da yüklenmektedir.” (Doğan, 2013).
- h) *Değerler dil ve sembollerle aktarılır.* “Bir toplumun konuştuğu dil ve ortak sembolleri o toplumdaki grupların ve kurumların ortak değerlerini hem yansıtır hem de yaşatır. Örneğin şan, şeref, gibi kelimeler ile evlilik sürecinde yapılan törenler sosyal değerleri yansıtır”. (Fichter, 2006, s. 167).
- i) *Değerler her alanla ilgilidirler.* “Yani ekonomik, dini, ailesel, siyasal ve benzeri her alanın değerleri vardır.” (Aydın, 2011, s. 40). Ahlak değerlerinden söz edebildiğimiz gibi ailesel değerlerden de söz edebiliriz.
- j) *Değer, ilgi gösterilen, arzu edilen şeydir.* Bu konuyla ilgilenen Perry de (1954) değerleri “ilgi” çevresinde açıklamaya çalışır.

2.3. Değerlerin Önemi ve İşlevleri

Bir arada yaşamayı sürdüren insan toplulukları iletişim kurarak farklı alanlarda yeni değer yargılarını ortaya çıkarmışlardır. Toplulukların oluşturduğu bu değerler, her alanı kendine özgü sınırlandırarak insanları yönlendirmiş ve insanlar arasında bireysel ve toplumsal bir düzene katkı sağlanmasını desteklemiştir.

“Bilindiği üzere görev anlamına gelen işlev (fonksiyon), sosyolojide herhangi bir sosyal olgunun, bütün içinde yerine getirdiği görev demektir. Hala sosyolojide geçerli olan kural, beşerî ögenin tanınmasında işlev (ler)inin bilinmesine bağlı olduğudur. Tabii değerler de bunun dışında değildir. Değerlerin işlevi, “bütün beşerî olayların gerçekleşmesinde belirleyici olmak” şeklinde formüle edilebilir. Siyasi, estetik, sosyal, ailesel, bütün beşerî olaylar bir değere dayanırlar.” (Aydın, 2011, s. 41).

Değerler, kişinin sosyal hayattaki davranışlarını kontrol etmesinde ve çevresindeki ilişkilerini şekillendirmesinde önem teşkil etmektedir. Fichter’e göre değerlerin görevlerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

a) *Değerler, yargılamada birer araç olarak kullanılır.*

b) *Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesnelere üzerinde odaklaştırırlar.*

c) *İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.*

d) *Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.*

e) *Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.*

f) *Dayanışma araçları olarak devreye girerler* (Fichter, 1990, s. 139).

Şüphesiz ki değerlerin en önemli işlevi, sosyal hayatı biçimlendirmeleridir. “Vaktinde ödenmeyen bir borç” ile hukuk alanı bireyi “söz verme, hak” gibi değerleri yerine getirmeye tabii tutmaktadır. Sanat ise sevgi ve merhamet gibi değerleri açığa çıkaran bir alandır. Dil, aile, sanat, eğitim gibi kurumlar, kendi alanları ile ilgili değerleri yerine getirmektedir. Özetle değerler, sosyal hayatın her alanındaki kurumlardaki düzenin kurulmasına yardımcı olur.

2.4. Değerler Eğitimi

Bir bütün olan bireyi, tek yönlü eğitmek ve desteklemek bazı huzursuzlukları beraberinde getirecektir. Bunun için birey eğitiminde çok yönlü bir eğitim anlayışı seçilmelidir.

Eğitim anlayışlarının temel hedefi, kendini ve çevresini tanıyan, görev ve sorumluluklarının bilincinde, iyi karaktere sahip başarılı bireyler yetiştirmektir. Toplumlar, sadece başarılı bireyler yetiştirme amacı taşırsa, yani bireyin ahlakî yönden eğitimini göz ardı ederse birbiriyle hırsla yarışan, başarılı ama olumsuz kişilik özelliklerine sahip bireyler ile karşı karşıya kalacaktır. Bu durumun pek çok örneği sosyal hayatta mevcuttur. Ancak son dönemde eğitimciler, eğitim sitemlerinde sadece başarı odaklı bir eğitim anlayışında olduklarının farkına vararak yeni yönelimli çalışmalarını desteklemektedir. Bu çalışmalar ışığında değerler eğitimi adı altında eğitime yeni bir anlayış kazandırılmıştır. Değerler eğitimi ile bireylerin evrensel, ahlakî ve ulusal nitelikleri kazanacak şekilde yetiştirilmesi amaçlanarak eğitim ve öğretim programları yeniden düzenlemeye gidilmiştir.

“Değer, insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve donanımlardır. Sahip olunan değerlerin bireylerin gelecekte kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireylerin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları hâline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/ kazandırma süreçlerine “değerler eğitimi” denilmektedir.” (Yaman, 2016, s. 18).

“Değerler eğitimi, en genel manâda bireyden beklenen, içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemesi ve bunları yaşantılarındaki olay ve olgulara yaklaşımında, davranışlarından bir ölçüt olarak kullanmasıdır.” (Akt. Güven, 2014, s. 27, Kıncal, 2007) şeklinde tanımlanabilir.

“İnsan ve yaşam için gerekli değerler, ilk çocukluk döneminden başlayarak çocuklara öğretilmelidir. Ancak ailede başlayan bu eğitim, yeterli olamamaktadır. Değerlerin kazandırılması süreci, okul döneminde verilen eğitimle desteklenmesi durumundadır.” (Ceran, 2018, s. 20).

Ailede, okulda, sosyal hayatta ve medyada sevgi, saygı, yardımseverlik, vatanseverlik, hoşgörü, sorumluluk, dürüstlük, duyarlılık, misafirperverlik, iyimserlik gibi birçok değerın yapılacak uygulamalar ile bireyin davranışa dönüştürmesi ve içselleştirmesi oldukça önemlidir.

“Değerler eğitiminin okullarda etkili bir şekilde verilebilmesi için aile ve toplum değerler eğitimi programlarını desteklemelidir.” (Ekşi ve Okudan, 2011, s. 181). Okul, aile, çevre iş birliği ile değerlerin eğitimi ivme kazanacaktır. Millî Eğitim Bakanlığı, değerler eğitimi konusunun okullarda nasıl yürütüleceğine dair bir genelge yayımlayarak değerler eğitimine verdiği kıymeti göstermiş ve eğitimcilere rehber olma görevini yerine getirmiştir:

“Değerler eğitimi toplumun tümünü ilgilendirdiğinden çok boyutlu ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan eğitim sistemini oluşturan tüm unsurların bu konuda duyarlılık ve bilinç kazanmasına ihtiyaç vardır. Öğretmenlerimizin de öğretim programlarını uygulayıcı olmanın yanı sıra öğrencilerimize değerlerimizi kazandırmada öncü rol ve görevleri bulunmaktadır.” (MEB, 2010/53 Genelge).

Bakanlığın yayımlamış olduğu genelgenin ekinde de değerler eğitimine yönelik ne tür etkinlikler yapılacağına dair öneri listeleri bulunmaktadır. Bu öneri listesi değerler eğitiminin okullarda nasıl uygulanacağını göstermektedir:

1. *Alt sınıflardaki öğrencilere yönelik olarak “Nasıl iyi, doğru, hoşgörülü ve başarılı olursun?” konulu bir mektubun yazılması.*

2. *Okulda rol model alma, yaratıcı etkinlikler vb. faaliyetlerde bulunan öğretmenlerin diğer sınıflarda etkinlik yapmalarının sağlanması.*

3. *Bir spor karşılaşmasında oyuncuların ve seyircilerin centilmence davranışlarının ön plana çıkarılması* (MEB, 2010/53 Genelge).

Bakanlığın genelge ve etkinlik önerilerinde yer alan projelerle bakanlık; bireylerin sevgi, saygı, merhamet, paylaşımcı olma, vatanseverlik, yardımseverlik, dürüstlük gibi değerleri kazanmasını hedeflemiştir.

Değerler eğitimine ilk kez bir öğretim programında yer alması ise Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile olmuştur. Sosyal bilgiler Dersi Öğretim Programları

incelemeye tabii tutulduğunda değerler eğitimine sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Değerlerin nasıl öğretileceği, hangi değerın doğrudan aktarılacağı gibi özellikler programlarda yer almıştır. Bu programda değerler kapsamlı olarak ele alınmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması hedeflenen değerler şunlardır (MEB, 2018, s. 9):

1. Adalet

2. Aile birliğine önem verme

3. Bağımsızlık

4. Barış

5. Bilimsellik

6. Çalışkanlık

7. Dayanışma

8. Duyarlılık

9. Dürüstlük

10. Estetik

11. Eşitlik

12. Özgürlük

13. Saygı

14. Sevgi

15. Sorumluluk

16. Tasarruf

17. Vatanseverlik

18. Yardımseverlik

Türkçe Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen “kök değerler” ise şunlardır (MEB, 2018, s.3):

1. Adalet
2. Dostluk
3. Dürüstlük
4. Öz Denetim
5. Sabır
6. Saygı
7. Sevgi
8. Sorumluluk
9. Vatanseverlik
10. Yardımseverlik

“Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” (MEB, 2018, s.3). Çalışmamızda değerlerin ilk defa yer aldığı bir program olan ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nı da içine almış olan 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı esas alınmıştır.

İnsan hayatında hiç kuşkusuz kitaplar, eğitimi destekleyici materyallerdir. Nitelikli kitaplar, çocukların duyarlı bir kişilik kazanmasına ve olumlu davranışlar sergilemesine yardımcıdır. Bir milletin çocuk edebiyatı eserleri o milletin çocuklara kazandırmak istediği değerler ile ilişkilidir. Öğretim çağında çocuklara edebî eserler okutarak bazı değerler öğretilir. Çocuk edebiyatı eserlerini okuyan, o eserlerdeki olumlu ve istendik değerleri içselleştiren çocuklar toplumun geleceğini şekillendirecektir. Toplumca kabul edilen değerlerin öğrenilmesi, çevreye uyum sağlayabilme ve çevrede kendine bir yer bulabilme için gereklidir.

2.5. Değerlerin Öğretimi ve Değer Eğitimi Yaklaşımları

Değerlerin eğitimi üzerine pek çok çalışma yapılması sonucu değerlerin nasıl öğretileceği konusu ortaya çıkmıştır. Pek çok araştırmacı, değerlerin nerede, nasıl ve kim tarafından öğretileceği üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar, değerlerin bir plan dahilinde en iyi şekilde okullarda öğretilbileceği görüşü vardır.

Okul boyutunda değer öğretimi ele alındığında öğretmenlerin öğrencilere değerleri nasıl aktaracağı ise bir diğer problemidir. Çünkü öğretmenin niteliği, öğretmenin kişiliği, toplumun öğretmene bakış açısı, öğretmenin yaşadığı çevre, toplumun sahip olduğu değerler ve öğretim programı gibi etkenler ile beraber değer öğretimi şekillenecektir. Değerlerin topluma kazandırabilmesi için değer öğretim yaklaşımları kullanmak gerekmektedir.

Litaratüre bakıldığında, genellikle öğretmenler tarafından en çok kullanılan değer öğretimi yaklaşımları şunlardır:

1. *Doğrudan değer öğretimi (telkin yöntemi)*
2. *Değeri belirginleştirme (değer açıklama) yöntemi*
3. *Değer analizi (çözümleme yöntemi)*
4. *Ahlâkî ikilem (ahlâkî muhakeme) yöntemi*
5. *Eylem öğrenme yaklaşımı*
6. *Sosyal öğrenme yaklaşımı (gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı)*
7. *Değerlerin gizli öğretimi (örtük program)*

Bu yaklaşımların dışında birtakım yöntemler bulunsa da en çok bilinen ve tercih edilenleri bunlardır (Gündüz, Aktepe, 2018, s. 184).

Aşağıdaki bölümlerde doğrudan değer öğretimi, değer belirginleştirme yöntemi, değer analizi, ahlâkî ikilem yöntemi ve değerlerin gizli öğretimi açıklanmıştır. Eylem öğrenme ve sosyal öğrenme yaklaşımları öğretmenleri rol model alma ve öğrenilen değeri davranış hâline geçirme açısından öneme sahiptir.

2.5.1. Doğrudan değer öğretimi (telkin yöntemi)

İnsanlık tarihi boyunca her vakitte kullanılmış olan bir yöntemdir. “*Geleneksel olarak algılansa da öğretmenler tarafından değerlerin aktarılmasında çoğu zaman başvurulan yöntemlerden biridir. Diğer yöntemler kullanılsa bile bu yöntem diğer yöntemleri tamamlayıcı özelliğe sahip olduğu için onlarla birlikte de kullanılır.*” (Gündüz, Aktepe, 2018, s. 184).

Doğrudan öğretim yaklaşımı, büyüklerin kıymet verdiği değeri doğrudan çocuklara söylediği ve çocukların değeri düşünerek öğrendiği bir yöntemdir.

Bu yaklaşımda bireylere;

1. Amacın belirlenmesi
2. Ölçütün belirlenmesi
3. Uygulanacak yöntemin seçilmesi
4. Seçilen yöntemin uygulanması
5. Seçilen yöntemin değerlendirilmesi ve gerektiğinde de tekrar etme şeklinde işlem basamakları uygulanır (Doğanay, 2011).

2.5.2. Değeri belirginleştirme (değer açıklama) yöntemi

Değer açıklama yöntemi, öğrencilerin kimsenin görüşüne bağlı kalmadan ve özgürce kendi fikirlerine göre hangi değer önemli olduğunu seçmesine ve karar vermesine yönelik bir yöntemdir. Bu yöntemi ilke edinen öğretmenler, öğrencilerin fikirlerine saygı duyarak sınıfta özgür düşüncelerini sağlarlar. Ayrıca özgür düşünen bireyler, seçtikleri ve anlam yükledikleri değer davranışını özgürce sergileme imkânı bulabilecektir.

“*Değeri belirginleştirme yaklaşımı kişiye, kendine ait bir değer dünyası kurmasına yardımcı olur. Böylelikle de çocuk kendi değer yargılarıyla dünyayı daha kolay yorumlayabilir. Bu yaklaşımın en belirgin özelliği değer ne olduğundan çok değer kazandırılma sürecinin nasıl olduğudur.*” (Akbaş, 2008).

2.5.3. Değer analizi (çözümleme yöntemi)

Değer öğretimi yaklaşımlarının içinde en akılcı ve bilimsel olarak nitelendirebilecek bir yöntemdir. “*Değer analizi yaklaşımı Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Kurulu tarafından geliştirilmiş olan bir yaklaşımdır.*” (Tahiroğlu, 2010, s. 236). “*Bu yaklaşımın değeri belirginleştirme yaklaşımından farkı öğrencilerden kendi değer sistemini savunmalarını istemesi ve bunu bir anlamda karşı tarafa argümanlarla sunabilmesidir.*” (Akt: Gündüz, Aktepe; Huitt, 2004).

Değer analizi yaklaşımının aşamaları şunlardır:

1. *Değer sorununu belirleme,*
2. *Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma,*
3. *Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama,*
4. *Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme,*
5. *Olası çözüm yollarını değerlendirme,*
6. *Çözüm yollarının her birinin olası doğrularını belirleme ve değerlendirme,*
7. *Seçenekler arasından birini seçme,*
8. *Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunmadır (Doğanay, 2007).*

2.5.4. Ahlâkî ikilem (ahlâkî muhakeme) yöntemi

Ahlâkî ikilem yöntemine göre değer öğretiminde öğrencilere ikilemler sunulur ve öğrencinin tercih edeceği duruma göre hareket edilir. “*Bu yaklaşım eğitimin tüm kademelerinde kullanılabilir. Ancak, öğrencilerin yaş farklılıkları ve değer yargıları göz önünde bulundurmaya gerekir. Bu yaklaşımda çözümün ne olduğundan ziyade, neden o çözüme ulaşıldığı daha da önem arz etmektedir.*” (Şen, 2007, s. 19).

“*Kohlberg hazırlamış olduğu kurgusal hikâyeleri, Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın çoğu ülkesindeki farklı yaşlardaki erkek çocuklarına sormuştur. Onların verdikleri cevapları, üç ana dönem olmak üzere altı farklı ahlâkî gelişim basamağında incelemiştir. Bu dönemleri çok önemsemiş ve bir dönemden diğer döneme geçişin çok önemli olduğu üzerinde durmuştur.*” (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Ahlâkî ikilem yöntemi çoğu çevrelerce kabul görmüştür yalnız sadece erkeklere uygulandığı için eleştirilmiştir. Bu dönemler örneklerle beraber aşağıda açıklanmıştır:

a) *Gelenek öncesi düzey: Bu düzeyde değerler dışa bağımlı ve kişinin kendi ihtiyaçlarındandır. Bu dönem, ceza ve itaat (4-6 yaş) ve çıkara dayalı alış-veriş (6-9 yaş) olmak üzere iki alt düzeye ayrılır.*

b) *Geleneksel düzey: Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Bu düzeyde geleneksel değerler benimsenmiştir. Bu dönem kendi içinde kişiler arası uyum (10-15 yaş) ve kanun ve düzen (15-18 yaş) olmak üzere iki alt düzeyden oluşur. Örnek: Kırmızı ışıpta geçen cezasını öder. Kanun anlayışı söz konusudur.*

c) *Gelenek ötesi düzey: Bu düzeyde insan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenmiştir. Bu dönem, sosyal anlaşma (18-20 yaş) ve evrensel ahlaki ilkeler (20 üstü) olmak üzere iki alt düzeye ayrılır. Evrensel ahlaki ilkeler basamağına ulaşan bireyin davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük vb. evrensel değerler yön verir (Selçuk, 2000, s. 112).*

Gelenek öncesi düzey: Örnek: Polisi gören sürücünün ceza almamak için ışıpta durması. Bu örnekte ceza ve itaat söz konusudur.

Geleneksel düzey: Örnek: Kırmızı ışıpta geçen cezasını öder. Kanun anlayışı bu örnekte bahsedilmiştir.

Gelenek ötesi düzey: Örnek: İdam kanunu toplumu rahatsız ediyorsa gözden geçirilmelidir. Sosyal sözleşme içeren bir örnektir.

Bahsedilen dönemler dikkate alındığında gerçek hayatta yaşanabilecek ikilemler, öğretmen tarafından sınıfa getirilerek öğrenci düşünmeye sevk edilmelidir. Böylelikle öğrenci iki zıt durumu görerek kendi değer sistemini ortaya çıkarabilecektir.

2.5.5. Değerlerin gizli öğretimi (örtük program)

Okullar formal olarak kendinden beklenen görev ve sorumlulukları yerine getirmektedir. Bazen öğretmenin kişiliği, okulun çevresi, müdürün yönetim biçimi, okulun olanakları gibi unsurlar çocukların değerleri kazanmasında etkiye sahip olan unsurlardır. Bu durumda yazılı olmayan, resmî olmayan örtük program ortaya çıkmaktadır.

“Gizli müfredat” olarak adlandırılan örtük programın, öğrencilerin günlük normal faaliyetleri çerçevesinde öğrendikleri anlam, inanç ve doğruları ifade ettiği” (Tezcan, 2003, s. 55) tanımlanmıştır.

“Bu yaklaşımda okulu toplumun değerleriyle ters düşmeyecek ve toplumun değerlerine katkıda bulunacak bir unsur olarak görmek gerekir.” (Doğanay, 2007). Bu yaklaşımın dezavantajı ise çocukların olumlu değerlerin beraberinde olumsuz davranışları da edinme ihtimalinin bulunmasıdır.

“Tarih öğretmenlerinin yaptığı bir araştırmada; öğretmenlerin öğrencilerine değerleri kazandırmak amacıyla telkin, örnek olay ve kitap analizi, belgesel ve film izletme, tarihi yerleri ve müzeleri gezdirme, biyografi inceleme, araştırma yaptırma ve model alma gibi yöntemlere ulaştığı bulgusuna ulaşılmıştır.” (Yiğittir, Öcal, 2011, s. 117). Bu araştırma, öğretmenlerin yeni yaklaşımlar ile de değerleri öğretmeye başladığının göstergesidir.

2.6. Edebî Eserle Değer Öğretimi

Bir sanat dalı olarak ortaya çıkan edebiyat, yıllar önce olduğu gibi günümüzde de insanların kendini ifade ettiği ve insanı anlamak için başvurduğu bir kaynaktır. Edebiyat, estetik duygu ve düşüncelerin ışığında bireyi eğitime görevi de üstlenmektedir.

“İnsanın ahlâkını kurma amacıyla yola çıkan eğitimin edebiyattan vazgeçemediği görülmür.” (Cemiloğlu, 2009, s. 20). Edebiyat ve eğitim iç içe geçmiş kavramlardır. Edebiyat edep kökünden türemiş ve terbiye anlamına gelmektedir. Terbiye ise eğitimle yakından ilişkilidir. Bu gibi sebeplerle edebiyatın; eğitim, ahlak gibi amaçları ilke edindiği söylenebilir.

Edebî eserler, değerlerimizi gelecek nesillere aktarmamızı sağlayan önemli bir araçtır. Ailede başlayan değerler eğitimi, okullarda çocuklara edebî zenginliklerle sunulmakta ve öğretilmektedir. Çocuk, okul ortamında edebî eserlerle tanışır ve yaşamı boyunca farklı edebî türleri öğrenir.

“Edebi eserlerin çoğu insanı eğitmek maksadıyla yazılmıştır. Türk edebiyatında Yunus Emre, Mevlana, Nâbi, Namık Kemal, Ahmet Mithat, Tevfik Fikret, Mehmet Akif, Hüseyin Rahmi gibi pek çok yazar ve şair eserlerini insana değerleri öğretmeyi amaçlayarak yazmıştır.” (Demirel, 2010, s. 70). Bu eserleri okuyan çocuklar,

toplumumuzu oluşturan değerleri edebî zevk ışığında öğrenme imkânı bulabilecek ve kendi değerler sistemini oluşturacaktır.

“Değer eğitiminin temel amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Çünkü değerler, insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahiptir. Millî, manevî ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın katkısı son derece büyüktür. Öğrencilere metinler aracılığıyla değerler Türkçe öğretiminde kazandırılmaktadır. Dolayısıyla ders kitaplarının millî, manevî, ahlâkî ve evrensel değerleri yansıtması beklenmektedir. Metinlerin hangi değerleri aktaracağını da tema ve konu örnekleri belirlemektedir. Bu anlayıştan hareketle Türkçe derslerinde öğrencilere aktarılması beklenen değerlerin programda somut bir şekilde sınıf düzeyine göre temalar ve konular başlığı altında verilmesi uygun görülmüştür.” (Ceran, 2018, s. 221-222).

Türkçe derslerinde öğretim programlarında da belirtildiği üzere kültürel zenginliğimiz olan değerlerin edebî eserler ile aktarılması uygun görülmüştür. Edebî eserler, çocuklarda estetik haz uyandırır, onları eğlendirir, çocukların duygu ve düşünce dünyasını şekillendirir ve aynı zamanda onların değerleri öğrenip içselleştirmesine olanak sağlamaktadır.

Türkçe dersinde değer aktarımında metinlere büyük görevler düşmektedir. Bunun için metinlerin taşıması gereken özellikler öğretim programında gösterilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- a) *Ders kitaplarına alınacak metinlerin edebî ve estetik değer taşımasına özellikle dikkat edilmelidir.*
- b) *Kitaba alınan metinler, temalarda belirtilen değerlere ve konu örneklerine uygun olarak seçilmelidir.*
- c) *Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek millî, manevî ve evrensel değerleri yansıtacak nitelikte olmalıdır. (MEB, 2017, s. 11)*

Günümüzde önemli bir yere sahip olan değerler, öğretim programlarında da yer edilerek toplumdaki bireylere, dolaylı ve doğrudan aktarılmaya başlanmıştır. Ceran (2018, s. 223) da metin ile değer öğretimini destekleyici ifadeler kullanmıştır: “*Çeşitli etkinlikler ya da örnek olaylar üzerinden değer kazandırmak mümkün olduğu gibi Türkçe dersinin temel araçları olan öyküleyici ya da bilgilendirici metinler aracılığıyla da etkin olarak değerler eğitimi vermek mümkündür. Değerlerin eğitimi de büyük ölçüde metinler aracılığıyla Türkçe dersi dâhilinde olmaktadır. Metinlerin vermek istediği temel ya da yan mesajlar toplumsal ya da evrensel mesajları aktarmada önemli bir yere sahiptir.*”

Metinlerden değerleri öğrenmek iki şekilde mümkün olacaktır:

Öğrenciler, öyküleyici metinlerdeki kahramanları rol model olarak değerler sistemini oluşturabilecektir. Edebî eserlerde yer alan kahramanlar, hayalî kahramanlar olabileceği gibi gerçek hayatta yer alan kahramanlar da olabilir. Mesela Millî Mücadele'nin yerel kahramanları da vatan sevgisi, özgürlük, birlik ve beraberlik gibi değerlerin aktarılmasında büyük öneme sahiptir. Bunun için öğrencilere rol model olabilecek nitelikte kahramanların yer aldığı çocuk edebiyatı eserleri değer öğretiminde kullanılmalıdır.

Öğrenciler, metinlerde yer alan iletileri tespit edip benimseme yoluyla da değerleri öğrenme imkânı bulabilecektir. Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini destekleyen iletiler içeren metinler, çocuğun değerleri içselleştirmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Edebî eserlerde değer öğretiminin çocuğa göre yapılabilmesi için iletilerin taşınması gereken özellikler vardır. Özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) *Çocuğun düş ve düşünce evreninde duyuşsal etkiler uyandırmalıdır.*
- b) *Çocuğun anlam evrenine uygun yeni yaşantılar kazandırıcı özellikte olmalıdır.*
- c) *Çocukta, yaşama, insana yönelik duyarlılık oluşturmalıdır.*
- d) *Metnin duygu ve düşünce örüntüsü içine sindirilmiş olmalıdır.*
- e) *Tarzıyla, yazar kendi duygu ve düşüncelerini dayatmamalıdır.*

f) *Evrensel insanlık değerlerini çocuklara duyumsatıcı nitelikte olmalıdır.*
(Sever, 2007).

Sonuç olarak edebî eserlerle değerler eğitimi hem öğretim programlarında yer almalı hem de dersin her aşamasında dersin hedefleri arasında bulunmalı, çocukların edebî metinlerde yer alan değerleri içselleştirip kazanması amacı güdülmelidir.

BÖLÜM 3

3. NURAN TURAN'IN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

3.1. Hayatı

Nuran Turan, 1938 İstanbul doğumludur. Mersin Cumhuriyet İlk Okulu, Mersin Lisesi Orta Okulu'nda ilk öğretimini; Kandilli Kız Lisesi ve Mersin Lisesinde de lise eğitimini tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü'nde de üniversite eğitimini tamamlamıştır.¹ Üniversite yıllarında Sabri Esat Siyavuşgil, Haldun Taner, Burhan Felek, Cevat Fehmi Başkut, Zafer Tunaya gibi hocalardan eğitim almış, onlarla tanışma imkânı bulmuştur.

Yazar, gazetecilik eğitimini aldığı yıllarda gazeteciliğin ne olduğunu bilmediğini dile getirmektedir: “O zaman hocamız Burhan Felek'ti. Burhan Felek kalkacak, Nuran Hanım buyrun siz yazın diyecek, köşe yazısına oturacağız zannediyordum. Böyle olmadığını sonradan gördük. Gazetecilik çok meşakkatli bir şey.” diyerek üniversite eğitim yıllarını böyle anlatmıştır (Saruhan, 2014, Parag. 2).

Yazar, ortaokuldan arkadaşı Barlas Turan ile evlenmiştir. Yazarın üç oğlu ve dört torunu vardır. Sık sık Amerika'ya oğullarının yanına giden Nuran Hanım, çeşitli ülkeleri seyahat etme imkânı bulmuştur. Ayrıca kayak ve resim koleksiyonerliği ile de ilgilenmektedir.

Yazar, belli bir süre çeşitli gazetelerde muhabirlik ve yazı işleri yapmıştır. Bambaşka bir sektör olan öğretmenlikte de üç yıl çalışmıştır. Anaokulunda, oğlu 2 yaşındayken beraber çalışmıştır. Daha sonraları ise eşiyle beraber inşaat şirketlerinde çalışmıştır. Nuran Turan o dönem inşaatını yaptıkları Çapa Tıp Fakültesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin bazı binalarındaki şantiyelere gitmiştir. Daktilo, muhasebe, şoförlük gibi her işi yapmıştır, kısacası en alt seviye işten en üst seviye kredi görüşmelerine kadar her işi... (Saruhan, 2014, Parag. 4). Hâlen de Yüksek İnşaat Mühendisi eşiyle beraber kurdukları inşaat şirketlerinde yöneticilik yapmaktadır.

---

¹ Yazar, hakkındaki bilgiler, kendisi Amerika'dayken mail ile gerçekleştirdiğimiz 1 Ekim 2019 tarihinde yapılan röportajdan alınan bilgilerin düzenlenmesiyle elde edilmiştir. Bundan sonra yapılacak alıntılar bu kaynaktan yapılacaktır.

Çocukluğunda ablaları ve ağabeyinin kitaplarıyla büyümüştür ve bu kitaplar onun için büyük bir şanstır. Ayrıca yazar, büyükannesinden Türk masallarını, babasından Arap dünyasının masallarını ve dini hikâyeleri dinleyerek bir çocukluk geçirmiştir. Yazarın evinde çalışan çeşitli yörelerden gelen kadınların da anlatmış olduğu masallar, onun düş dünyasını şekillendirmiştir. Bu dinlediği masalları da kendisinden beş yaş küçük kardeşine anlatarak kendini mutlu etmiştir. Daha sonraları da bu tür hikâyeleri arkadaşlarına anlatıp okul gazetesine yazmıştır. Böylece hikâye serüvenine yazar, okul çağında başlamıştır.

Nuran Hanım, “Küçükken benden beş yaş küçük kardeşime hikayeler anlatırdım. Sonra arkadaşlarıma ve çocuklarıma anlatmaya başladım hikayelerimi. İlk torunum Serdar’a da anlatmaya başlayınca o sırada Amerika’da doktorasını yapan oğlum, artık hikayelerimin gün yüzüne çıkma zamanı geldiğine beni ikna etti.” diyerek yazma serüveninin hikâyelerini anlatarak başladığını söylemiştir. Şimdilerde sayısı yüzü bulan ve kitaplaşan öyküleri, çocuklarla buluşmaktadır.

Turan, çocuk edebiyatı üzerine kurulmuş olan; Çocuk ve İlkgençlik Kültürü Araştırmacıları Derneği’nde yönetim kurulu üyesidir. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği’nde de üyeliği bulunmaktadır. Ayrıca yazarımız, Kadıköy’de Çocuk Araştırmaları Merkezi’nin kurulmasında öncülük eden çalışmalara sahiptir. Üniversitelerde de çocuk edebiyatı kürsülerinin kurulması için girişimlerde bulunmaktadır. 1995 yılında Kültür Bakanlığı Çocuk Kitapları Yayın Danışma Kurulu Üyeliği görevini de yürüten Turan’ın, 1995 yılında Kültür Bakanlığı Eflâton Cem Güney Yarışması Jüri Teşvik Ödülü bulunmaktadır (ciciceee, 2013).

Türk yazın dünyasında çocuklara eserler veren Nuran Turan, evli ve üç çocuk annesi olarak yaşamına İstanbul’da devam etmektedir.

3.2. Edebî Kişiliği

Nuran Turan’ın edebî kişiliği ve sanat anlayışı büyük ölçüde çocukluk döneminden itibaren oluşmaya başlamıştır.

“Küçükken benden beş yaş küçük kardeşime hikayeler anlatırdım. Sonra arkadaşlarıma ve çocuklarıma anlatmaya başladım hikayelerimi.”

Turan, çocukluk yıllarında çeşitli eserler okuyarak yazın dünyasını tanımaya başlamıştır:

“Okul kütüphanesindeki kitapları, ailemin aldığı, ablalarımın, ağabeyimin kitaplarını, kısaca elime geçirdiğim her kitabı okurdum. Klasik masallar; Jules Verne, Mark Twain, Charles Kingsley.”

Yazar, düş dünyasının şekillenişini de şu sözlerle ifade etmiştir:

“Babamın Avrupa seyahatlerinden getirdiği filmleri ağabeyim evdeki kamerayla oynatıyordu. O zamanlar pek fazla film yoktu. Lorel Hardi ve Şarlo’nun filmlerinin yanı sıra bir takım kamera hileleriyle çevrilmiş, görünmez oluveren ya da uçan adamlar gibi konuları içeren siyah beyaz filmlerdi bunlar. Tabii sinemalarda da o devrin olanaklarıyla çevrilmiş filmleri seyrediyorduk.

Büyükannem Türk masallarını, babam ise Arap dünyasının masallarını ve dini hikâyeler anlatırdı. Afrika’dan kaçırılıp köle olarak saraya satılan, cumhuriyetin ilanıya özgürlüğüne kavuşan Arap bacımız, Afrika kökenli masalları şarkılarla birlikte dramatize ederdi. Evimizde çalışan çeşitli yörelerden gelen diğer kadınların anlattığı masallar da çocukluk dünyamı zenginleştirdiler.” (Turan, 2008).

Nuran Turan, hikâyelerinin ortaya çıkışını şu sözlerle açıklamaktadır:

“İlk torunum Serdar’a da anlatmaya başlayınca o sırada Amerika’da doktorasını yapan oğlum, artık hikâyelerimin gün yüzüne çıkma zamanı geldiğine beni ikna etti.”

Nuran Turan, yazın dünyasına ilk defa 28 yıl önce torunu Serdar’ın babasıyla paylaştığı Serdar’a Öyküler adıyla 1994 yılında yayımlanan öyküsüyle adım attığını dile getirmektedir:

“Torunum Serdar’ın babası oğlumla paylaştım. 28 yıl olmuş.” Bir başka röportajında da bu süreci şu sözlerle ifade eder:

“Torunlarıma öyküler yazardım ve okurdum. Okuduğum bu öyküler, ailem ve çevrem tarafından çok beğeni toplardı. “Bunlar çok özgün öyküler, kitaba dönüştürebilirsiniz.” şeklinde önerilerde bulunuyorlardı ve bir gün bu öyküleri

yayınlatmaya karar verdim. Öyküler, ilk olarak Milliyet Kardeş gibi dergilerde çıktı. Derken farklı yayıncılarda, farklı öyküler...” (cicicee, 2013).

Turan, çocuklara yazdığı hikâyeleriyle tanınmıştır. Bazı öyküleri ders kitaplarında yayımlanmıştır. Eserlerinin bir kısmı yabancı dillere çevrilmiştir. Çeviri hakkındaki görüşlerini şu şekilde aktarır:

“Türk Çocuk edebiyatını yabancı ülkelere taşımak açısından çevirinin önemi büyük.”

Çevirisi yapılan kitapları da şunlardır: Kapadokya'nın Sırları, Nur Ana, Nasreddin Hoca Eğlence Köyü, Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı'da, Uzaylı Çocuk Ulya İstanbul Sırlarının Peşinde, Kır Öyküleri (10 kitap).

Ayrıca yazarın eserleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2005 yılından bugüne değin yürütülmekte olan TEDA “Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Kültür, Sanat ve Edebiyat Eserlerinin Dışa Açılımını Destekleme Projesi” kapsamında yurt dışına tanıtılmak amacıyla yabancı dillere çevrilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA sitesinde eserleri tarandığında, 29 eserinin Almanca ve Farsça'ya çevrilerek yurt dışında eserlerinin tanınmasının desteklendiği görülmektedir.

Yazar, Kapadokya'nın Sırları ve Nur Ana adlı kitaplarının Almanca'ya, Nasreddin Hoca Eğlence Köyü adlı kitabının İngilizce ve Almanca'ya, Uzaylı Çocuk Ulya İstanbul Tılsımlarının Peşinde adlı kitabının Çince ve İngilizceye, Kır Öyküleri'nin ise Türkmençe ve Farsça'ya çevrildiğini söylemiştir. Ayrıca Göbekli Tepe Eteklerinde Uzaylı Targon ve Tarih İzçileri adlı eserinin de Türkiye'de İngilizce çevirisinin yapılmakta olduğunu söylemiştir.

Turan, Beykoz'un yazarı seçilmiştir. Beykoz'un yazarı seçildiğinde onda iz bırakan bir anısını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Birkaç yıl önce Beykoz belediyesi tarafından Beykoz'un yazarı seçilmiştim. Kitaplarım Beykoz belediyesi tarafından Beykoz'un yüz kadar İlk Okuluna dağıtılmıştı. Konuşmaya gittiğim bir okulda bir öğrencinin, “Öykünüzde okudum. Rumeli Hisarı'ndan bakıldığında, karşısında Anadolu Hisarı sahiden gözücüyor mu?” sorusu beni çok üzdü. Gittiğim okul Anadolu Hisarı'ndaydı. Anne ve baba ya da öğretmenleri çocukları alıp bir şehir hatları vapuruna bindirip gezdiresler çocuk da çevresinden habersiz olmazdı.”

Yazar, değerlerin eserlerle aktarılabileceğini ve eserlerin birer enstrüman olduğunu ve nasihatlerle aktarılmayacağını söylemektedir.

“Değerlerin eğitimle kazandırılabilmesine inananlardanım. Eğitim derken, parmak havada nasihatler değil elbette. Günümüzde eğitimcilerin elinin altında öyle çok enstrüman var ki.”

Turan, çocuk edebiyatı yazarı Fazıl Hüsnü Dağlarca ile yıllar önce yaşadıklarını ele aldığı yazısında Dağlarca'nın çocuk edebiyatındaki yerini anlatarak çocuk edebiyatına verdiği önemi dile getirmiştir:

“Dağlarca için şiir yazmak soluk almak kadar doğal ve kolay. Ulu şairimizin soluğunun daha nice nice yıllar yeryüzünde sürmesinin yeryüzüleşmemizde büyük katkısı olacağı besbelli. Şiirleri durmaz çalan telefonlarının verdiği haberler doğrultusunda bütün dillere çevrilmeye devam ediyor. Asla taklit edilemeyen kendine özgü bir yazım biçimiyle yazdığını bildiğimiz şairimizin basılmamış 25 çocuk kitabının yanı sıra basıma hazır 5 çocuk kitabının da varlığını açıklamak çok sevindirici. Çocuk yazınındaki yapıtları şiir diliyle yazılmış, çocukların bilinçaltına güzel mesajlar iletmenin yanı sıra, dili güzel kullanmaya, okumaya, çevresini yaşadıkların gözlemlemeye özendiriyor çocukları. Hayata dokunarak yaşamasını kendine özgü biçimiyle çocuk bilincine yerleştireveriyor. Dağlarca'nın pek yakında dünya çocuk yazınında da hak ettiği yere geleceğini çocuk edebiyatından anlayanlar inanıyor.” (Turan, 2009, s. 107-108).

Nuran Turan, çocuk edebiyatı üzerine yapılan sempozyum, çalıştay vb. çalışmalarda bulunarak çocuk edebiyatına katkıda bulunmaktadır. Turan, çocuk edebiyatına kazandırdığı eserlerinden ve fikir dünyasından hareketle, Türk Halkları Edebiyatı II: Uluslararası Çocuk/Uşaq Edebiyatı Kongresi'nde bildiri sunmuş ve çocuk edebiyatı hakkındaki deneyimlerini paylaşmıştır.

Nuran Turan, pek çok eser kaleme almıştır. Eserleri basılıp eline geçtiğinde duygularını şu şekillerde ifade etmiştir:

“Yazarken de, kitaplarım yayımlanınca da çok mutlu oluyorum, havalara uçuyorum diyemeyeceğim. Yazarken doğum sancıları çekiyorum. Sonra da acaba editörüm, yayıncım beğenecek mi, diye endişeyle bekliyorum. Yayımlanıp kitap elime geldiğinde de nasıl bir eleştiri alacağım, okuyan çocuklar kitabı sevecek mi diye merakla

bekliyorum. Peki bu kadar kaygıyı yaşıyorsam niye yazıyorum? Yazmazsam mutsuzum, içimden gelen bir dürtüyle devamlı öyküleri düşünüyorum, düşünüyorum. Bir anda birkaç kitap projesini birden götürüyorum.

Çocuklara ulaşabilmek tabii ki hoşuma gidiyor. Yazarken yakaladığım konuları araştırıyorum, yanlış bilgi vermemek üzere çaba sarf ediyorum. Kaynak kitaplar, internet, konunun uzmanlarına başvurmadan hiçbir öyküyü tamamlamıyorum. Bu süreç de bana keyif veriyor.” (Turan, 2008).

“Eserimin çocuklarla buluşmasını diliyorum. Bu konuda öyle çok endişeleniyorum ki anlatamam.”

Nuran Turan, yazma sürecinin sabır ve emek gerektirdiğini ifade etmiştir.

“Çokça seyahat ediyorum, okuyorum, araştırıyorum, çocuklarımla, torunlarımla paylaştıklarım hep öykülerimde.

Turan, eserlerinde pek çok kaynaktan yararlanmaktadır. Bu kaynakları da eserlerinde göstermektedir. Atatürk ve Serdar Pera Palas'ta adlı eserinde yararlandığı kaynaklarını belirtmiştir. Eserin giriş kısmında “Yardımları için Pera Palas Oteli Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü Sayın Cevat Bayındır'a teşekkür ederiz.” (Turan, 1997, s. 1) diyerek eserleri için bizzat mekânları gezdiğini göstermiştir. Mekânları görmesi ve konu hakkında araştırmalar yapması çocuk okuyucunun gelişimi ve çocuk edebiyatının gelişimi için önem arz etmektedir.

Yazma sürem çok değişik oluyor. Üç yılda yazdığım da var üç günde yazdığım da var. Tabii kitabın boyutu da ona göre değişiyor.”

Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi'nde sunduğu bildiri de bir eseri yazarken eser hakkında bilgileri araştırdığını, seyahatlerinden izlenimlerini aktardığını ve ailesiyle yaşadığı paylaşımları aktardığını söylemiştir.

“Ne kadar Hoca kitabı, fıkrası varsa okudum. Disneyland'e çocuklarımı, torunlarımı gezdirmek amacıyla sık sık gideriz. O arada, neden bizim öykü kahramanlarımızın sokaklarında salındığı, Keloğlanın, Nasrettin Hoca'nın falan öykülerinin canlandırıldığı bir eğlence köyü olmasın, dedim kendi kendime. Sonunda çok hoş iki kitap çıktı ortaya” (Turan, 2008).

Bir konuyu yazarken geçirdiği düşünsel süreci ve yazma sürecinde yaşadığı olayları şu şekilde aktarmıştır:

“Kapadokya’yı yazarken ilginç olaylar da yaşadım. Ihlara vadisinin nasıl oluştuğunu düşünerek uykuya daldığım bir gece, kocaman bir nehrin çağlayarak akmasını duyarak yataktan fırladım. Hemen kalkıp ansiklopedilere başvurdum. İşin en ilginç yanı; Ihlara Vadisi’nin, gerçekten de volkanik Erciyeş dağının patlamasıyla meydana gelen vadiden, Melendiz nehrinin yatağını değiştirip akmasıyla oluşması.

Kapadokya’nın Sırları’nın yayımlanmasından bir yıl sonra gazetelerde aynı benim kahramanım Serdar’ın yeni bulduğu bir mağara gibi bir mağaranın keşfedildiğini okuduğumda, yaşadığım şaşkınlığı da söylemeden geçemeyeceğim.” (Turan, 2008).

Yazar, yazdığı mekânları gidip görmekte, o mekânlar hakkında derin bilgiler toplamakta hatta o olayları, o mekânları düş dünyasında yaşamaktadır.

“Öykülerde mekân, yerine göre önemli olur. Mekân hem araç hem amaç oluyor benim öykülerimde. Mekanları oluşturmadan önce mutlaka oralara gidip geziyor, bilgi topluyorum.”

Nuran Turan, karakter yaratmakta da oldukça titizdir. Fantastik karakterleri eserlerinde yer etmiştir. Hatta Ulya, karakteri ile hayata farklı bakmaya başlamıştır.

“Ulya’yı yakaladığımdan beri onun gözüyle bakıyorum hayata. İstanbul’da yaşamıma devam etmeyi dilerim.”

Eseri kaleme almadan, Ulya karakteri hakkında ve Ulya’nın hikâyesinde bulunduğu bir yer olan Mardin hakkında yaptığı araştırmaları söylemiştir. Toplumsal sorunları, millî kültürümüzü, bizi biz yapan değerlere verdiği önemi ve farklı coğrafyaları eserlerinde işlemiştir.

“Uzaylı Çocuk Ulya Mardin’de” adlı kitabım ile Mardin’i ve Mardin’de yaşayan topluluğu anlatacağım. Mardin, birçok kültürün ve farklı dinlerin bulunduğu bir şehirdir. Orada bütün çocuklar, hemen hemen birkaç dil birden biliyor ama Türkçe bilmiyorlar. Hatta okula başladıklarında Türk dilini öğreniyorlar. Buna rağmen hepsi kardeşçe ve dostça paylaşarak hayatı götürüyorlar.” (Turan, 2008).

Turan, eserlerinde millî kültürümüzü yansıtmıştır. Nasreddin Hoca'dan, Yunus Emre'ye, Mevlânâ'ya kadar bizi biz yapan şahsiyetleri eserlerinde işlemiştir. Nasreddin Hoca'yı işlediği kitabı Japonya'da Noma ödülü almıştır. Noma ödülü, Japonya'da yayımlanan kitaplara verilen edebiyat ödülüdür.

“İkinci kitapta Nasrettin Hoca'yı günümüze getirdim, bugünün çocuğu Serdar'la yeniden hayat buldu. Bu kitapların resimleriyle Nazan Erkmen Japonya'da Noma ödülünü kazandı.” (Turan, 2018).

Yazarın yazdıklarını daha anlamlı kılan ve çocukların ilgisini toplayan kitabın resimleridir. Yazar, kitaplarında resimlere önem verdiğini ve ünlü çizerlerle çalıştığını ifade etmiştir.

“Kitaplarım ilk çıktığında resimleyen ressamı da seçmek istedim. Çünkü çocuklara görsel bir eğitim de vermek, sanatı da tanıtmak istiyordum.” (Saruhan, 2014, Parag. 6).

“Resimli kitaplar çocukların dünyasını zenginleştirir. Ayrıca görsel olarak da onların eğitilmesine yardımcı olur.”

Turan'ın eserlerinde yer alan resimler titizlikle çizilmiş ve çocuğun dünyasına hitap eden usta çizerlerin çizdiği eserlerdir. 1997 yılında yayımlanan Atatürk ve Serdar Yalova'da adlı eserinde Ahmet Yeşil ile çalışan yazar, eserde çizerin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın 1996 ve 1997 geleneksel “deniz” konulu yarışmasında ödül aldığı iki tablosunu kullanarak çocukların görsel olarak eğitilmesine katkı sağlamıştır.

Yazarın Serdar'ın Zaman Yolculuğu kitabı için kitabın arka kapak yazısında Pedagog olan Nevzat Erkmen şu sözleri söyleyerek onun çocuk eğitimindeki önemi hakkında bize ipuçları vermektedir:

“Hah, işte böyle bir kitap istiyordum çocuklarımın -ve elbet bütün çocuklarımızın- okumaları için. Çünkü bir Geştalt pedogoğu olarak zekânın sadece beynimizi değil, bütün bedenimiz, duygularımız, çevremizdeki insan, hayvan çiçek, ağaç ve tüm nesnelere ilişkilerimizin bir ürünü olduğunu biliyoruz.” (Erkmen, 1995).

Akşehir Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği Başkanı Avukat İsmet Şenoğlu, UNESCO 1996-97 Nasreddin Hoca hoşgörü yılına Mavibulut yayınlarının armağanı olan

Nasreddin Hoca Eğlence Köyü adlı eser için kitabın arka kapağında yer alan şu sözleri söylemiştir:

“UNESCO, 1996 yılını ‘Nasreddin Hoca’yı Anma ve Hoşgörü’yü ilan etti. Bu anlamlı yılda Halk Bilgesi, Dünya Mizahının doruğu, çağdaş ve uygar bir yergici ve aydınlığın, gülyüzlülüğün simgesi Nasreddin Hoca’mızı, güzellikleri bütünleştirerek bizlere sunan Sayın Turan ve Erkmen’i kutlarım.” (Şenoğlu, 1996).

Yazarın milli kültürümüzün değerlerinden olan Nasreddin Hoca’yı kahraman olarak işlediği bir başka hikâye kitabı olan Nasreddin Hoca ve Serdar adlı eseri için Prof. Dr. Meral Alpay, şu sözleri söyleyerek kitabın hem ulusalı hem de evrenseli yakaladığını dile getirmiştir:

“Nasreddin Hoca ve Serdar çocukla yetişkini, üzerinde konuşturacak bir kitap bence. Çocukları bilgisayar oyunlarının (yeknesak olanları kastediyorum) tekdüzeliğinden kurtarıp, belki de yazarın başka kitap ya da mekanları anlamaya yönlendiren becerisiyle başka kitapları da okumaya yönlendirecek.

Bugünün çocukları, bugünün yetişkinlerinden de yetişkin, çünkü öğrenmeye başladıkları nokta, yetişkinlerin eriştiği son düzeydeki bir yerde. Öykülerde, masallarda, fıkralarda, atasözlerinde durum böyle değil. Belki de böyle de ben bilmiyorum. Bu kitabın içinde, Nasreddin Hoca’yla karşılaşan çocuk, gerçekten varsa, bu kitap çocuk kitabıdır. Üstelik metni ve resimleriyle hem ulusal, hem de evrenseldir.” (Alpay, 1996).

İsmet Kür, Turan’ın çocuklara kaleme aldığı eserleri hakkındaki değerlendirmesi ile yazarın konu çeşitliliğini gerçek ve düş ekseninde ele aldığını söylemiştir:

“Nuran Turan, çoğu kitabına, yaşamın gerçek bir sahnesinde başlıyor; ama hemen bir düş, bir hayal dünyasına uçuruyor okuru ve gerçekleri, tarihsel, eğitsel, geleneksel, sosyal, hatıra gelebilecek her konudaki gerçekleri, o hayal dünyasından sunmayı başarıyor. Okur hele de çocuk ise yazarın renkli, pırıltılı, “Tav” ağına düşmesin de ne yapsın?” (Kür, 1998).

Turan’ın Kim Korkar Gambliğom’dan adlı eseri için Klinik Psikolog Bülent Turan, yaptığı değerlendirme ile çocuk okuyucunun korkularını yenmesinde bir araç olan bu kitap ile buluşmaları gerektiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Araştırmalar çocuk korkularının çok yaygın olduğunu gösteriyor. Bu korkuların zamanla geçip geçmemesi, ilerki yıllarda yaşamını etkiliyor. Bu nedenle, onların korkularını yenmelerini sağlayacak her tür yardım altın anahtar değerinde. İşte bu kitap böyle bir altın anahtar sunuyor size. Bu anahtarın açabildiği kapıları kendi gözlemlerimle defalarca gördüğüm için her anne babaya bu kitabı çocuğuyla paylaşmasını öneririm.” (Turan, 1999).

Prof. Dr. Ali Gültekin, 25 Nisan 2008 günlü yazısında yazarın sanat anlayışındaki ipuçlarını bize verir.

“- Dünyadaki yaşam ile uzaydaki yaşam arasındaki farkın yalın ve açık bir şekilde vurgulandığı eserde, okuyucular kendilerini aniden bu dünyanın gerçekleri ile uzayın gizemli sarmalı içerisinde bulacaktır. Bu da küçük okurların yaratıcılık sınırlarını zorlamaları gibi bir anlama gelmektedir. Böylece küçük okurlar bu dünya yaşamı ile uzay yaşamı arasındaki farkı eleştirel bağlamda irdelemeye çalışacaklardır. Diğer taraftan hem içinde yaşanan zaman, hem de tarih ile yüzleşecek olan okur, geçmişte yaşananlara bugünden bakarak bir hesaplaşma içine girme olanağı bulacaktır. Bunun da çocuk okurlarda eleştiri kültürünün gelişimine önemli bir katkı sağlayacağı kanısındayız.” (Gültekin, 2008).

Yazar, bildirisinde Nur Ana kitabını yazarken Prof. Dr. Talat Sait Halman ve Dr. Mehmet Önder’in ona yardımlarını şu sözlerle aktarmıştır. “Mevlana aşkına düştüğüm dönemde, altı ciltlik mesneviyi ve Mevlana’yı çocuklara nasıl indirgeyip tanıtacağımı düşünmeye başladım. Mevlana kitaplarıyla ünlü, rahmetli Dr. Mehmet Önder bana çok yardımcı oldu. Prof. Dr. Talat Sait Halman’ın da tuttuğu ışık doğrultusunda Nurana kitabım hayat buldu.” (Turan, 2008).

Dr. Mehmet Önder’de yazarın, Nur Ana Büyük Ada’da Macera adlı kitabına kitabın arka kapağında da bulunan şu değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu değerlendirmeler de yazarın sanat anlayışı hakkında bize bilgiler vermektedir.

“Nur Ana, çevresindeki çocuk yüzlere, ışıklı bakışlara Mevlânâ’yı anlatıyor. Bir sevgi yumağı gibi, onun güzel fikirlerini yorumlarken Mesnevî adlı eserindeki hikâyelerden örnekler veriyor. Nur Ana’yı sevecek, büyük Türk düşünürü Mevlânâ’yı ondan dinleyeceksiniz.” (Önder, 2012).

Uzman Elif Konar'da Nuran Turan'ın Ulya Topkapı Sarayı'nda adlı eseri üzerine yazdığı makalesinde yazarın kitabı hakkında kültürel bellek aktarımı kullanımını açısından olumlu bir örnek gösterdiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı Sarayı'nda kitabı, edebiyatın/yazının kültürel bellek aktarımında kullanımını açısından incelendiğinde de olumlu bir örnek olarak değerlendirilebilir. Kitapta, bir dönemin kültür coğrafyasına ait çeşitli ritüellerin ve yaşantıların, kurgu içine üçüncü bir göz de eklenerek aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Kültürlerarası, metinlerarası, sanatlararası geçişlerle kurgunun ve anlatımın zenginleştirildiği gözden kaçmamaktadır.” (Konar, 2009).

Dr. Melike Günyüz, Turan'ın Uzaylı Ulya Topkapı Sarayı'nda adlı eseri için şimdiye kadar çocuk kitabına konu olmamış olan ötekinin ele alınış biçimini ve çocuklara tarih kitabı yazmanın önemini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sayın Nuran Turan'ı kendimize ötekinin gözü ile bakabilme şansı verdiği için; ötekinin duygularına empati kurabilme imkânı sağladığı için; öteki olmayı rengârenk bir tablodaki renklerden biri olarak algılama fırsatı tanıdığı için; şimdiye kadar çocuk kitabına pek de konu olmamış bir dönemi ve kültürü çocuklarla buluşturduğu için tebrik ediyorum.” (Günyüz, 2009, s. 314).

Mustafa Alıcı, “İlköğretim Düzeyinde İki Dilde Yazılmış (Türkçe-Almanca) Çocuk Kitapları Üzerine Bir İçerik İncelemesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Nuran Turan'ın Almanca'ya çevirisi yapılan Nur Ana kitabı üzerine bir değerlendirme yapmıştır ve değerlendirmesiyle eserin iki dilli bir kitabın taşınması gereken özellikleri taşıdığını söylemiştir:

“Nuran Turan, romanda çocuk duyarlılığını, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerini benimsemiş bir yazar olarak dikkat çekmektedir. Romanda mesneviden de faydalanılmıştır. Mesnevî'de hayvan hikâyelerini oldukça fazladır. Romanda Mesnevî'den seçilen hikâyelerde de bu yoğunluk kendini gösterir. Hayvanlar, ilköğretim çağındaki çocukların hayal dünyasına uygun düştüğünden hikâyelerin çocuk üzerindeki etkisi artar. Hikâyelerde verilmek istenen mesaj, çocuğa eğlenceli bir yolla sunulmuş olur. Bu durum çocuğun kitabı okuma isteğini beslemektedir. Kitap içeriksel yönden değerlendirildiğinde, konu ve iletiler çocuğun dünyasına uygundur. Yazar, okuru toplumdaki olaylar ile düşündürmeye yönlendirmektedir. Kitapta deyimlere, kalıp

sözlere, ikilemelere ve benzetmelere geniş yer verilmiş olması çocuğun dilsel gelişimine katkı sağlayacak niteliktedir. Kitabın içeriksel yönden nitelikli bir iki dilli kitabın taşıması gereken özelliklere sahip olduğu söylenebilir.” (Alıcı, 2012, 180).

Turan, Barış Çiçeği adlı kitabıyla Eflatun Cem Güney Yarışması Jüri Teşvik Ödülü'nü, Nasreddin Hoca Eğlence Köyü adlı eserinin resimleriyle de Japonya'da Noma Ödülü'nü almıştır. Yazara ödülleri sorulduğunda tevazu gösterir. Ödül hakkındaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmektedir.

“Önceleri ödüllere önem veriyordum, artık kitabımın yayımlanması benim için en büyük ödül.”

Yazarın ayrıca çeşitli projeleri vardır. Bunlardan biri de çocuk haklarını öğreten çocuklara yazılmış bir kitap projesidir. Bu kitapla çocuklar haklarının bilincinde olması hedeflenmektedir. Avrupa Birliği destekli bir kitaptır. Yazar şu sözlerle kitabından bahsetmiştir.

“Kitabın adı Kuşlar Adası idi. 8-12 yaş aralığında çocuklara yönelik hazırlanan Kuşlar Adası, çocuk haklarını, çocuklara öğreten bir kitaptı. Kitapta, çocuk haklarını kuşlar anlatıyor. Her bir öykü belirli bir hak ve 42 maddeyi içine alarak yazıldı. Kuşlar Adası'nı, Mavi Bulut adında bir vakıf yayımladı. Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardımlaşma ve Kalkınma Vakfı tarafından yürütülen proje, Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle özellikle çocukların, kendi haklarının farkına varmalarını amaç edindi. Avrupa Birliği destekli bu kitabı, şimdiki yayıncım Erdem Yayınevi basıp, bütün okullara ulaştıracak.” (Cicicee, 2013).

Yazar, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılmasında ailenin büyük bir rolü olduğunu söyler. Çocukları kitapla erken yaşta tanıştırılmasından yana olduğunu İndigo Dergisi'ne verdiği röportajda ifade etmiştir:

“Çocukları kitapla tanıştırmakta asla geç kalınmamalı. Hazırlanan öylesine güzel kitaplar var ki! Bebeklerin ellerine aldığı kitapları yırtma eğiliminde olması bilinen bir gerçek. Bu yüzden bebeklere yırtılmayan bez kitaplar üretiliyor. Banyoda da kullanılabilir, yırtılmayan ve sudan etkilenmeyen kitapların üretilmesi, çocuklar ne kadar erken okuma alışkanlığı kazanırsa, o kadar iyidir savını da destekler nitelikte.

Ayrıca Uzakdoğu’da üretilen sesli kitaplar, çocukların ellerinden düşüremedikleri arasında bulunuyor. Dokunma duygusunu geliştiren, çeşitli hayvanların kürklerinin, derilerinin aynısı gibi yapılmış resimli kitaplar da çok hoş. Bir tavşanı, bir kediyi, bir geyiği okşayarak duyumsayabilmek, çocukların çok hoşuna gidiyor. Ayrıca kokulu kitaplar var. Resimli kitaplarda çilek, elma, şeftali görüp de onun bir de kokusunu koklamak ne hoş değil mi? Böylece çocuk, küçük yaşta bütün duyu organlarıyla kitabı algılıyor, seviyor ve onu hayatının bir parçası olarak görmeyi öğreniyor.” (İndigo Dergisi, 2013).

Yazar, dünyadaki yenilikleri ve değişiklikleri yakından takip etmektedir. Alanında uzman olan Alihan Çetin Bey ile ilk öykülü kodlama kitabı olma özelliğine sahip olan *Peri Kızı Lila Kodlama Öğreniyorum* adlı kitabı yazmıştır. Alanında ilk ve öncü olmayı hedefleyen, kodlamayı öyküyle buluşturan bu kitapta kare kod uygulamaları da yer almaktadır. Çocuk böylelikle merak ederek, kodlamaya giriş yapabilecektir.

Nuran Turan, içinde bulunduğumuz günlerde yayıncılarının da teşvikiyle toplumsal bir sorun olan çocuk istismarını ele alan bir kitap yazmaktadır.

“Son zamanlarda kendimi yeniden tanıma fırsatı buldum. Daha doğrusu beni yakından tanıyan, izleyenler beni zorladı. Hayatta her yönden başarıya ulaşan bir kişi olduğumun farkına varırdım. Yayıncılarımın da teşvikiyle, çocuklara yönelik kişilik gelişim kitapları yazıyorum. Son kitabım Hollanda’da yayınlanacak olup çocuk istismarı üzerine yazılan bir eserdir.”

3.3. Eserleri

Yazar, torununa anlattığı hikâyelerden oluşan Serdar’a Öyküler adlı eseriyle 1994 yılında çocuk edebiyatına adım atmıştır. Eserlerinin büyük çoğunluğu hikâyelerden oluşmaktadır. Bu hikâyeleri çocuk dünyasına ve değerlerimize uygundur. Eserlerinde millî kültürümüzü oluşturan Nasreddin Hoca, Keloğlan, Karagöz ile Hacivat gibi kahramanlar yer almaktadır. Ayrıca Turan, toplumu ilgilendiren konuları, bilimi de eserlerine konu etmiştir.

Turan, Barış Çiçeği adlı hikâyesiyle Eflâtun Cem Güney Yarışması Jüri Teşvik ödülünü, Nasreddin Hoca Eğlence Köyü kitabının resimleri ile de Japonya’da Noma ödülünü almıştır. Eserleri pek çok dile çevrilmiştir. Eserlerinin pek çoğunu da seri kitaplar şeklinde yazmıştır. Nuran Turan’ın eserleri şöylece sıralanabilir:

3.3.1. Türkçe tema hikâyeleri

Atatürk Pera Palas'ta, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Bahtsız Şehzade, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Ekocan Gezegeni, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Gılgamış, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Kapadokya'nın Sırları, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Kar Tanelerinin Dansı, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Lila ile Eren, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Nasreddin Hoca, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

Ulya Mardin'de, (Martı Çocuk Yayınları, 1. Baskı 2018)

3.3.2. Doğa öyküleri

Çizgili Gömlek, (Erdem Yayınları, 2014)

Eski Ayakkabılar, (Erdem Yayınları, 2014)

Hacıyatmaz, (Erdem Yayınları, 2014)

Kahraman Alaca, (Erdem Yayınları, 2014)

Konuşan Taşlar, (Erdem Yayınları, 2014)

Kütüphane Şehri, (Erdem Yayınları, 2014)

Meraklı Pamuk, (Erdem Yayınları, 2014)

Öğütücü Karınca, (Erdem Yayınları, 2014)

Tavşan ile Eşek, (Erdem Yayınları, 2014)

Yükselme Yarışı, (Erdem Yayınları, 2014)

3.3.3. Kır öyküleri

Çekirgenin Oyunu, (Erdem Yayınları, 2011)

Gizemli Salyangoz, (Erdem Yayınları, 2011)

Gülen Ayva, (Erdem Yayınları, 2011)

Kırmızı Balıklar, (Erdem Yayınları, 2011)

Minik Misafir, (Erdem Yayınları, 2011)

Papatyalı Kedi, (Erdem Yayınları, 2011)

Sevgiyle Büyüyen Fasulyeler, (Erdem Yayınları, 2011)

Şakacı Saksaganlar, (Erdem Yayınları, 2011)

Tırtıl Treni, (Erdem Yayınları, 2011)

Uzay Aracı, (Erdem Yayınları, 2011)

3.3.4. Düş gezgini serisi

Bu seri, ilkokul 2. ve 3. Sınıflar için yazılmış ve Türkçe temaları desteklemektedir. Yazar tarafından böyle bir tasnife tabii tutulmuştur.

Masal Kuşu, (Erdem Yayınları, 2016)

Mevlâna İnternet'te, (Erdem Yayınları, 2016)

Nasreddin Hoca Eğlence Köyü, (Erdem Yayınları, 2016)

Nevruz Şenliği, (Erdem Yayınları, 2016)

Rüya Kapanı, (Erdem Yayınları, 2016)

Tsunami Sandığı, (Erdem Yayınları, 2016)

Üç Gümüş Top, (Erdem Yayınları, 2016)

Zaman Çadırı, (Erdem Yayınları, 2016)

3.3.5. Düş gezgini 2 serisi

Bahtsız Şehzade, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Kar Tanelerinin Dansı, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Masal Kuşu, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Mevlâna İnternette, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Nasreddin Hoca Nasıl Horoz Olmuş?, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Tsunami Sandığı, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

Üç Gümüş Top, (Erdem Yayınları, 2. bs., 2015)

3.3.6. Nasrettin Hoca ve değerler serisi

Nasrettin Hoca Anaokulunda, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Gülenay Kurabiyeleri, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Hayvanat Bahçesinde, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Filli Gezinti, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Albino Sincap, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Canavarlar Geliyor, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Nazar Boncuğu, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Atlı Karınca, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Aldatmaca, (Yeniay Yayınları, 2014)

Nasrettin Hoca Nilsu Küsmesin, (Yeniay Yayınları, 2014)

3.3.7. Okul öncesi için seslendirilmiş masallar ve öykülerden oluşan sesli kitaplar

Kır Öyküleri-1, (Sesle Sesli Kitap, 2010)

Kır Öyküleri-2, (Sesle Sesli Kitap, 2000)

Kır Öyküleri-3, (Sesle Sesli Kitap,)

Kır Öyküleri-4, (Sesle Sesli Kitap,)

3.3.8. Arapça yayımlanan kitapları

Bil-Muhabbetu Tenmu'l-Fasulya, (Bright Fingers, 2014)

El-Gurabu'l-Mazih, (Bright Fingers, 2014)

El-Kavaiku'l-Kamiza, (Bright Fingers, 2014)

Esmaku'l-Hamra, (Bright Fingers, 2014)

Es-Sefercelu'l-Dahik, (Bright Fingers, 2014)

Hayfu Sağır, (Bright Fingers, 2014)

Kıtaru'l-Yırkati, (Bright Fingers, 2014)

Kıttu'l-Müşagib, (Bright Fingers, 2014)

Laibetu'l-Cerad, (Bright Fingers, 2014)

Merkebetu'l-Feza, (Bright Fingers, 2014)

3.3.9. Yabancı dilde yayımlanan kitapları

Yazarın Farsça'ya ve Almanca'ya çevrilen eserleri Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA projesi tarafından desteklenerek yurt dışında tanınması sağlanmıştır.

Farsça'ya çevrilen eserleri:

Çekirgenin Oyunu, (Oraman, 2016)

Gizemli Salyangoz, (Oraman, 2016)

Gülen Ayva, (Oraman, 2016)

Kırmızı Balıklar, (Oraman, 2017)

Minik Misafir, (Oraman, 2016)

Papatyalı Kedi, (Oraman, 2017)

Sevgiyle Büyüyen Fasulyeler, (Oraman, 2017)

Şakacı Saksaganlar, (Oraman, 2017)

Tırtıl Treni, (Oraman, 2016)

Uzay Aracı, (Oraman, 2016)

Almanca'ya çevrilen eserleri:

Kapadokya'nın Sırları, (Önel Verlag, 2008)

Nasreddin Hoca ve Serdar, (Önel Verlag, 2008)

Nur Ana, (Verlag Anadolu, 2007)

Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı Sarayında, (Schulbuchverlag Anadolu, 2016)

İngilizce'ye çevrilen eserleri:

The Book Of Live, (KVA Çocuk, 2017)

The Secret Of Cappadocia, (UMP, 2013)

The Space Kid Ulya At The Topkapı Palace, (UMP, 2013)

3.3.10. Diğer hikâyeleri

23 Nisan Dayanışmaya Çağrı: Okuma ve Boyama Kitabı, (Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 1999)

Aspendos'ta 23 Nisan, (Erdem Yayınları, 2006)

Ata'ya Armağan, (Epsilon Yayınları,)

Atatürk Mersin'de, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,)

Atatürk ve Serdar Anıtkabir'de, (Mavi Bulut Yayınları, 1997)

Atatürk ve Serdar Dolmabahçe'de

Atatürk ve Serdar Yalova'da, (Mavi Bulut Yayınları, 1997)

Atatürk'ün Dönüşü, (Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 1999)

Babaanemin Öykü Sepeti, (Mavi Bulut Yayınları, 1996)

Barış Çiçeği, (Mavi Bulut Yayınları, 1997)

Beyaz Yalan Balonları, (Önel Yayıncılık, 1999)

Bir Varmış Bir Yokmuş, (Yeni Ay Yayınları,)

Çekirgenin Oyunu; Işık Topu, (Sedir Yayınları, 2013)

Çocuk Sevgidir, (Erdem Yayınları, 2003)

Denizkızıyla Denizdelikanlısı, (Önel Yayıncılık, 1999)

Eko Dino Arkadaş Arıyor

Gelincik Macunu; Sünnet Düğünü, (Sedir Yayınları, 2013)

Göbekli Tepe Eteklerinde Uzaylı Targon ve Tarih İzçileri, (Yeniay Yayınları, 2015)

Gülen Ayva; Ebe Günece, (Sedir Yayınları, 2013)

Hoca Nasıl Horoz Olmuş?, (Erdem Yayınları, 2010)

Işık Melekleri, (Önel Yayıncılık, 1999)

Kavun Ağacı; Düdüğün Ezgisi, (Sedir Yayınları, 2013)

Kaya ile Sinan Masal Dünyasında, (Epsilon Kitabevi,)

Kaya ile Sinan Yunuslarla, (Can Yayınları,)

Kediler Yaz Okulu, (Can Sanat Yayınları, 2014)

Kemal Sunal Çocukken, (Önel Yayınları, 2000)

Kırmızı Balıklar; Kızıl Ejderhalar, (Sedir Yayınları, 2013)

Kim Korkar Gambligom'dan, (Önel yayıncılık, 1999)

- Koray Varol Serengeti Akademisi, (Koray Varol Akademi, 2016)
- Kuşlar Adası, (Erdem Yayınları, 2015)
- Lila ile Küçük Prens, (Martı Çocuk Yayınları, 2018)
- Lila ve Küçük Prens, (KVA Çocuk Yayınları, 2017)
- Nasreddin Hoca Eğlence Köyü, (Mavi Bulut Yayınları, 1996)
- Nasreddin Hoca Gibi 1, (Yeni Ay Yayınları)
- Nasreddin Hoca Gibi 2, (Yeni Ay Yayınları)
- Nasreddin Hoca Gibi 3, (Yeni Ay Yayınları)
- Nasreddin Hoca ve Serdar, (Önel Yayıncılık, 1999)
- Neşeli Papağan; Ceviz Yağmuru, (Sedir Yayınları, 2013)
- Neval Anne, (Erdem Çocuk Yayınları,)
- Neval Anne, (Erdem Yayınları, 1. Baskı 2004)
- Nur Ana Büyük Ada'da Macera, (Erdem Yayınları, 2004)
- Nur Ana, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,)
- Orkideler; Tolga'nın Bonsaisi, (Sedir Yayınları, 2013)
- Papatyalı Kedi; Evden Kaçan Saka, (Sedir Yayınları, 2013)
- Peri Kızı Lila- Kodlamayı Öğreniyorum, (Martı Çocuk Kulübü, 2019)
- Saklambaç Oyunu, (Mavi Boncuk Yayınları,)
- Serdar Toroslar'da, (Önel Yayıncılık, 1999)
- Serdar'a Öyküler, (Önel Yayıncılık, 1999)
- Serdar'ın Karabasanı, (Önel Yayıncılık, 2000)

Serdar'ın Öyküleri, (Mavi Bulut Yayınları, 1994)

Serdar'ın Rüya Kapanı, (Önel Yayıncılık, 1999)

Serdar'ın Zaman Yolculuğu, (Erdem Yayınları, 2005)

Serdar'ın Zaman Yolculuğu, (Mavi Bulut Yayınları, 1998)

Sevgi Kitabı, (KVA Çocuk Yayınları, 2017)

Sordum Sarı Çiçeğe, (Erdem Çocuk Yayınları, 2016)

Su Küpü: Müzekki'n-Nüfûs'tan hikâyeler, (Erdem Çocuk Yayınları, 2016)

Tıpkı Nasrettin Hoca Gibi, (Erdem Yayınları, 2009)

Tırtıl Treni; Çoğalan Solucanlar, (Sedir Yayınları, 2013)

Trigotlar, (Kültür Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 2002)

Uzaylı Çocuk Ulya İstanbul Tılsımlarının Peşinde (Erdem Yayınları, 2013)

Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı Sarayı'nda, (Erdem Yayınları, 2008)

Yıldız Yağmuru, (Erdem Yayınları, 2005)

Yok Devenin Başı, (Mavi Bulut Yayınları, 1998)

BÖLÜM 4

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyeleri, Sosyal Bilgiler 2018 Öğretim Programı'nda yer alan adalet ve eşitlik, aile birliğine önem verme, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik; ayrıca öğretim programı kapsamı dışında kalan arkadaşlık, cesaret, hediyeleşmek, misafirperverlik, sabır, sağlık ve temizlik değerlerinin iletilerine göre incelenmiş ve hikâyeler değerler eğitimi açısından yorumlanmıştır.

4.1. Adalet ve Eşitlik

Adalet ve eşitlik değerlerini çocuk, öncelikle yaşamının şekillendiği aile ortamında, aile bireylerinin ona davranışlarından öğrenir. Bu davranışları okul yaşantısında ve topluma açık her alanda görmekte ve uygulamaktadır. Adalet ve eşitlik arayışı çocuğun hayatında yer alan değerlerdir.

Adalet, genelde toplum içerisinde eşitlik olarak algılanır. Hâlbuki adaletin yalnızca eşit dağılım olarak algılanması ve aktarılması eksik bir tanımdır. Adalet duygusuna paylaşım, cömertlik, doğruluk, hoşgörü, hak, dürüstlük, eşitlik gibi diğer kavramlar da eşlik etmektedir. Burada William Godwin'in sözünü hatırlamak gerekir. "Adalet bütün ahlaki görevlerin toplamıdır." (Sarı, 2016, s. 69).

Eşitlik ise Güncel Türkçe Sözlük'te bedensel, ruhsal başlıkları ne olursa olsun, insanlar arasında toplumsal ve siyasi haklar yönünden ayırım bulunmaması durumu (TDK, 2011, s. 825) olarak tanımlanmaktadır.

Adaletin olmadığı toplumlarda huzursuzluklar ile beraber çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Adaletin olduğu yerde ise huzur ve sevgi ortamı vardır. Adalet arttıkça toplumsal huzur artmaktadır. Bunun için toplumu şekillendirecek çocuklara, adalet ve eşitlik değerlerini kazandırmak lazımdır.

Nuran Turan da çocuklar için kaleme aldığı eserlerinde bu değerlere yer vermiştir. Aşağıdaki Tablo 1'de değerlerin dağılımı yer almaktadır:

Tablo 4.1: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Adalet- Eşitlik Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Adalet-Eşitlik	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	27
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	10, 26-27
Gilgamiş	11-14, 51-53
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	9, 18, 22, 34, 38-39, 43
Lila ile Eren	7, 16
Nasreddin Hoca	45
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	-
Ulya Mardin'de	6, 47-49, 51-53

*Hikâyelerde ele alınan değerlerden ortaklık olması için ikişer örnek, eserlerden alıntılanarak aşağıda açıklanmıştır. Hikâyelerde bir defa rastlanan değerler ise sadece tabloda gösterilmiştir ve ayrı olarak açıklanmamıştır.

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyesinde yazar, toplumsal huzurun, eşitlik ve adaleti içinde barındıran demokrasi ile sağlanacağını anlatmıştır. Turan, Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan sorunlardan hareketle tek bir kişinin yönetici olduğunda sıkıntılar yaşanabileceğini, eşitlik ve adaletin cumhuriyetle sağlanacağını, eserde çocuklar ve Atatürk arasındaki konuşmalarda yer vererek küçük okuyucusuna bu değerleri iletmeye çalışmıştır:

"-Siz o yüzden mi cumhuriyeti kurdunuz? diye dayanamayıp sordum.

-Elbette, çok okudum, çok araştırdım. En doğru idare şekli olarak demokrasiyi buldum. Demokrasiyi ülkemize yerleştirmek hiç de kolay olmadı. Tarihi incelerseniz anlayacaksınız. Cumhuriyeti ben kurdum, siz yaşatacaksınız." (APP, s. 27).

Aynı hikâyenin ilerleyen kısmında, kadın ve erkeğin aynı şartlar altında beraber bir dansı oynayabileceği anlatılmıştır. Serdar, Atatürk'ün zeybek oynadığını gördüğünü söylemiştir. Atatürk de her sosyal alanda kadın ve erkeğin bu dansı oynayabileceğini dile getirerek kadın erkek eşitliğini vurgulamıştır. Eseri okuyan çocuklar, eşitlik değerini içselleştirme imkânı bulabilecektir:

"-Geçen gün sizinle ilgili internette bir araştırma yaparken bir baloda zeybek oynayışınızı seyrettim. O kadar hoşuma gitti ki. İlk fırsatta zeybek oynamayı istiyorum.

...

-Aferin Serdar. Bu fikrini beğendim. Zeybek dansı tek başına oynanabildiği gibi, her sosyal salonda kadınlar erkeklerle bir arada oynayabilir ve oynanmalıdır da. Ayrıca bizim folklorumuz çok zengin. Birçoğu kadın-erkek birlikte oynanır. Folklorla önem veriniz. Yöresel elbiseler de öyle renkli öyle güzel ki.” (APP, s. 23).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, eşit şekilde bir şeyin paylaşılmasının insana huzur ve mutluluk verdiği küçük okuyucuya gösterilmiştir. Uzaydan gelen çocuklara Lila ile Ali, bir şeyin eşit şekilde paylaşılmasının insanlar arasındaki sevgi bağına güçlendirdiğini bu hikâyeye sayesinde okuyucuya iletilir:

“Ali:

-Simit ne güzel koktu, dedi. Lila hemen simidinin yarısını kesip Ali'ye verdi. Ali de tostunun yarısını Lila'ya verdi.

-Reçel ve tereyağı ister misin, diye Lila'ya sorunca Selun:

-Neden birbirinize veriyorsunuz? İkinize de yetecek kadar yiyecek var. Merak etmeyin, hazırlıklı geldik, dedi.

Ali:

-Lila benim arkadaşım. Onunla paylaşmak hoşuma gidiyor.

-Biz sevdiğimiz arkadaşlarımızla birbirimize güzel bulduğumuz şeyleri veririz dedi Lila.

Selun'la Aron bir ağızdan:

-Sizi anlamakta zorlanıyoruz, dediler.” (EG, s. 10).

Aynı hikâyenin devamında kolsuz bir Judo öğrencisinin başarı hikâyesi yer almaktadır. Hayatta hemen hemen her alanda engelliler ve diğer insanlar arasında sosyal bakımdan eşitsizlikler yer almaktadır. Kimi insanlar bu eşitsizlikleri olumlu bir duruma dönüştürürken kimi insanlar ise olumlu durumlara dönüştürememektedir. Yazar, bu hikâyede, kolsuz bir çocuğun istediğinde çaba göstererek eşitsizliklere rağmen hedefine ulaşabileceğini göstermiştir. Nurol Öğretmen, kolsuz Judo öğrencisine eşit ve hakkaniyetli davranarak onu farklılığından dolayı ötekileştirmemiş, aksine ona destek

olarak hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmuştur. Hikâyenin bu kısmı, çocuk okuyucunun hem engellilere karşı bilinç kazanmasını sağlamaktadır hem de toplumdaki eşitsizlikleri çocuğun çaba sarf ederek yok edebileceği düşüncesini kazanmasını destekleyici bir niteliktedir:

“Judo üstadı çocuğu görmek ister.

Çocukla konuşan üstad onunla çalışacağını ve dediklerini bıkmadan usanmadan yapmasını ister. Üstad çocuğa bir judo hareketi gösterir. Çocuğa devamlı aynı hareketi çalışmasını söyler.

Çocuk, ustasının onu kabul etmesine sevinir ve hareketi çalışmaya başlar.

Ne zaman ustasını görmeye gitse, hocası ona çok iyi olduğunu, aynı hareketi devamlı, tekrar tekrar çalışması gerektiğini söyler.

Çocuk judo ustasına inanır ve bıkmadan usanmadan tekrar tekrar aynı hareketi çalışır.

Aradan yıllar geçer. Bir gün sevgili ustası çocuğa artık hazır olduğunu, yarışa girebileceğini söyler.

Çocuk, “Ama hocam ben yıllarca tek bir harekete çalıştım, başka bir şey bilmiyorum ki!” der. Hocası ısrar edince de çaresiz yarışa katılır.

Başarı Avcısı:

-Peki Nurol Öğretmen ne olmuş sonunda? Sakın çocuk kazanmış olmasın.

Nurol Öğretmen:

-Evet, aynen öyle olmuş ve çocuk kazanmış. Böylece çocuk çok iyi yaptığı tek hareketle yarışmada kazanmaya devam etmiş. Sonunda şampiyon olmuş.” (EG, s. 26-27).

Yazar, **Gılgamış** adlı hikâyesinde kadın ve erkeğin birbiriyle eşit haklara sahip olduğunu ve davranışlarında da eşit olmaları gerektiğini iletmiştir. Normalde evlenme teklifini hep erkekler etmektedir. Hikâyede ise alışılmışın dışında bir durum görülmektedir. Gılgamış’a âşık olan İhtar, Gılgamış’a evlenme teklifi ederek bir kadının

da evlenme teklifi edebileceğini gösterir. Bu kısmı okuyan küçük okuyucu, kadın erkek eşitliğini öğrenebilir:

“Güzeller güzeli, aşk ve bereket tanrıçası İştar, öteden beri Gilgamiş’a âşıkmiş. Humbaba gibi koca bir canavarın üstesinden geldiğini de görünce dayanamamış., Gilgamiş’a evlenme teklif etmiş. Gilgamiş, İştar’ın evlenme teklifini geri çevirmiş. İştar:

-Beni neden istemiyorsun? Ben çok güzel bir tanrıçayım. Ayrıca sana istediğin her şeyi verebilirim, dediyse de Gilgamiş ikna olmamış.

İştar çok ısrar etmiş.

-Dile benden ne dilersem! Her istediğini yerine getiririm, demiş.

Gilgamiş:

-Ben yalnızca sevgiyi, aşkı istiyorum. Oysa sen beni sevmiyorsun. Beni güçlü kuvvetli, bilge yürekli olduğum için istiyorsun. Evleneceğim kadının beni çok sevmesini isterim. Senin yüreğin sevmesini bilmez. Benden önceki kocalarının hepsini felakete sürükleyen sen değil misin? Seninle asla evlenmem!” (G, s. 11-14).

Gilgamiş adlı hikâyede yer alan Denizkızı ve Denizdelikanlısı adlı kısımda eşitlik vurgusu yapılmıştır. Yazar, toplumda sıkça rastlanan bir karakter olan Denizkızı ile alışılmışın dışında bir karakter olan Denizdelikanlısı’nı bu eser vasıtasıyla çocuklara anlatarak kadın ve erkek eşitliğine vurgu yaptığı söylenebilir:

“Denizkızı onun üzerinde oturuyordu. Elinde de bir deniz kabuğu vardı. Kocaman kabuğu kulağına dayamış. Mutlu bir gülümsemeyle dinliyordu. Balıkçı, bu deniz kabuklarının içinden denizin sesinin geldiğini bilirdi. Denizkızının bu güzel sesi dinleyerek keyiflenmesi ona yabancı değildi.

...

Güneşin son ışıkları balıkların pullarına çeşitli renklerde yansiyordu. şeftali çiçeklerinin pembesi, menekşelerin moru, papatyaların sarısı balıkların pullarından havaya saçılıyordu.

Balıkçı bu doyulmaz güzellikteki manzarayı seyre dalmıştı.” (G, s. 51-53).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede güçlünün güçsüzü ezmesini göz önüne alan yazarın, olumsuz örnekler kullanarak toplumsal adaletsizlik ve eşitsizlik fikrini eleştirdiği hikâyeden hareketle söylenebilir. Yardıma muhtaç birine kötü davrandığımızda yaratıcının adaleti ile imtihana tabi tutulacağımız, eserde taş kesilme motifi ile anlatılmıştır. Kara Gülmez adlı şehzade, yardıma muhtaç yaşlı bir adamın yardım isteklerine cevap vermemiş ve ona atının kırbağı ile vurmuştur. Şehzadenin bu kötü davranışına karşı yaşlı adam onun taş kesilmesi için beddua etmiştir. O anda kötü yürekli şehzade orada taş kesilmiştir. Çocuk, eserin bu kısmını okuduğunda eşitsizliği olumsuz bir örnekle görme imkânı bulmuştur. Kara Gülmez'in yaşlıya davranışı olumsuz iletiler veriyor gibi görünse de sonucun olumlu bağlandığı görülür:

“Kara Gülmez, atının ani duruşuyla hırslanmış, ihtiyara seslenmiş:

-Bre ne yatarsın yolumun üzerinde? Hemen kalk çekil yolumdan! İhtiyar yattığı yerden inlemiş:

-Dermansızım kalkamam, susuzluktan ölüyorum bana bir damla su.

-Ben bugününün şehzadesi yarının padişahıyım. Sana su mu vereceğim? Kalk suyunu kendin iç. Hem çekil yolumdan yoksa çiğner geçirim.

-Çiğneyenler çiğnedi beni, etme eyleme bana yardım elini uzat, yiğitsen yiğitliğini göster. Yardım isteyene elini uzatmazsan vay başına geleceklere. Kimin ne olduğu bilinmez, bakarsın güvendiğin dağlara kar yağar. Belki de benden alacağın hayır duası yolunu açık eder, dileğine kavuşursun. Yok dinlemez beni çiğner de benden beddua alırsan, ummadığın taş başını yarar, karalar bağlarsan ben artık karışmam, başka da söz söylememem.

-Hadi oradan sen de beni yolumdan koyacak adam mısın? Ben kimleri çiğnedim geçtim, seni de çiğner geçirim.

Kara Gülmez kırbağını şaklatmış, yerde yatan adamı acımadan çiğneyip geçmeye kalkmış.

O anda yerde yatan adam fırlayıp kalkmış atın önüne dikilmiş.

-Ey insafsız, hâlden anlamaz, kara yürekli, kara dilli şehzade, hemen şu anda atınla, alnının yazısıyla taş kesil!

Adamın dileği o anda yerini bulmuş, Kara Gülmez taş kesilmiş.”(KTD, s. 38-39).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede Nuran Turan, protezli bir kızla kayak yapmayı aynı yerde anlatarak toplumsal eşitliği sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Ancak açıkça ifade etmese de bireysel farklılıkların çocukları, önyargılı davranmaya sevk edebileceği anlatılmıştır. Eserde yer alan protezli kız sayesinde küçük okuyucu engelli çocuklarla kendinin eşit olduğunu öğrenir:

“Tipide yolumuzu kaybettik, nerede olduğumuzu bilmiyoruz.

Dışarı çıktıklarında görüş alanı biraz açılmıştı, iki metre ötesi görülebiliyordu. Mağaranın yakınında duran dört adam ve dört kar arabası gördüler. Arabalarına bindiler. Berkant Hoca arabaya binerken Serra'ya yardım etti. Serra'nın zorlandığını gören sürücü:

-Hayrola yaralı mı, diye sordu.

Serra:

-Hayır sol bacağım yok, onun yerinde protez bacak var, dedi.” (KTD, s. 43).

Lila ile Eren adlı hikâyede, Eren sevdiği papağanını kaybettiği için ağlamaktadır. Annesi Eren'in ağladığını görünce Eren, bu hadiseden kimseye bahsetmemesini söyler. Çünkü toplumda sadece kadınlar ağlar şeklinde yanlış bir tutum mevcuttur. Bu hikâye sayesinde, çocuklara sadece kadınların değil erkeklerin de ağlayabileceğini, kadın ve erkeğin eşit olduklarını göstermek mümkün olabilecektir:

“-Olur mu oğlum? Erkekler de insan. Elbette ağlar. Hadi şimdi gidelim de başına gelenleri babanla paylaşalım. Bekleyelim bakalım, sabah ola hayrola, belki yarın geri döner. Ya da başka bir çözüm buluruz, dedi annesi.” (LİE, s. 7).

Hikâyenin devamında insanların bir fikir alacakken kadına ve erkeğe eşit şekilde sorması gerektiğine değinilmiştir. Eren'in kaybolan papağanı yanında bir papağan daha getirmiştir. Babası hem annesine hem de Eren'e papağana ne isim koyacağını sorar, ortak bir kararla papağana Mutlu ismi verilir:

“-Eren Tutku'nun arkadaşına ne isim koyacaksın? Vatanından zorla ayrılmış, evinden sevdiklerinden ayrı düşmüş zavallı papağan. Bak ne kadar da güzel. Biz onu çok sevdik, sen de sevdin değil mi Eren?

Eren düşünceli düşünceli başını salladı. Ama hala şaşkınlıktan kurtulamamıştı.

-Eren, Tutku'nun kız arkadaşına ne isim koyalım desin? diye sordu bu defa babası.

Eren soran gözlerle annesine baktı.

-Ben Mutlu koyalım derim, dedi annesi.” (LİE, s. 16).

Nasreddin Hoca hikâyesinde fiziksel olarak eksikliği olan bireylere adaletli davranmamız gerektiği anlatılmaktadır. Boyu kısa olan bir öğrencinin iyi basket oynayamayacağı önyargısı çocuklarda bulunmaktadır. Oysa Oktay, bu eşitsizliği çalışarak kapatmaktadır. Öğretmenler de öğrencileri önyargısız davranmaya davet etmektedir:

“Dersten sonra hazırlıklara başladılar. Takımın diğer oyuncuları da mutsuzdu. Alp'in yokluğunun hiç iyi olmadığını, takımlarının yenileceğini konuşup durdular. Öğretmenleri yanlarına geldi. Yeni arkadaşları neden yalnız bıraktıklarını sordu. Onlar da maçı kaybedeceklerini, hele kısa boylu Oktay'ın onları şampiyonluğa asla taşıyamayacağını düşündükçe üzülmekten başka bir şey yapamadıklarını, çaresizliklerini dile getirdiler.

Her ne kadar öğretmenleri yanlış düşündüklerini, Oktay'ın oyununu görmeden karar vermemeleri gerektiğini söylediye de çocuklar bir türlü inanmak istemediler.” (NH, s. 4-5).

Hikâyenin ilerleyen kısmında fiziksel olarak bir duruma uygun olmayan birinin şartları kendine uydurarak eşitliği sağlaması ele alınır:

“Sonunda Melih amcamı kandırdım. Ayağımın altına bir tabure koyarak boyumu uzattım. Elime istakayı aldım. Olay hiç de görüldüğü gibi değilmiş. Istaka parmaklarımın arasından kayıveriyordu. Bilardoyu öğrenmeye öyle kararlıydım ki... Hiç yılmadan, günlerce çalıştım. İşte sonunda başardım.” (NH, s. 45).

Ulya Mardin’de adlı eserde yasa dışı bir olayda bireylerin kanun yoluyla adaletin aranmasının gerekliliği aktarılmıştır. Hikâyede, Ali ile Aram’ın eline gizli bir hazine geçer. Arkadaşları da bu durumu fark edince ne yapacaklarını bilemezler. Durumu ailelerine anlatırlar. Aileleri de tarihî eser kaçakçısı olmamaları için ve adaletin yerini bulmasını istediklerinden dolayı olayı resmî makamlara bildirme kararı alırlar:

“Çocuklarımız cahilce bir şey yapmadan, olayı hemen resmi makamlara bildirmeliyiz, dedi.

Ulya daha sonra Neval’in anularında bir televizyon görüntüsüyle karşılaştı. Televizyonda haberlerde Artuklulardan kalma çok değerli bir hazineyi bulan çocuklar hazineyi nasıl bulduklarını açıklıyorlardı.” (UM, s. 51-53).

Aynı hikâyenin devamında, yazar bireyleri din, dil, ırk, cinsiyet gibi farklılıklarına göre yargılamamak gerektiğini içeren ifadelerle yer vermiştir. Mardin’de konuşulan farklı diller ve dinler anlatılarak çocuk okuyucuya, her bireyin yaratıcı karşısında eşit olduğu mesajı bu hikâye vasıtasıyla iletilir:

“Neval’in babası:

-Kızım büyüyünce yabancı ülkelere de gittiğinde göreceksin ki dünyada birçok din var. Herkes kendi inancına göre Allah’a ibadet etmeye, ona ulaşmaya çalışır. Hatta hiçbir Tanrı’ya inanmayan ateistler de var yeryüzünde.

-Bizim sınıfımızda Yezidi olduğunu söyleyen bir arkadaşım var.

-Gördün mü bak bizim Mardin’imiz böylesine güzel bir şehir. İnsanlarımızın yalnız dinleri farklı değil dilleri de farklı.

-Baban doğru söylüyor. Türkçenin yanı sıra Arapça, Kürtçe, Ermenice, Süryanice gibi diller var Mardin’de. Siz çocuklar da birkaç dili birden anlıyorsunuz ya. Aranızda ne güzel anlaşıyor, konuşuyor, arkadaşlık yapıyorsunuz.” (UM, s. 47-49).

Turan’ın hikâyelerinde kahramanlar, öncelikle kanunlara uyarak adaletin yerine getirilmesini savunmuştur. Yasadışı yapılan faaliyetlerin kanunlara göre cezalandırılması gerektiği eserlerde vurgulanır. Güçsüz bir kimseye kötülük etmenin yaratıcının adaleti ile cezalandırılacağı mesajı çocuğa verilerek adalet değeri ön plana çıkarılmak istenmiştir.

Ayrıca eserlerde eşitlik değeri, kadın-erkek eşitliği başta olmak üzere ele alınmıştır. Hikâyelerde bir kadının evlenme teklifi edebileceği, erkeklerin ağlayabileceği ve kadın ile erkeğin bir sosyal alanda birlikte dans edebileceği gibi örnekler verilerek eşitlik değerinin önemi çocuklara gösterilir. Eserlerde güçsüz ve güçlü bireyler, engelli ve sağlıklı bireyler, dili ve dini farklı olan topluluklar zıtlıklarla ele alınarak bu farklılıkların aslında bir zenginlik olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu eserleri okuyan çocuklar, adalet ve eşitlik değerinin önemini kolaylıkla kavrayabilecektir.

Çocukların adil davranmayı öğrenebilmeleri ve sosyal hayatta eşitliği özümseyebilmeleri için rol model almaları gerekmektedir. Çünkü rol model almak soyut değerlerin öğrenilmesinde önem teşkil eder. Soyut değerlerin çocuklar tarafından öğrenilmesi onların çocuk edebiyatı eserlerini okuması ile mümkün olacaktır. Turan'ın eserleri bu değerlerin çocuklar tarafından öğrenilmesini kolaylaştırıcı bir özelliğe sahiptir.

4.2. Aile Birliğine Önem Verme

Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlanan (TDK, 2011, s. 57) aile, toplumu oluşturan ve toplumu ayakta tutan en küçük yapı taşıdır. İçinde yaşanan devleti en iyi yansıtan ailedir. Toplumun düşünüşünü, kültürünü, değerlerini bir ailede görmek mümkündür.

Bağları güçlü olan ailelerde; sevgi, saygı, güven, birlik ve beraberlik duyguları sağlamdır. Toplumun güçlü olabilmesi için aile birliğine önem verme değeri çocuk eğitiminde yadsınamaz bir yere sahiptir.

Turan, eserlerinde aile birliğine önem vererek bu değeri çocuklara aşılacak istemiştir. Aile birliğini güçlendiren evlat isteği, ailenin birlikte sohbet etmesi gibi unsurlarda bu değer altında ele alınmıştır. Tablo 2'de aile birliğine önem verme değerinin dağılımı gösterilmektedir:

Tablo 4.2: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Aile Birliğine Önem Verme	
Hikâyenin Adı	Sayfa:

Atatürk Pera Palas'ta	-
Bahtsız Şehzade	9-11, 11
Ekocan Gezegeni	-
Gilgamiş	27, 37
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	26, 30
Lila ile Eren	7, 47
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	22, 35
Ulya Mardin'de	-

Bahtsız Şehzade adlı hikâyesinde aile birliğinin önemini anlatan ifadeler yer alır. Eserde çocuğu olmayan padişahın evlat isteği ile yalvarıp yakarışı anlatılmıştır. Padişahın gücü ve eşiyle mutluluğu olmasına rağmen ailesini güçlendirecek olan çocuğu istemesi aile birliğine verdiği önemi göstermektedir, denilebilir:

“Bu padişahın da şu dünyada bir evladı olmadığı için düşünür, kurdukça kurarmış.

‘Bir gün vadem yeter de göçüp gidersem, tacım tahtım eller elinde kalacak, şu koca saltanatın yerinde yeller esecek!’ diye üzülür dururmuş. Hani bu uğursuzluğa uğramamak için de ne demişlerse yapmış; adaklar adanmış, kurbanlar kesmiş, gece dememiş, gündüz dememiş, yeri göğü yaratana yalvarıp yakarmış.” (BŞ, s. 9-11).

Hikâyenin devam eden kısmında, padişahın ailesinin devamlılığı için evlat isteği anlatılmıştır. Bu isteği okuyan küçük okuyucu, aile olmanın önemini kavrayabilir:

“Padişah gece gündüz:

-Bin beş yüz ineğim sağılıyor körpe danalı. Saraylar kurdurdum, köşkü beraber, içinde bahçesi suyu beraber. Bu köşklere kurulup bu gülleri derecek evlat ver bize!” (BŞ, s. 11).

Gilgamiş adlı hikâyede ise aile üyelerinin beraber vakit geçirmeleri yer almaktadır. Anne ve babalarının okudukları masalları dinleyen çocuklar ile aile birliğine dikkat çekilmiştir, ailenin ortak duygularla bir araya gelmesi okuyucuya anlatılmıştır:

“Levent’le Bülent uyumadan önce masal dinlemeye bayılırdı. Anneleriyle babaları her gece sırayla onlara kitap okurdu.

O gece kitap okuma sırası babalarındaydı.” (G, s. 27).

Aynı hikâyenin başka bir bölümünde, ailesi ile beraber vakit geçiren çocuklar anlatılarak aile birliğine önem verme değeri çocuk okuyucuya iletmeye çalışılmıştır. Hikâyede, aynı sofrada yemek yiyip beraber vakit geçiren aile anlatılarak sevgi ve birlikte hareket etme duygusu okuyucuya verilir:

“-Hadi minik kitap kurtları! Yemek hazır. Anneniz, babanız sofrada sizi bekliyor.

Sofraya oturduklarında ikizler hâlâ okudukları kitapları konuşuyorlardı. Sihirbazlık onların ilgisini çekmişti. Babaları lafa karışıp,

-Oğlum, hiçbirisi gerçek değil bunların.

İlüzyonistlik, göz yanılsamasına dayanan bir gösteri sanatıdır. Yani “Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet.”

Bu arada babaları elini Kaya'nın kulağına götürüp bir gümüş para çıkardı. Sonra onu havaya atıp bu kez Sinan'ın kulağından çıkardı parayı. Çocuklar şaşkınlıkla babalarını seyrederken yemeği unutmuşlardı.

Yemekten sonra bir sihirbazlık kitabından değişik oyunları okuyup uygulayan çocuklar çok eğlendiler.” (G, s. 37).

Kar Tanelerinin Dansı adlı eserde, aile bireylerinin Kopuz adlı evlatları için yaptıkları fedakârlıklar yer almaktadır:

“Kız gider gitmez bizim huysuz Kopuz huysuzluğunu hatırlar, başlar yaramazlıklara. Ele avuca sığmaz bir velet olur çıkar, yapmadığı yaramazlık kalmaz. Annesi babası ise tek evladımızın, yeryüzünde dikili tek ağacımızın canı sıkılmasın, üzülmesin diye bir dediğini iki etmezler.” (KTD, s. 26).

Aynı hikâyede Kopuz adlı şehzadenin evlenme isteğini ailesine açması ve aile kurma yolunda attığı adım anlatılmıştır. Aile bireylerinin, çocuklarının isteği ve toplumu oluşturan aile kurumu için çabaları aktarılmıştır:

“-Hikâyenin sonunda ne oluyor, merak ettim.

-Bilge kız Kopuz'a bütün bildiklerini öğretmiş. Kopuz kocaman bilge bir delikanlı olunca da evleneceğim, bana bir kız bulun diye tutturmuş. Anne babası böyle bilgili bir çocuğa nasıl kız buluruz diye düşünmeye başlamış.

Bilge kız:

-Hiç üzülmeysin, ben size onu ben evlendireceğim demedim mi, demiş.

Kopuz'un annesi babası:

-Tamam sözümüz söz, sen bul getir oğlumuzaya layık kız biz de hemen düğün dernek kurduralım onları erdirelim muradına, demişler.” (KTD, s. 30).

Lila ile Eren adlı hikâyede, ailede bir bireyin üzüntüsüyle herkesin üzüldüğü ve üzüntülerin paylaşarak azalacağı mesajı verilmiştir. Ailede bireyler, her konuda birlikte hareket ederlerse daha sağlam, daha güçlü bir aile ortamı kurabileceklerdir. Eserde oğlunun sıkıntısına üzülen ve onun sıkıntısını paylaşan bir aile anlatılır:

“-Olur mu oğlum? Erkekler de insan. Elbette ağlar. Hadi şimdi gidelim de başına gelenleri babanla paylaşalım. Bekleyelim bakalım, sabah ola hayrola, belki yarın geri döner. Ya da başka bir çözüm buluruz, dedi annesi.

Sarmaş dolaş odadan çıkan eşiyile oğlunu gören babası şaşırdı:

-Hayrola, bu ne muhabbet akşam akşam?

-Sorma Tutku kaçmış, üzgünüz dedi annesi.” (LİE, s. 7).

Eserin devamında ise ailenin paylaşımlarına değinilmiştir. Bir çocuğun babası ile birlikte kardan adam yapma isteği üzerinden, ailedeki birlik ve paylaşma duyguları okuyucuya iletilmek istenmiştir:

“Eren odasının penceresinden dışarı baktı. Kar hafiften başlamıştı. ‘Bu sefer hava raporu doğru çıkacak galiba. Lapa lapa kar yağsa da, babamla kardan adam yapsak. Sonra annemle babamla kar topu oynarız,’ dedi içinden.” (LİE, s. 47).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede aile birliğine önem veren aileler anlatılmıştır. Nermin ile Şermin aile bireyleri ile mutluluklarını paylaşarak sohbet eder:

“İki aile lifte ard arda bindiler. Bindikleri lift dörder kişilikti. Öndeki liftte Nermin ile Şermin, anne ve babasıyla oturuyordu. Temiz ve güzel havayı solumak hepsine iyi gelmişti. Derin derin nefes aldılar. Birbirlerinin yüzüne bakarak mutluluklarını paylaştılar. Arkadan gelen Kaya ile Sinan, anne ve babasıyla sohbet ediyordu.” (SKİH, s. 22).

Aynı hikâyede, mutlulukların birlik ve beraberlik içinde olan aileler ile artacağı mesajı çocuk okuyucuya iletilmek istenmektedir:

“Böylece günler neşeyle akıp gitti. Yılbaşı gecesi hep birlikte yılbaşını kutlamaya karar vermişlerdi. Sıra armağanları açmaya geldiğinde herkes çok heyecanlıydı. Anneler Aspen yapraklı küpeleri çok beğendiler. Babalar da Aspen yapraklı rozetleri hemen yakalarına taktılar. Kaya, Sinan, Şermin ve Nermin ise anne ve babalarının onlara hediye ettiği yumuşacık tüylü oyuncak erminleri sevgiyle kucakladılar.” (SKİH, s. 35).

Turan, eserlerinde aile birliğine verilen öneme değinmiştir. Toplumun temel taşı olan ailelerin birlik ve beraberlik içinde olabilmeleri her sorunun üstesinden gelebilecekleri ve mutluluğu elde edecekleri mesajı hikâyelerde yer almaktadır. Yazar, maddi anlamda zengin olan bir padişahın her şeye sahip olduğu hâlde kendini eksik hissettiğini ve bu eksikliğin çocuk ile tamamlanacağını eserde okuyucuya aktararak aile birliğine önem verme değerinin en güzel örneğini verir. Eserlerde yer alan kahramanlar; ailesi ile beraber vakit geçiren, sıkıntılarını onlarla paylaşan ve aileleriyle mutlu olan kahramanlardır. Bu kahramanlar yoluyla yazar, aile bireyleri arasındaki sevgiyi, güveni, birlik ve beraberliği çocuk okuyucusuna aktarmıştır.

4.3. Barış

Barış, uyum karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2011, s. 255). Çocukların hoşgörü ortamında hayatlarını devam edebilmeleri için barış gerekli bir değerdir. Bu değer sayesinde toplumsal huzur, birlik ve beraberlik sağlanmış olacaktır.

Barış değerinin ilk alt başlığı kişinin kendisi ile barışık olması durumudur. (Güven, 2014, s. 98). Kendi ile barışık olan çocuk, çevresine güven duyarak çevresine uyum sağlayacaktır. Böylelikle çocuk ve çevresinde hoşgörü ortamı oluşacaktır.

Barış değerinin bir diğer alt başlığı kişinin başkalarıyla barış içerisinde olmasıdır. (Güven, 2014, s. 98). Karşılıklı hoşgörü ile kurulan ilişkiler sayesinde güven duygusu sağlanacaktır.

Barış değerinin başka bir alt başlığı ise toplumlar arasındaki barıştır. Dünya barışı sağlanırsa toplumdaki huzursuzluklar, sıkıntılar en aza inecektir. Barış sayesinde gelecek nesillere yaşanabilir bir doğa ve huzurlu bir toplum kalacaktır. Devletler arasındaki barış, dünya barışını olumlu etkileyecek şimdi yaşayan ve ileride yaşayacak çocukların huzurunu güvence altına alacaktır.

Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyeleri'nde sadece Lila ile Eren adlı hikâye kitabında yer alan Nobel başlıklı alt hikâyede müstakil bir konu olarak ele alınmıştır. Ayrıca Ulya Mardin'de adlı hikâye kitabında da barış değerine rastlanmıştır.

Eserlerde yer alan barış değeri sayfa numaraları ile aşağıdaki Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 4.3: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Barış Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Barış	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	-
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	-
Gilgamiş	-
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	-
Lila ile Eren	47-48, 51, 52, 52-53
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	-
Ulya Mardin'de	13, 49

Lila ile Eren adlı hikâyede yer alan Nobel adlı kısımda barış değeri işlenmiştir. Bu sebeple barış değerinin yer aldığı tüm kısımlar, alıntı yapılarak gösterilmiştir. Nobel adlı hikâyede, Nobel barış ödülleri hakkında pek çok bilgi verilmiştir. Eren adlı çocuk, televizyonda gördüğü bu ödüller hakkında pek çok şeyi merak etmiş ve araştırmıştır. Babasına türlü sorular sormuştur. Babası da ona ödüller hakkında bilgi vermiştir. Bu bilgiler ile yazar, küçük okuyucusuna barış değerini içselleştirme fırsatı sunar:

“Eren, deminden beri sana sesleniyorum, duymuyorsun. Gel bak televizyonda Nobel ödülleri dağıtım töreni var, demesiyle yerinden sıçradı.

Öykü kitabında okuduğu yere ayracını koyarak salona koştu.

Televizyonda Nobel barış ödülü töreni vardı. Eren:

-Baba, neden barış ödülü veriyorlar?

-Oğlum, insanlar savaş olmasın, hep barış olsun istiyorlar da ondan.

-İyi ya o zaman savaşmasınlar.” (LİE, s. 47-48).

Hikâyenin bu kısmında, barış değerinin alt başlıklarından olan toplumsal barış yani dünya barışı ele alınmıştır. Dünya barışının sağlanması, savaşların olmaması için dünyada ödülleri verildiğini Eren’e babası söylemiştir. Eren de bir çocuk masumiyetiyle o zaman insanlar savaşmasın, demiştir. Barış değerinin yer aldığı bu kısımda dünya barışına dikkat çekilmiştir. Çocuk olan Eren’in savaş ve barış üzerine olan merakı vasıtasıyla barış değeri çocuk okuyucuya iletmeye çalışılmıştır.

Devam eden bölümde, barış değeri dünya barışı alt başlığıyla yer almıştır. Dünya barışı için adına ödüller verilen kişinin savaşa katkı sağlayan silah ve dinamiti üreten bir kimse oluşu anlatılmıştır. Eren adına barış ödülleri verilen Nobel’i araştırmaya koyulmuştur. Kaynaklardan onu araştırmıştır. Annesi ile karşılaşan Eren annesine, hayretler içinde adına dünya barış ödülleri verilen kişinin silah fabrikaları sahibi ve dinamiti bulan bir bilim adamı olduğunu söylemiştir. Bu çelişkiye anlam veremez:

“-Oğlum sofrayı kurar mısın? Akşam yemeği zamanı geldi.

Annesinin sesiyle yerinden fırlayan Eren, düşünceli düşünceli annesinin yüzüne baktı.

-Ne okuyordun? Neden öyle garip garip yüzüme bakıyorsun Eren?

-Nobel’in hayatını okuyordum. Çok şaşırdım.

-Neye şaşırdın?

-Adına barış ödülü veriliyor, ama kendisi silah fabrikaları sahibi.

-Çelişkili bir durum değil mi?

...-Ansiklopediden Nobel'in silah üretimi yapıp satan bir bilim adamı olduğunu okudum. Dinamiti de o bulmuş. Ölümünden sonra da barış ödülleri veriliyor onun adına. Kafam iyice karıştı." (LİE, s. 49-51).

Eren yoluyla yazar, dünya barışı konusuna dikkat çekerek okuyucuya mesajlar verir. Prof. Dr. Ural Akbulut'ta Nobel'in zıtlıklarla dolu hayatı için şunları söylemiştir:

Alfred Nobel, dinamiti bulan İsveçli bir kimyacıdır. Büyük servetini, barışa ve bilime katkı yapanları ödüllendirmek amacıyla bağışladı. Alfred Nobel, zorluklara karşın yılmayan, buluş yapan ve ürünlerini dünyaya pazarlayan bir girişimciydi. Hataları varsa bile servetini barış, bilim ve kültür için bağışlaması örnek bir davranış oldu. (Akbulut, 2009, s. 1-4).

Eren, Nobel Barış ödülleri verilirken hâlâ savaşların bitmediğini dünya barışının sağlanmadığını söylemiştir. Hikâyede Eren'in sözü ile çocuklar dünya barışını sorgulamaya ve barış için projeler üretme yoluna gitmeye karar verdikleri söylenebilir:

"-Yillardır barış ödülleri veriliyormuş. Peki hala barış adına neden bir şey yapmamışlar?

-Ödüller barışa katkıda bulunanlara veriliyor, dedi babası.

-Yok, ben bu işten bir şey anlamadım. Silah fabrikaları şakır şakır çalışıyor. Hadi arkasından barış oluyor. Derken silah fabrikalarının ürettiği silahlara pazar olsun diye yine savaş oluyor. Ne biçim iş bu, dedi Eren." (LİE, s. 52).

Hikâyenin devamında, Eren bu konu üzerinde kafa yormaya devam eder. Arkadaşı Lila ile barış değeri hakkında konuşurlar. Hatta Lila, dünya kuruldu kurulalı insanın ölmesine yol açan savaşların yapıldığını, savaşların iyisinin olmadığını, barışın da kötüsünün olamayacağını dile getirir. Her ikisi de bu konuya anlam veremez. Eseri okuyan çocukların, Lila ile Eren gibi barış değerini çevresindeki arkadaşları ile konuşabilecekleri düşünülür:

"Ertesi gün okulda Eren arkadaşı Lila'ya Nobel konusunu açtı. Lila:

-Haklısın Eren, benim de aklım bir türlü almıyor savaş-barış konusunu. Madem her savaşın ardından barış yapılıyor, neden daha önce barış yolları aranmıyor. O kadar insanın ölmesine yol açan savaşlar yapılmasa. Dünya kuruldu kurulalı yapılan savaşların hiç iyisi yok. Kısaca bana göre barışın kötüsü, savaşın iyisi olamaz.” (LİE, s. 52-53).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede savaş ortamındaki hoşgörüsüzlük ele alınarak barış değerinin kıymetine dikkat çekilmiştir. Eserde ayrı diller sonucu insanlar ayrı öfkelerle birbirleriyle iletişim kuramamaktadır. Bu iletişimsizlik sonucu insanların birbirini acımasızca öldürüşü, barışın, hoşgörünün olmayışı anlatılmıştır:

“Kitabın sayfasını çevirdi, açılan sayfada bir savaş sahnesiyle karşılaştı. Bir anda neye uğradığını şaşırdı. Dehşetli bir savaşın ortasında bulmuştu kendini. Tanık olduğu savaş, askerlerin süngü takıp göğüs göğüse amansızca birbirini öldürdüğü savaştı. Ayrı diller, ayrı öfkeler yaratmıştı. Dilleri ayrı olan insanların iletişim kuramamalarından kaynaklanan hoşgörüsüzlük sonucu yaşanan olaylar gerçekten dehşet vericiydi. Çocukların, kadınların, genç-yaşlı herkesin birbirini amansızca öldürdüğü olaylara dayanamadı. Hemen kitabı kapayıp üzgün bir şekilde kitaplık sorumlusuna gitti.” (UM, s. 13).

Eserin ilerleyen kısmında, iletişimsizlik sonucunda yaşanan savaş ortamından insanların sevgi ve dostlukla barış ortamına geçişi anlatılmıştır. İki zıt durumu eserde kullanarak yazar, çocuk okuyucusuna barışın önemini aktarır:

“Ulya bu akşam yemeği sohbetinde, birden Babil Kulesi’nde insanların dillerinin nasıl birbirinden ayrıldığını anımsadı. Öte yandan, Mardin’de sevgi ve dostlukla düşmanlıkların yok olduğunu görünce sevinçle ışığını yaktı söndürdü.” (UM, s. 49).

Turan’ın Lila ile Eren adlı eserinin dışında barış değerine Ulya Mardin’de de adlı eserde rastlanmıştır. Lila ile Eren adlı eserde yer alan Nobel adlı hikâyede ise barış değeri müstakil olarak işlenmiş, Nobel’in hayatı hakkında bilgilere ve Nobel ödüllerine değinilerek barış değeri aktarılmıştır. Eserde savaşın iyisinin olmadığı, barışında kötüsünün bulunmadığı karakterler ağzından söylenmiştir. Hikâyelerde dünya barışının önemi üzerine dikkat çekilmek istenmiştir.

Ulya Mardin’de adlı eserde ise barış değerinin kıymeti savaş sahneleri verilerek anlatılmıştır. Barış ortamındaki hoşgörü ve huzur çocuk okuyucuya savaş sahneleri

verilerek anlatılmıştır. Dünya barışı var olursa kurulu dünya düzenindeki savaşların yıkılacağı nesilden nesile huzurun, hoşgörünün aktarılacağı iletisi çocuklara vermeye çalışılmıştır.

4.4. Bilimsellik

İnsan, yaradılışı gereği çevresini anlama ve anlamlandırma çabası içerisinde. Bunu yaparken çeşitli problemlerle karşılaşan insanlar, bu problemlere çözüm bulmak ister. İnsanoğlu daha sonraları problemlerin çözümü için en az yanıltıcı olan evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim olarak tanımlanan (TDK, 2019) bilimle uğraşmaya başlamıştır. İnsan bir şeyleri merak ettiğinde, engellerle karşılaştığında ve üretme isteği duyduğunda bilimi devreye sokarak gerçeklerle karşılaşmaktadır.

Nuran Turan da eserlerinde bilimselliğe önem vermiştir. Ayrıca yazarın, çocuğun çevresindeki uyaranları fark etmesini sağlaması ve uyaranları araştırması için olanak sağlayan unsurlara da eserlerinde yer verdiği saptanmıştır.

Turan'ın eserlerindeki bilimsellik değerinin dağılımı aşağıdaki Tablo 4'teki gibidir:

Tablo 4.4: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Bilimsellik Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Bilimsellik	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	13-14, 14-15, 15, 23, 27
Bahtsız Şehzade	39
Ekocan Gezegeni	49, 52
Gilgamiş	5, 37
Kapadokya'nın Sırları	3, 4, 5, 11, 15, 17, 23-24, 47, 49
Kar Tanelerinin Dansı	30, 47
Lila ile Eren	9, 19, 42, 51, 53

Nasreddin Hoca	51, 52
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	15, 23, 34-35, 47-48
Ulya Mardin'de	39, 51-53

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede öğrenmeye meraklı, bilime ilgili bir çocuk anlatılmıştır. Yazar okuyucularına bilimin meraktan doğduğunu, öğrenilen bilgilerin insana mutluluk sağladığını ve ilmin insanı yükselteceğini çocukların yaptıkları araştırmalar üzerinden gösterir. Serdar adlı bu çocuk, babası ile Pera Palas hakkında konuşur. Çocuk, Pera Palas'ta kalan kimseleri internet aracılığı ile araştırır ve onlar hakkında bilgiler edinir. Bu bilgiler ile yetinmeyerek yeni bilgiler arayışına girer:

“Eskiden birçok ünlünün kaldığı bu otelde, bu yerde, kimler kimler çay kahve içmemiş ki. Babamla araştırdık, Kral VIII. Edward, Kraliçe II. Elizabeth, Şah Rıza Pehlevi, Yugoslav Devlet Başkanı Tito, Yazar Pierre Loti. Alfred Hitchcock, Ernest Hemingway, Jacqueline Kennedy, Greta Garbo gibi birçok ünlü...”

-Baba, ünlü cinayet romanı yazarı Agatha Cristie bu otelin 401 numaralı odasında kalmış ve ‘Şark Ekspresin’de Cinayet’ romanını o odada yazmış, doğru mu?

-Zamane çocuğu değil misin? Gelmeden internetten araştırdın değil mi?

-Evet baba çok ilgimi çekti. İnternette kaldığı odanın resmi de var. Atatürk'ün kaldığı oda da müze olarak ziyaretçilere açılıyormuş. Sen anlatırken sözünü kesmek istemedim de...

Ha şey, bir de şu ünlü çocuk masalları yazan Hans Christian Andersen de İstanbul'a geldiğinde Pera' da çok dolaşmış. Pera Palas'ta kalıp kalmadığı hakkında bir şey bilmiyorum ama

İstanbul'un Beyoğlu-Galata bölgesine Pera dendiğini öğrendim. Andersen İstanbul'da epey kalmış ve birçok yerini gezmiş. Acaba burada hangi hikayelerini yazdı?” (APP, s. 13-14).

Hikâyenin devamında, politikanın bir bilim dalı olduğu ve bu alanda eğitim görülürse ülkeye yararlı olunacağı, Atatürk tarafından çocuklara söylenmiştir. Eserde

bilimin ve bilimle uğraşan kişilerin ülkeye yarar sağlayacağı iletisi çocuklara verilmek istenmiştir:

“-Siz o yüzden mi cumhuriyeti kurdunuz? diye dayanamayıp sordum.

-Elbette, çok okudum, çok araştırdım. En doğru idare şekli olarak demokrasiyi buldum. Demokrasiyi ülkemize yerleştirmek hiç de kolay olmadı. Tarihi incellerseniz anlayacaksınız. Cumhuriyeti ben kurdum, siz yaşatacaksınız. Politika da bir bilim dalıdır. İlgi duyup üniversitelerde politika alanında eğitim görürseniz, ülkenize çok faydalı olursunuz.” (APP, s. 27).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, gelecekte bilimin ilerleyerek gelebileceği nokta hakkında örnekler verilerek bilimsellik değeri ele alınmıştır. Dünya’ya gelen Ekocanlar dünyalı dostlarıyla paylaşımlar içerisine girmiştir. Bu paylaşımlardan biri de Ekocanlar’ın hazırlamış olduğu kahvaltıdır. Kahvaltıda Ekocanlar bir tablet üzerinden bir tuşla yiyecekleri arkadaşlarına ikram etmişlerdir. Bu kısım, küçük okuyucuyu bilimin ilerleyerek gelebileceği nokta hakkında düşünmeye yönlendirecektir:

“Sizin adetlerinizi bilmiyoruz, size ters gelen şeyleri hemen söyleyin lütfen, diyen Aron Ali’yle Lila’ya birer tablet uzattı. Tabletın sağ alt kenarına basınca da tabaktaki resimler tablete geçiverdi. Lila tabletin üzerindeki tavada iki göz yumurtaya parmağını bastı. Hemen tabağına iki göz yumurta gelince de güldü. Sonra keyifle simit resminin üzerine bastı parmağını. Tabağının sol tarafında duran küçük ekmek tabağına, mis gibi kokan sıcak bir simit gelip yerleşti.” (EG, s. 9).

Hikâyenin ilerleyen parçasında, hissedilen bir sıcaklığın bilimsel veri olan hava raporu ile anlatımı verilmiştir:

“Ağustos sıcakları başlamıştı. “Sıcaklık mevsim normallerinin üzerinde.” diye veriliyordu hava raporları.” (EG, s. 52).

Gılgamış adlı hikâyede yazar, kitap okumaya ve öğrenmeye meraklı bir çocuk vasıtasıyla kitaptan edinilen bilgilere yer vermiştir. Kitaplara ve bilme meraklı olan çocuğun bir kitap ile pek çok şeyi öğrenebileceği eserden çıkarılabilir:

“Sonunda kalktım, evde dolaşmaya başladım. O sırada babamın kütüphanesine takıldı gözüm. Gidip kitaplara bakmaya başladım. Raflar arasında “Gılgamış” isimli bir

kitap buldum. O kitabı seçmeme sanırım kapağındaki korkunç devin beni etkilemesi neden oldu. Yorganımın altında büzülerek kitabı okumaya başladım. Meğer Gılgamış dünyadaki masalların ilkiymiş.” (G, s. 5).

Yazar, bir yandan çocukların illüzyonistlik ile ilgili araştırmalara dikkatini çekmek, meraklarını uyandırmak; bir yandan da hayal güçlerini geliştirmek için hikâyenin devamında illüzyonistlik sanatına yer vermiştir:

“İllüzyonistlik, göz yanılması dayanan bir gösteri sanatıdır. Yani “Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet.”

Bu arada babaları elini Kaya'nın kulağına götürüp bir gümüş para çıkardı. Sonra onu havaya atıp bu kez Sinan'ın kulağından çıkardı parayı. Çocuklar şaşkınlıkla babalarını seyrederken yemeği unutmuşlardı.

Yemekten sonra bir sihirbazlık kitabından değişik oyunları okuyup uygulayan çocuklar çok eğlendiler.” (G, s. 37).

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede yazar, kitaplardan araştırmalar yaparak bir şehir hakkında pek çok bilgi edinilebileceği gösterir:

“Kapadokya, eski çağlardan beri atlarıyla ünlüymüş. İklimi, sert kara iklimi olup Fırat, Seyhan, Ceyhan ırmaklarının kollarının bir kısmı bu bölgeden bağlanıyormuş. Tepesi her zaman karlı Erciyes Dağı ve Hasan Dağı eski birer volkanmış.

Kayalara oyularak yapılmış evlerin, kiliselerin masal dünyasını andırır görüntüsü, turistlerin Kapadokya'yı “Dünyanın Sekizinci Harikası” diye adlandırılmasına neden olmuş.

Kapadokya hakkında bilgi edindiğimiz kitaplarda gördüğümüz resimler bizi çok etkiledi.” (KS, s. 4).

Hikâyenin ilerleyen kısmında, merak ederek araştırmalar yapan bir bireyin nasıl bilgi sahibi olacağı gösterilmiştir. Okunan bir kitaptan bir buluşun öğrenildiği bu kısım şu şekildedir:

“-Bağbozumu şenliklerine geldik galiba. Buraların toprakları eski Erciyes Yanardağı'nın külleriyle örtüldüğünden çok bereketliymiş. Üstelik güvercinlerin gübrelerinin de katkısı çokmuş bu verimli toprakların oluşmasında.

-Eteklerin üzerindeki yeleklerin renkleri ne hoş!

-Aşıboyası denilen metalik bir boyayla boyanmış onlar. Bir kitapta okumuştum, ilk defa Kapadokya'da bulunmuş aşıboyası.” (KS, s. 11).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede bilgili bir bireyin çevresine bilgi dağıtacağı gösterilmiştir:

“-Hikâyenin sonunda ne oluyor, merak ettim.

-Bilge kız Kopuz'a bütün bildiklerini öğretmiş. Kopuz kocaman bilge bir delikanlı olunca da evleneceğim, bana bir kız bulun diye tutturmuş. Anne babası böyle bilgili bir çocuğa nasıl kız buluruz diye düşünmeye başlamış.

Bilge kız:

-Hiç üzülmeyin, ben size onu ben evlendireceğim demedim mi, demiş.

Kopuz'un annesi babası:

-Tamam sözümüz söz, sen bul getir oğlumuzaya layık kızı biz de hemen düğün dernek kurduralım onları erdirelim muradına, demişler.” (KTD, s. 30).

Hikâyenin diğer bölümünde, kehribar adlı bir taşın geçmişi ve guatra iyi geldiğine dair bilgiler aktararak çocuk okuyucuda araştırma merakı uyandırdığı düşünülebilir:

“-Bu taş değil kehribar. Çok eski bir çam ağacı türünün reçinesi. Biliyorsunuz çam ağaçlarından akan reçineyi yani çam sakızını... Asırlar önce o reçinenin içine hapsolmuş bitki ve hayvanlar zamanla fosilleşip taşlaşan reçine ile günümüze kadar dayanmış. Bildiğim kadarıyla çok değerlidir kehribar ya da diğer adıyla amber.

Alp, Naz'ın bulduğu amberi eline alıp iyice inceledikten sonra,

-Ben kehribarı tanıyorum, annem teyzeme almıştı doğum gününde. Annemin aldığımin içinde bir minik kelebek ve yapraklar vardı, rengi de bundan daha koyuydu.

Teyzemin boynunda guatr var, kehribar guatrı iyileştiriyormuş boyna takılınca...” (KTD, s. 47).

Lila ile Eren adlı hikâyede, kazalarda bilimsel yöntemlere başvurulması gerektiği iletisi verilir. Hikâyede düşen İbrahim’i komşuları hastaneye götürür. Hastanede bir bilimsel yöntem olan röntgen ile bacağının kırık olduğunu ve alçıya alınması gerektiğini öğrenirler:

“Hastanede İbrahim’in bacağının röntgenini çektiklerinde olay açığa çıktı. İbrahim’in kaval kemiği kırılmıştı. Bacağı hemen alçıya aldılar.” (LİE, s. 42).

Hikâyenin devamında, ansiklopedilerden merak ederek araştırmalar yapan bir çocuğun edineceği bilgiler gösterilmiştir. Çocuk, adına barış ödülleri verilen Nobel’in bir bilim adamı olduğunu ve dinamiti bulduğunu ansiklopediden öğrenir:

“-Ansiklopediden Nobel’in silah üretimi yapıp satan bir bilim adamı olduğunu okudum. Dinamiti de o bulmuş. Ölümünden sonra da barış ödülleri veriliyor onun adına. Kafam iyice karıştı.” (LİE, s. 51).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, internet aracılığıyla aralarında kilometrelerce mesafe bulunan insanların iletişime geçilebileceği ve internet sayesinde merak edilen bir konunun araştırılabileceği aktarılmıştır. İçinde yaşadığımız çağ bilim çağıdır ve bu çağın gereklerinden biri de araştıran nesiller yetiştirmektir. Yazar, bu hikâyesinde Erminleri merak eden iki çocuğun Erminler hakkında yaptıkları araştırmaları aktararak teknolojinin bilime katkı sağladığını göstermiştir:

“Nermin’le Şermin hemen bilgisayarın başına koştular. Kaya ile Sinan’dan gelen Leonardo Da Vinci’nin ‘Erminli Kadın’ resmini görünce de arkadaşlarının bu sürprizine çok sevindiler. Sonra internet aracılığı ile konuşmaya başladılar. Erminleri internette araştırarak Kaya ile Sinan erminlerin kışın doğaya uyum sağlamak üzere siyah benekli beyaz, yazın da kahve rengi kürklerinin olduğunu, karınlarının ise sarı yumuşak tüylerle kaplandığını öğrendiler. Eskiden kralların, prenslerin, prenseslerin, leydilerin, düklerin, düşeslerin ve padişahların giysilerinde kullanılan erminlerin kürkünün, pahalı bir kürk türü olduğu bilgisini edindiler. Sonra bütün bu bilgileri arkadaşlarına iletiler.” (SKİH, s. 34-35).

Eserin devam eden bölümünde, çocukların merak ettiği bir şeyi internetten araştırmaları anlatılır:

“Kızlar İnternette buldukları Aspen ağaçlarının resimlerini yollamışlardı. İlkbaharda yeni tomurcuklanan yapraklarıyla pıtır pıtır donanmış, yazın yeşil, sonbaharda önce kıpkırmızı sonra da sapsarı yapraklı Aspen ağaçları kışın da gündüz kayarken gördükleri gibi göğe uzanan incecik, narin dallarıyla pek güzel tablolar oluşturuyordu. Hemen Aspen ağaçlarının bu güzelim görüntülerini bilgisayara kaydettiler.” (SKİH, s. 29).

Ulya Mardin’de adlı eserde, çocuğun bir şeyi merak ederek kütüphanede yaptığı araştırmalar anlatılır. Çocuğun merak ederek ansiklopedilerden, kitaplardan araştırmalar yapması bilimle, bilgiyle ilgili olduğunun göstergeleridir. Eserde Ulya, Şahmeran efsanesini merak etmektedir ve kütüphaneden bu efsane hakkında verilere ulaşmak için çaba sarf etmektedir:

“Ulya, Şahmeran’ı öyle çok merak ediyordu ki dayanamadı kitaptaki görüntülerin dışına çıktı. Kütüphanedeki ansiklopedinin Şahmeran bölümüne girdi.

Ulya şaşkındı. Anadolu’nun birçok yerinde hem de farklı farklı Şahmeran hikâyeleri vardı. Ama hepsi Şahmeran’ın yarı insan yarı yılan olmasında birleşiyordu.” (UM, s. 39).

Hikâyenin diğer bölümlerinde, uzaylı bir çocuğun dünyadaki bir kızın günlüğünü okuyarak onun geçmişini öğrenmesi anlatılmıştır. Bireyin geçmiş bir anı yaşayarak o an hakkında bilgi sahibi olması, günümüz şartlarında mümkün değilken bu kısımda kızın geçmişi yeniden yaşayarak geçmişte yaşananları öğrendiği görülmektedir. Yazar, böyle bir anlatımla bilimin gelişeceği noktalar hakkında okuyucuya ipuçları vererek meraklarının peşine düşmeleri için ilham vermiştir. Uzaylı Ulya, Neval’in anılarında gezerken televizyon görüntüsü ile karşılaşmıştır, bu görüntü de bir bilimsel kaynaktır:

“Ulya daha sonra Neval’in anılarında bir televizyon görüntüsüyle karşılaştı. Televizyonda haberlerde Artuklulardan kalma çok değerli bir hazineyi bulan çocuklar hazineyi nasıl bulduklarını açıklıyorlardı.” (UM, s. 51-54).

Nuran Turan, eserlerinde bilimselliği, karşılaşılan sorunlara çözüm ararken başvurulacak en doğru yöntem olarak ele almıştır. Hikâyelerdeki kahramanlar,

karşılaştıkları sorunlarda bilimsel veri ve deneylere başvurarak doğru çözüm yolları bulmuşlardır. Yazar, bilgili olmanın büyük bir ayrıcalık olduğunu göstermiş ve okuyucusunu bilimsel davranmaya yöneltmiştir. Hikâyelerde çocuklar; merak ettikleri şeyleri ve karşılaştıkları sorunları ansiklopedilerden, kitaplardan, internetten ve bilimsel diğer kaynaklardan araştırarak çözüme kavuşturmuştur. Doğruyu bilimde bulan çocukların sevinci okuyucuya aktararak bilimin mutluluk getirdiği eserlerde yer bulmuştur. Turan'ın hikâyeleri, çocuğu bilime yöneltecek ve çocuğun bilimsellik değerinin önemini öğrenebileceği nitelikte eserlerdir.

4.5. Çalışkanlık

Yaşam boyunca kendimize hedefler koyup bu yolda çalışarak hayatımızın devamlılığını sağlarız. İnsan, toplumla iç içe olduğu için çalışmaya ve çalışkan olmaya pek çok etkenle yönlendirilecektir. Gayretli, çalışmayı seven, faal olan insanlar çalışkan (TDK, 2019) insanlardır. Toplum içinde yer alan birey çalışarak bir aşama kaydetmektedir. Sosyal bir statü elde edebilmek için toplumda beğenilen ve istenilen çalışkanlık değerine önem verilir. Çalışkanlık değerini davranış hâline getiren çocuklar sayesinde toplumsal gelişme sağlanacaktır.

Nuran Turan da toplumla iç içe olan bireyin çalışma hayatını, çalışmanın önemini çocuklar için kaleme aldığı eserlerinde işlemiştir. Çalışkanlık değeri, eserlerde belirgin şekilde işlenmiştir. Değerin eserlerdeki dağılımı Tablo 5'teki gibidir:

Tablo 4.5: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Çalışkanlık Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Çalışkanlık
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	3, 11, 18, 22
Bahtsız Şehzade	50
Ekocan Gezegeni	15, 26-27, 28, 31, 35, 40, 43, 44, 47
Gilgamiş	6, 9, 23-25
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	22-23, 29
Lila ile Eren	3-5, 17, 47
Nasreddin Hoca	5, 10, 31, 45, 48, 49, 53
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	4, 38, 48, 51
Ulya Mardin'de	6, 7

Atatürk Pera Palas'ta adlı eserde, yeteneklerinin peşinde yıllarca koşan ve bu yeteneklerini geliştirmek için uzun ve sabırlı bir çalışma maratonu geçiren kardeşlerin hedeflerine kavuşması anlatılır:

“Müzik yeteneklerinin peşinde yıllardır koşan Berrak ile Ahmet kardeşler, sonunda emellerine kavuşuyorlardı. Bu hafta sonu uzun ve sabırlı çalışmalarının meyvelerini Pera Palas salonunda birlikte verecekleri konserle toplayacaklardı.” (APP, s. 3).

Burada, bir hedef ve bu hedefe ulaşmak için harcanan çaba, yapılan çalışmalar işlenmiştir. Hedeflere ulaşma yolunda çocuğun sabırlı ve uzun bir çalışmayı yerine getirmesi vurgulanmıştır.

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyenin ilerleyen kısmında yenilgi sonunda azim ve kararlılıkla çalışmanın önemine değinilerek çalışkanlık değeri ele alınmıştır. Atatürk, zaferlerin olduğu gibi yenilgilerin de olduğunu, önemli olan bu yenilgilerden sonra olanca azim ve kararlılıkla galip olanı yenmeye karşı çok çalışmanın gerekliliğini çocuklara söyler:

“Atatürk gülerek başını salladı:

-Dünyada yenilmez kimse, yenilmeyen takım, yenilmeyen ordu, yenilmeyen kumandan yoktur. Yenilgilerden sonra üzölmek de tabiidir. Ancak bu üzüntü insanın maneviyatını yok edecek, onu çökertecek seviyeye varmamalıdır. Yenilen, toparlanarak kendini yeneni yenmek için olanca gücü ile azimle daha çok çalışmalıdır.” (APP, s. 22).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, yaz tatilinde de olsa okul ödevlerini yapmanın gerekliliği yer alır. Yaz tatilinde verilen bu ödev ile öğrencilerin, okulda öğrendikleri bilgileri, hayatın içinde çalışarak pekiştirme imkânı bulabilecekleri gösterilmiştir. Dünyaya gelen Ekocanlar, ödevin ne olduğunu bilmemektedir. Ali ile Lila, onlara ödevin ne olduğunu anlatır. Öğretmenlerinin onlara verdiği ödevi anlattıktan sonra ödev için doğadan yaprak toplamaya başlarlar:

“Lila, yutkundu. Yeni arkadaşlarının Ali ile oynamayı çok sevdiği bu oyunu küçümsemesi hiç hoşuna gitmedi.

Ali, hemen söze karıştı.

-Tamam, o zaman gelin hep beraber tatil ödevimizi yapalım. Sanırım sizin için ilginç olur, dedi.

-Ne ödevi, nasıl bir şey bu ödev, diye sordu Selun.

-Öğretmenimiz bize yaz ödevi vermişti. Doğada bulabileceğimiz bütün yaprakları toplayıp, kenarlarına göre ayırıp şu büyük boy deftere yapıştırmamızı istedi öğretmenimiz.” (EG, s. 15).

Ekocan Gezegeni’nde yer alan Kolsuz Judo Öğrencisi adlı hikâyede, kolsuz bir judo öğrencisinin yıllarca aynı hareketi sabırla ve özenle çalışarak başarıya ulaşması okuyucuya aktarılmıştır. Engellilerin de başarıya ulaşabileceği, başarının sabırla ve uzun süre çalışma maratonu ile kazanılacağı eserde işlenmiştir. Eserde Nurol Öğretmen’e başarı avcıları fikir danışmaktadır. Nurol Öğretmen de onlara yaşanmış başarı hikâyeleri anlatmaktadır. Kolsuz Judo öğrencisinin başarı hikâyesi de Nurol Öğretmen’in anlattığı çalışkanlık değerinin işlendiği bir hikâyedir:

“Nurol Öğretmen:

-Cevabı gayet basit. Çocuk yıllarca çalışmış, o kadar çok çalışmış ki dünyada o hareketi ondan daha iyi bilen yok. Rakiplerinin onu yenebilmesi için yapacakları tek bir hareket var, sonunda o hareketi yapmak zorunda kalıyorlar.

Başarı Avcısı:

-Peki Nurol Öğretmenim, neden o hareketi yapmıyorlar.

Nurol Öğretmen:

-Yapamazlar, neden mi? Çünkü, çocuğun yıllarca tekrar tekrar yaparak sonunda çok başarılı olduğu o hareketi karşılaması gereken rakibin yapabileceği tek bir hareket var.

Başarı Avcısı:

-Neymiş o hareket, neden rakipleri o hareketi yapıp çocuğu yenmiyorlar ki, anlamadım doğrusu.

Nurol Öğretmen: Neden olacak çocuğun yaptığı hareketi karşılayacak hareketin tek bir karşılığı var. O da rakibi sağ kolundan yakalamak.

Nurol Öğretmen'i dinleyen Başarı Avcısı duyduklarına inanamaz, donar kalır. Sonunda kendini toplar:

-Galiba ne demek istediğinizi anladım. Bana tekrar tekrar çalış, dediklerimi yaparsan başarıyı yakalaman doğal, diyorsunuz. Sağ olun Nurol Öğretmenim.” (EG, s. 28).

Gılgamış hikâyesinde; çalışkanlık değeri güçlü, kuvvetli, genç ve çalışkan olan bir karakter yoluyla küçük okuyucuya iletilmiştir. Bu karakter ülkenin yöneticisidir. Yöneticinin çalışkanlığı; güçlü oluşu, genç oluşu ve kuvvetli oluşuyla beraber anlatılarak çalışkanlık değerinin önemi gösterilmiştir. Yönetici, halkının da kendisi gibi çalışkan olmasını istemektedir. Yalnız halk bunu istememektedir ve bundan yakınmaktadır:

“Güçlü kuvvetli genç kral Gılgamış çok çalışkanmış. Halkın da kendisi gibi çok çalışmasını istermiş. Halkı, gece gündüz demeden işe koşarmış. Halk, bundan yakınır olmuş.” (G, s. 6).

Aynı hikâyede ilerleyen bölümlerde, güçlü, kuvvetli ve çalışkan olan Gılgamış adlı yönetici, halkını Humbaba'dan kurtarmak için arkadaşı Endiku ile uzun ve meşakkatli bir yolculuğa çıkmıştır ve Humbaba'yı yere yıkmıştır. Bu yolculukta, günlerce yol alıp dağlar ovalar aşmışlardır. Ağaçlardan meyveler toplayıp yemişler, soğuk pınarlardan su içmişlerdir. Hedefleri ülkelerini bu sıkıntıdan kurtarmak olan iki arkadaş bu uğurda çalışarak pes etmezler:

“Gılgamış, halkını kurtarmak için Humbaba'yı yok etmesi gerektiğini anlamış. Sonunda Endiku bu serüvende arkadaşını yalnız bırakmanın doğru olmayacağına karar vermiş. Kendi kendine “Korkularımı yenmek zorundayım. Can dostum Gılgamış'ı, Humbaba denen canavara yalnız yollamak bana yakışmaz.” Demiş.

Böylece iki dost silahlarını kuşanıp birlikte yola koyulmuşlar. Günlerce yol alıp dağlar ovalar aşmışlar. Acıktıkça avlanmışlar. Ağaçlardan topladıkları meyveleri yemişler. Susadıkça Sümer ülkesinin soğuk pınarlarından kana kana su içiyorlarmış.

Humbaba'yla karşılaştıklarında, düşmanın ne denli güçlü olduğunu görüp çok ürkmüşler. İki dost, bakışlarıyla birbirini yüreklendirmiş. İkisi bir olunca Humbaba'yı yenip onu yere yıkmak kolay olmuş.” (G, s. 9).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, mağarada mahsur kalan kayakçıların birbirlerine anlattığı masaldaki kısımda çalışkanlık değeri ele alınmıştır. İnsanlar, yaşamı boyunca çalışır ve çalıştıklarından kazandıklarını çocuğuna bırakmak arzusundadırlar. Çocuğu olmayan bir padişah ve hanımı da bu arzu içerisindedir. Çocukları olması için eksik dilekte bulunurlar. Padişah, çalışıp çabaladığını, bütün bunları bir çocuğa bırakmazsa gözünün arkada kalacağını dile getirmektedir:

“Adam da kadının dileğine katılır, kadının dediklerini tekrarlar:

-Haklısın. Bir çocuğumuz olsun, isterse haşarı, ele avuca sığmaz, yaramaz mı yaramaz olsun ama ille de bir çocuğumuz olsun derim, ben de. Çalıştım çabaladım, çifilik çubuk edindim, bütün bunları bir çocuğa bırakamazsam gözüm arkada kalacak inan olsun.” (KTD, s. 22-23).

Hikâyenin devamında, yılan vücutlu insan başlı bir çocuğun okuma yazma öğrenerek ülkenin kütüphanelerinden kitaplar okuduğu anlatılmıştır. Olağanüstülüklerle gerçekler bir arada işlenerek çocuk okuyucuda merak uyandırılmış ve zorluklara rağmen çalışmanın önemi üzerinde durulmuştur. Padişahın Kopuz adında bir şehzadesi olmuştur. Bu şehzade olağanüstülükler göstermektedir. Yılan vücutlu ve insan başlıdır. Okumaya heveslidir yalnız onu okutacak kimse yoktur, kimse buna cesaret gösterememektedir. Ebesi olan kız, şart sunarak onu okutmayı kabul eder. Şehzade okuma, yazmayı öğrenir ve öğrenmekle yetinmeyerek ülkedeki kütüphanelerden kitaplar alarak okur. Bu hikâye sayesinde çalışkanlık değerini okuyucu içselleştirme imkânı bulabilecektir:

“-Kopuz kısa zamanda okumayı yazmayı söker. Başlar önüne gelen kitabı okumaya. Babası çarşıda pazarda ne kadar kitap varsa ona taşır. Kopuz biraz daha büyüyünce kütüphanelerden ödünç kitap alıp getirir Bilge kız. Kopuz kitapları öyle hızlı okuyup bitirir ki...” (KTD, s. 29).

Lila ile Eren adlı hikâyede, iki arkadaşın da çalışmaya verdikleri önem yer almıştır. Her iki arkadaş da çalışmaya önem vermektedir, derslerine çalışmaktadır. Eren ödevlerini tamamlamak için odasına girmiştir yalnız ders çalışmamaktadır. Sebebi ise

sevdiği papağanının kaybolmuş olmasıdır. Lila ile konuştuklarında Lila, ona Tarih çalıştığını söyler:

“Akşam yemeğinden sonra Eren ödevlerini tamamlamak üzere odasına girdi.

...

-Eren orada mısın? Tarih çalışmaya çalışıyorum. Sen ne yapıyorsun?

-Sorma başıma gelenleri. Ben de ders çalışmak üzere odama girdim.”(LİE, s. 3-5).

Aynı hikâyede, çalışan insanın işiyle ilgili olduğu anlatılmış ve çalışmayı seven birey örneği verilmiştir. Eren, çalışma masasına oturup öykü okumaya başladığında etrafındaki seslere kulağını kapamıştır:

“Gidip çalışma masasına oturup öykü kitabını açtı. Eren öykünün içine öyle dalmıştı ki, babasının kapıyı çalıp, açarak:

-Eren deminden beri sana sesleniyorum, duymuyorsun.” (LİE, s. 47).

Nasreddin Hoca hikâyesinde, mevcut şartlarda ulaşılması zor olan bir hedefe azimle çalışarak ulaşılacağı anlatılmıştır. Boyu kısa olan Melih adlı bir çocuk bilardo oynamayı istemektedir. Ayaklarının altına tabure koyarak günlerce çalışmayla bilardo oynamayı başarır:

“Sonunda Melih amcamı kandırdım. Ayağımın altına bir tabure koyarak boyumu uzattım. Elime istakayı aldım. Olay hiç de görüldüğü gibi değilmiş. Istaka parmaklarımın arasından kayıveriyordu. Bilardoyu öğrenmeye öylesine kararlıydım ki... hiç yılmadan, günlerce çalıştım. İşte, sonunda başardım.” (NH, s. 45).

Aynı hikâyede, Serdar ile babası arasında geçen konuşmada başarının papatya falı gibi şansa bağlı olmadığı, başarının çalışmaktan geçtiği eserde vurgulanır:

“Babam:

-Serdar, kuzum ne saçmalıyorsun? Zavallı papatyanın yapraklarını neden yoluyorsun? Papatyacık nereden bilsin senin ders çalışıp çalışmayacağını? Ayrıca derslerine çalışırsan sınıfını geçeceğini pekâlâ biliyorsun.” (NH, s. 53).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı eserde, başarının sırrının çalışmaktan geçtiğine değinilmiştir. Yıldız kayınca tutulacak bir dilekle sınıf geçilemeyeceği, başarının sırrının çalışmaktan geçtiği anlatılmıştır. Çalışmanın önemi Tulya ve babaannesi arasında geçen diyalogda yer almaktadır:

“-Babaanne, bak bir yıldız kaydı.

-Dilek tuttun mu Tulya?

-Evet, gelecek yıl da sınıfımı pekiyi ile geçmeyi diledim.

-Akıllım, çalışırsan geçersin sınıfını. Çalışmazsan yıldız sana nasıl yardım eder ki? Değil mi babaanne.

-Doğru söylüyorsun Baran ama yalnız çalışmak yeterli değil biliyorsun. Bazen elde olmayan terslikler yaşantımızı etkiler. Allah'tan iyilikler istemek içimizi rahatlatır.” (SKİH, s. 4).

Hikâyenin ilerleyen kısmında, devingen bir karakter ile çalışkanlık değeri anlatılmıştır. Ders çalışmayı sevmeyen birinin zamanla ve çeşitli etkenlerle çalışmayı sevmesi ve çalışkanlık sonucu kazanımlar elde etmesinin önemi bir kahramanla anlatılarak okuyucuya iletilmiştir. Devingen karakterler çocuklarda rol model alımında oldukça önem teşkil etmektedir. Hikâyede, Yıldırım adlı çocuk ders çalışmayı sevmemektedir. Yalnız dedesini çok sevmektedir. Dedesi hastalanınca torununa bir vasiyette bulunur. Bu vasiyet, ailenin mirasının kitaplarda olduğudur. Zaman geçtikten sonra merakla Yıldırım kitapları okumaya başlar. Yıldırım kendini kitapların âlemine kaptırırken ders çalışma alışkanlığı da kazanır. Tüm kitapları okuyan Yıldırım, defineyi bulamazken kitap okuma zevki ve çalışma isteği elde etmiştir:

“Bu sözleri söyledikten sonra dedesi bir daha konuşmadı. Yıldırım dedesinin ölümüne çok üzüldü. Elden ne gelir. Zamanla acısı azalınca dedesinin sözlerini hatırladı. Kitapları önce şöyle bir karıştırdı. Sonra ilginç bulduklarını okumaya başladı. Tabii esas amacı defineyi bulmaktı. Aradan günler geçti. Yıldırım kitap okumaya kendini çok kaptırıyordu. Çoğu zaman oyun oynamaya çağıran arkadaşlarına ‘Birazdan geliyorum.’ dediği hâlde okuduğu kitaba daldığından zamanı unutuveriyordu. Tabii bu arada derslerini de bir çırpıda yapıveriyordu.

Aradan yıllar geçti. Bu arada defneyi bulmak heyecanıyla Yıldırım, dedesinden kalma bütün kitapları okudu. Kitapların içinde definenin yerini yazan kısma bir türlü rastlayamadı. Öte yandan Yıldırım'da öylesine bir kitap okuma zevki gelişti ki sormayın.” (SKİH, s. 51).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede, insanların farklılıklarını bir kenara bırakarak beraber çalışması anlatılmaktadır. Bir uzaylı çocuk gözünden çalışkanlık değeri anlatılarak birlik ve beraberliğe dikkat çekilmiştir. Ulya adlı uzaylı çocuk dünyadaki insanların çalışmalarını dikkatle izler. Babil kulesini var güçleriyle kadın-erkek, yaşlı-genç, çoluk-çocuk yapmak için çalışır:

“Öyle şaşkındı ki etrafında dolanan insanlar gördü. İnsanlar sanki bir aşağı bir yukarı koşturuyordu. Ulya, daha dikkat kesilince insanların ellerinde kerpiçten tuğlalar taşıdıklarını, bazılarının da bu tuğlaları çamur gibi bir harçla birbirine yapıştırarak kocaman bir bina yaptıklarını fark etti. Kadın-erkek, yaşlı-genç, çoluk-çocuk var gücüyle bu inşaatta çalışıyordu.” (UM, s. 6).

Eserin devamında, insanların beraber çalışarak bir binayı tamamlaması anlatılmıştır. Çalışmak sadece insanlara has değildir, hayvanlar da çalışmaktadır. Örnek verecek olursak arı çalışkanlığı ile ünlüdür. Eserde uzaylı çocuğun okuduğu kitapta insanlar arı gibi çalışmaktadır, bu benzetme ile diğer canlıların da çalıştığı örneklendirilmiştir. Kitapta, insanların bir hedefi vardır. Bu insanlar arı gibi ve kendi aralarında iyi anlaşarak çalışırlar:

“Kitabın içinde ilerleyince yapının yedinci katını neredeyse bitmekte olduğunu gördü. Uzaktan bakınca, merdivenleri ve teraslarıyla görkemli bir yapıydı bu. Yapıyı el birliğiyle bitirmenin telaşıyla arı gibi çalışan insanlar kendi aralarında çok iyi anlaşıyorlardı.” (UM, s. 7).

Turan’ın incelenen eserlerinin sekiz tanesinde çalışkanlık değerine rastlanmıştır. Bu hikâyelerdeki kahramanlar, maceradan maceraya koşarken derslerini ihmal etmeden çalışırlar. Ayrıca çalışkan olmayan çocuklar, yazar tarafından devingen kahraman olarak ele alınarak zamanla bazı olaylar yaşayarak çalışkan olmaya başlarlar. Devingen kahramanlar, çocuk okuyucunun çalışkanlık değerini içselleştirmesinde büyük etkiye sahiptir.

Başarının yolunun çalışmaktan geçtiği, şansla başarının elde edilemeyeceği eserlerde anlatılarak çalışmanın önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca hikâyelerde sadece ders çalışan kahramanlar yoktur. Ders dışında hedeflerine yönelik çalışan kahramanlar, hedefleri uğruna severek, azim ve kararlılıkla çalışan kahramanlar ve toplum adına çalışan kahramanlar yazarın eserlerinde işlenmiştir. Bu kahramanları okuyan çocuk okuyucu, hayatında çalışmaya ve çalışkanlığa önem verecektir.

4.6. Dayanışma

Dayanışma; “insanların duygu, düşünce ve ortak işlerde birlikte ve beraber hareket ederek birbiriyle bağ kurması” olarak tanımlanabilir. İnsanlar toplumda engellerle karşılaştığında tek başına bu engelleri aşamayabilir, işte o zaman dayanışmaya ihtiyaç duyar. Dayanışmanın var olduğu toplumlarda bireyler birbirine güven ve sevgi duyarlar ve toplumda birlik ve beraberlik sağlanır.

Dayanışma içinde olan çocuklar, ortak çıkarları uğruna çaba sarf ederken birçok kazanıma da ulaşacaktır. Dayanışma sayesinde sevgi, saygı, huzur, birlik, beraberlik, güven, dostluk, merhamet gibi değerleri kazanan bireyler, içinde bulunduğu toplumun parçalanmasını önleyerek toplumsal birlik ve beraberliği sağlamış olacaktır.

İnsanların arasında sosyal bir bağ kuran dayanışma, Turan’ın eserlerinin bazılarında belirgin şekilde ele alınmıştır. Türkçe Tema Hikâyeleri’nde işlenen dayanışma değerinin dağılımı Tablo 6’daki gibidir:

Tablo 4.6: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Dayanışma Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Dayanışma
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas’ta	3, 22
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	7, 22, 56
Gilgamiş	7, 9, 19-21
Kapadokya’nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	7-9, 13, 49, 53
Lila ile Eren	9, 25, 37, 37-39, 42-43, 49
Nasreddin Hoca	11, 27, 39
Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat	16, 21, 35, 48
Ulya Mardin’de	6, 7, 19, 22, 47, 47-49

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede iki çocuğun, yeteneklerini birleştirerek ortaya güzel iş çıkarmaları anlatılmıştır. Bir birey çevresiyle birlikte hareket ettiğinde güzel sonuçlar elde edebilmektedir. Hikâyede müzik sanatı peşinde koşan ve bu konudaki yeteneklerini birleştiren Berrak ve Ahmet kardeşlerin dayanışma ile ortaya çıkardıkları konser anlatılmaktadır:

“Müzik yeteneklerinin peşinde yıllardır koşan Berrak ile Ahmet kardeşler, sonunda emellerine kavuşuyorlardı. Bu hafta sonu uzun ve sabırlı çalışmalarının meyvelerini Pera Palas salonunda birlikte verecekleri konserle toplayacaklardı.” (APP, s. 3).

Aynı hikâyenin devamında, dayanışma içerisinde oynanan bir basket müsabakası yer almaktadır. Bir kişinin tek başına başarılı olamayacağı, birlikte hareket ederse başarılı olabileceği bu kısımda vurgulanmıştır:

“-Geçen hafta okullar arası basket karşılaşması vardı. O kadar güzel oynuyorduk ki. Devamlı basket üzerine basket yapıyorduk. Sonra nasıl oldu anlamadık kaybetmeye başladık. Veee deee maçı kaybettik. Öyle çok üzüldüm ki, bir anda etrafım simsiyah oldu. Hiçbir şey göremez oldum. Kör oldum sandım. Olduğum yere çöktüm. Sonra koç gelip sırtımı okşadı, elimden tutup ayağa kaldırdı. Gözümün önündeki kara bulut yavaş yavaş dağıldı.” (APP, s. 22).

Ekocan Gezegeni adlı eserde, bir kişinin hiç bilmediği bir konuda karşılaştığı sorunu tek başına çözemeyeceği, ancak o işten anlayan birisiyle çözebileceği yer alarak dayanışma değerine değinilmiştir. Hikâyede, Dünya'ya gelen Ekocanlar, buradaki gelenekleri tek başlarına anlayamadıklarını, arkadaşları ile beraber hareket ederlerse gelenekleri anlamlandırabileceklerini söylemektedirler:

“Lila:

-Tanışırken önce bayanların elini uzatması, yok eğer elini uzatmazsa erkeğin beklemesi gerektiğini nereden öğrendiniz?

Aron:

-Gelmeden sizin yaşantınızı tüm ayrıntılarıyla incelediğimizi söylemiştik. Adetlerinizi de inceleyip anlamaya çalıştık. Gerçi bir hayli zorlandık, her şeyi de

öğrenemedik ya... Sizinle birlikte olunca birçok şeyi anlayıp öğreneceğimize inanıyoruz.” (EG, s. 7).

Hikâyenin ilerleyen bölümünde, aile içinde yapılan bir iş bölümü anlatılmaktadır. Annesi Ali'den yaprak sarması için yaprak toplamasını istemiştir. Ali de uzaylı arkadaşları ile kısa sürede yaprakları toplar. Arkadaşları olmasa bu kadar kısa sürede yaprak toplayamayacağını belirterek dayanışmanın önemine vurgu yapılmıştır:

“Ali annesine yaprakları verdiğiğinde annesi şaşkınlıkla:

-Ne kadar kısa zamanda ne düzgün güzel yapraklar toplamışsınız, çok teşekkürler çocuklar, dedi.

-Anne, Ekocan arkadaşlarımız toplamamıza yardım etti. Yoksa biz asla bu kadar düzgün yapamazdık bu işi, dedi Ali.”

“-Nerede kalmıştık? Evet, yaprakların üzerinde bulunduğu bitkilerin çiçeklerinin nasıl olduğunu konuşuyorduk. Şu anda bitkilerin çoğu çiçek açma mevsiminde değil, o yüzden bilemeyiz demiştik.

-Tamam o zaman size yardımcı olalım, diyen Aron elini açtı. Sanki avucunun içinde bir tablet varmış gibi çeşitli noktalara bastı. Bir anda Lila ile Ali'nin defterlerine yapıştırdıkları yaprakların üzerinde beliren selefyon defter sayfalarına çiçekler kondu.” (EG, s. 22).

Gılgamış adlı hikâyede birlikte hareket eden iki dostun her zorluğun üstesinden gelebileceği anlatılmıştır. Eserde, tek başına mücadelenin zor olduğu ancak güç durumda birinden yardım alınırsa zorlukların üstesinden gelinebileceği mesajı verilmiştir. Gılgamış adlı hükümdarın, arkadaşı Endiku ile beraber düşmanla yaşadığı mücadele epeyce zordur. Dağlar, ovalar aşarak günlerce yol almışlardır. Sümer ülkesine gelip düşmanla karşılaşınca düşmanın ne denli güçlü olduğunu görerek hafif bir korku yaşasalar da birbirlerinden güç alarak düşmanı yere yıkmışlardır:

“Gılgamış, halkını kurtarmak için Humbaba'yı yok etmesi gerektiğini anlamış. Sonunda Endiku bu serüvende arkadaşını yalnız bırakmanın doğru olmayacağına karar vermiş. Kendi kendine “Korkularımı yenmek zorundayım. Can dostum Gılgamış'ı, Humbaba denen canavara yalnız yollamak bana yakışmaz.” demiş.

Böylece iki dost silahlarını kuşanıp birlikte yola koyulmuşlar. Günlerce yol alıp dağlar ovalar aşmışlar. Acıktıkça avlanmışlar. Ağaçlardan topladıkları meyveleri yemişler. Susadıkça Sümer ülkesinin soğuk pınarlarından kana kana su içiyorlarmış.

Humbaba'yla karşılaştıklarında, düşmanın ne denli güçlü olduğunu görüp çok ürkmüşler. İki dost, bakışlarıyla birbirini yüreklendirmiş. İkisi bir olunca Humbaba'yı yenip onu yere yıkmak kolay olmuş.” (G, s. 9).

Hikâyenin devamında birlikte hareket etmenin önemine vurgu yapan Turan, dayanışma ve iş birliğinin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Gılgamış adlı kral alanında uzman olan bir gemi bekçisi ile beraber bir gemi yapmıştır ve o gemiyle azgın dalgalarda yol almıştır. Yolculuğu esnasındaki zorluklarda gemici arkadaşının yardımıyla feraha kavuşur:

“Okyanusu aşmak için birlikte kocaman bir tekne yapmışlar. Usta bir gemici olan bekçiyle birlikte denize açılmışlar. Gılgamış bu kez azgın dalgalar ve canavarlarla boğuşmak zorunda kalmış. Gemici arkadaşının da yardımıyla Gılgamış bütün güçlükleri yenerek Utnapiştım'in yaşadığı ülkeye varmış.” (G, s. 19-21).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, bir gizemli işi beraber çözebilmenin ve sıkıntılı işleri gerekli kuruluşlara bildirmenin gerekliliğine değinilir. Tek başına insan parçaları birleştirmekte oldukça zorlanmaktadır. Fikirler birleştiğinde sıkıntılı durumlar kolaylıkla çözüme kavuşacaktır. Eserde de kayak esnasında mağarada mahsur kalan kayakçılar onları kurtaran adamların iyi niyetli olmadıklarını, tarihî eser kaçakçısı olduğunu fark etmişlerdir. Sinan, Kaya, Tulya ve Berkant Hoca şüpheli buldukları noktaları birbiriyle paylaşarak gizemi çözmüşlerdir. Bu sıkıntılı durumu beraber ihbar etme kararı alırlar:

“-Acaba nereden buldular, öyle kolay bulunur bir şey değil anladığım kadarıyla.

Berkant Hoca:

-Sinan doğru söylüyor. Bunlar herhâlde bu işin ticaretini yapıyorlar ya da saklı bir hazine buldular yıllar önceden, gizlice yurt dışına götürüp satacaklar.”

“Tulya:

-Yani bizi tipiden kurtarmadılar, kendi mallarını garantiye almak için bize iyilik yaptılar. Sen şu işe bak! Ben de içimden, 'Ne iyi adamlar, bizi buraya kadar getirdiler.' diye düşünüyordum. Kaya:

-O zaman ne duruyoruz bir an evvel ihbar edelim. Onlar kesin yukarıya sandıkları almaya gittiler. Sonra da kuş olup uçacaklar." (KTD, s. 49).

Hikâyede bir iş yapılırken yardıma ihtiyaç duyulabileceğine ve bu yardımla işin kolaylıkla yapılabilmesine değinilir. Berkan Hoca'nın öğrencileri çeşitli şekillerde kar taneleri kesmişlerdir. Kestikleri kar tanelerini de hocalarının yardımı sayesinde şöminenin üzerine asarlar:

"Çocuklar kağıtlarını dikkatle katlayıp makası sırayla alarak diledikleri gibi orasından burasından kestiler. Kağıtları açtıklarında birbirinden değişik kar taneleri gibi desenler çıktı ortaya.

Sinan:

-Bu kar tanelerimizi şöminenin üzerine asalım.

Berkant Hoca'nın yardımıyla kar tanelerini şöminenin üstüne astılar." (KTD, s. 53).

Lila ile Eren adlı hikâyede birlikte hareket eden bireylerin ortaya iyi işler çıkaracağı iletisi verilmiştir. Eserde Lila ile Eren birlikte eğlenerek ve iş bölümü yaparak çeşitli geometrik desenler içeren tuzluklar yapmıştır:

"Yemekten sonra Lila'nın odasında hummalı bir çalışma vardı. İki arkadaş kağıtları katlayıp açıyor, sonra da boya kalemleriyle çeşitli resimler yapıyordu. Kuşlar, kelebekler, bulutlar, çiçekler çeşitli geometrik desenlerle donanan tuzlukları çocuklar neşeye ortaya çıkardılar." (LİE, s. 25).

Hikâyenin ilerleyen bölümünde, birlikte yapılan bir iş anlatılmıştır. Lila ve arkadaşı Eren beraber gemiler yaparak bu gemileri süslemişlerdir. İş bölümü ile çok güzel bir Türk filosu ortaya çıkmıştır:

"Lila odasına girince önce eski gazete kağıtlarını getirdi. Kocaman kocaman kayıklar yaptılar. Sonra dosya kağıtlarından kayıklar yaptılar. Daha sonra da yaptıkları

kağıtları bozarak katlama izlerine göre, dış yüzeyde kalan kısımlara çeşitli desenler yapıp renkli kalemlerle boyadılar. Resimledikleri kağıtları yeniden katladıklarında, güzel resimlerle donatılmış kayıklar meydana çıktı. Yaptıkları Türk bayraklarını kayıklara dikince de harika bir Türk filosu çıktı ortaya.” (LİE, s. 37-39).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede, bir takımında bir kişi ile başarıya ulaşamayacağı, başarının bir ekip işi olduğu örneklerle gösterilerek dayanışmanın gerekliliği küçük okuyucuya aktarılmıştır. Kaya ile Sinan beraber maçta oynamaktadır. Birbirinden güç alan bu iki arkadaş tezahüratların verdiği güvenle karşı takımı yenmişlerdir:

“Karşı takımın seyircileri oyuncularını yüreklendirmek için tezahürat yapıyordu. Kaya ile Sinan tekrar kortta yerlerini aldılar. Birbirlerine göz kırptılar.

Sonunda maçı alarak her kuşun etinin yenmediğini kanıtladılar.” (NH, s. 11).

Hikâyenin devamında ise arkadaşların beraber uçurtma yapma hayalleri anlatılır:

“Ali Kerem okul dönüşünde yolda giderken, babasının o gün eve erken geleceğini, birlikte uçurtma yapacaklarını anlatıyordu arkadaşlarına.” (NH, s. 39).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, arkadaşların birlikte yaptıkları kutlama ve bu kutlamanın onlara verdiği sevinç yer alır. İnsan, sevincini birisiyle paylaştığında daha da mutlu olmaktadır. Hikâyede de arkadaşlar beraber yılbaşı kutlamaya karar vermişlerdir ve herkes yakınına hediye vererek birbirleriyle sevinçlerini paylaşmıştır:

“Böylece günler neşeye akıp gitti. Yılbaşı gecesi hep birlikte yılbaşını kutlamaya karar vermişlerdi. Sıra armağanları açmaya geldiğinde herkes çok heyecanlıydı. Anneler Aspen yapraklı küpeleri çok beğendiler. Babalar da Aspen yapraklı rozetleri hemen yakalarına taktılar. Kaya, Sinan, Şermin ve Nermin ise anne ve babalarının onlara hediye ettiği yumuşacık tüylü oyuncak erminleri sevgiyle kucakladılar.” (SKİH, s. 35).

Aynı hikâyenin devam eden bölümünde, bir dede ile torunun beraber hareket ederek sevinçleri dâhil her şeyi paylaşmaları küçük okuyucuya anlatılmıştır. Yıldırım ve dedesi birlikte uçurtma yapar, güler ve mutlu olurlar. Kısacası birbirleri ile paylaşımında bulunmaktan keyif duymaktadırlar. Bunu bilen dedesi kitap okumayı sevmeyen torununa hikâyeler anlatarak ona yardım etmektedir:

“Aslında Yıldırım dedesiyle çok iyi anlaşıyordu. Dedesi Yıldırım’ın en iyi arkadaşıydı. Bütün gün beraber olurlar, her şeyi paylaşırlardı. Yıldırım okul dönüşü hemen dedesinin yanına koşardı. Birlikte oyun oynarlar, uçurtma uçururlar, balık tutarlar, gezerlerdi. Yıldırım’ın dedesi çok kitap okurdu. Birçok kitabı vardı. Yıldırım oyun oynamayı kitap okumaktan daha çok severdi. Dedesinin anlattıklarını dinlemeyi de oyun oynamayı sevdiği kadar çok severdi.” (SKİH, s. 48).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede bir imece örneği anlatılarak dayanışma değerine dikkat çekilmiştir. Eserde insanlar çoluk-çocuk, genç-yaşlı, kadın-erkek beraber bir iş bölümü ile kocaman bir bina yapmaktadır. Kimi insan tuğla taşımaktadır kimi insan da harçla tuğlaları yapıştırılmaktadır. Böylelikle birlikte hareket eden insanların kısa sürede işi kolaylıkla yapabileceği vurgusu okuyucuya iletilir:

“Öyle şaşkındı ki etrafında dolanan insanlar gördü. İnsanlar sanki bir aşağı bir yukarı koşturuyordu. Ulya, daha dikkat kesilince insanların ellerinde kerpiçten tuğlalar taşıdıklarını, bazılarının da bu tuğlaları çamur gibi bir harçla birbirine yapıştırarak kocaman bir bina yaptıklarını fark etti. Kadın-erkek, yaşlı-genç, çoluk-çocuk var gücüyle bu inşaatta çalışıyordu.” (UM, s. 6).

Hikâyenin ilerleyen parçalarında ise aynı toplumda yaşayan insanların birbiri ile dayanışma içinde olduğu anlatılmıştır. Mardin’de dinleri ve dilleri farklı olsa da insanların beraber cevizli sucuk, ekmek yaptığı kısacası çeşitli yardımlarla beraber oldukları anlatılmıştır. Bu insanlar beraber yemektir ve bir limon dahi olsa birbiriyle paylaşmaktadır. “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” atasözüyle de dayanışmanın önemine vurgu yapılmıştır:

“-Olur mu kızım, onlar bizim komşumuz. Dinî inançları bizi ilgilendirmez. Allah’ımız bir. Nasıl dua ederlerse etsinler bütün yollar nasıl olsa Allah’a giden yolda birleşiyor.

Ayrıca annesi de benim arkadaşım. Birlikte cevizli sucuk yapıyoruz, ekmek, çörek yapıyoruz, yemek yiyoruz. Güzel güzel komşuluk yapıyoruz. ‘Komşu komşunun külüne muhtaçtır.’ Atasözünü biliyorsun. Az önce onlara limon istemeye giden sendin.” (UM, s. 47).

Yazarın on hikâyesinin sekiz tanesinde dayanışma değerine rastlanmış olup değerlerin işlenme sıklığının çok olduğu bulgusuna varılmıştır. Hikâyelerde geçen kahramanların büyük çoğunluğu dayanışma değerine önem vermiş ve karşılaştıkları sorunlara beraber çözümler bulmuşlardır. Yazar, özellikle Ulya Mardin’de adlı eserinde farklı dilleri konuşan farklı inançlara sahip insanların birlikte sorunlarına çözüm bulduklarını ve dayanışma içerisinde olduklarını anlatarak toplumsal huzur için dayanışmanın gerekliliğine dikkat çekmiş ve eserlerinde dayanışma değerini çocuklara kazandırmaya çalıştığı söylenebilir.

Birlik ve beraberlik içerisinde olan toplumlar dış müdahalelerle dağılmaz ve huzur içinde yaşar. Bireyler beraber hareket ederek karşılaştıkları sorunları kolaylıkla çözer.

4.7. Duyarlılık

Duyarlılık sözlükte; duyarlı olma durumu, duygusallık, hassasiyet (Ayverdi, 2006, s. 770) olarak tanımlanmaktadır. İnsan özünde diğer insanlara, canlılara, doğaya, olaylara, değerlere, duygulara, inanışlara, anlayışlara, algılayışlara... kısacası her konuya karşı hassas (Yaman, 2016, s. 116) olmalıdır. Çevresine ve tüm değer yargılarına hassas davranan birey, toplumda saygınlık kazanacak ve toplumsal huzuru sağlamış olacaktır.

İnsanların çektiği sıkıntıları görmezden gelmek, canlılara ve doğaya karşı sorumsuz davranmak olumsuz davranışlardır. Çevreye karşı duyarsızlaşırsak çevremizdeki insanlar da bize karşı duyarsızlaşmaya başlayacaktır ve sosyal ilişkiler zarar görecektir. Bunun için küçük yaşlardan itibaren bireylere, çevresindeki canlılara ve değer yargılarına karşı hassas olması öğretilmelidir. Ailede, aile büyükleri çocuklara rol model olarak çocukların duyarlılığı içselleştirmelerine imkân sağlamalıdır. Ayrıca gönlümüzü aydınlatacak Mevlânâ, Âkif, Yûnus Emre gibi hassasiyet kazanmış yeni gençler yetiştirmek için sanat ve edebiyata oldukça iş düşmektedir. Bunun için okunan çocuk kitaplarındaki manevi değerler çocuğun gelişiminde olumlu etkiler oluşturmaktadır.

Nuran Turan da eserlerinde duyarlılık değerine önem vermiş ve bu değeri eserlerinde kullanarak çocuk okuyucusunun duyarlılığı içselleştirmesini amaçlamıştır. Eserlerindeki duyarlılık değerinin dağılımı Tablo 7’deki gibidir:

Tablo 4.7: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Duyarlılık Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Duyarlılık
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	-
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	11, 53, 55-56
Gilgamiş	11, 23
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	7-9, 38-39
Lila ile Eren	8, 42
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	-
Ulya Mardin'de	-

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, hayvanlara karşı duyarlı olmanın gerekliliği anlatılmaktadır. Boncuk adlı köpeğe tüm apartman sakinleri mama vererek onu aç bırakmamış ve duyarlılık örneği göstermişlerdir. Eserin bu kısmını okuyan çocuk çevresindeki hayvanlara karşı duyarlı olmaya başlayacak ve çevresine farkındalığı artacaktır:

“Ağacın altından gelen köpek havlaması sesiyle birlikte miyavlayarak içeriye Boncuk giriverdi. Lila hemen Boncuk'a koştu kucığına aldı, sırtını okşamaya başladı. Ali:

-Boncuk bizim apartmanda yaşıyor. Bütün komşular ona bakıp mama veriyor. Uno da komşu apartmanda yaşayan birinin köpeği. Malum kedilerle köpekler hiç anlaşamaz, hep kavga ederler.” (EG, s. 11).

Hikâyenin devam eden kısmında, hayvanlara karşı duyarlılık örneğinin yanında hayvanların da sevdikleri insanlara karşı duyarlı oluşunun örneği verilmiştir. Hikâyede Güllü ve Tokmak adlı köpekler çok sevdikleri Alper havuza düşünce onu kurtarmaya çalışmıştır. Burada hayvanların duyarlılığı anlatılmıştır. Alper havuzdan çıkınca da sevimli dostlarına mama vererek bir başka duyarlılık örneğini küçük okuyucuya iletmiştir:

“Sevgili arkadaşlarının suya düştüğünü sanan Güllü'yle Tokmak feryat figan havuzun bir başından öbür başına koşup Alper'i kurtarmaya çalışıyorlardı.

Köpeklerin yeri göğü inleyen havlamalarına koşup gelen Alper'in annesiyle babası olayı anlayınca katıla katıla gülmeye başladılar.

Sonunda Alper havuzdan çıktı. Onun sağ salım havuzdan çıkmasına sevinen Güllü'yle Tokmak etrafında koşup sıçramaya elini yüzünü yalamaya başladılar.

-Haydi bakalım yemek vakti, Alper gel yardım et de şunların mamalarını verelim.

Bir hayli susamış olan köpekler, önce kana kana su içtiler, ardından da kendilerine sunulan yemeklerini iştahla yemeye koyuldular.” (EG, s. 53).

Gılgamış adlı hikâyede, iki zıt örnek verilerek doğaya karşı duyarlı olmanın gerekliliği işlenmiştir. Gılgamış adlı kral, ağaçları sökerek doğaya zarar vermiştir. Hikâyeyi okuyan çocuk ise kendilerinin okulun bahçesi diktikleri fidanlara gözleri gibi baktığını, fidanları yıllar sonra ağaç olarak görebileceklerini, ağaç sökmenin insanlığa yakışmayan bir davranış olduğunu dile getirmiştir. Yazar, bu iki zıt örneğiyle doğruyu göstererek küçük okuyucuya çevresine duyarlı olmanın önemini ortaya koyar:

“Doğrusu Gılgamış ile Endiku'nun bu ağaç sökme eylemini hiç sevemedim ve onlara yakıştıramadım. Biz okul bahçemize bu yıl birkaç fidan diktik. Onlara, büyüsünler diye gözümüz gibi bakıyoruz. Onların kocaman ağaç olduklarını ancak yıllar sonra görebileceğiz.

Yetişmiş onca güzel ağacı sökmek insanlığa yakışmaz bence.” (G, s. 11).

Aynı hikâyede, doğaya zarar veren bir bireyin sonradan pişman oluşu anlatılarak doğaya karşı duyarlı olmanın önemine değinilmiştir. Gılgamış adlı kral, Humbaba'yı “öldürdükten sonra ormandaki ağaçları sökeceğime burayı koruma altına alsaydım”, diye pişmanlık duymuştur. Ülkesine dönünce de burayı ağaçlandırmak için elinden geleni yapacağını söylemiştir:

“Gılgamış bu duruma çok üzülmüş.

-Keşke Humbaba'yı öldürdükten sonra ormandaki ağaçları sökeceğime burayı koruma altına alsaydım! Ormana bakmak, onu korumak için halkımdan birkaçını buralara yerleştirseydim, diyerek pişman olmuş yaptıklarına.

Ülkesine döner dönmez burayı ağaçlandırmak için elinden geleni yapmaya ant içmiş. (G, s. 23).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, engellilere karşı duyarlılık işlenmiştir. Serra adlı kayakçı kızın tek bacağı protezdir ve protezine rağmen çok güzel kayak yapmaktadır. Serra ve arkadaşı Ayşe teleskiden düşmüştür ve onları gören Kaan, Serra'nın düşüşüne üzülmüştür. Serra'yı Ayşe yerden kaldırmıştır. Serra'nın düşmesine arkadaşının üzülmesi ve Ayşe'nin onu yerden kaldırması engellilere karşı duyarlılık örneklerindedir:

“Tam o sırada hemen önlerinden giden Ayşe ile Serra teleskiden düştüler.

Naz:

-Eyvah, dedi. İnşallah bir şey olmamıştır.

-Yok bak Ayşe hemen kalktı. Serra'ya yardım ediyor. Tamam oldu işte, Serra da kalktı. Serra ne güzel kayıyor değil mi?

-Haklısın Kaan, ben de çok beğeniyorum onu.

İlk başlarda kaymayı öğrenirken çok korkuyordum ama Serra'yı görünce kendimden utandım. Bütün cesaretimi toplayıp hocanın dediklerini yapmaya çalıştım. Sonuçta biraz geç de olsa öğrendim işte kaymayı. Ama Serra büyük bir gayretle hepimizden önce öğrendi kaymayı tek bacağı ile.” (KTD, s. 7-9).

Hikâyenin devamında ise zor durumda olan birine karşı yapılan kötü muamele anlatılarak duyarsız bir davranış gösterilmiştir. Kara Gülmez adlı şehzade kötü kalpli biridir. Yoluna yaşlı, aç ve susuz bir ihtiyar çıkmıştır. İhtiyarın ondan istediği yardıma şehzâde, karşılık vermeyerek ona kötü davranmıştır. Bu kötülüğüne karşı ihtiyar, ona beddua etmiş ve hemen orada şehzade taş kesilmiştir. Yazar, bu şehzadenin ihtiyara muamelesi ile insanlara karşı duyarsızlığın kişiyi yalnızlığa ve felakete sürükleyeceği mesajını çocuklara iletmiştir:

“Kara Gülmez, atının ani duruşuyla hırslanmış, ihtiyara seslenmiş:

-Bre ne yatarsın yolumun üzerinde? Hemen kalk çekil yolumdan! İhtiyar yattığı yerden inlemiş:

-Dermansızım kalkamam, susuzluktan öliyorum bana bir damla su.

-Ben bugünün şehzadesi yarının padişahıyım. Sana su mu vereceğim? Kalk suyunu kendin iç. Hem çekil yolundan yoksa çiğner geçerim.

-Çiğneyenler çiğnedi beni, etme eyleme bana yardım elini uzat, yiğitsen yiğitliğini göster. Yardım isteyen elini uzatmazsan vay başına geleceklere. Kimin ne olduğu bilinmez, bakarsın güvendiğin dağlara kar yağar. Belki de benden alacağın hayır duası yolunu açık eder, dileğine kavuşursun. Yok dinlemez beni çiğner de benden beddua alırsan, ummadığın taş başını yarar, karalar bağlarsan ben artık karışmam, başka da söz söylememem.

-Hadi oradan sen de beni yolundan koyacak adam mısın? Ben kimleri çiğnedim geçtim, seni de çiğner geçerim.

Kara Gülmez kurbacını şaklatmış, yerde yatan adamı acımadan çiğneyip geçmeye kalkmış.

O anda yerde yatan adam fırlayıp kalkmış atın önüne dikilmiş.

-Ey insafsız, hâlden anlamaz, kara yürekli, kara dilli şehzade, hemen şu anda atınla, alınının yazısıyla taş kesil!

Adamın dileği o anda yerini bulmuş, Kara Gülmez taş kesilmiş.” (KTD, s. 38-39).

Lila ile Eren adlı hikâyede, arkadaşının derdiyle dertlenen ve ona yardım etmek isteyen bir birey anlatılmıştır. Lila üzgün olan arkadaşı Eren’e yardım edebilmek için düşünmüştür ve onun sıkıntısına duyarsız kalmamıştır:

“Öte yandan, Lila Eren’in başına gelene çok üzüldü. Eren’e nasıl yardım edebileceğini düşünmeye başladı.” (LİE, s. 8).

Aynı hikâyenin başka bir bölümünde, hasta arkadaşına geçmiş olsun ziyaretine giden çocuklar anlatılmıştır. Lila ile Eren hasta arkadaşları İbrahim’e geçmiş olsun ziyaretine giderek hassas bir davranış sergilemişlerdir:

“Ertesi gün, Lila, Eren’le birlikte İbrahim’e geçmiş olsun ziyareti yapmak istediklerini söyledi annesine.” (L.İ.E., s. 42).

Nuran Turan eserlerinde, duyarlılık değerine önem vermiş ve eserlerindeki bireyleri çevresine karşı duyarlı olmaya yöneltmiştir. Engelli bireylere karşı, aç ve susuz bireylere karşı, hastalara karşı ve doğaya karşı duyarlı olmanın gerekliliği eserlerde vurgulanmıştır. Ayrıca duyarlı olmayan insanlar da eserlerde yer almıştır. Duyarsız olan bireyler ya pişman olmuştur ya da yalnız kalmıştır. Özetle Turan, eserlerindeki bu örneklerle küçük okuyucusunu duyarlı davranmaya davet etmektedir.

4.8. Dürüstlük

Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse) (TDK, 2019) olarak tanımlanan dürüst kavramı, güven kavramını da akla getirmektedir. Birbirine dürüst olan bireyler karşılıklı güven ortamını sağlayarak yalandan, hileden, ikiyüzlülükten uzak duracaktır. Böylelikle insanlar arasında güven duygusu gelişecek ve toplumsal huzur sağlanacaktır.

Dürüstlük değeri doğuştan getirilen bir değer değildir. Bir bireye dürüst diyebilmemiz için çeşitli yaşantılar geçirmesi gerekir. Bu yaşantılarda da aileye büyük görevler düşmektedir. Birey, ailesinden öğrendiklerini diğer yaşantılarına uygulayacağı için çocuğun ailesi, söz ve davranışlarında tutarlı ve dürüst olmalıdır. Ailelerden sonra birey üzerinde etkili yapı okullardır (Güven, 2014, 97). Öğretmenler de öğrencilerine olumlu rol model olmalı ve onlara dürüst bir insanın özelliklerini öğretmelidir. Çocuk da bu sayede rol model olarak davranışlarını içselleştirecektir.

Toplumumuzda atasözleri ile yalan söylemek eleştirilmiş, doğruluk özendirilmiştir. Yalan, söylendikçe engellenemeyen ve alışkanlık hâline gelen olumsuz bir davranıştır. Yalan söylemek bireyi toplumdaki soyutlayacak ve bireyi önlenemeyecek felakete sürükleyecektir. Bunun için bireyler, doğruluktan şaşmamalıdır.

Günümüzde ise teknolojinin gelişmesi ile yüz yüze olan iletişim en aza inmiş; bu da güven ortamını sarsmıştır. Oysa yüz yüze iletişimde karşılıklı güven ve samimiyet vardır. Karşılıklı iletişim içerisinde olmayan bireyler sanal ortamlarında sadece karşısındaki insanın görmek istediği gibi davranır.

Doğruluk ve dürüstlük değeri Turan'ın çocuklar için yazdığı eserlerinin büyük çoğunluğunda ele alınmış bir değerdir. Eserlerde değerlerin dağılımı Tablo 8'deki gibidir:

Tablo 4.8: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Dürüstlük	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	-
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	14, 43
Gilgamiş	3, 30-31
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	34, 49
Lila ile Eren	-
Nasreddin Hoca	12, 13-15, 29-30
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	4, 11
Ulya Mardin'de	51-52

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, yalan söylemeyi sevmeyen bir bireye herkesin güven duyacağı anlatılmıştır. Dürüstlük bir kişilik özelliğidir. Hikâyede çocuk, bu kişilik özelliğini kazandığı için çevresinden güven kazanır:

“-Kızım sana neden inanmıyalım ki? Hem sen yalan söylemeyi sevmezsin hem de gerçekten orada bir ağaç ev var görüyoruz işte, dedi babası.

-Peki şimdi ne yapacaksınız, diye sordu annesi.

-Ali onları evine davet etti ben de Alilere gidebilir miyim?

-Tamam, git bakalım, dedi babası.” (EG, s. 14).

Aynı hikâyede, doğruları vaktiyle söylemeyen bir bireyin durumu ele alınmıştır. Zamanında babasını ve öğretmenini ders çalışıyorum, diye kandırmaya çalışan bir kızın durumu eserde işlenmiştir. Kız ise doğruları yüz yüze söyleme cesaretini kendinde bulamadığı için öğretmene e-posta yazarak gerçekleri itiraf etmektedir. Burada verilmek istenen mesaj, doğruları söylemeyen bir çocuğun sadece kendini kandırması olduğudur. Bu mesaj ile çocuk okuyucu dürüstlük değerinin önemini kavrayacaktır:

“Sizin karşınıza geçip “Haklıymışsınız Nurol Öğretmenim,” diyebilmek cesaretini kendimde bulamadığımdan bu e postayı yazıyorum.

Biliyorsunuz bu yıla kadar hep başarılı bir öğrenciydim. Bu yıl canım çalışmak istemediğinden, zamanımı oyunlarla arkadaşlarımla eğlenerek geçirmeyi sevdiğimden dersleri boş veriyordum. Siz bana çalışıp çalışmadığımı sorduğunuzda da son günlerde

çalışarak başarıya ulaşacağıma emin olduğumdan hep, “Çalışıyorum,” diye cevaplıyordum. Sonunda sizi inandıramadığımı babamla konuşmanızdan anlamıştım.

Babam da sizin yanınızda beni uyarmıştı. Hatırlarsanız, “Bak Pelin, beni kandırabilirsin, Nurol Öğretmen’i kandırabilirsin, çalışıyorum diyerek. Ama şunu bil ki, BAŞARI’yı kandıramazsın. Başarı ancak çalışmakla elde edilir.” demişti. (EG, s. 43).

Gılgamış adlı hikâyede, korkularını arkadaşlarına açıkça söylemeyen bir bireyin korkularını itiraf edişi yer almıştır. Böylelikle doğruyu söylemek gerektiği küçük okuyucuya iletilmiştir:

“Korku filmlerini çok seviyorum. Hani korkmuyor da değilim. Bakmayın siz arkadaşarımla konuşurken karanlıktan, canavarlardan falan korkmadığımı söylememe. Bal gibi de korkuyorum! Hele bir de korkunç bir film seyredince korkudan saklanacak yer arıyorum.” (G, s. 3).

Aynı eserde dürüstlük, karşıt bir durum verilerek ele alınır. Geceleri bir canavardan ürperen çocuklar, cama yansıyan görüntüden korkar. Bu görüntü ise kaçak inşaatın görüntüsüdür. Dürüst işlerle uğraşmayan bireyler gizlenmektedir ve bu gizlenmeler er ya da geç ortaya çıkacaktır. Eserde geceleri kaçak inşaat yapan bireylerin ortaya çıkışı gösterilerek dürüstlük değerine dikkat çekilir:

“Çocukları pencereye götürdü. Yan taraftaki boş arsaya kaçak inşaat yapıyordu. O sesler iş makinasından geliyordu.

O makinelerin ışığı bahçedeki dev ağacın yatak odasına düşüyordu. İşte Gambliğom bu gölgeydi.” (G, s. 30-31).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede bir padişahın ülkesi için doğruluk ve dürüstlüğü isteyişi ele alınmıştır. Doğruluk ve dürüstlüğü, toplumsal huzuru ayakta tutan önemli bir değer olduğu eserde vurgulanmıştır. Padişah, doğruluktan ve dürüstlükten yana olan oğlunun tahtına geçmesini istemektedir:

“Padişah da karanlıklar içinde kalıp karalara bürününce başlamış kara kara düşünmeye. “Ben ölünce tacım tahtım büyük oğlum Kara Gülmez’e kalırsa vay bu ülkenin hâline!” der, der de başka bir şey dememiş. “Ne yapsam, nasıl etsem de bu güzel

memleketin idaresini haktan, doğruluktan, dirlikten, düzenden yana olan küçük oğluma bıraksam.” diye düşüncelere dalar dalar gidermiş.” (KTD, s. 34).

Aynı hikâyenin başka bir bölümünde, dürüstlük değeri yasa dışı işlerle uğraşanları yetkililere söyleyen bireyler ile ele alınmıştır. Kayak yaparken mağarada mahsur kalan bireyler, tarihî eser kaçakçılarını fark edince doğru bir davranışla onları yetkililere haber verme kararı almışlardır:

“-Acaba nereden buldular, öyle kolay bulunur bir şey değil anladığım kadarıyla.

Berkant Hoca:

-Sinan doğru söylüyor. Bunlar herhâlde bu işin ticaretini yapıyorlar ya da saklı bir hazine buldular yıllar önceden, gizlice yurt dışına götürüp satacaklar.”

“Tulya:

-Yani bizi tipiden kurtarmadılar, kendi mallarını garantiye almak için bize iyilik yaptılar. Sen şu işe bak! Ben de içimden, ‘Ne iyi adamlar, bizi buraya kadar getirdiler.’ diye düşünüyordum. Kaya:

-O zaman ne duruyoruz bir an evvel ihbar edelim. Onlar kesin yukarıya sandıkları almaya gittiler. Sonra da kuş olup uçacaklar.” (KTD, s. 49).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede, Nasreddin Hoca'nın doğruyu söylemeyerek insanları kandıran bireylere verdiği ders anlatılarak dürüstlük değerinin önemine dikkat çekilmiştir. Bazı gençler, kıyamet kopacak yalanı söyleyerek Nasreddin Hoca'nın kuzusunu kesip felekten bir gün çalmak üzere ziyafet vermiştir. Hoca da onlarla beraber kuzuyu yiyip ses çıkarmamıştır. Onların kıyafetlerini saklayarak nasıl olsa kıyamet kopacak, ihtiyacınız kalmayacaktır deyip onlara büyük bir ders vermiştir. Nasreddin Hoca insanları kandırarak elde edilen bir şeyin birçok zararı beraberinde getireceğini göstererek gençlere mesaj vermiştir:

“Güle oynaya şakalaşarak gölde yüzüp gelen gençler bir de bakmışlar ki elbiselerin yerinde yeller esiyor. Başlamışlar feryada figana. Sonra Hoca'ya elbiselerinin akıbetini sormuşlar.

Hoca kollarını iki yana açmış.

-Ben onları toplayıp ateşe attım. Nasıl olsa yarın kıyamet kopacak, sizin elbiselere ihtiyacınız kalmayacak diye düşündüm.

Gençler şaşkın, ağızları açık kalakalmış.

Hoca da:

-Niye şaşırdınız? Çok kişiyi kandırarak epeyi eğlendiniz. Görüyorsunuz işte, herkes bir değil. Her kuşun eti yenmez, bu da size ders olsun, demiş.” (NH, s. 13-15).

Hikâyenin devamında kulaktan kulağa oyunu ile söylenen bir sözün ne kadar değiştiği aktarılmıştır. Bu oyun ile bir bireyin kendisinden duymadığımız sözlerin güvenilirliğine dikkat etmemiz gerektiği vurgusu yapılmıştır:

“Ayşe:

-Yani sen şimdi Lamia'nın söylediği cümlelerin, kulaktan kulağa aktarılırken süzülerek suyunun suyu çıktı demek istiyorsun. Galiba haklısın.

Kaya:

-Doğru söylüyorsun, aslında oyunun güzelliği de burada ya, dedi.” (NH, s. 29-30).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, babaanne-torun arasında geçen diyalogda söylenen bir sözün doğruluğunun tasdik edilmesi ile doğru konuşmanın önemi vurgulanmıştır:

“-Babaanne, bak bir yıldız kaydı.

-Dilek tuttun mu Tulya?

-Evet, gelecek yıl da sınıfımı pekiyi ile geçmeyi diledim.

-Akıllım, çalışırsan geçersin sınıfını. Çalışmazsan yıldız sana nasıl yardım eder ki? Değil mi babaanne.

-Doğru söylüyorsun Baran ama yalnız çalışmak yeterli değil biliyorsun. Bazen elde olmayan terslikler yaşantımızı etkiler. Allah'tan iyilikler istemek içimizi rahatlatır.” (SKİH, s. 4).

Hikâyede, kendimize nasıl dürüst olunmasını istiyorsak karşımızdakine de öyle davranmamız gerektiği vurgusu yapılmıştır. Ayrıca güven, karşılıklı doğrulukla kurulan bir bağıdır ve bu bağı korumak sosyal ilişkilerin devamlılığı için oldukça önem arz etmektedir. Hacivat Karagöz'e kaynanasına yalan söylemesini istemektedir. Karagöz kendisinden isteneni söyleyerek durumu idare etmiştir. Yalnız en sonunda aynı yalanı Hacivat'a da söyleyince Hacivat sinirlenmiştir:

“-Ha! Bak aklıma ne geldi. Kaynanama borcum vardı. Altınlar şu kesenin içinde. Al bunları az sonra kaynanam gelecek. Ben paraların sende olduğunu söyledim. O senden keseyi isteyecek. Sen “Ham hum şaralop.” de onu idare et, keseyi kaptırmamaya bak.

...

-Ham hum şaralop!

-Sen aklını peynir ekmekle mi yedin? Doğru konuşsana yahu!

-Ham hum şaralop!

-Şimdi çıldıracağım. Gideyim bari buradan yoksa elimden bir kaza çıkacak!

Kaynana gidince ortaya yeniden Hacivat çıktı.

-Aferin sana Karagöz. Ne güzel idare ettin sana çok çok teşekkürler. Sağ olasin, var olasin. Hadi şimdi ver bakalım keseyi!

-Ham hum şaralop!” (SKİH, s. 11-13).

Turan'ın eserlerinin büyük çoğunluğunda dürüstlük değeri işlenmiştir. Yazarın oluşturduğu karakterler, çevresine dürüst davranan kişilerdir. Doğruluk ve dürüstlükten uzaklaşan karakterler ya uyarılmış ya da emellerine ulaşamamıştır. Eserlerde gizlenen durumlar bireyin vicdanı ile ortaya çıktığı gibi başka bireylerin vermiş olduğu derslerle de ortaya çıkmıştır.

Eserlerde yalan söylememek net bir şekilde vurgulanmıştır. Yalan söylememeyi kişilik hâline getiren bireylere duyulan güven aktararak dürüstlük eserlerde önemsenmiştir. Ayrıca insanları kandıran bireyler anlatılarak onların zaman içindeki pişmanlıkları ile doğruluğa yönelmelerine dikkat çekilmiştir. Nasreddin Hoca

hikâyesinde insanları kandıran gençlere Nasreddin Hoca'nın vermiş olduğu ders çocuk okuyucuya yalan söylemenin doğurabileceği zararlar hakkında ipuçları vermektedir. Turan'ın hikâyeleri dürüstlük değerini çocukların kazanmasında etkili olabilecek nitelikte eserlerdir.

4.9. Estetik

Estetik, güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duyu, bedii olarak tanımlanır. (TDK, 2019). İnsan, göze ve kulağa hoş gelen her şeye ilgi duyar ve güzele yönelir. Her daim güzeli görmek ister. Güzeli görmek, güzele ulaşmak isteyen insan onun arayışındadır. Bu arayışı ile insan sanatla buluşur. Sanat ürünü, güzelliklerin anlatımında ortaya çıkan ürünlerdir. Edebiyatta, resimde, müzikte hep güzellik vardır. İnsan kendine hoş gelen şeyleri sanatla buluşturur, onunla ruhunu besler.

Estetik eğitim bilimlerinde, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde üst düzey ihtiyaçlardan biridir. Birey, bu ihtiyaçlarını karşılamadan kendini gerçekleştirme basamağına çıkamamaktadır.

İnsanlar güzel şeyleri sever, temel ihtiyaçlarından sonra güzelliğe önem vermeye başlar. Birey anlama ve araştırma ihtiyacındadır. Nesne ve olgulardan zevk alma ihtiyacı duyar. Birey kendisini ve çevresini anladıkça, soyut nitelikte olan estetik alanlara yönelmeye başlar, yaratıcılığı gelişir. (Ulusoy, 2004, s. 316).

Estetik duygularını geliştiren çocuk kötülüğe yönelmez, çevresi ve kendisi için güzeli ve iyiyi seçer. Böylelikle toplumda güzellik vuku bulur.

Estetik, Nuran Turan'ın eserlerinde belirgin şekilde değindiği bir değerdir. Değerin Türkçe Tema Hikâyeleri'ndeki dağılımı aşağıdaki Tablo 9'daki gibidir:

Tablo 4.9: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Estetik Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Estetik	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	5, 42-44
Bahtsız Şehzade	3, 53-54
Ekocan Gezegeni	23
Gılgamış	5-6, 11, 50, 51-53
Kapadokya'nın Sırları	9, 11, 13, 14, 29-31, 31, 53

Kar Tanelerinin Dansı	3, 10, 25
Lila ile Eren	23, 37, 39
Nasreddin Hoca	19, 40, 51
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	22, 29, 34
Ulya Mardin'de	9, 22, 26-27, 28-29, 37

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede, estetik değeri Serdar'ın babasının Pera Palas için yaptığı övgüde görülmektedir. İnsan gördüğü bir binadan etkilenerek onu güzel bulmaktadır. Binanın eskimesi onun güzelliğini bozmamış, yıllar sonra da güzelliğinden bir şey kaybetmemiştir. Serdar'ın babası görür görmez binanın güzelliğini söylemiştir. Bunu söylemesi de insanın güzele duyduğu ilgiyi göstermektedir:

“Tarihi Pera Palas oteline doğru yürürken babam, ‘Serdar, ne kadar güzel bir yapı değil mi? Bu bina tam yüz otuz yıl önce yapılmış.’ (APP, s. 7).

Eserin ilerleyen kısmında, estetik değeri canlılar üzerinden anlatılmıştır. Bahar havasında kelebekler, çocukların neşeli çığlıkları güzel bir ortam oluşturmuştur. Çınar ağacı da ağzı kulaklarında bu güzel ortamı izlemektedir. Daha sonra bülbül şarkı söylemektedir. Şarkı çınar ağacını etkilemiştir. Çınar ağacı da bu olay üzerine şarkı söylemiştir. Sesinin güzelliğiyle bilinen bülbül, çınar ağacının sesinin güzelliği karşısında susmuştur. Onun şarkısının güzelliğini metheder:

“Bahar havasını kelebekler, güneş ışıklarına karışan çocukların neşeli çığlıkları doldurmuştu. Bu güzel ortam çınar ağaçlarındaki bülbülü pek neşelendirmişti. Çınar ağacı da ağzı kulaklarında onları seyrediyordu. Bülbülün şakıması çınar ağacını coşturdu. Koca çınar bir şarkı söylemeye başlayınca da bülbül sustu. Yaşlı çınar ağacı şarkısını bitirince bülbül ona seslendi:

-Ne güzel sesin varmış, nereden öğrendin bu şarkıyı? (APP, s. 42-44).

Çınar ağacının ağzı kulaklarında onları tablo seyretmesi güzelliğe duyulan bir hayranlıktır. Sesinin güzelliğiyle bilinen bülbülün çınar ağacının şarkısı üzerine susması ve onu beğenmesi sanata yani güzelliğe duyulan hayranlığının örneklerindedir.

Bahtsız Şehzade adlı hikâyede ise estetik değeri doğa güzelliğine duyulan hayranlık olarak ele alınmıştır. Kaya ile Sinan, yaşlı bir zeytin ağacının altına kitap okumak için oturmuşlardır. Ağaçların arasından süzülen ışıklar ve hafif esen rüzgârın yaprakları sallamasıyla hoş bir görüntü ortaya çıkmıştır. Manzara Kaya'yı oldukça

etkilemiştir ve Kaya okuduğu kitabı kapatarak görüntüye kapılmıştır. Bu kısım, insanın güzele olan ilgisini ve güzelliğe karşı koyamadığını çocuklara göstermektedir:

“Kaya ile Sinan, yaşlı bir zeytin ağacının altına oturmuş kitap okuyorlardı. Güneş bulutlardan sıyrılmış ortalığı ısıtıyordu ama sonbahardı ve hava serindi. Çocuklar sıkı giyinmişlerdi. Havanın serinliğinin yanı sıra güneşin ışınlarını hissetmek hoş bir sıcaklık yayıyordu bedenlerine. Zeytin ağacının altında, ağacın yapraklarının arasından süzülen ışıklar hafif esen rüzgârın yaprakları sallamasıyla güzel bir görüntü oluşturuyordu. Kaya kitabını kapamış, bu hoş görüntüye kendini kaptırmıştı.” (BŞ, s. 3).

Aynı hikâyede, Frigya Kralı Midas’ın gerçekten güzel olan bir sanat eserine güzel demediği için eşek kulaklı oluşu anlatılmıştır. Sanat eserine hak ettiği değerin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bir müzik yarışması düzenlenmiştir. Kral Midas, Pan’ı çok sevdiği için ödülü ona vermiştir. Oysa dinleyenlere düş dünyasının kapılarını açan bir müzik olan Apollo’nun müziğine gereken değeri vermemiştir. Apollo’da bunun üzerine kulakların senin güzel müziği ayırt edemiyor eşek kulaklarınla dolaş demiştir. Midas da o günden itibaren eşek kulaklı olmuştur. Güzele gereken değerin verilmeyişi Kral Midas’ı güzellikten mahrum bırakmıştır:

“Akıllım, efsanedeki Frigya kralı Midas keçi ayaklı doğa tanrısı Pan’ı çok severmiş. Pan’ın müzik tanrısı Apollo’dan daha iyi flüt çaldığını her yerde söylemeye başlamış. Düzenlenen yarışmada Pan duyguları keyifle coşturan, dinleyenleri neşeye bulutların üzerinde dolaştıran bir melodi çalmış flütüyle. Kral Midas bu güzel melodiyi pek beğenmiş.

...Dinleyenlere düş dünyasının kapılarını açan, gönüllere mutluluk saçan bir müzikmiş Apollo’nun sunduğu. Gelgelelim bizim kral Midas Pan’ı çok sevdiğinden ödülü Pan’a vermiş. Apollo da çok kızmış, senin kulakların iyi müziği ayırt edemiyor, bundan böyle bu eşek kulaklarınla ortalıkta dolaş da gör gününü demiş. O anda Midas’ın kulakları eşek kulağına dönüşmüş. Midas ne yapacağını şaşırılmış, hemen başına geçirdiği bir şapkayla kulaklarını gizlemiş.” (BŞ, s. 53-54).

Bahtsız Şehzade hikâyesinin Kral Midas kısmında, estetik değeri hoş bir müzikle anlatılmıştır. İnsan kulağa hoş gelen müziğe yönelmektedir. Güzeller arasından en güzeli seçen insan estetik hazzını doyumaktadır. Burada Kral, güzele gereken değeri vermediği için güzellikten alıkonulmuş, güzelin tam zıttı olan çirkin kulaklarla baş başa

birakılmıştır. Kral kulaklarını hep şapkayla saklamıştır. Güzel olan sergilenirken çirkin olan saklanmaktadır. Özetle güzellik hep aranan ve sergilenendir.

Gılgamış adlı hikâyede, hükümdar yakışıklılığıyla, ülke de güzelliğiyle anlatılarak estetik değer ele alınır:

“Sümerlerin kralı Gılgamış genç, yakışıklı, güçlü kuvvetli, yürekli, üstelik de bilge bir kralmış. Sümerlerin ülkesi bereketli topraklar, ulu ulu ağaçlar, çağıl çağıl akan ırmaklarla donanmış çok güzel bir ülkeymiş.” (G, s. 5-6).

Hikâyenin Denizkızıyla Denizdelikanlısı bölümünde ise Denizkızının deniz kabuğundan dinlediği hoş sestene etkilenmesi ile estetik değeri ele alınır. Kulağa hoş gelen bir müzik insanı keyiflendirmektedir. İnsan yaratılışı itibariyle güzele meyletmektedir. Bu kısımda Denizkızı güzel sesi dinleyerek keyiflenmiştir. Ayrıca bu kısımda güzel bir tabiat tasviri vardır. Bu tasviri balıkçı seyretmiştir. Güzele duyulan hayranlık, balıkçının manzarayı seyre dalması ile çocuk okuyucuya aktarılmıştır:

“Denizkızı onun üzerinde oturuyordu. Elinde de bir deniz kabuğu vardı. Kocaman kabuğu kulağına dayamış. Mutlu bir gülümsemeye dinliyordu. Balıkçı, bu deniz kabuklarının içinden denizin sesinin geldiğini bilirdi. Denizkızının bu güzel sesi dinleyerek keyiflenmesi ona yabancı değildi.

...Güneşin son ışıkları balıkların pullarına çeşitli renklerde yansiyordu. Şeftali çiçeklerinin pembesi, menekşelerin moru, papatyaların sarısı balıkların pullarından havaya saçılıyordu.

Balıkçı bu doyulmaz güzellikteki manzarayı seyre dalmıştı.” (G, s. 51-53).

Bir başka hikâye olan **Kapadokya'nın Sırları** hikâyesinde insanın estetik hazza verdiği önem yer almaktadır. Kapadokya'nın duyulagelmiş masalsı güzelliğini, ay ışığında görmüş olmanın hayranlığı anlatılır. Doğal güzellikler insanı mest etmektedir ve insan bu güzellikleri seyretmek, ondan haz almak için seyahatler yapmaktadır. Peribacaları'nın ve Kapadokya'nın estetik bir şekilde anlatılması okuyucuda estetik bir haz uyandırmakla beraber güzel yerlere gitme isteği uyandıracaktır:

“Kitaplarda resimlerini gördüğümüz Peribacaları'nı, kayalara oyulmuş yerleşim yerlerini, güvercinlikleri, İhlara Vadisi'nin güzelliğini kelimelerle anlatmak olanaksızdı.

Gündüzleri balonla turistleri gezdirdiklerini ve turistlerin Kapadokya'nın gökyüzünden görünüşüne hayran kaldıklarını duymuştuk. Üstelik biz bütün bu güzellikleri ay ışığında görme şansı yakalamıştık. Kapadokya'nın masalsı güzelliğiyle kendimizden geçmiş, hayran hayran aşağıya bakarken atlarımız alçalmaya başladı.” (KS, s. 9).

Aynı hikâyenin devamında, estetik değeri bir insanın güzelliği ile anlatılmıştır. Kıyafeti güzel, kendi güzel bir kız anlatılmıştır. Güzellik bir bütün olarak ele alınmıştır. Nar çiçekleri ile tacı olan nar çiçeği renkli bir elbise giyen, aynı zamanda da göl kenarının güzelliğinden nasibini alan bir kız anlatılmıştır. Güzel bir kız tasviri ile çocuk okuyucuya bir estetik hazzı verilmiştir:

“Göl kenarındaki ağaçlardan birine kurulmuş salıncakta, nar çiçeği renginde uzun bir elbise giymiş, başında nar çiçeklerinden yapılmış bir taç taşıyan çok güzel bir kız varmış.” (KS, s. 31).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, kar tanelerinin ayrı ayrı güzel oluşu ile estetik değeri yer bulmuştur. Her bir kar tanesi yaratılış itibarıyla güzeldir ve bu güzellik çocuklar tarafından keşfedilir:

“-Kaya, camdaki şu kar tanesinin şekline bakar mısın? Ne hoş! Bunun şeklini hemen çizmek isterdim ama az sonra kayağa çıkacağız. Gel sen de bak, ben çizerken yardımcı olursun. O sırada Sinan'ın baktığı pencerenin farklı bir yerinde karları seyreden Kaya, Sinan'ın yanına gelip onun baktığı yerdeki kar tanesine baktı.

-Sinan, ben de aynı şeye, yani bir kar tanesine, daha doğrusu başka bir kar tanesine bakıyordum. Ne kadar ilginç değil mi? Seninkinin şekli başka benimkinin başka.

Camdaki her ikisinin de baktığı kar tanelerini inceleyen Naz neşeyle,

-Gelin bir de benim kar taneme bakın. Benimkinin şekli hepimizinkinden güzel! Yok yok, öyle demek istemedim. Aslında hepsi de ayrı ayrı güzel.” (KTD, s. 3).

Devam eden kısımda, bir kız, güzel sesiyle bir ninni söylemiştir. Bu ninni, bebeğin gülücükler atarak uyutmasını sağlamıştır. Güzel ses yani güzele verilen önem doğuştan getirdiğimiz bir yetidir. Bebeğin güzel sesi ayırt edip onunla uyuması estetik değerini önemini ortaya çıkarır:

“Kız hemen işe koyulur. Dağlardan tepelerden topladığı çeşitli otlarla bir çocuğun karnına bir tülbentin içine koyarak sarar. Çocuğun ağlaması kesilir. Bakıcı kız çocuğa güzel sesiyle bir ninni söyler, çocuk mışıl mışıl uykuya dalar. Anne baba sevinçten deliye döner. Biricik yavrularının meleklere gülücükler dağıtarak uyuması onları çok mutlu eder.” (KTD, s. 25).

Lila ile Eren adlı hikâyede, Lila'nın yapmış olduğu tuzluk adlı oyuncağın renklerini annesinin güzel bulması estetik değerin örneğidir. Güzele olan beğeni dile getirilir:

“-Anne tuzluğumu beğendin mi? diye sordu.

-Ne güzel olmuş. Bakayım evet dışını da pek güzel boyamışsın. Hadi götür masaya koy.” (LİE, s. 23).

Bir binanın güzelliği sanatsal olarak önem teşkil etmektedir. Hikâyede Lila'nın babasının bina üzerine yaptığı yorum da estetik değer ile doğrudan alakalıdır:

“-Evet, bu yeni ve modern bina, bizim tarihi değerlerimizi pek güzel gözler önüne seriyor, dedi Lila'nın babası.” (LİE, s. 37).

Nasreddin Hoca hikâyesinde, maymunların şirinliği ile estetik değeri ele alınmıştır:

“-Onu bunu bilmem, öyle de deseler böyle de deseler güzel bir söylem. Ben çok sevdim. Hem bakar mısınız ne kadar şirin bu maymunlar. Sinan ne düşünüyorsun öyle?” (NH, s. 19).

Devam eden kısımda, boğaz manzarasının olağanüstü güzelliği anlatılmıştır. Bu anlatımla estetik değeri çocukların hafızalarında canlanacaktır:

“Kalenin üst tarafından görünen Boğaz manzarası olağanüstü güzeldi. Tam karşımızda Anadolu hisarı duruyordu.” (NH, s. 51).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, aspen ağaçlarının betimlenmesi ile estetik değeri işlenmiştir. Yazar, aspen ağaçlarının her mevsim başka güzellikte olduğunu küçük okuyucuya aktarmaktadır. Ayrıca aspen ağaçlarının güzelliği

doğada kalmamış, kartpostallara da işlenmiştir. Bu da insanın sanatsal yönünü göstermektedir:

“Kaya:

-Aşağıdaki çam ağaçları dün gece yağın karla ne güzel görünüyorlar. Sanki ince bir yıldız sürülmüş gibi parlıyorlar.

-Aspen ağaçları da incecik dallarının üzerindeki karla pırıl pırıl parlıyorlar, dedi Sinan.

Babası:

-Aspen ağaçlarının kışın yapraklarını dökmesi, öte yandan çam ağaçlarının iğne yapraklarının yemyeşil olması ne hoş değil mi? Aspen ağaçları her mevsim başka güzeldir. Yapraklarının değişen mevsimlere göre çeşitli renklere bürünmesi bir doğa harikasıdır. Yazın rüzgârın esintisiyle kıpır kıpır oynaşın yeşil yaprakları sonbahara doğru kızarır sonra da sapsarı olur. Kışın da gördüğünüz gibi yapraksız, incecik dallarıyla kalırlar. Aspen bu ağaçlarla özdeşleşmiştir. Aspen kartpostallarının çoğunda Aspen ağaçları vardır.” (SKİH, s. 22).

Kaya ile Sinan, aspen ağaçlarının güzelliklerini internetten bularak arkadaşları ile paylaşmıştır. Güzelliğin paylaşılması her insanın güzellikten etkilendiğini göstermektedir. Çünkü insan güzele yönelmektedir:

“Kaya ile Sinan, heyecanla, bilgisayardaki iletiyi görmeye koştular.

Kızlar internetten buldukları Aspen ağaçlarının resimlerini yollamışlardı. İlkbaharda yeni tomurcuklanan yapraklarıyla pıtır pıtır donanmış, yazın yeşil, sonbaharda önce kıpkırmızı sonra da sapsarı yapraklı Aspen ağaçları kışın da gündüz kayarken gördükleri gibi göğe uzanan incecik, narin dallarıyla pek güzel tablolar oluşturuyordu. Hemen Aspen ağaçlarının bu güzelim görüntülerini bilgisayara kaydettiler.” (SKİH, s. 29).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede ise estetik değeri bir şehrin güzelliği ile anlatılmıştır. Şehrin güzelliği ‘gece gerdanlık, gündüz seyranlık’ tabiriyle anlatılmıştır. Taş yapıların güzelliğinin ayrı ayrı hikâyeleri barındırdığı, uzaktan bakıldığında da tek

başına bir sanat şaheseri olan bir heykeli andırdığı bu kısımda söylenmiştir. Mardin hem tarihî hem de doğal güzelliği ile işlenerek çocuk okuyucuda merak ve estetik haz uyandırmaktadır:

“Gündüzleri sessizliğe bürünen bu taş yapılar tarihin içinden öyküler fısıldar. Tepedeki kaleyle bütünleşen görüntüye, ‘gece gerdanlık, gündüz seyranlık’ demek daha güzel olur aslında. Taş yapıların el işçiliği ile bezenen görünüşleri insanı büyüler. Her evin, yöredeki taşların özelliklerinden faydalanılarak çeşitli nakışlarla bezeli cepheleri kenti bu yönüyle ünlü kılmıştır. Evlerin teraslarının bir alttaki evin damı olması komşuluk bağını pekiştirir. Uzaktan bakıldığında ise kocaman şehir, yekpare bir heykeli andırır.” (UM, s. 28-29).

Mardin’de insanlar artık bez parçalarıyla rengarenk güzellikte örtüler dikmektedir. Bu örtüler insanımızın içinde var olan estetik değerini göstermektedir. Şahmeran resmi ise kanaviçe ile işlenmektedir. Kanaviçe ise bir sanatsal üründür. Sanatsal ürünler, estetik hazzın yönelimleridir. Kırk pare adlı yöntem, kanaviçe, Şahmeran resmi estetik değerlere örnektir:

“Neval’in anneannesi kırk pare dediği bu yöntemle bez parçalarını birleştirerek örtüler yapıyordu. Neval de ona yardım ederdi çoğu zaman. Renk renk parçaları birbirine ekleyerek çiçekler, kuşlar ya da geometrik şekiller meydana getirmek çok eğlenceliydi. Bu yöntemle örtüler, yastık yüzleri yapmak pek hoştu. Duvarda bir Şahmeran resmi vardı. O sıralar Neval de bir Şahmeran resmi yapıyordu. Ama onun yaptığı Janetlerdeki gibi bir cam altı resmi değildi. Neval Şahmeran’ı kanaviçe olarak işliyordu.

Ulya da duvardaki resimleri ilgiyle inceledi. Şahmeran’a ilk defa rastlıyordu. İnsan başlı, yılan bedenli bu kadın resmi hoşuna gitmişti.” (UM, s. 37).

Estetik değeri, Türkçe Tema Hikâyelerinin sekizinde yer almaktadır. Estetik değeri eserlerde belirgin şekillerde ele alınmıştır. Bir binanın güzelliği, doğa güzelliği, bir canlının güzelliği, bir kızın güzelliği ve sanatsal ürünlerin güzelliği eserlerde işlenen estetik değerlerdendir. Eserlerde insanı güzelliğe yönelten yani insanın sanatsal yönlerini ortaya çıkaran manzaralar da bulunmaktadır. Yazar; müzik, resim ve sanata ait özellikleri eserlerinde anlatarak çocuk okuyucusuna güzellik duygusunu iletmektedir. Bu eserleri okuyan çocuk, estetik zevkini geliştirme imkânı bulabilecektir.

4.10. Saygı

Türkçe Sözlükte, değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram (TDK, 2019) olarak tanımlanan saygı değeri sayesinde bireyler birbirlerine ölçülü davranacak, bu sayede de toplumsal düzen sağlanmış olacaktır.

Saygı bir davranış şeklidir. Saygıyı, çocuk ailesinde öğrenip çevresine uygulamaya başlar. Kendisine saygısı olan birey, çevresine de saygı göstererek hak ettiği saygıyı çevresinden görmeye başlar. Böylelikle toplumdaki huzursuzluk ve birtakım sorunlar ortaya çıkmadan önce temelde, saygı değeri ile çözülmüş olur.

Saygı değerinin alt başlıklarına bakıldığında bunlardan ilki yaşça büyük insanlara gösterilen saygıdır (Güven, 2014, s. 91). Özellikle toplumumuzda geçmişten günümüze değin kendimizden büyüğe gösterilen saygı oldukça değerlidir.

Saygı değerinin bir başka alt değeri diğer insanlara duyulan saygıdır. İnsan, yaratılışı itibarıyla saygı görmek ister. Saygı görmek isteyen insan, önce çevresine saygı gösterir. Bu davranışından sonra kendi de saygı görmeye başlar. Böylelikle karşılıklı saygı ortamı oluşur.

Saygı değerinin bir başka alt değeri ise farklılıklara duyulan saygıdır. Dil, din, ırk ayrımsızın farklılıklara saygı göstermek büyük bir öneme sahiptir. Çünkü her insan ayrı bir dünyadır. Onun bakış açısına, hayat felsefesine saygı göstermek gerekmektedir. İnsanların dış görünüşlerine, fikirlerine ve yaşayışlarına bakarak insanlara farklı davranmamak gerekir. İnsanlar arasında ayırım gözetmeden onlara saygı göstermek toplumsal huzuru, birlik ve beraberliği ayakta tutacaktır.

Sonuç olarak saygı dolu her davranış ve her söz, karşımızdakileri mutlaka bir şekilde etkileyecektir. Asla unutmamalıdır ki saygı gösterenler, saygı görürler (Yaman, 2016, s. 98).

Saygı değeri ile ilgili Türkçe Tema Hikâyeleri'nde geçen ifadelerin sayfa numaraları Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 4.10: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Saygı Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Saygı
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	14, 25, 51
Bahtsız Şehzade	19, 26-27, 29, 46
Ekocan Gezegeni	5, 6-7, 14, 17-19, 19, 23, 41, 55
Gilgamiş	7, 11, 23-25
Kapadokya'nın Sırları	21
Kar Tanelerinin Dansı	6
Lila ile Eren	37, 55
Nasreddin Hoca	10, 39, 52
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	21, 53
Ulya Mardin'de	41-42, 46-47, 47-49,

Atatürk Pera Palas'ta hikâyesinde, her canlının saygıyı hak ettiği ve bir ağaca saygı duyulmasının gerekliliği Atatürk'ün ağzından verilmiştir:

“-Bu güzel, görkemli çınarın hiçbir dalına dokunmayacaksınız. Bu çınara nasıl kıyarsınız, kim bilir kaç yılda bugünkü durumuna erişti? Böyle bir çınara ancak saygı ve sevgi duyulur, balta vurulmaz. İyisi mi siz gelin hemen bu köşkü daha ileriye taşıyın.” (APP, s. 51).

Hikâyenin ilerleyen kısmında saygı örnekleri devam etmektedir. İnsan karşısındakine saygı duyduğunda kendisi de saygı görmektedir. Karşılıklı saygı ortamı bu sayede kurulmuş olacaktır. Hikâyede Serdar, İran Şahı ülkemize geldiğinde Atatürk'ün ona saygı duyarak kendini asker olarak tanıttığını, Şah'ın da Atatürk'e saygı duyarak kendini asker, onu ise başkomutan olarak kabul ettiğini okuduğunu söylemiştir:

“Bir yerde okumuştum İran Şahı Rıza Pehlevi geldiğinde siz, “Ben askerim demişsiniz, Şah Rıza Pehlevi, “Ben nefer, sen Serdar,” demiş, doğru mu?” (APP, s. 25).

Bahtsız Şehzade hikâyesinde de kendisinden yaşça büyük olan öğretmene duyulan saygı ele alınmıştır. Şehzade Karayılan'ın ebesi ile karşılaştığında ona duyduğu sevgi ve saygı konuşmalarında aktarılmıştır. Şehzade yılandır ve okumak, gelişmek istemektedir. Şehzade'nin ailesi de onun için ülkede hoca aramaktadır. Şehzade'yi ülkede kimse okutmak istememektedir. Okutmak istememe sebebi ise Şehzade'nin kendilerine zarar vereceği düşüncesidir. Şehzade'nin ailesi bu durum üzerine ebesi olan kızıdan Şehzade'ye, hocalık yapması istemiştir. Kız, bu durumu korka korka kabul etmiştir.

Şehzade, hocası ile karşılaşır karşılaşmaz ona olan sevgisini dile getirmiştir. Öğretmenine zarar vermeden, saygı duyarak dizinin dibine kıvrılmıştır:

“Kızcağızın ölüsü mü çıkacak, dirisi mi? Onlar dışarıda iyiye, kötüye yora dursun, kız içerde naçar, altın kutunun kapağını açmış. Kara Yılan, başını kaldırıp tanıyacak gibi bakmış, bakmış da sonra,

-Ebemmm, demiş. Kız da ona,

-Bebemmm, demiş.

Böylece hasret giderdikten sonra Kara Yılan altın kutusundan çıkıp hocasının dizinin dibine kıvrılmış.

-Hocammm, demiş Kara Yılan.

-Seni okutacağım, demiş hocası da.” (BŞ, s. 29).

Aynı hikâyenin devamında, yaşça büyük olan birine duyulan saygı görülür. Kültürümüzün bir değeri olan Hıdırellez Dede yaşça büyük bir kimsedir ve ona duyulan saygı işlenmiştir. Hikâyede Hıdırellez’in gelişi çocuklar tarafından beklenmektedir. Tam o esnada Hıdırellez Dede görünmüştür. Orada bulunan bir kedi ise saygı duruşuna geçmiştir. Toplumumuzda bir yaşlıya duyulan saygı kültürel bir değerimizle beraber ele alınmıştır. Böylelikle hem kültürümüze olan saygı hem de yaşça büyük olan birine saygı hikâyede yer bulur:

“Az ileride bir kolunda hediye sepeti öbür kolunda çeşitli yiyeceklerle dolu sepetle Hıdırellez Dede göründü. Kedi hemen saygı duruşuna geçti.” (BŞ, s. 46).

Ekocanlar Gezegeni adlı hikâyede, yaşça büyük olan birine duyulan saygı ele alınmıştır. Uzaydan gelen Ekocanlar ile Lila ve Ali arkadaş olurlar. Arkadaşlıkları sonucunda birbirlerinden paylaşımlar sonucu bir şeyler öğrenirler. Selun, Lila ile Ali’yi kahvaltıya çağırır. Bunun üzerine çocuklar babalarından izin alırlar. İzin almak da kendimizden büyük birine duyduğumuz saygının göstergesidir:

“-Siz kahvaltı hazırladık. Buyurmaz mısınız, birlikte kahvaltı edelim, dedi Selun.

-Teşekkür ederiz de, önce babalarımıza haber verelim, onlar bizi bekliyorlar, dedi Lila.

Ali 'yle Lila ağacın altında bekleyen babalarına seslenerek endişe edilecek bir şey olmadığını orada yeni arkadaşlarının davetlisi olarak kahvaltı edeceklerini söyleyip izin alarak geri döndüler.” (EG, s. 6-7).

Aynı hikâyede saygı değeri, başkasına duyulan saygı şeklinde ele alınmıştır. Uzaydan gelen Ekocanlar'a Lila ile Ali, insana ait değerleri öğretirler. Saygı değerini de Ekocanlar'a yaşanan bir olay üstünden anlatmışlardır. Ekocanlar dünyadaki gelenek göreneklere, insana ait duyguları bilmemektedir. Lila ve Ali, Ekocanlar ile arkadaş olur ve onlarla iletişim kurarlar. Arkadaşlarının insana ait meraklı sorularına cevaplar verirler. Ekocanlar, birinin kapıyı neden tıkladığına anlam veremez. Ali de Selun'a insanlar içeride yalnızsa onun iznini alarak içeriye girdiklerini söyler:

“Selun:

-Yoooo! Hiç öyle şey olur mu? Bunların bazılarını yiyoruz, ama hepsini değil, dedi Lila. O anda kapı çalındı ve Ali 'nin annesi geldi:

-Çocuklar yaprak dolması için, bahçedeki asmadan yaprak toplar mısınız, dedi.

Lila ile Ali birbirlerine baktıktan sonra Ali:

-Tabii anne, dedi.

-Anlamadım, dedi Jali.

-Yaprakların içine pirinçli, soğanlı, baharatlı, yeşillikli bir karışım koyup sarılarak bir yemek yapılır da, dedi Ali.

-Yok onu demek istemedim. Sizin yaprakları yediğinizi biliyoruz da neden annen kapıya vurdu?

-Ha anladım. Kapalı kapıları açarken içerdekilere geldiğini haber vermek için kapıyı tıklatırız yani kapıya vururuz. İçerde birden fazla kişi olduğunu bilirse kapı gireriz, eğer içerideki kişi yalnızsa onun iznini bekleriz.” (EG, s. 17- 19).

Aynı hikâyenin bir başka yerinde Ekocanlar'ın soruları üzerine saygı tanımı yapılmıştır. Ekocanlar, insanların duygularını, kurallarını anlamlandıramamaktadır. Arkadaşlarına sorular sormaktadırlar. Lila da saygı değerini anlamaları için tanım yapmıştır:

“—Yani!

-Yani, “Gel, girebilirsin!” gibi bir şey söyler içerdeki.

-Ne kadar çok kuralınız var dedi, Aron.

-Bu kurallar birbirimize saygılı davranmamız için, dedi Lila.

-Saygı ne demek, diye sordu Jali.

-Birbirimizi kırmamak, üzmemek, özel hayatına karışmamaya özen göstermek.”
(EG, s. 19).

Gılgamış adlı hikâyede, devlet büyüğüne duyulan saygı işlenmiştir. Bu hikâye bir çocuğun ağzından Gılgamış hikâyesinin okunmasıyla başlar. Halk, devlet büyükleri Gılgamış'a saygı duymaktadır ve ona saygısını türlü şekillerde göstermektedir. Halkın huzuru kaçtığında Gılgamış'ın yanına gelerek sıkıntılarını anlatmaktadırlar. Bu kısımda devlet büyüğüne saygı duyulmuştur çünkü halk, temsilcilerini yollayarak saygı çerçevesinde sorunlarını çözecek hükümdarına ulaşmıştır. Toplumsal kargaşa ortaya çıkmadan saygı duyulan kimse aracılığı ile sorunun çözümlenmesi istenmiştir:

“İki arkadaş artık birbirlerinden hiç ayrılmıyorlarmış. Ava birlikte çıkmaya başlamışlar. Sümer ülkesini en iyi şekilde nasıl yöneteceklerine birlikte karar verip bu kararları uyguluyorlarmış. Ne var ki ormanda yaşayan Humbaba adındaki canavar, halkın rahatını kaçırtıyormuş. Gılgamış'ın huzuruna gelen halk temsilcileri bir bir Humbaba'yı anlatıyorlarmış. Gün geçtikçe halkın huzursuzluğu artıyormuş.” (G, s. 7).

Hikâyenin devamında ise halk, devlet büyüğünü ülkesine döndüğünde sevgi ve saygı ile karşılamıştır. Gılgamış da halkının onu saygı ve sevgiyle karşılaması üzerine, ölümsüzlük otunu aramasının ne kadar yanlış olduğunu, gerçek ölümsüzlüğün halkın sevgisinde olduğunu şu sözlerle açıklamıştır:

“Gılgamış, yorgun argın ülkesine döndüğünde Uruk halkı çok sevinmiş. Görkemli törenlerle sevgili krallarına kavuşmanın sevincini yaşamışlar.

Gılgamış ise halkının kendisini unutmadığını, bu kadar çok sevdiğini görünce çok duygulanmış.

Halkına, ölümsüzlük otunu aramasının ne kadar yanlış olduğunu ve asıl ölümsüzlüğün sevgide yattığını bilincine vardığını şu sözlerle açıklamış:

-Ben artık hiçbir şeyden korkmuyorum.

Ölümden çok korkuyordum. Ama ölmek her şeyin sonu değil. Yılmadan çalışan insanlar öğrendikleri bilgileri gelecek kuşaklara aktarmalı... Böylece, arkalarından kendilerini sevgiyle anacak nesiller bırakabilirler.

Çalışkan insanları ölümsüzlüğe, ancak gönüllerde bırakacakları sevgi ulaştırır.”
(G, s. 23-25).

Lila ile Eren hikâyesinde saygı, kendisinden yaşça büyük olan birine duyulan saygı olarak ele alınmıştır. Lila, Eren’i evlerine çağırdığında Eren annesinden izin almıştır. Annesinden izin alması aile büyüğüne duyduğu saygıyı göstermektedir:

“- Eren, bize gelir misin? Müzede o kadar çok kayık gördük ki, canım kayık yapmak istiyor.

Eren soran gözlerle annesine baktı. Annesi:

-Tamam oğlum, gidebilirsin deyince iki çocuk el ele Lilaların kapısından içeri girdi.” (LİE, s. 37).

Hikâyenin bir başka bölümünde ise başkalarına duyulan saygı ele alınmıştır. İnsan hayatı boyunca saygı görmek istemektedir. Saygı duyulan insan saygı da gösterince güzel bir iletişim kurulur ve güzel bir yaşam sağlanmış olur. İşte bu hikâyede Eren’in babası tecrübelerini Eren’e aktarırken saygının önemini aktarmıştır.

Eren, çok sevdiği arkadaşına bir hediye almak istemektedir. Hediyeyi alacağına babasından yardım istemiştir. Hediyeyi seçerken çok titizlik göstermiştir. Babası Lila’yı çok sevdiğini ona gösterdiği özenden anlamıştır. Lila’ya saygı duyarsa Lila’nın da

kendisine saygı duyacağını ve hayatları boyunca arkadaşlıklarının güzel devam edeceğini söylemiştir:

“-Baba, yarın Lila'nın doğum günü. Lila'ya çok güzel bir hediye almak istiyorum.

-Tabii ki oğlum. Peki nasıl bir şey alalım?

- Tam bilemiyorum baba, ama sevsin, hoşuna gitsin ve hep beni hatırlasın istiyorum.

-Eren, sen arkadaşın Lila'yı çok seviyorsun. O senin en iyi arkadaşın. Arkadaşlığın değerini bilir onu kırmamaya özen gösterirsen hayatınız boyunca çok güzel bir arkadaşlığınız olur. Tabii o da bu arkadaşlığa aynı saygıyı gösterecektir.” (LİE, s. 55).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede de yaşça büyük olan birine duyulan saygı işlenmiştir. Kendimizden büyük birinden izin almamız ona duyduğumuz saygıyı gösterir. Ali Kerem, annelerinden izin almalarını arkadaşlarından istemiştir:

“Ali Kerem okul dönüşünde yolda giderken, babasının o gün eve erken geleceğini, birlikte uçurtma yapacaklarını anlatıyordu arkadaşlarına.

-Annelerden izin alın siz de gelin, diye heyecanla Kaya ile Sinan'ı çağırıyordu.” (NH, s. 39).

Aynı hikâyenin devamında, halk tarafından Hz. Muhammed'in adına duyulan saygı bu kısımda işlenmiştir. Halk, Muhammed adı yerine çocuklarına Mehmet ismini vererek ona duyduğu sevgisini ve saygısını yaşatmıştır. Ayrıca hisarda Arap harfleriyle Mehmet yazılması hem devlet büyüğü Fatih Sultan Mehmet'in adını hem de Peygamberin adını taşımasını sağlamıştır. Bu durum halkın Hz. Peygamberine saygısının hâlen devam ettiğini, eserlerine de bu saygıyı işlediğini göstermektedir:

“-Anlamadım. 'Mehmet'in yazılışı 'Muhammet'in yazılışıyla aynı mı?

-Arap harfleriyle yazılınca aynı şekilde yazılıyor. Türkler eskiden beri Muhammet ismi peygamber ismi diye çocuklarına Muhammet değil de Mehmet adını koyuyorlar. Peygambere saygıdan kaynaklanıyor bu davranış. O zamanlar yazı dili olarak Osmanlıca

kullanıldığı için Hisar hem peygamberin hem de Fatih Sultan Mehmet'in adını taşıyor.” (NH, s. 52).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede saygı değeri, yaşça büyük olan birine duyulan saygı şeklinde ele alınmıştır. Nermin, kayak için annesinden izin almıştır:

“Çocukların uçakta başlayan arkadaşlıkları Denver Havaalanı'nda da devam etti. Aspen'e giden uçakta da karşılaşıncaya arkadaşlıklarını ilerlettiler. Ertesi gün kayakta buluşmaya karar verdiler. Uçaktan indiklerinde bavulları beklerken Nermin annesine yeni arkadaşlarından bahsetti. Sabah, Kaya ve Sinan'la birlikte kayıp kayamayacaklarını sordu.” (SKİH, s. 21).

Hikâyenin ilerleyen kısımlarında ise hemstir beslemek isteyen Arda, annesinden hemstir almasını güzel bir dille istemiştir. Bu durum Arda'nın büyüğüne duyduğu saygıyı göstermektedir:

“Evde hayvan beslemek tutkusu Arda'da dayanılmaz boyutlara ulaşmış. Her gün annesine,

-Ne olur anneciğim, benim de evde besleyebileceğim hayvan dostlarım olmasını istiyorum, diyormuş.

Saadet Hanım bakmış olacak gibi değil, bir akşam eve kocaman bir kafesle gelmiş. Arda kafesin içindeki karı koca hemstirleri görünce sevinçten uçmuş.” (SKİH, s. 53).

Ulya Mardin'de adlı hikâyede ise saygı değeri farklılıklara duyulan saygı alt başlığında ele alınmıştır. Mardin'de insanlar dinleri, dilleri, ırkları farklı olmasına rağmen bir hoşgörü ortamında yaşamaktadır. Bu hoşgörü ortamının temelinde sevgi ve saygı vardır. Farklı olan insanların yaşama bakışları, giyinişleri, yemekleri, çocuklarına koydukları isimleri, dinî ritüelleri kısacası kültürlerini oluşturan özelliklerin birçoğu birbirinden farklıdır. Eserde dinî ritüellerdeki farklılık ele alınmıştır. Bu farklılığa duyulan saygı örneklendirilmiştir:

Neval ve Janet hem iyi arkadaş hem de komşudur. Neval'in annesi Janetlerden limon istemek için Neval'i onlara gönderir. Neval onların ibadet şeklinin farklı olduğunu, Meryem Ana ikonunun önünde istavroz çıkardıklarını görmüştür. Neval'in annesi ise

namaz kılmaktadır. Bu farklılığı gören Neval, annesine arkadaşını çok sevdiğini onla arkadaşlık etmesini isteyip istemediği üzerine konuşma yapar. Annesi kızına hayret ederek onların komşusu olduğunu, dinî inançlarının onları ilgilendirmediğini, farklı yollardan gidilse de aynı nokta olan Allah'ta birleştiklerini söyleyerek farklılıklara duyduğu saygıyı gösterilir:

“-Anne, demin limon istemeye gittiğimde Janet’le büyük annesi dua ediyordu.

-Ne var bunda? Ben de az önce namaz kılıyordum., diyen anneannesi şaşkınlıktan havaya kalkmış kaşlarıyla gözlerini Neval’e dikti.

-Yok anneanne namaz kılmıyorlardı. Meryem Ana ikonunun karşısında istavroz çıkarıyorlardı.

Neval’in annesi hayretle kızına baktı.

-Bunda şaşılacak bir şey yok Neval, onlar Süryani.

-Ama anne istavroz çıkarıyordu Janet. Herhâlde artık benim onunla arkadaşlık etmemi istemezsin. Oysa ben Janet’i çok seviyorum. En iyi arkadaşım o benim.

-Olur mu kızım, onlar bizim komşumuz. Dinî inançları bizi ilgilendirmez. Allah’ımız bir. Nasıl dua ederlerse etsinler bütün yollar nasıl olsa Allah’a giden yolda birleşiyor.

Ayrıca annesi de benim arkadaşım. Birlikte cevizli sucuk yapıyoruz, ekmek, çörek yapıyoruz, yemek yiyoruz. Güzel güzel komşuluk yapıyoruz. ‘Komşu komşunun külüne muhtaçtır.’ Atasözünü biliyorsun. Az önce onlara limon istemeye giden sendin.” (UM, s. 46-47).

Hikâyede, farklılıklara duyulan saygı örneklendirilmiştir. Dillerin ve dinlerin farklı olmasının gönüllerdeki sevgiye engel olmayacağı, saygı ortamını bozmayacağı eserde işlenmiştir. İnsanların gönülleri bir olursa konuştuğu dil, inandığı din onu ötekileştirmeyecektir. Dünyanın her yerinde farklı dine inanan insanlar ve farklı dillerde konuşan insanlar vardır. Önemli olan ortak dil olan saygı dilinin kullanılmasıdır.

Neval’in babası dünyadaki dinleri örneklerle kızına anlatmıştır. Herkesin kendi inancına göre Allah’a ibadet ettiğini, hatta Allah’a inanmayanların olduğunu söylemiştir.

Mardin’de de farklı dinlere inanan insanların yaşadığını, onlara saygı duyulduğunu kızına dile getirir. İnsanların sadece dinlerinin farklı olmadığı dillerinin de farklı olduğunu, bu kadar farklılığa rağmen insanların Mardin’de arkadaşlarıyla anlaştığını, konuştuğunu birbirlerini sevdiklerini dile getirmiştir:

“Neval’in babası:

-Kızım büyüyünce yabancı ülkelere de gittiğinde göreceksin ki dünyada birçok din var. Herkes kendi inancına göre Allah’a ibadet etmeye, ona ulaşmaya çalışır. Hatta hiçbir Tanrı’ya inanmayan ateistler de var yeryüzünde.

-Bizim sınıfımızda Yezidi olduğunu söyleyen bir arkadaşım var.

-Gördün mü bak bizim Mardin’imiz böylesine güzel bir şehir. İnsanlarımızın yalnız dinleri farklı değil dilleri de farklı.

-Baban doğru söylüyor. Türkçenin yanı sıra Arapça, Kürtçe, Ermenice, Süryanice gibi diller var Mardin’de. Siz çocuklar da birkaç dili birden anlıyorsunuz ya. Aranızda ne güzel anlaşıyor, konuşuyor, arkadaşlık yapıyorsunuz.” (UM, s. 47-49).

Prof. Dr. Meral Alpay da eserin bu kısmındaki farklılıklara duyulan saygıyı şu şekilde değerlendirmiştir:

“Demek ki, insanların yürekleri bir olursa (birbirlerini severlerse?!) öfke olmayacaktır. Farklı dilleri de yavaş yavaş öğrenebileceklerdir.

Bu düşüncelerle, diller farklı olsa bile insanlar birbirlerinin dilini öğrenerek, arkadaş, dost ve sevgili olarak birbirleriyle anlaşabilirler, umudu veriliyor, diyebiliriz.” (Alpay, 2014).

Turan’ın hikâyelerinde saygı değeri, farklı şekillerde işlenmiştir. Hikâyelerde bu değer, yaşça büyük olan birine duyulan saygı, başkalarına duyulan saygı, farklılıklara duyulan saygı ve dine duyulan saygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hikâyelerde kahramanlar, birbirlerine, farklılıklara saygı duymuş ve saygı değerinin önemini mesajını vermiştir. Hikâyeleri okuyan okuyucu, saygı değerini öğrenecek ve bu değeri içselleştirme fırsatı bulabilecektir. Hikâyelerde ele alınma biçimiyle saygı değeri, çocuk okuyucuya uygundur ve çocukların gelişimine katkı sağlayacak niteliktedir.

4.11. Sevgi

İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu (TDK, 2020) olarak tanımlanan sevgi değeri, insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Çünkü insanın maddi ihtiyaçlarından sonra en önemli gereksinimlerinin başında sevme ve sevilme ihtiyacı gelmektedir. İnsan, severse ve sevilirse kendini kıymetli hissedecek ve çevresindekileri de olumlu etkileyecektir.

“Sevgi... Her şeyin başı, her şey onunla başlar... Sevgi kırgınlıkların, düşmanlıkların yerine geçer... Tabii eğer yeteri kadar güçlüyse...” (Alpay, 2014) Nuran Turan, sevginin insan yaşamında ne denli güçlü olduğunu dile getirmektedir. İnsan hayata sevgiyle bakarsa çevresindeki tüm kötülükleri ve olumsuzlukları yok edecektir. Sevgi sayesinde bireyler çevresine güven duyup huzur içinde yaşayacaktır.

Çevresindekilere sevgi gösteren bir birey öncelikle çevresiyle özenli bir ilgi kurmaktadır. Eğer bir bağ kurulamıyorsa orada sevgi değeri güçlenemeyecektir. Erich Fromm da sevgi ile ilgi arasındaki bağı şu sözlerle ifade etmiştir: “Bizi, çocuğuna ilgi gösterirken gördüğümüz annenin sevgisi etkileyebilir. Çiçeklere ya da hayvanlara duyulan sevgi içinde durum farklı değildir. Bize çiçekleri sevdiğini söyleyen bir kadının, çiçekleri sulamayı unuttuğunu görürsek, onun çiçek “sevgisi” ne inanmayız. Sevgi, sevdiğimiz şeyin büyümesine yaşaması için gösterdiğimiz etken ilgidir. Bu etken ilginin bulunmadığı yerde sevgi de yoktur.” (Fromm, 1985, s. 30).

Sevgi değeri, pek çok unsuru kapsayan bir değerdir. İnsanların birbirine duydukları sevgi olarak tanımlayabileceğimiz insan sevgisi bu değerın alt başlıklarından ilkidir. İnsanlar hem sevme hem sevilme ihtiyacı duyar. Çevresinden sevgi gören bireyin kendine olan güveni, kendisine olan sevgisi artmaktadır ve çevresindekilere sevgi göstermeye başlamaktadır.

Sevgi değerinin başka bir alt başlığı ise aile sevgisidir. Birey, doğduğu andan itibaren ailesi ile sevgi bağlarını kurarak sevgi ihtiyacını gidermektedir. Anne şefkatiyle büyüyen birey, önce annesine sonra da ona güven veren babasına sevgi duymaya başlar. Daha sonraları da ilk arkadaşı olan kardeşlerine sevgi duymaya başlayarak aile bağlarını güçlendirir.

İnsanı etkileyen sevginin bir başka alt değeri ise hayvanlara duyulan sevgidir. İnsanın kimi vakit yardımcısı kimi vakit de sadık bir arkadaşı olan hayvanlara insanlar

sevgi ve ilgi göstermektedir. Sevgiyi gören hayvanlar da insanlara sevgi göstererek onlarla bağ kurarlar.

İnsan yaşadığı çevreyi ve doğayı sevmektedir. Bu da sevginin bir başka alt başlığıdır. İnsan yaşadığı çevreye sevgisini onu koruyarak göstermektedir.

Bireyi ayakta tutan ve ona daima güç veren, onun yaşama sevincidir. Yaşama sevgisi olan insanlar, çevresine umutla bakarak olumlu davranışlar gösterecek toplumu güçlendirecektir. Hayata karşı yaşama sevinci olmayan insanların ise yaşadığı topluma faydası bulunmamaktadır. Ayrıca insan; yaratıcıya, cansız bir varlığa, bir öğretiye ve bir uğraşıya da sevgi duyabilmektedir.

Çocukların sevgiyi anlamlandırması da çevresinden sevgi görmesiyle mümkündür. Çevresinden sevgi gören çocuk, çevresi ile bağ kuracak ve bu bağ sayesinde kendi ihtiyaçlarını karşılayarak gelişimini destekleyecektir. Yazar Turan da eserlerinde sevgi değerine yer vererek çocukların gelişimine katkı sağlamaktadır. Eserlerinde pek çok değere yer veren yazar, eserlerinin omurgasını sevgi ile oluşturmuştur. Hikâyelerinde oluşturduğu kahramanlar, çevresine sevgi ile bakan ve hayatının merkezine sevgiyi koyan davranışlar sergilemektedir. Ayrıca yazar, sevginin güzelliği ve sevgi dolu insanları eserlerinde işlemiştir.

Turan'ın eserlerindeki sevgi değerinin dağılımı Tablo 11'deki gibidir:

Tablo 4.11: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sevgi Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Sevgi	
	Sayfa:	
Atatürk Pera Palas'ta	3, 9-10, 16, 18, 21, 25, 27, 31, 42-44, 44-45, 48, 52	
Bahtsız Şehzade	3, 5, 19, 29, 37, 45, 51-52, 53-54	
Ekocan Gezegeni	10, 10-11, 11, 23, 26, 30, 34, 36, 38, 41, 41-42, 47, 48, 50, 52, 53, 55-56, 56, 57	
Gılgamış	3, 5, 11, 11-14, 17-18, 19, 22, 23, 25-26, 26, 27,33, 34, 35, 51, 54-55	
Kapadokya'nın Sırları	3, 5, 6, 11, 14, 15, 17, 19, 23, 28-29, 32, 33	
Kar Tanelerinin Dansı	10, 13, 22, 25, 26-27, 29, 30-31	
Lila ile Eren	3, 5-6, 7, 9, 11-13, 16, 21, 25, 53, 55, 56	
Nasreddin Hoca	49, 51, 53	
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	15, 16, 17, 20, 22-23, 35, 39, 48, 49, 51, 53, 54, 56	
Ulya Mardin'de	3, 10, 14, 15, 19, 45, 46, 47-49, 49, 53	

*Alt başlıklarda ele alınan sevgi değerinin eserlerdeki dağılımı tek bir tabloda gösterilmiştir.

Nuran Turan'ın eserlerinde yer alan sevgi değeri; insan sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi ve okuma sevgisi olarak ele alınabilir.

4.11.1. İnsan sevgisi

Sevmek ve sevilme isteyen insan, var olduğu günden bugüne değin manevi olarak doyuma ulaşmak istemektedir. Gönülünü sevgi ile doyuran insan, çevresine sevgi göstermeye başlayacaktır. Bunun en güzel örneklerini sevgiyi insanın gönlünde arayan Mevlânâ ve Yunus Emre gibi gönül dostları göstermektedir. “Yunus Emre insanı severken din, mezhep, ırk ayrımı da gözetmez. Herkese aynı gözle bakar. Birini sevip öbürüne sırt çevirmek yahut beyaz ırkı sevip siyah ırkı yermek insanoğluna yakışmaz.” (Sevgi, 2012, s. 101) düşüncesiyle hareket eden Yunus Emre, insanı insan olduğu için sevmekte ve gönle girerek gönüller yapmaktadır.

Mevlânâ da tıpkı Yunus Emre gibi insanları din, dil farkı gözetmeksizin ayırmadan, insanların gönüllerine sevgi tohumları ekerek Batı ile Doğu arasında bir köprü olmayı başarmıştır. Sevginin gücüyle gönül dostları sayesinde toplumların birlik ve beraberliği sağlanmıştır. Günümüzde ise sevgi değeri; bu gönül dostlarının eserleriyle birlikte, toplumu şekillendirecek çocukların okuyacağı çocuk edebiyatı ürünleri yoluyla içselleştirilmektedir. Nuran Turan da insan sevgisine büyük bir önem vererek eserlerinde sevgi iletileri ile çocuklara ulaşmaktadır.

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede yazar, arkadaş olan insanların birbirlerinin sevinçleriyle mutlu olup mutluluklarını paylaştıklarını ve sevginin kıymetini anlatmıştır. Hikâyede Serdar adlı çocuk, çok sevdiği iki arkadaşı olan Berrak ile Ahmet'in başarılı bir konser vermesini istemektedir. Ayrıca birbirlerinin sevinçlerini paylaşmaları da eserde aktarılmıştır:

“Müzik yeteneklerinin peşinde yıllardır koşan Berrak ile Ahmet kardeşler, sonunda emellerine kavuşuyorlardı. Bu hafta sonu uzun ve sabırlı çalışmalarının meyvelerini Pera Palas salonunda birlikte verecekleri konserle toplayacaklardı. Onların birlikte verecekleri konseri izlemeye giderken çok heyecanlıydım. Onlar benim hem okul arkadaşım hem de komşumdu. Yani birbirimizle paylaşacak çok şeyimiz vardı. Örneğin, geçen hafta finale kaldığım satranç turnuvasında da onlar benim heyecanıma ortak

olmuşlardı. Turnuvayı şampiyonluk kupasıyla taçlandırınca sevincimi öyle güzel paylaşmışlardı ki...

Ben de bu çok sevdiğim iki arkadaşımın, başarılı bir konser vermesini gönülden istiyordum.” (APP, s. 3).

Eserin devam eden kısmında, bir büyüğün çocukların kendini geliştirmesine sevinmesi, onların mutluluğuyla mutlu olması anlatılmıştır. İnsan, birini severse onun başarısıyla mutlu olabilmektedir. Hikâyede, Atatürk çok sevdiği çocukların başarılarına sevindiğini dile getirir:

“Gözleri çakmak çakmak sevinç ışıkları saçan Atatürk. O’nu bu kadar sevindiren ne olabilir diye düşünürken, O:

-Sizin başarılarınıza öyle çok seviniyorum ki... evet çocuklar tam sizlerden beklediğim gibi başarıların peşinde koşuyorsunuz. Her zaman söylediğim gibi, sanatkâr olmak bir ayrıcalıktır. Yeteneğinizin değerini bilin, yeteneklerinizi bıkmadan usanmadan geliştirme yolunda çalışın.” (APP, s. 18).

Bahtsız Şehzade adlı hikâyede yazar, insan sevgisini karşı cinse duyulan sevgi yönünden ele almıştır. Eserde yılan vücutlu insan başlı şehzadeyi eğiterek insan yapıp onunla evlenen kız ile şehzadenin birbirlerine duydukları sevgi ile kucaklaşmaları aktarılmıştır:

“Bunun üzerine şehzade:

-Sen beni insan yaptın, bundan büyük baht olur mu? Ben de seni gönül tahtıma sultan yapıyorum, bundan üstün taht olur mu, demiş ve kırk yılın hasretlisi gibi kucaklaşmışlar.” (BŞ, s. 37).

Hikâyenin devamında, insanın sevdiğine karşı imtiyazlı davranabileceği anlatılmıştır. İnsan sevdikleri ile diğerleri arasında kimi zaman adaletli olmayabilir. Sevgi, onun seçimlerini etkiler. Hikâyede Frigya Kralı Midas’ın çok sevdiği Pan’ın müziğini seçmesi Apollo’nun sunduğu güzel müziği seçmemesi ve ödülü Pan’a vermesi anlatılır:

“Akıllım, efsanedeki Frigya kralı Midas keçi ayaklı doğa tanrısı Pan’ı çok severmiş. Pan’ın müzik tanrısı Apollo’dan daha iyi flüt çaldığını her yerde söylemeye başlamış. Düzenlenen yarışmada Pan duyguları keyifle coşturan, dinleyenleri neşeye bulutların üzerinde dolaştıran bir melodi çalmış flütüyle. Kral Midas bu güzel melodiyi pek beğenmiş.

...

Dinleyenlere düş dünyasının kapılarını açan, gönüllere mutluluk saçan bir müzikmiş Apollo’nun sunduğu. Gelgelelim bizim kral Midas Pan’ı çok sevdiğinden ödülü Pan’a vermiş.” (BŞ, s. 53-54).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede ise yazar, dünyaya gelen Ekocanlara insanlara ait duyguları, âdetleri Ali ile Lila aracılığıyla öğretmektedir. Ekocanlar insanlara has olan sevgi değerini merak etmektedir. Lila ile Ali de bu duygunun insanlara ait olduğunu, insanları yakından tanıyarak sevgiyi yaşayarak öğrenebileceklerini dile getirmiştir:

“Jali:

-Sevmek ne demek, diye sorunca Ali ile Lila şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. Sonra sessizce önlerindeki kahvaltıyı yemeye başladılar.

Jali:

-Sevmek ne demek açıklamadınız, diye bir daha sordu, kahvaltıyı bitiren Ali ile Lila’ya.

-Sevmek biz insanların yapısında olan bir duygu. Bizi daha yakından tanımanız gerek. Bunu size ancak o zaman açıklayabiliriz.

-Sizden öğreneceğimiz çok şey var, dedi Selun.” (EG, s. 10-11).

Hikâyenin devam eden bölümünde Turan, insan sevgisini insanların başından geçen yaşantıları örnek vererek okuyucusuna aktarmıştır. İnsan yaratılışı itibarıyla sevgi duygusuyla doğmaktadır, şefkat görmektedir ve sevdiğine zarar geldiğinde endişe duymaktadır. Bunlar sevgiyi gösteren durumlardır. Ekocanlara Lila ile Ali, okudukları kitaplardan örnekler sunarak insana ait olan sevgi değerini anlatmıştır. Havuza düşen Alper’in arkasından köpeğin üzülmeye, Güllü doğum yaparken Tokmak’ın duyduğu

endişe, Güllü'nün anne şefkatiyle yavrularını büyütmesi ve Lila ile Ali'nin arkadaşlığı çocukların uzaylı arkadaşlarına insan sevgisini anlatmak için verdikleri örneklerdir:

“Hikâyeler bitince Ali arkadaşlarının yüzüne baktı.

-Bilmem anlayabildiniz mi? Sevgi işte böyle garip bir şey. Havuza yüzmeye giren Alper'i Tokmak, havuza düştü sanıp nasıl üzölmüş.

-Ya eşi Güllü doğum yaparken kapıldığı telaş? Güllü'nün yavrularını herkesten kaçırıp gizli gizli büyütmesi de annelik sevgisinin güzel bir örneği.

-Sevgi insanlara ait bir duygudur demiştiniz. Haklısınız, bizde de var buna benzer bir durum. Biz de onu size açıklamakta zorlanıyoruz.

-Ben ve Lila da sizi sevdik. Bu güzel başlayan arkadaşlığımız devam edince birbirimizi daha iyi anlayacağız. Haydi gelin bize geldiğiniz yerleri, uzayı anlatın.” (EG, s. 57).

Gilgamiş adlı eserde, insanın karşı cinse duyduğu sevgi örneğiyle beraber gerçek sevginin nitelikleri anlatılır. Hikâyede, güzelliğiyle ünlü İştar bir kadın olarak Gilgamiş'a onu sevdiğini ve kendisi ile evlenmesini istediğini söyler. Gilgamiş ise güçlü kuvvetli olduğu için kendisini istediğini yani gerçekten sevmediğini, önceki eşlerini felakete sürüklediğini söyleyerek onu reddetmiştir ve hakiki olan aşkı aradığını, evleneceği kadının kendisini çok sevmesinin istediğini dile getirmiştir:

“Güzeller güzeli, aşk ve bereket tanrıçası İştar, öteden beri Gilgamiş'a âşıkmiş. Humbaba gibi koca bir canavarın üstesinden geldiğini de görünce dayanamamış., Gilgamiş'a evlenme teklif etmiş. Gilgamiş, İştar'ın evlenme teklifini geri çevirmiş. İştar:

-Beni neden istemiyorsun? Ben çok güzel bir tanrıçayım. Ayrıca sana istediğin her şeyi verebilirim, dediyse de Gilgamiş ikna olmamış.

İştar çok ısrar etmiş.

-Dile benden ne dilersen! Her istediğini yerine getiririm, demiş.

Gilgamiş:

-Ben yalnızca sevgiyi, aşkı istiyorum. Oysa sen beni sevmiyorsun. Beni güçlü kuvvetli, bilge yürekli olduğum için istiyorsun. Evleneceğim kadının beni çok sevmesini isterim. Senin yüreğin sevmesini bilmez. Benden önceki kocalarının hepsini felakete sürükleyen sen değil misin? Seninle asla evlenmem!” (G, s. 11-14).

Gılgamış adlı hikâyenin devamında ise ölümsüzlüğün insan sevgisinde gizli olduğu anlatılarak insan sevgisinin kıymeti gösterilmiştir. Gılgamış adlı hükümdar, ölümsüzlük otunu aramaya ömrünü geçirmektedir. Bu arada ülkesine sıkıntı olan Humbaba adlı biri ortaya çıkmıştır. Gılgamış halkının huzuru için sıkıntıyı ortadan kaldırmıştır. Halkı da onu sevgi ile karşılamıştır. Gılgamış da insanların birbirine duyduğu sevginin ölümsüz olduğunu, sevginin kıymetini söyler:

“Ben ölümsüzlüğü çok yanlış yerlerde aramışım! Oysa ölümsüzlük halkının sevgisinde gizliymiş...

Çok mutluyum. Benim gibi sevmesini bilen ve sevdikleri uğruna savaşan her insan ölümsüzdür.

İşte böyle söylemiş Gılgamış.

Gılgamış'ın öyküsü beni çok etkiledi. Kitabın sonunda kocaman bir Gılgamış resmi buldum.

Resimden bana bakan korkusuz Gılgamış beni öylesine yüreklendirdi ki anlatamam. Gülerek Gılgamış'a baktım. “Haklısın, artık ben de senden aldığım güçle hiçbir şeyden korkmuyorum!” deyip kendimi huzur dolu bir uykuya bıraktım.” (G, s. 26).

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede özlem duygusuyla beraber sevgi değeri anlatılmıştır. İki insanın birbirine duyduğu sevgi sebebiyle özlem ortaya çıkmaktadır, özlem duygusu da sevgiyi güçlendirmektedir. İnsan sevdiğinden ayrıldığında onun iyi olup olmadığını merak etmekte ve ondan aldığı haberle ferahlamaktadır. Hikâyede Su adlı genç kızın yakışıklı nişanlısı ile güvercin aracılığıyla haberleştikleri aktarılmıştır:

“Su'nun nişanlısı uzun boylu, yakışıklı bir delikanlıydı. Omzunda pembe gagalı, mavi kanatlı bir güvercin vardı. Ahmet'le biz kuşları çok sevdiğimizden bu kuşu okşamak istedik. Su, o güvercini kendisinin yetiştirdiğini söyledi.

Nişanlısı, Asur'a ulaştığında kuşun bacağına ufak bir taş bağlayıp geri yolluyormuş. Güvercin de hiç durmadan uçarak gelip Su'ya sağlıcakla memleketine ulaştığını haber veriyormuş.” (KS, s. 19).

Hikâyede, birbirlerini seven insanların bazı sebepler sonucu birbirlerinden ayrı düştüklerinde duydukları endişe ve birbirlerine kavuştuklarında duydukları mutluluk anlatılarak insan sevgisi okuyucuya iletilmiştir:

“Kore (Persefone), bunları söyledikten sonra salıncakta sallanmaya başlamış. Berrak, etrafına bakınmış. Çıktığı mağaranın kapısının hâlâ açık olduğunu görünce kapiya koşup mağaraya girmiş. Bu sefer elektriklerin yandığı mağarada yolunu görmüş. Merdivenleri hızla tırmanarak yerin yedi kat yüzüne çıkıp arkadaşlarını bulunca, sevinçten onlara sarılıp ağlamış.” (KS, s. 33).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede ise bir öğrencinin öğretmenine duyduğu sevgi ile her şeyi isteyerek öğrenebileceği aktararak sevginin gücüne dikkat çekilmiştir. İnsan başlı yılan vücutlu Kopuz'a kimse öğretmen olmak istememektedir, onun ebesi bir şartla bu görevi kabul etmiştir. Kopuz da dadısını çok sevdiği için her bilgiyi bir iştiyakla öğrenmektedir:

“-Ben Kopuz'u eğitim, okuma yazma da öğretirim, hesap kitap da, der. Ama bir şartım var, der demez anne, baba.

-Şartı düşünme, hemen işe başla, derler.

-Yok olmaz, der kız, benim şartım, Kopuz evlenme çağına gelince benim göstereceğim kızla evlenecek, der.

Anne baba çaresiz kabul ederler bu öneriyi. Kopuz'a gelince o zaten sevincinden yere göğe sığamıyor, eski dadısını buldu ya. Bilge kız oturtur önüne Kopuz'u başlar alfabeyi öğretmeye. ABC'yi öyle güzel öğretir ki, Kopuz bu işi oyun beller, kapılır gider oyunlu öğretiyse. Bilge kız A der, bir arı çıkar ortaya vınlıyarak. Arının ağzında A harfi gider bir bal peteğine konar, baldan B harfi çıkar.” (KTD, s. 26-27).

Aynı eserde yazar, hikâyede yaşanan olaya benzer masallardaki sevgi örneklerini göstererek insan sevgisinin gücünü anlatmıştır. Kopuz'un hocası olan kızın onunla evlenmesi için Neslihan adında bir kızı getirişi hikâyede anlatılmıştır. Bu kızın Kurbağa

Prens'teki gibi bir öpücükle kurbağanın insana ve Güzel Çirkin masalındaki gibi çirkin birinin güzel birine dönüşmesi, Pamuk Prenses masalındaki prensin öpücüğü ile prensesin uykudan uyanışı anlatılarak sevginin gücüyle imkânsız görünen her şeyin istenilen duruma dönüşebileceği anlatılmıştır:

“Bilge kız çıkmış gitmiş. Bir zaman sonra allı güllü bir giysi içinde yüzü peçeli biriyle çıkmış gelmiş. Neslihan:

-Bana kalsa garip bir hayvan bu gelen gelin. Hani kurbağa prensteki gibi Kopuz'un sevgi dolu bir öpücüğüyle güzel bir kıza dönüşecek.

Sinan:

-Niye öyle olsun ki. Bilge Kız Kopuz'u tanıyor, seviyor öyle birini niye getirsin ki?

-Niye ne var bunda? Eğer getirdiği kız gerçekten Kopuz'a eş olacak nitelikte biriye ve de kusuru ne olursa olsun zamanla Kopuz onu tanıyıp sevince ona uygun bir eş olacaksa neden olmasın? Üstelik sevdiğini bir öpücükle kanıtlayınca da kurbağa yani peçeli varlık ay parçası gibi bir kıza dönüşüverirse...

-Güzel ve Çirkin masalında da öyle oluyordu değil mi?

-Evet, birçok masalda büyülenerek bir hayvana ya da çirkin bir varlığa dönüşmüş insanlar sevginin gücüyle normale dönmüyorlar mı?

-Pamuk Prenses masalında da büyülü elmayı ısıran Pamuk Prenses uykuya dalar, yakışıklı prensin öpücüğü ile hayata döner ya!” (KTD, s. 30-31).

Lila ile Eren adlı hikâyede ise iki arkadaşın birbirine duyduğu sevgi, sevdiğini kaybetmekten korkma ile beraber anlatılmıştır. Lila'yı çok seven Eren babasıyla arkadaşına hediye almaya gitmiştir ve onun beğeneceği çok özel bir hediye olmasını istemektedir. Babasına arkadaşlığının bozulmasından korktuğunu söylemiştir, babası da önemli olan bağı sevgi olduğunu “sen arkadaşını seversen o da seni sevecektir” diyerek oğluyula konuşmuştur:

“-Baba, yarın Lila'nın doğum günü. Lila'ya çok güzel bir hediye almak istiyorum.

-Tabii ki oğlum. Peki nasıl bir şey alalım?

- Tam bilemiyorum baba, ama sevsin, hoşuna gitsin ve hep beni hatırlasın istiyorum.

“-Eren, sen arkadaşın Lila’yı çok seviyorsun. O senin en iyi arkadaşın. Arkadaşlığın değerini bilir onu kırmamaya özen gösterirsen hayatınız boyunca çok güzel bir arkadaşlığınız olur. Tabii o da bu arkadaşlığa aynı saygıyı gösterecektir.

...

Bazen korkuyorum baba, ya bir şey olur da bozulursa?

-Korkma oğlum. Önemli olan sevgidir. Sen insanları seversen onlar da seni sever. Sen güzel ve iyi birisin.” (LİE, s. 55).

Hikâyenin devamında, insanların sevdiği kişilere sevgisini hediye olarak gösterişi ve sevdiğini mutlu etmekten duyduğu sevinç anlatılır:

“Ertesi gün Eren babasıyla dışarı çıktı. Eren babasıyla dolaşmayı seviyordu. Hem de en sevdiği arkadaşına hediye alacaktı.

...

Baba oğul kitapçıda epey bir dolaştılar. Kitapçıdan çıktıklarında ellerinde Eren’in annesine ve Lila’ya, babasının da annesine hediye aldığı hediye paketine sarılmış kitaplar vardı.

Baba oğul el ele sevdiklerini düşünmenin mutluluğu içinde evin yolunu tuttular.” (LİE, s. 56).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede dil, din, ırk gözetmeksizin birbirini ötekileştirmeden insanların sevgi bağıyla beraber huzur ve mutluluk içinde yaşayışı anlatılmıştır:

“Ulya kütüphanecinin ona uzattığı kitap Ulya’yı çok farklı bir dünyaya üstelik gerçek bir dünyaya götürecekti. Mardin adında bir kentte dilleri ayrı insanların yüreklerinin dilleri

aynı, yani sevgiyi tanıyorlar ve hayatlarını ona göre düzenliyorlar. Böylece de kendi aralarında sorunsuz; güzelce yaşıyorlar.” (UM, s. 14).

Aynı hikâyede, Şahmeran adlı efsaneden etkilenen birinin sevdiği uğruna seve seve ölebileceğini dile getirişi ile sevginin birlik olduğu ve sevgisiz yaşanamayacağı düşüncesi aktarılmıştır. Bu düşünce, küçük okuyucu için hem olumlu hem de olumsuz bir ileti taşımaktadır. Çocuğun sevdiğini kaybedince yaşamının anlamsız olduğunu düşünmeye başlaması olumsuz bir iletidir. Olumlu özellik ise sevginin insan yaşantısı için ne denli güçlü olduğunu bu efsane ile öğrenebilecektir:

“-Ben de Şahmeran’ın yerine koyardım kendimi, diye söze karıştı annesi. Sevdiğim insan uğruna seve seve ölebileceğimi düşünürdüm. Şahmeran bu efsane birçok ilimizde var.” (UM, s. 45).

Turan, sekiz hikâyesinde insan sevgisine yer vermiştir. Sevgi değerini eserlerinde belirgin şekilde işleyen yazar, hikâyelerinde sevgi dolu kahramanlar yaratmıştır. Kahramanlar, insanları ayırmaksızın sevmektedir ve bu sevgi sayesinde huzur içinde yaşamaktadır. Ayrıca hikâyelerinde sevgiyi bilmeyen uzaylı kahramanlara çocuklar aracılığıyla sevgi anlatılarak çocuk okuyucuya insana ait olan sevgi değeri aktarılmıştır. Mardin’de insanların birbirini ötekileştirmeden gönülden severek kurdukları bağın onları huzur içinde tuttuğu örneği de çocuklar için istendik bir anlatımdır. Yalnız Şahmeran efsanesi yoluyla anlattığı iletide sevdiği uğruna ölmek çocuklarda sevginin gücünü göstermenin yanında olumsuz duygulara da yol açabilmektedir.

4.11.2. Aile sevgisi

Bireyin doğduktan sonra ilk çevresi şüphesiz ki ailesidir. Çocuk, davranışlarını aile bireylerinden rol model alma yoluyla öğrenmektedir. Bunun için aile bireyleri olumlu, istendik sevgi dolu davranışlar sergilemelidir. Bu davranışları içselleştiren birey, çevresine karşı güven duymaya ve çevresine sevgi göstermeye başlayacaktır.

Aile iletişiminde etkili olan değerlerin en temelinde sevgi gelir. Aile sevgi ile birbirine bağlanır ve güçlenir. Sevgiyle kurulmamış aileler, sarsılmaya başlar ve sevgisiz büyüyen çocukların geneli sağlam yuvalar kuramaz. Bu gibi sebeplerle ailede bireyler birbirlerine karşı sevgi duymalıdır.

Nuran Turan'ın eserlerinde birbirine sevgi ile bağlanmış mutlu aile bireyleri vardır. Eserlerindeki kahramanlar, sevgi ortamında yaşayan, birbirine güven duyan kimselerdir. Sorumsuz ve birbirine kaba davranan aile bireyelerine eserlerde yer verilmemiştir.

Bahtsız Şehzade adlı hikâyesinde yazar, bireyin annesi ile kurduğu bağı dikkat çekerek anne sevgisinin önemini gösterir. Bireyler, doğdukları andan itibaren anneleriyle sevgi bağı kurmaktadır. Bu bağ sayesinde her türlü sıkıntılarını ve sevinçlerini anneleri ile paylaşmaktadır. Eserde zor durumda olan bir kızın, ilk iş olarak ölen annesinin mezarına gitmesi anlatılmıştır. Annesini seven ve ona gönülden bağlı olan kız, onun şefkatine ve yardımına muhtaçtır:

“Kızcağız da gidip anasının mezarına kapanmış:

-Ana, ana canım ana! Sana geldim sana. Kimim var kime gideyim, derdimi kime dökeyim; şehzade Kara Yılan'ın ebesi olacağım, duydun mu anam, duydun mu? Şimdi ne yapayım, nasıl edeyim, biliyor muyum, bilmiyorum, diye yalvarmış.” (BŞ, s. 19).

Hikâyenin devam eden parçasında, üzgün olan babaanneyi çok seven torunlarının mutlu etmek isteyişi anlatılmıştır. Çocuklar sevdikleri insanların mutsuz olmasını istememektedir ve onu mutlu etmeye çalışmaktadır:

“Kaya ile Sinan okuldan eve yeni dönmüşlerdi. Babaannelerinin bahçede sessiz sedasız oturması dikkatlerini çekti. Kaya babaannesinin yanına gidip kucığına oturdu. ‘Babaanne bu ne surat? Somurtmak sana hiç yakışmıyor. Derdini söylemeyen derman bulamaz. Hadi anlat.’ Sinan elinde bir simit bir bardak sütle gelip babaannesinin yanına oturdu. ‘Babaanne simit yemek ister misin?’ ‘Ben yedim oğlum, teşekkür ederim.’ ‘Babaanne senin bir şeye canın mı sıkıldı?’ ‘Çocuklar insanın gönlünün yazı olur kışı olur. Üstüme varmayın.’ Kaya ile Sinan birbirine baktılar. Sonra babaannelerini gıdıklamaya başladılar. Babaanne kendini tutamadı, gülmeye başladı.” (BŞ, s. 51-52).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede anne ve babanın, çocuklarının başarıya ulaşması için girdikleri uğraş ile anne-baba sevgisi işlenmiştir. Uzaylı arkadaşlarına hikâyeler okuyan çocuklar bir hikâyeye ile onlara sevgiyi anlatmıştır. Bu hikâyede Ahmet'in anne ve babasının çocuklarının başarıya ulaşmaları için girdikleri uğraş sevdikleri için aile bireyelerinin fedakârlıklarına örnektir:

“Öyküyü bitiren Lila derin bir nefes aldı. Arkadaşlarının yüzüne baktı. Selun, artık sevgiyi tanımaya başladım. Ahmet’in anne babasının çocuklarının başarıya ulaşması uğruna girdikleri uğraş, bana sevginin hoş bir boyutunu gösterdi.” (EG, s. 34).

Hikâyede, aile bireylerinin çocukların sevinçleri ile mutlu olup onların sıkıntıları ile üzüldüklerini, kendilerinin bir parçası olarak gördükleri anlatılır:

“Nurol Öğretmen ondan önce davrandı:

-Bak Eda ’cığım sen başarıya alışmışsın. Sınırlarını zorlamazsan istediğin düzeye ulaşamazsın. Annen ve baban senin üzülmeni istemiyorlar. Tabii sen üzülünce onlar da üzülecek. Onların üzüldüğünü görünce sen daha çok üzüleceksin.” (EG, s. 36).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, aile bireylerinin birbirlerine duydukları sevgi bağı gösteren iletiler vardır. Hikâyede kız, babaannesini çok sevdiğini ve ailesinin de onu çok sevdiğini, onu kırmızı başlıklı kız gibi babaannesini görmek için ormana ziyarete göndermeyeceğini söylemiştir. Birbirini seven mutlu bir aile tablosu çizilmiştir:

“-Nerede gördün ki kırmızı başlıklı kıızı?

-Hadi canım, sanki sen hiç görmedin, küçüklüğümüzden beri kaç kitapta gördük resmini.

-Ben kırmızı başlıklı kızın yerinde olmak istemezdim.

-Nedenmiş o?

-Bir kere büyükannemi çok seviyorum. Öyle bizim evden uzakta ormanın kenarındaki bir kulübede yalnız başına yaşaması hiç hoşuma gitmez. Sonra, kurtların kol gezdiği bir ormanda yalnız başıma yol almak da hiç güzel değil. Annem de beni öyle tek başıma ormana yollamaz zaten.” (KTD, s. 13).

Devam eden bölümde, anne ve babanın çocuklarının mutluluğu ile mutlu oluşu aktarılarak aile bireylerinin çocuklarıyla kurdukları sevgi bağı gösterilmiştir. Ağlayan bebeğe dadısı güzel sesiyle ninni söylemiştir ve bebek huzur içinde uyumuştur. Bunu gören anne ve baba çok mutlu olmuştur:

“Kız hemen işe koyulur. Dağlardan tepelerden topladığı çeşitli otlarla bir çocuğun karnına bir tülbentin içine koyarak sarar. Çocuğun ağlaması kesilir. Bakıcı kız çocuğa güzel sesiyle bir ninni söyler, çocuk mışıl mışıl uykuya dalar. Anne baba sevinçten deliye döner. Biricik yavrularının meleklere gülücükler dağıtarak uyuması onları çok mutlu eder.” (KTD, s. 25).

Lila ile Eren adlı eserde ise gösterilen anne tipi çocuğunun her daim mutluluğunu istemekte ve onun sıkıntısını gidermek için elinden geleni yapmaktadır:

“Sarmaş dolaş odadan çıkan eşiyile oğlunu gören babası şaşırıldı:

-Hayrola, bu ne muhabbet akşam akşam?

-Sorma Tutku kaçmış, üzgünüz dedi annesi.” (LİE., s. 7).

Hikâyenin devamında, çocukların anne ve baba sevgisine, şefkatine ihtiyaçları olduğu anlatılmıştır:

“Spiker olayı etraflı bir şekilde anlatmaya başlayınca Lila annesiyle babasının oturduğu kanepeye gidip oturdu. Babası kızına sarıldı ve hep birlikte izlemeye başladılar.” (LİE, s. 9).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, anneye olan sevgi üstün tutulmuş ve bunu eserinin bu kısmında etkileyici bir şekilde anlatılmıştır. Eserde Keloğlan annesi ile mutluluğunu paylaşmıştır:

“Dev anasına teşekkür eden

Keloğlan

Sevinçle coşar,

Doğru anasına koşar.

Canım cananım anam,

Gözümün nuru anam,” (SKİH, s. 39).

Devam eden kısımda, bir çocuğun aile büyüğünün hastalığına üzülmeleri anlatılmıştır. Yıldırım dedesini çok sevmektedir ve dedesi hastalanınca çok üzülmüştür:

“Günün birinde dedesi hastalanıverdi. Yıldırım çok güç durumda kaldı. Dedesi artık ona yardım edemiyordu. Yıldırım’ın derslerdeki başarısı değişti. Kendi kendine ders çalışmasını bilmediğinden artık çok başarısız bir çocuk olmuştu. Hem okuldaki başarısızlığına hem dedesinin hastalığına çok üzülüyordu.” (SKİH, s. 49).

Turan, eserlerinde mutlu aile tabloları çizmektedir. Aile bireyleri birbirine sevgi ile bağlıdır. Hikâyelerde sadece anne ve baba sevgisi işlenmemiş, dede ve babaanne sevgisi de eserlerde yer almıştır. Birbirinin mutluluğu ile sevinen, birbirinin sıkıntısı ile kederlenen aileler eserlerde işlenerek küçük okuyucuya aile sevgisi gösterilmiştir.

4.11.3. Hayvan sevgisi

İnsanların kimi vakit sadık bir dostu kimi vakit de bir yardımcısı olan hayvanlar ile insanlar sevgi bağı kurmaktadır. Bu bağ sayesinde bireyler; merhameti, şefkati, yardımlaşmayı içselleştirerek çevresindeki her canlıya sevgiyle bakabilecektir.

Çocuklar, çevresiyle etkileşim içerisine girdiğinde hayvanlara dikkat edecektir. Hayvanlara karşı merhametli ve şefkatli davranmayı büyüklerini model alarak yapan çocuklar için büyüklerin davranışları çok önem arz etmektedir. Ayrıca çocuklar, hayvanlara sevgi ile yaklaşan kahramanları anlatan, seviyesine uygun olumlu kitaplar okumaya başlarsa hayvanlara olan sevgiyi içselleştirebilecektir. Hayvanlara iyi davranma, onlara acımasız olmama gibi iletiler içeren kitaplar, çocuğa olumlu davranış kazandıracaktır.

Nuran Turan, eserlerinde çocuklara olumlu davranış kazandırmak amacı taşıyarak hayvanlara merhametli davranan kahramanlar yaratmıştır. Bu kahramanlar ile hayvanlar arasında sevgi bağı kuran yazar, küçük okuyucuya olumlu mesajları iletmiştir:

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede Turan, çocukların bir kediye duydukları sevgi ve merhamet duygusunu işleyerek küçük okuyucunun kişilik gelişimini desteklemiştir. Eserde, apartmanın kedisi Boncuk, köpek sesinden korkmaktadır, Lila, onu kucağına alarak okşamıştır. Ali de kediye tüm apartmanın mama verdiğini söyler:

*“Ağacın altından gelen köpek havlaması sesiyle birlikte miyavlayarak içeriye Boncuk giriverdi. Lila hemen Boncuk’a koştu kucağına aldı, sırtını okşamaya başladı.
Ali:*

-Boncuk bizim apartmanda yaşıyor. Bütün komşular ona bakıp mama veriyor. Uno da komşu apartmanda yaşayan birinin köpeği. Malum kedilerle köpekler hiç anlaşamaz, hep kavga ederler.” (EG, s. 11).

Hikâyenin devamında ise köpekler ve bir çocuğun dost olabileceği, birbirlerine yardım edebileceği anlatılmıştır. Eserde, kangal cinsi iki köpek ile büyüyen Alper adlı çocuk ile köpeklerin arasındaki kuvvetli sevgi işlenmiştir:

“Güllü ile Tokmak kangal cinsi iki dost köpekti. Alper’le birlikte büyüyen bu sevimli karı-koca onun en yakın dostlarıydı. Birlikte oyun oynarlar, birlikte gezerlerdi.

Çimenlerin üzerinde yuvarlanıp Alper’in hortumundan fışkıran sularla keyif çatan bu üç yaramazı izleyen Canan Hanım birden telaşa kapıldı.

-Aman bu köpekler çocuğa bir zarar vermesin, şunları durdur.

-Hanım telaşlanma, onlar iyi eğitilmiş cins köpekler. Sezgileri de çok kuvvetli, sevgiyi iyi tanırlar. Üçü de birbirini çok seviyor. Meraklanma.” (EG, s. 52).

Kapadokya’nın Sırları adlı hikâyede, Berrak’ın atlara olan sevgisi anlatılmıştır:

“Oymak Beyi:

-Eskiden buranın atları çok ünlüymüş. Uzak ülkelerden at satın almaya gelirlermiş. Farsçada Kapadokya, “Güzel Atlar Beldesi” anlamına geliyormuş, dedi.

Berrak, atları çok sevdiğinden at konusunu hiç kapattırmak istemiyordu.” (KS, s. 5).

Hikâyenin devamında, çocukların hayvan beslemek ve onunla vakit geçirmek için göstermiş olduğu emek anlatılmaktadır. Atları çok seven Berrak, ailesinin kendisine at alması için çaba göstermekte ve kardeşi ile bu konu hakkında konuşmaktadır:

“Ahmet ablasının sözünü kesti.

-Boşuna soruyorsun. Annem ve babam sana at almayacaklarını kaç kere söylediler. Aslında keşke ikna edebilsen. Ben de at binmeyi çok seviyorum.” (KS, s. 6).

Lila ile Eren adlı hikâyede ise evcil hayvan besleyen bir çocuğun kaybolan papağanının yokluğunda duyduğu üzüntü anlatılarak hayvanlar ile kurulan dostluğa dikkat çekilmiştir. Eren kaybolan papağanını sürekli düşünmekte onun sevdiği ayçiçeklerini camın kenarına koymaktadır. Boş kafesin önüne gelen Eren, dayanamarak hayvan dostunun yokluğuna ağlar:

“Eren hemen koşup Tutku’nun en sevdiği Ayçiçek çekirdeklerini pencerenin kenarına koydu. Sonra da bir aşağı bir yukarı odada dolaşarak beklemekten sıkıldı. Az sonra dolaşarak beklemekten sıkıldı. Çalışma masasına oturdu, ödevini açtı. Bir türlü konsantre olamadı.

Masadan kalktı, odada dolaşmaya başladı. Boş kafesin önüne geldi, sevgili papağanı yoktu içinde. Gözleri doldu. Sonra açık pencereye doğru yürüdü. İçini çekti, gökyüzüne papağanını görmek arzusuyla baktı. Hayır, hayır yoktu işte Tutku. Eren kendini tutamadı hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı. Bir süre sonra hıçkırıkları dindi. Tam kalkıp elini yüzünü yıkayacaktı ki kapıyı tıklayan annesi girdi içeri. Annesi oğlunun perişan halini görünce hemen sarıldı., Eren’in başını göğsüne bastırdı.” (LİE, s. 5-6).

Eserin ilerleyen kısmında Eren, kaybolan papağanı Tutku ile olan anılarını hatırlayarak özlem duymaktadır:

“Onu çok özleyeceğim. Beyaz kanatlarını açarak, “Merhaba Eren” demesini şimdiden özledim. Gerçi annemi taklit ederek, “Derslerin bitti mi Eren?” “Acıktın mı Eren?” diyerek beni kızdırıyordu. Eren sustu, Tutku’nun hayali gözünün önüne gelmişti. Gözlerini kapadı derin derin içini çekti. (LİE, s. 11-13).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, hayvan beslemek isteyen bir çocuk anlatılmıştır ve aile büyüğü Saadet Hanım oğlunun bu isteğini yerine getirmiştir. Çocuk istediği hayvanları görünce çok sevinmiştir:

“Evde hayvan beslemek tutkusu Arda’da dayanılmaz boyutlara ulaşmış. Her gün annesine,

-Ne olur anneciğim, benim de evde besleyebileceğim hayvan dostlarım olmasını istiyorum, diyormuş.

Saadet Hanım bakmış olacak gibi değil, bir akşam eve kocaman bir kafesle gelmiş. Arda kafesin içindeki karı koca hemstirları görünce sevinçten uçmuş.” (SKİH, s. 53).

Hikâyenin devamında evcil hayvanına kavuşan bir çocuk ve çocuğun onunla kurduğu bağ anlatılarak çocuk okuyucuya olumlu bir davranış iletilmiştir. Arda'nın hemstirları yavrulamıştır ve Arda onları izlemekten keyif almaktadır:

“Aradan günler geçmiş. Arda bir sabah kalktığında kafeste mini mini birçok beyaz fare görmüş. Anne Cırlak Kız hepsine birden süt veriyormuş. Bebekler öyle mutluymuş ki süt emerken Arda onları izlemeye doyamıyormuş.” (SKİH., s. 54).

Turan'ın eserlerinde hayvan seven çocuklar ile hayvan sevgisi anlatılmıştır. Hayvan beslemek isteyen ve hayvanları besleyerek onlarla arasında bağ kuran çocuk kahramanlar eserlerde yer almaktadır. Bu çocuk kahramanların hayvan dostları ile kurduğu dostluk çocuk okuyucunun davranış kazanmasında olumlu bir etki sağlayacaktır. Temeli çocuklukta atılan hayvan sevgisi ve merhameti bu eserler sayesinde bireyin gelişimini destekleyecektir.

4.11.4. Doğa sevgisi

İnsan, doğaya sevgisini onu koruyarak ve onu karşılıksız severek göstermektedir. Küçük yaşlarda kazanılması gereken doğa sevgisi, bireyin kendisinden sonraki gelecek nesillere daha yaşanabilir bir doğa bırakmasını sağlayacaktır. Yazar eserlerinde doğa manzaralarına yer vererek çocuk okuyucusunun doğa sevgisini içselleştirmesini desteklemektedir. Ayrıca Turan, eserlerinde doğayı koruyan kahramanlar ile doğa sevgisini ele almıştır.

Atatürk Pera Palas'ta adlı eserde yazar, güzel bir doğa betimlemesi ile beraber doğada yer alan çınar ağacı ve bülbülü konuşTURARAK çocuğun doğadaki canlılara karşı sevgi duymasına katkı sağlamaktadır:

“Bahar havasını kelebekler, güneş ışıklarına karışan çocukların neşeli çığlıkları doldurmuştu. Bu güzel ortam çınar ağaçlarındaki bülbülü pek neşelendirmişti. Çınar ağacı da ağzı kulaklarında onları seyrediyordu. Bülbülün şakıması çınar ağacını coşturdu. Koca çınar bir şarkı söylemeye başlayınca da bülbül sustu. Yaşlı çınar ağacı şarkısını bitirince bülbül ona seslendi:

-Ne güzel sesin varmış, nereden öğrendin bu şarkıyı?

-Sen bilmezsin, çok uzun yıllar önce Atatürk buraya geldiğinde gramofonda taş plaktan şarkılar, türküler dinlerdi. Ben o zamandan beri bu şarkıları, türkülerini söylerim.” (APP, s. 42-44).

Turan, eserlerinde doğayı korumayı ve ağaç dikmeyi özendirmeyi hedeflemiştir. Hikâyenin devamında ise Atatürk’ün geçmişte Yalova’da yaşadığı bir anıyı bülbül ve çınarı konuşarak anlatan yazar, Atatürk’ün ağaç sevgisini göstermiştir:

“-Tabii neşeli bülbül, sen o zamanlar yoktun, nereden bileceksin? Böyle bir bahar günü Atatürk gemiyle geçerken beni gördü. Aslında laf aramızda Atatürk beni görsün diye ben de az sallamadım yapraklarımı. Atatürk beni görünce tekneyi durdurdu ve bir filikayla sahile çıktı. Hemen yanıma geldi hayran hayran beni seyretti. Onun sevecen, yumuşak bakışları benim çok hoşuma gitti. Sonra gövdemi okşadı:

-Ne görkemli bir çınar. Ben bu çınarı çok sevdim, bunun yanına bir köşk yapılsa ne hoş olur. Buraya hemen bir köşk yapılmasını istiyorum.

Yanıdakiler böyle bir köşkü bir yılda yapıp gelecek bahara hazır edeceklerini söyleyince, Atatürk:

-Hayır bu köşk hemen yapılacak ve ben bu çınarı sık sık ziyaret edeceğim, dedi.

Atatürk’ün bu sözleri beni ne kadar sevindirdi anlatamam.” (APP, s. 44-45).

Gılgamış adlı hikâyede Turan, doğanın sadece insanlara ait olmadığını, diğer canlılara da ait olduğunu ve canlılara saygı gösterilmesi gerektiğini anlatmıştır. Ağaçların kesilmesine ve bizim ciğerlerimiz olan ormanların ortadan kaldırılmasına karşı bir tutum sergileyen yazar bu hikâyesinde ağaç sökmenin insanlığa yakışmadığını, Gılgamış ile Endiku’nun yanlış davranışı üzerinden okuyucuya anlatmıştır:

“Doğrusu Gılgamış ile Endiku’nun bu ağaç sökme eylemini hiç sevemedim ve onlara yakıştıramadım. Biz okul bahçemize bu yıl birkaç fidan diktik. Onlara, büyüsünler diye gözümüz gibi bakıyoruz. Onların kocaman ağaç olduklarını ancak yıllar sonra görebileceğiz.

Yetişmiş onca güzel ağacı sökmek insanlığa yakışmaz bence.” (G, s. 11).

Kitabın devamında ağaç söken Gılgamış'ın duyduğu pişmanlık anlatılarak insanların doğaya karşı sorumlulukları ve doğadaki diğer canlıları da sevmenin gerekliliği vurgulanır:

“Gılgamış bu duruma çok üzülmüş.

-Keşke Humbaba'yı öldürdükten sonra ormandaki ağaçları sökeceğime burayı koruma altına alsaydım! Ormana bakmak, onu korumak için halkımdan birkaçını buralara yerleştirseydim, diyerek pişman olmuş yaptıklarına.

Ülkesine döner dönmez burayı ağaçlandırmak için elinden geleni yapmaya ant içmiş.” (G, s. 23).

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede ise çıplak gözle yıldızları ve gökyüzünü seyretmenin bireye verdiği sevinç anlatılmıştır. Yazar, çevre temiz ve güzel olursa doğal güzelliklerden yararlanılabileceği iletisini okuyucuna vermiştir:

“Sonunda birbirimize iyi geceler dileyip uyku tulumlarımıza girdik. Gökte yıldızlar pırıl pırıl parlıyordu. Şehrin dumanlı, bulanık gökyüzünden sonra yıldızları böylesine net ve parlak görmek içimi neşeye doldurdu. “İyi ki geldim. Yaz tatilinde bizimkileri kandırıp buraya getirebileceksem bir yıldız kaysın.” dedim içimden.” (KS, s. 6).

Hikâyenin devamında ise doğayı seven insanların kuş civıltısıyla neşelenişi anlatılarak doğanın bireye yararları gösterilmiştir:

“Kuş civıltılarına karışan pınarın şırl şırl sesi, yemyeşil doğayı süsleyen çiçekler, masmavi gökyüzü beni öylesine neşelendirdi ki anlatamam. Ahmet de aynı duygularla dolu olmalı ki ıslık çalarak etrafta dolaşıyordu.” (KS, s. 23).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı eserde Turan, doğa betimlemesi ile okuyucu da doğa sevgisi oluşturmayı amaçlamıştır:

“Karagöz'ü kovalayan Hacivat'ı izleyen çocuklar ve babaanne kahkahalara boğuldular...”

Gecenin geç saatinde teknededen göge yükselen kahkahalar sahildeki martıların bir anda telaşla havalanmasına neden oldu. Martıların lacivert gökyüzü perdesinde kanat çırpışları pek hoştu doğrusu.” (SKİH, s. 15).

Kitabın devamında yazar, ağaçların kesilerek onların yerine dikilen binaların yapılmasından çocukların ve diğer canlıların olumsuz etkilendiklerini anlatmıştır. evre sorunlarına dikkat çeken Turan, kesilen bir ağaç ile sincapların yaşam alanından başka yere gitmek zorunda kaldığını ve Arda adlı çocuğun yıllarca bu anı unutamadığını anlatarak çocukları evre sorunlarının büyük lde etkilediğini gösterir:

“Arda eve döndüğünde Zıpıktı’yı çok aramış. Ertesi gün okulda çocuklar koridorda gördükleri fareyi anlatmışlar. Okul bahçesinin yanındaki am ağacının kesilip gtrldğnden yerine kocaman bir apartman yapılacağından da bahsetmişler Arda’ya. am ağacında yaşayan sincap ailesini merak eden çocuklar, sincapların bahçede koştuklarını görmüşler. Meğer sincap ailesini merak eden çocuklar, sincapların bahçede koştuşunu görmüşler. Meğer sincap ailesi am ağacının kesileceğini daha önceden öğrenmiş. Evlerini okul bahçesindeki meşe ağacına taşımışlar. Ama kışlık erzaklarını bir türlü am ağacındaki evlerinden alamamışlar. Aradan yıllar geçmiş. Arda büyümüş. Kendisine bir ev yaptırmak için aldığı arsadaki am ağacını çok sevmiş. Küçükken okuduğu okulun yanındaki am ağacına çok benzetmiş bu am ağacını.” (SKİH, s. 56).

Turan, eserlerinde doğa sevgisine yer vererek çocukların doğa sevgisi kazanmasını desteklemektedir. Bu sevgiyi nasihatlerle değil de yaşanmış örnekler ile anlatarak okuyucuya aktarmıştır. Atatürk’n Yalova’daki ınar ağacına olan sevgisini bülbül ile ınarı konuşturarak anlatan yazar, ağaçların kesilmesinin yanlış olduğunu ve ağaç dikmenin gerekliliğini bu hadise ile küçük okuyucusuna iletmiştir.

4.11.5. Okuma sevgisi

Kitaplar, insanlar için hiç şüphesiz ki en sevgili arkadaşlardır. Kitaplar ile bağ kuran insanlar; dertlerini, sıkıntılarını ve mutluluklarını kitapları ile paylaşmaktadır. Kitaplardan bilgiler öğrenen bireyler, kendi gelişimine katkı sağlayabilecektir.

Dünyada kitap okuma oranlarının yüksek olduğu ülkeler gelişmiş ülkelerdir. Bizim lkemiz ise gelişmekte olan bir ülkedir. Çocuklar küçük yaşlarda kitaplarla buluşturulmalı ve onlarla aralarında sevgi bağı kurulmalıdır. Eğer bireyler okuma sevgisi

kazanırsa önce bireysel gelişimini sağlayacak, sonra da içinde bulunduğu toplumu geliştirecektir.

Nuran Turan da çocukların kitaplarla erken yaşlarda buluşmasını istemektedir. Eserlerinde kitaba ve kütüphaneye değer veren okumaya meraklı çocukları anlatarak okuyucusuna kitap sevgisi aşılamaktadır.

Yazar, çocuklara okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırılmasında ailenin büyük bir rolü olduğunu söylemiştir. Çocukların kitapla erken yaşta tanıştırılmasından yana olduğunu şu sözlerle dile getirir:

“Çocukları kitapla tanıştırmakta asla geç kalınmamalı. Hazırlanan öylesine güzel kitaplar var ki! Bebeklerin ellerine aldığı kitapları yırtma eğiliminde olması bilinen bir gerçek. Bu yüzden bebelere yırtılmayan bez kitaplar üretiliyor. Banyoda da kullanılabilen, yırtılmayan ve sudan etkilenmeyen kitapların üretilmesi, çocuklar ne kadar erken okuma alışkanlığı kazanırsa, o kadar iyidir savını da destekler nitelikte.” (İndigo Dergisi, 2013).

Turan, çocuklara kitapları ve okumayı sevdirmek için kitap yazmanın kendisi için bir görev olduğunu söylemiştir. Ayrıca kitaba ulaşma zorluğu yaşayan çocuklara kitap sevgisi kazandırmak için yardımcı olmaktadır. Kitapların bizim değerlerimizi aktarmakta bir enstrüman görevi üstlendiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Enstrüman derken en başta eserleri kast ettim.”

Yazar, kitaplarında çocukları ilgilendiren konulara, toplumsal ve kültürel değerlerimize eserlerinde yer vererek çocuklarda merak uyandırmaktadır. Kültürümüzü oluşturan Nasreddin Hoca, Keloğlan, Karagöz ile Hacivat gibi karakterler eserlerinde yer aldığı gibi güncel konulardan olan kodlama da eserlerinde yer alan konulardandır. Ayrıca ilk defa öykü ile kodlamayı anlatarak bilişim çağındaki çocukların kitapları sevmesine destek olmaktadır.

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede, okumayı seven bir çocuk anlatılmıştır. Bu çocuk ile küçük okuyucunun okuma isteği desteklenecektir:

“Ben:

-Masa tenisi yani pinponu seviyorum. Okul takımında da futbol oynuyorum. Okumayı çok sevdiğimden elime geçen her kitabı okuyorum. En çok da tarihi çocuk romanlarını seviyorum, dedim.

-At binmeyi seviyorum, ama annem, babam izin vermiyorlar. Zaten bizim evden de çok uzak binicilik dersi veren yer.” (APP, s. 21).

Aynı hikâyede, okuma alışkanlığını kazanan bir bireyin yazarlardan Ömer Seyfettin’i sevdiğini söylemesi ve bu yazarın kitaplarını çevresinden sorup temin etmeye çalışması okuma sevgisini göstermektedir:

“Bugünlerde Ömer Seyfettin’in hikâyelerini çok seviyorum. Bulduklarımı okuyorum. Geçenlerde babama “Ömer Seyfettin’in kaç tane öykü kitabı var?” diye sordum. “Sanırım 8-10 tane var,” dedi. Sonra babaannem, “Bak bendeki kitapları bunlar istersen al oku,” deyince ben de hemen kitapları kaptım.” (APP, s. 31).

Bahtsız Şehzade adlı hikâyede, kitapları seven çocukların ağaç altında kitap okumaları anlatılarak her yerde kitap okunabileceğinin mesajı verilmiştir. Ayrıca yazar, eserlerinde kitap okuyan çocuklar ile başlayarak okuyan çocuğun sevgisini içselleştirmesine destek olmuştur:

“Kaya ile Sinan, yaşlı bir zeytin ağacının altına oturmuş kitap okuyorlardı. Güneş bulutlardan sıyrılmış ortalığı ısıtıyordu ama sonbahardı ve hava serindi. Çocuklar sıkı giyinmişlerdi. Havanın serinliğinin yanı sıra güneşin ışınlarını hissetmek hoş bir sıcaklık yayıyordu bedenlerine. Zeytin ağacının altında, ağacın yapraklarının arasından süzülen ışıklar hafif esen rüzgârın yaprakları sallamasıyla güzel bir görüntü oluşturuyordu.” (BŞ, s. 3).

Devam eden kısımda, bireylerin ilgi duydukları konuları kitaplardan okuyarak öğrenebilecekleri gösterilir. Sinan adlı çocuk hikâyenin içinde Kara Yılan Masalı’nı okuyarak bilgisini artırmaktadır:

“Sinan elindeki kalın bordo ciltli kitaptan Kara Yılan masalını okumaya başladı:

-Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynar, eski hamam içinde! Hamamcının taşı yok, oduncunun baltası yok, sokakta bir tazi gezer, boynunda halkası yok...” (BŞ, s. 5).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, okumayı seven çocukların kitap okumayı bitirmeyerek sürdürüşü anlatılarak kitapların dünyasının güzelliği gösterilmiştir:

“Öykü bitince Lila arkadaşlarına baktı. Ali:

-Kesmeyelim. Lila devam et. Sonra konuşuruz. Ben bu kitabı sevdim.

-Tamam o zaman ben de sevdim. Bakalım başka nasıl öyküler çıkacak, diyen Lila okumaya devam etti.” (EG, s. 38).

Hikâyenin devamında ise Dünya’ya gelen uzaylı arkadaşlarına Lila ile Ali, sevgi değerini kitaplardan öyküler okuyarak aktarılır:

“Ali kitaplığına gitti, kitaplarını incelemeye koyuldu. Belli ki aradığı bir şey vardı. Sonra seçtiği kitapla arkadaşlarının yanına döndü.

-Evet Jalin. Demin dediğin gibi insan olmak hiç kolay değil.

Sizlere sevgiyi anlatmamızı istemiştiniz. Sevgiyi anlatmak zor. Sevginin içinde başka duygular da var. Aslında insan bedeni, fiziki beden ve duygusal beden olarak iki ayrı bedenden oluşur. Duygusal bedenin içinde olan sevgi duygusu hayvanlarda da vardır. Sen sevgiyi Lila’nın okuduğu öykülerde anladığını söylüyorsun. Şimdi size iki hikâye okuyacağım. Hayvanların sevgilerini de ilginç bulacaksınız. Ali oturup okumaya başlayınca hepsi dikkat kesildi.” (EG, s. 50).

Gılgamış adlı hikâyede okumayı seven çocukların kitaplarını kaybettiğinde yaşadıkları üzüntü ve kitaplarını her yerde arayışı anlatılmıştır. Sevilen bir kitabın kaybolması sebebi ile duyulan üzüntü çocuklar üzerinden gösterilerek küçük okuyucuya okuma sevgisi aktarılmıştır:

“Kaya ile Sinan, yaz tatilinde gittikleri büyük babalarının evinde bir aşağı bir yukarı koşturup kitaplarını arıyorlardı.

Babaanneleri:

-Hayrola çocuklar, ne koşturuyorsunuz, bir şey mi kaybettiniz, diye sordu.

-Ben kitabımı yemek masasının üzerinde bırakmıştım.

-Ben de Şu koltuğun yanına koymuŐtım.

-Ben onları okudunuz diye kütüphaneye geri koydım. Gelin bakın, dedi babaanne neşeyle.” (G, s. 33).

Hikâyede, kitaplarına kavuşan çocukların duydukları mutluluk anlatılmıştır. Eserde okumayı seven çocuklar, kitapları bitirince yenilerini alma arzusu duymaktadır:

“Kaya ile Sinan kitaplarına kavuştuklarında sevinmiŐler ve yarım kalan serüvenlerine dalıp gitmiŐlerdi. Bir süre sonra soluk soluğa okudukları kitapları bitirince babaannelerinin yanına gittiler.

-Babaanne, bunları da bitirdik. Başka okuyacak kitabımız kalmadı.

-Yarın üçümüz kitapçıya gideriz. Ama söz verin bakalım, öyle kitapçada yerlere oturup bütün kitaplara bakmaya kalkmak yok.” (G, s. 34).

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede, bireylerin zorlandıkları konularda kitaplardan bilgiler öğrendikleri aktararak okuyucuya okuma sevgisi ve alışkanlığı değeri örneklendirilmiştir:

“Sorularımızın çoğu yanıtız kalınca soluğu kütüphanede aldık. Bilerseniz, kitaplardan ne çok Şey öğrendik.

Kapadokya; eskiden Anadolu'da, kuzeyde Karadeniz, doğuda Fırat Nehri, güneyde Toroslar, batıda Tuz Gölü'yle çevrili alanın adıymıŐ. Bugün ise doğuda Kayseri, batıda Aksaray, kuzeyde HacıbektaŐ ve güneyde Niğde'nin çevrelediği bölgeye “Kapadokya” deniyormuŐ.” (KS, s. 3).

Eserin devamında ise okumayı seven bireylerin; bilgi ve birikimlerini artırdıklarını, kitaplardan öğrendiklerini başkalarına aktararak faydalı olduklarını gösteren bir kısım yer almaktadır:

“Tezgâhın birinde ansiklopedide gördüğümüz güneş kursları vardı. Geyik derisinden yapılmış ayakkabıların, geyik boynuzlarının ve güneş kurslarının çok alıcısı vardı.

Silah tezgâhlarının başı da çok kalabalıktı. Keskin kenarlı taşlardan yapılmış ok uçları, baltalar, mızraklar dikkatimi çekti. Bu taşlar ne kadar sivri ve keskin dedim.

Oymak Beyi:

-Onlar obsidiyen. Erciyes Yanardağı patladığında çıkan kızgın lavlar soğuyunca oluşan bu taşlar gördüğünüz gibi çoğu kez siyah renklidir. Yarın gezerken bunlardan toplayabilirsiniz, dedi.” (KS, s. 17).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, okumayı seven çocukların kendini kitaba kaptırınca çevresindekileri fark etmediği anlatılmıştır:

“Kaya okuduğu Kızıldereli öyküleri kitabına dalmıştı. ‘Kemerlerinizi bağlayınız!’ anonsunun hemen ardından uçak sallanmaya başladı. Kaya, anonsu duyunca kemerini bağlamak üzere kitabını elinden bıraktı.” (SKİH, s. 17).

Eserin devamında, bir dedenin torununa bıraktığı kitaplardan oluşan hazine anlatılmıştır. Kitap okumayı sevmeyen çocuğun, dedesinin sevgisiyle ve vasiyetiyle okumayı seven bir birey hâline gelişi eserde yer bularak okumayı sevmeyen bireylerin kayıpları ve kazançları aktarılmıştır. Önceleri dedesinin bahsettiği definenin hayaliyle kitaplar okuyan Yıldırım, okumayı alışkanlık hâline getirmiş ve okumaya karşı sevgi duymuştur. Bu sevgi sayesinde derslerinde de başarı kat etmeye başlamıştır:

“Kısık bir sesle,

-Yıldırım gel şuraya otur bakayım. Galiba benim vaktim geldi. Sana bir nasihatim var. Biliyor musun benim çok kitabım var. Bunların hepsini sana bırakıyorum. Okumayı pek sevmezsin ama beni iyi dinle. Vaktiyle bizim ailenin çok fazla parası varmış. Dedem altınları bir yere saklamış. Nereye sakladığını da bu kitaplardan birinin içine yazmış.

Bu kitapları okursan o defineyi bulursun. Böylece ömür boyu sen ve ailen para sıkıntısı çekmezsiniz, dedi.

Bu sözleri söyledikten sonra dedesi bir daha konuşmadı. Yıldırım dedesinin ölümüne çok üzüldü. Elden ne gelir. Zamanla acısı azalınca dedesinin sözlerini hatırladı. Kitapları önce şöyle bir karıştırdı. Sonra ilginç bulduklarını okumaya başladı. Tabii esas amacı defineyi bulmaktı. Aradan günler geçti. Yıldırım kitap okumaya kendini çok

kaptırıyordu. Çoğu zaman oyun oynamaya çağıran arkadaşlarına ‘Birazdan geliyorum.’ dediği hâlde okuduğu kitaba daldığından zamanı unutuveriyordu. Tabii bu arada derslerini de bir çırpıda yapıveriyordu.

Aradan yıllar geçti. Bu arada defineyi bulmak heyecanıyla Yıldırım, dedesinden kalma bütün kitapları okudu. Kitapların içinde definenin yerini yazan kısma bir türlü rastlayamadı. Öte yandan Yıldırım’da öylesine bir kitap okuma zevki gelişti ki sormayın.” (SKİH, s. 49-51).

Ulya Mardin’de adlı hikâyede, uzay kütüphanesinde kitaplar okuyan uzaylı bir çocuk olan Ulya’nın, kitapların dünyasına girişi ve bu kitapları yaşayışı ile hikâye başlamaktadır. Bu başlangıçla yazar; okuma sevgisini okuyucuya gerçek ile fantastik, uzay ile Dünya ekseninde anlatarak dikkat çekmiştir:

“Ulya kütüphane sorumlusuna kitabı verirken kendini çok kötü hissediyordu. Ama kütüphanecinin ona uzattığı kitap Ulya’yı çok farklı bir dünyaya üstelik gerçek bir dünyaya götürecekti. Mardin adında bir kentte dilleri ayrı insanların yüreklerinin dilleri aynı, yani sevgiyi tanıyorlar ve hayatlarını ona göre düzenliyorlar. Böylece de kendi aralarında sorunsuz; güzelce yaşıyorlar.

Kütüphane sorumlusunun ona sunduğu ‘Neval’in Günlüğü’ kitabına umutla daldı.” (UM, s. 14).

Hikâyenin devamında, yazarın oluşturduğu uzay kütüphanesi ve Uzaylı Ulya karakteri ile okuma sevgisi okuyucuya farklı bir boyut kazandırılarak anlatılmıştır. Eserde okumayı seven Uzaylı Ulya, okuduğu kitabın sahnesinden etkilenerek kitabın filmini de izlemeye başlar:

“Ulya kütüphanede okuduğu kitabın içine öylesine dalmıştı ki onun bu hâlini gören kütüphane sorumlusu ona dilerse görüntülü sistemde kitabın filmini izleyebileceğini hatırlattı. Ulya hemen öneriyi kabul etti. Okuduğu kitapta kaldığı yeri bulup izlemeye başladı.” (UM, s. 21).

Nuran Turan, eserlerinde okuma sevgisine büyük önem vermektedir. Çocukların kitaplarla erken buluşmasını ve ailelerin onları desteklemesini isteyen yazar, çocuklara eserler yazarak çocukları kitaplarla buluşturmaktadır. Turan, eserlerinde çocuk

okuyucusunun dikkatini çekecek türde konuları, kültürümüzün unsurlarıyla ele alarak yazmaktadır.

Eserlerinin büyük bir kısmında ise okuma sevgisini ele almıştır. Turan, eserlerinde okumayı seven ve okumayı sevmeyip sonradan seven devingen karakterler yaratarak çocuk okuyucusuna okuma sevgisi aşılamıştır. Okumayı sevmeyen bir çocuğun dede sevgisi ile okuma alışkanlığı kazanmasını, çocukların kitaplar sayesinde bilgilere erişmesini, okuma zevki gelişen bir bireyin sevdiği yazarın kitaplarını temin etmesini ve kitabını kaybeden bir bireyin duyduğu üzüntüyü eserlerinde ele almıştır. Ayrıca Uzaylı Ulya adlı karakteriyle Dünya ile uzay, gerçek ile fantastiklik bağlamında kitapların dünyasında zaman geçiren bir çocuk anlatılmıştır. Bu çocuk, okuduğu hikâyedeki zamana gidip o zamanda yolculuk yapmakta ve bu kitaplarla geçirdiği vakitten mutlu olmaktadır. Böylelikle bu hikâye ile yazar, küçük okuyucusunda okumaya karşı ilgi ve merak uyandırmaktadır.

4.12. Sorumluluk

Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet (TDK, 2019) anlamına gelen sorumluluk hayatımızda büyük bir öneme sahiptir. Bireyler, kendi ve başkaları için üzerine düşen görev ve yükümlülüklerini yerine getirmesi ile toplumda saygınlık kazanır, görevlerini yerine getirmez ise toplum tarafından dışlanır.

Sorumluluk değerinde öncelikle birey kendine karşı sorumludur. Birey, kendisine verilen bedenin sağlığından sorumlu olduğu gibi sosyal hayattaki çalışmalarından da sorumludur. Sosyal hayatta çalışarak başarılı olan birey, ruhsal olarak sağlıklıdır ve bu durum beden sağlığını olumlu etkilemektedir. Bu gibi sebeplerle çocuklar, öncelikle kendisine karşı sorumlu olduğunu bilerek hayattaki eylemlerini düzenlemelidir.

Kendi sorumluluklarını yerine getiren birey, ailesine karşı da üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür. Özellikle bizim toplumumuzda ailenin yeri oldukça önemlidir. Aile hayatının niteliğini de ailedeki paylaşımlar belirlemektedir. Bunun için ailede yaşayan çocuklar da üzerine düşen görevleri yerine getirirse huzurlu ve sağlıklı bir aile ortamında yaşam sürebilecektir.

Bireyin çevresine ve doğaya karşı görevleri de bulunmaktadır. Birey çevresindeki canlıları korursa ve doğaya her zaman sorumluluk bilinciyle hareket ederse gelecek

nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakabilecektir. Ayrıca bireyler topluma ve ülkesine karşı da sorumludur. Toplumsal birlik ve beraberlik içinde yaşayabilmenin koşulu her vatandaşın üzerine düşen görevleri yerine getirmesi ile mümkün olacaktır.

Sorumluluk duygusu ile özgüven gelişimi arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır (Güler, 2015). Çocuğa sorumluluk verildikçe çocuk kendine güvenerek ailesine olan bağımlılığı azalarak istendik davranışlar gerçekleştirecektir.

Bu davranışlar edebî ürünler ile de desteklenince kalıcı davranışlar hâline gelecek ve toplumda sorumlu bireyler yetişecektir.

Turan'ın incelenen eserlerinin neredeyse tamamında sorumluluk değeri ele alınmıştır. Hikâyeler, sorumluluk sahibi çocuklar yetiştirilmesini desteklenmektedir. Eserlerdeki sorumluluk değerinin dağılımı Tablo 12'deki gibidir:

Tablo 4.12: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Sorumluluk
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	3, 11, 22, 25, 30, 51
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	15, 17-19, 26-27, 28, 40
Gilgamiş	23, 46-47
Kapadokya'nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	6, 22-23, 29
Lila ile Eren	3-5, 5, 17, 49, 53
Nasreddin Hoca	10, 31, 49, 53
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	4, 32, 47, 48, 51
Ulya Mardin'de	6, 7, 13, 35, 41-42

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede bireylerin, yenilgilerden sonra vatan için canla başla çalışma sorumluluğu içinde olması gerektiğinin mesajı verilmiştir. Atatürk, yenilmeyen bir ordunun bulunmadığını, önemli olanın yenilgilerden sonra toparlanıp çok çalışmak olduğunu söylemiştir:

“Atatürk gülererek başını salladı:

-Dünyada yenilmez kimse, yenilmeyen takım, yenilmeyen ordu, yenilmeyen kumandan yoktur. Yenilgilerden sonra üzölmek de tabiidir. Ancak bu üzüntü insanın

maneviyatını yok edecek, onu çökertecek seviyeye varmamalıdır. Yenilen, toparlanarak kendini yeneni yenmek için olanca gücü ile azimle daha çok çalışmalıdır.” (APP, s.22).

Hikâyenin devamında ise bir askerın ülkesi için olan görevine değinilmiştir. Bir birey, ülkesi ve toplumu için toplumun huzuru için üzerine düşen vazifeleri yerine getirmekle yükümlüdür. Eserde ülkesi için görevli olan asker Atatürk'tür. Atatürk, ülkesi adına yurt dışında Şehzade Vahdettin ile bir yolculuğa çıkma görevini üstlenir:

“-Almanya'ya ben Şark Ekspresi ile gitmişim. O seyahatteki görevim neydi biliyor musunuz?

Biz hayretle Atatürk'e bakarken o sözlerine devam ederek:

-Görevim, ordu temsilcisi olarak Şehzade Vahdettin'e eşlik etmektir. Enver Paşa, Padişah Mehmet Reşat'ın Almanya'ya davet edildiğini söyledi. Kayzer Wilhelm' in üç kere ülkemizi ziyaret ettiğini hatırlattı. Padişahın bir nevi, iadei ziyaret etmesi gerekiyordu. Onun bu nazik davetine Padişah Sultan Mehmed Reşat'ın rahatsızlığı dolayısıyla gidemeyeceğini anlattı. Padişah'ın yerine Şehzade Vahdettin'in gideceğini, benim de ordu temsilcisi olarak onunla gitmek isteyip istemediğimi sordu.” (APP, s. 25-26).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, sorumluluklarının bilincinde olan çocuklar anlatılmıştır. Bu çocuklar, öğretmenlerinin verdiği ödevi yapmak için çaba harcamaktadır:

“Ali, hemen söze karıştı:

-Tamam, o zaman gelin hep beraber tatil ödevimizi yapalım. Sanırım sizin için ilginç olur, dedi.

-Ne ödevi, nasıl bir şey bu ödev, diye sordu Selun.

-Öğretmenimiz yaz ödevi vermişti. Doğada bulabileceğimiz bütün yaprakları toplayıp, kenarlarına göre ayırıp şu büyük boy deftere yapıştırmamızı istedi öğretmenimiz.” (EG, s. 15).

Hikâyenin bir başka bölümünde ise aile içindeki sorumluluklardan bir örnek verilmiştir. Ali'nin annesi sarma sarmak için oğlundan yaprak toplamasını isteyerek oğluna bir görev vermiştir:

“O anda kapı çalındı ve Ali'nin annesi geldi:

-Çocuklar yaprak dolması için, bahçedeki asmadan yaprak toplar mısınız, dedi.

Lila ile Ali birbirlerine baktıktan sonra Ali:

-Tabi anne, dedi.” (EG, s. 17).

Gilgamiş adlı hikâyede bireyin doğaya ve çevreye karşı sorumlulukları yer almaktadır. Birey, doğadaki canlıları koruma görevini yerine getirirse gelecek nesillere yaşanabilir bir doğa bırakacaktır. Eserde de doğaya zarar verdiğini sonradan gören bir hükümdar ve onun pişmanlığı anlatılmıştır. Gilgamiş adlı hükümdar ülkesini kurtarmak adına söktüğü ağaçları görünce üzülen pişman olmuş ve burayı ağaçlandırmak için elinden geleni yapmaya karar vermiştir:

“Gilgamiş bu duruma çok üzülmüş.

-Keşke Humbaba'yı öldürdükten sonra ormandaki ağaçları sökeceğime burayı koruma altına alsaydım! Ormana bakmak, onu korumak için halkımdan birkaçını buralara yerleştirseydim, diyerek pişman olmuş yaptıklarına.

Ülkesine döner dönmez burayı ağaçlandırmak için elinden geleni yapmaya ant içmiş.” (G, s. 23).

Hikâyenin devam eden kısmında, bireyin ülkesine karşı görevlerinin olduğunu Padişah'ın sihirbaza verdiği görevden anlamaktayız. Padişah'ın vermiş olduğu görevi sihirbaz yerine getirerek üzerine düşen sorumluluğu yerine getirir:

“-Padişahımızın fermanıdır. Ey sihirbaz! Madem bu kadar hünerin vardır, tez zamanda yıllardır aradığımız mutluluk kitabını bul ve getir. Haberci bu sözleri okur okumaz sahne yeniden karardı. Davul ve borazan sesleri ile ortalık toz duman oldu.

...

-Evet çok uğraştım ama mutluluğun kitabını buldum. Siz de okumak ister misiniz? Padişaha sunduğum kitaptan size de verebilirim.” (G, s. 46-47).

Kar Tanelerinin Dansı adlı eserde, sorumluluk bilincinde olan bir öğretmen anlatılmıştır. Kayak hocası olan Berkant Hoca, derse bir an evvel geçmeleri gerektiğini söyleyerek vazifesini yerine getirmeye başlar:

“Bugünkü dersimize bir an önce başlayalım.

Öğrenciler, hocalarının sözüne uyararak kayak odasına doğru, yola koyuldular.”
(KTD, s.6).

Aynı hikâyede, sorumluluk değeriyle yakından ilişkili olan çalışkanlık değeri ele alınarak sorumluluk bilincinde olan bir bireyin başarısının arttığı örneklendirilmiştir. Sorumluluğunu yerine getiren bireylerin özgüvenlerinin ve başarılarının arttığı bu kısımda ele alınmıştır. Kopuz adlı çocuk önüne getirilen her kitabı okuyarak sorumluluğunu almıştır ve başarıya ulaşmıştır:

“-Kopuz kısa zamanda okumayı yazmayı söker. Başlar önüne gelen kitabı okumaya. Babası çarşıda pazarda ne kadar kitap varsa ona taşır. Kopuz biraz daha büyüyünce kütüphanelerden ödünç kitap alıp getirir Bilge kız. Kopuz kitapları öyle hızlı okuyup bitirir ki...” (KTD, s. 29).

Lila ile Eren adlı hikâyede, hangi şartta olursa olsun sorumlu bir bireyin üzerine düşen görevleri yerine getirme isteği içerisinde olduğu anlatılmıştır. Hikâyede Eren adlı çocuk çok sevdiği papağanını kaybetmiştir ve üzüntü içerisinde. Bu üzüntü durumunda Eren, yapmaktan sorumlu olduğu ödevinin başına oturmuştur:

“Eren hemen koşup Tutku'nun en sevdiği Ayçiçek çekirdeklerini pencerenin kenarına koydu. Sonra da bir aşağı bir yukarı odada dolaşarak beklemekten sıkıldı. Az sonra dolaşarak beklemekten sıkıldı. Çalışma masasına oturdu, ödevini açtı. Bir türlü konsantre olamadı.” (LİE, s. 5).

Hikâyenin devam eden bölümünde, üzerine düşen görevi vaktiyle yapan çocuklar yer almaktadır. Lila ile Eren, ders zili çalar çalmaz görevleri olan sınıflarına girmişlerdir:

“Ders zili çalınca sınıflarına giren iki arkadaş ders arasında soluğu kütüphanede aldılar.” (LİE, s. 53).

Nasreddin Hoca adlı eserde, sorumluluklarını alarak ödevlerini yapan bir çocuk anlatılarak sorumluluk değerine verilen önem okuyucuya iletilir:

“Kaya bir yandan yanındaki tabaktan çerez atıştırıyor bir yandan da televizyon seyrediyordu. Sinan ise Matematik ödevini bitirmeye çalışıyordu.” (NH, s. 31).

Aynı hikâyede, papatya falına bakan bir çocuğun sınıfı geçip geçmeyeceğini sorgulayışı ile sorumluluk değeri anlatılmıştır. Eserde babası, “Serdar’a üzerine düşen vazifeleri yerine getiremezsen şans ile bir yerlere gelemezsin” diyerek oğlunun sorumluluğunu alması gerektiğini dile getirmiştir:

“Babam:

-Serdar, kuzum ne saçmalıyorsun? Zavallı papatyanın yapraklarını neden yoluyorsun? Papatyacık nereden bilsin senin ders çalışıp çalışmayacağını? Ayrıca derslerine çalışırsan sınıfını geçeceğini pekâlâ biliyorsun.” (NH, s. 53).

Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede yazar, çocuklara has “Çocuk Kayak Ülkesi” adlı bir yer oluşturmuştur ve bu yerin girişine asılan tabelayla “yetişkinlerin buraya giremeyeceğini, girerse de sorumluluğunu almış saygın bir çocukla girebileceğini” içeren bir kural yazmıştır. Bu tabela ile çocukların sorumlu davranışlarının gelişmesi ve kendilerine güven duymaları desteklenmiştir. Bu eseri okuyan çocuk okuyucu ise kendisine güven duyarak üzerine düşen vazifeleri yapmak isteyecektir:

“Liften inince de planlarını gerçekleştirmek üzere yola koyuldular. Bir süre kayarak nihayet Kaya ile Sinan’ın sözünü ettikleri Çocuk Kayak Ülkesi’ne geldiler. Kocaman bir takım üzeri çeşitli orman hayvanlarının resimleriyle donatılmıştı.

Üzerinde de: “YETİŞKİNLER ANCAK SORUMLULUĞUNUN BİLİNCİNDE SAYGIN BİR ÇOCUK EŞLİĞİNDE GÖREBİLİRLER” yazıyordu.” (SKİH, s. 32).

Aynı hikâyenin devamında kitap okumayı sevmeyen bir birey, ödevlerini yaparken zorlanmaktadır. Aile bireyi olan dedesi ona sevgiyle yaklaşarak sorumluluklarını almasında yardım etmekte ve ona rol model olmaktadır:

“Yıldırım çok yaramaz bir çocuktur. Öğretmen hep, ‘O kadar yaramazlığın arasında bu çocuk nasıl zaman bulur da ders çalışır.’ diye düşünürdü. İşte yine konuyu çok güzel anlatıyordu.

Aslında Yıldırım dedesiyle çok iyi anlaşılıyordu. Dedesi Yıldırım’ın en iyi arkadaşıydı. Bütün gün beraber olurlar, her şeyi paylaşırlardı. Yıldırım okul dönüşü hemen dedesinin yanına koşardı. Birlikte oyun oynarlar, uçurtma uçururlar, balık tutarlar, gezerlerdi. Yıldırım’ın dedesi çok kitap okurdu. Birçok kitabı vardı. Yıldırım oyun oynamayı kitap okumaktan daha çok severdi. Dedesinin anlattıklarını dinlemeyi de oyun oynamayı sevdiği kadar çok severdi. Dedesi de iyi bir çare bulmuştu. Yıldırım’ın derslerini önce dedesi okur, sonra da Yıldırım’a anlatırdı. Yıldırım ödev yaparken de dedesi ona yardım ederdi.” (SKİH, s. 48).

Ulya Mardin’de adlı eserde ise kitapların da bir görevlisi olduğu anlatılarak herkesin hayatta bir sorumluluğunun olduğu iletisi verilmiştir:

“Kitabın sayfasını çevirdi, açılan sayfada bir savaş sahnesiyle karşılaştı. Bir anda neye uğradığını şaşırды. Dehşetli bir savaşın ortasında bulmuştu kendini. Tank olduğu savaş, askerlerin süngü takıp göğüs göğüse amansızca birbirini öldürdüğü bir savaştı. Ayrı diller, ayrı öfkeler yaratmıştı. Dilleri ayrı olan insanların iletişim kuramamalarından kaynaklanan hoşgörüsüzlük sonucu yaşanan olaylar gerçekten dehşet vericiydi. Çocukların, kadınların, genç-yaşlı herkesin birbirini acımasızca öldürdüğü olaylara dayanamadı. Hemen kitabı kapayıp üzgün bir şekilde kitaplık sorumlusuna gitti.” (UM, s. 13).

Eserde, aile bireylerinin çocuklara sorumluluk bilincini kazanmaları için çocuklarına ufak görevler verdiğini gösteren bir kısım ele alınmıştır. Çocuğa küçük yaşlarda sorumluluk kazandırılmazsa ilerleyen zamanlarda oldukça güç durumlarla karşılaşmaktadır. Eserde, Neval’in annesi kızından komşudan limon getirmesini istemiştir ve çocuk da limonu getirerek üzerine düşen görevi yapmıştır:

“Neval eve geldiğinde annesi sofrayı hazırlıyor, anneannesi namaz kılıyordu.

-Kızım limon kalmamış. Janetlerden ister misin?

Neval koşarak Janetlere gitti. Ulya da Neval’i izledi. Neval’i kapıda karşılayan Janet’in annesi, onu içeri davet etti. Janet’in, anneannesinin odasında olduğunu söyledi.

Neval annesinin limon rica ettiğini söyleyerek Janet'i bulmaya içeri girdi. Janet anneannesiyile ve Aram'la dua ediyordu. İki anında mumlar yanan yanan Meryem Ana İkonunun bulunduğu nişin önünde diz çökmüşlerdi. Neval kapıda dikili kaldı. Duayı bitirince ayağa kalktılar. Janet dışarı çıktığında Neval'in geldiğini gördü. O sırada Janet'in annesi Neval'e limonu verdi.

Limonu getirdim. Annene selam söyle, dedi.” (UM, s. 41-42).

Turan'ın hikâyelerinde en belirgin şekilde işlediği değerlerden biri de sorumluluk değeridir. Eserlerinde yarattığı kahramanlar, sorumluluklarının bilincindedir. Kahramanlar yaşamdaki rollerinin bilerek üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmektedir. Kahramanlar, okul içinde otorite varken sorumluluklarını aldığı gibi okul dışında da ödevlerini yaparak sorumlu olduklarını göstermektedir.

Ayrıca eserde bireyin ülkesine karşı görevleri, çevreye ve doğaya karşı görevleri de anlatılmıştır. Yazar, çocuk okuyucusunun sorumluluk değerini içselleştirebilmeleri için “Çocuk Kayak Ülkesi” oluşturarak o ülkeye bir tabela asmıştır. O tabelada “yetişkinlerin giremeyeceği eğer girerse de sorumluluklarını almış saygın bir bireyle girebileceği” yazılmıştır. Bunu okuyan küçük okuyucu kendine güvenerek, sorumluluklarını yerine getirme isteği duyacaktır.

4.13. Vatanseverlik

Bireyin, içinde yaşadığı toplumu sahiplenip o toplumun bir parçası olabilmesi için toplumla beraber ortak duyguları yaşaması gerekmektedir. Milleti millet yapan ortak değerlerin başında da vatana duyulan sevgi gelmektedir. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası (TDK, 2019) olarak tanımlanan vatan, Türk kültüründe geçmişten günümüze kadar değer görmüştür. Vatana duyulan sevgi, oldukça toplumsal bütünlük bozulmayacaktır. Ayrıca çocuklara vatan sevgisini benimsetmek sayesinde onların duyuşsal gelişimine katkı sağlanırken içinde bulunduğu topluma da çocuklar aidiyet duygusunu kazandıracaktır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda, Türk Milli Eğitiminin Amaçları kısmında;

“Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” maddesi yer almaktadır (Madde 2) (Değişik: 16/ 6/ 1983- 2842/ 1 maddesi).

Bu madde esas alındığında eğitimin amaçlarından biri de vatanına sevgi duyan, vatanına karşı görev ve sorumluluğunu bilen bireyler yetiştirmek olacaktır. Bunun için kanunda ifade bulan vatan sevgisini çocuklara öğretmek en temel amaçlarımızdan biri olmalıdır.

Nuran Turan, eserlerinde vatanseverlik değerine önem vermiştir. Vatanseverlik değerinin hikâyelerdeki dağılımı Tablo 13’teki gibidir:

Tablo 4.13: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Vatanseverlik
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas’ta	34, 37-38, 52
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	-
Gılgamış	9, 11, 23, 23-25, 26
Kapadokya’nın Sırları	9, 32
Kar Tanelerinin Dansı	-
Lila ile Eren	16, 37-39
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat	27
Ulya Mardin’de	-

Atatürk Pera Palas’ta adlı hikâyede, Ömer Seyfettin’in vatansever yönü eserde işlenmiştir. Serdar’ın babaannesesi Ömer Seyfettin’in vatansever yönünün bilmediğini söyler. Ayrıca eserde, Mehdi hikâyesine de değinilerek vatanseverliğin önemi okuyucuya iletilir:

“Yaşadığı devrin toplum hayatını bu kadar yakından izlediğini, ışık tuttuğunu, bilmiyordum Ömer Seyfettin’in. Edebiyat derslerinden birkaç hikâyesini hatırlıyordum, ama gerçekten bu kadar vatansever olduğunu bilmiyordum. Eserlerinde olabildiğince

gerçek hayatı yansıtmaya çalışması, devrin yaşayışını ve düşüncelerini bize kadar taşıması pek hoşuma gitti.” (APP, s. 34).

Hikâyenin devamında, Serdar’ın babaannesi ile Ömer Seyfettin arasında geçen konuşmalarda vatan sevgisi, vatana ait olma ve vatan için endişe duyma iletileri işlenmiştir. Serdar’ın babaannesi bir gece ansızın uyanır. Uyandığında vatansever biri olan Ömer Seyfettin ile karşılaşır. Onunla hayalî bir şekilde konuşur. Ömer Seyfettin, Türk olmanın, bu topraklarda yaşamının gururunu ve millî değerlere sahip çıkarak bir olmanın önemini dile getirmiştir. Serdar’ın babaannesi de Mehdi hikâyesini neden yarım bıraktığını, sormuştur. Ömer Seyfettin de hikâyenin geri kalan kısmını tarihin yazdığını ve geçmişi köklü olan bu devlet için endişe duymamasını, babaanneye söylemiştir:

“-Bilseniz ne kötü günler geçirdik. Her ne kadar bütün olayları olduğu gibi yazamasam da hikâyelerimde her zaman Türk olmanın ve bu topraklarda yaşamının gururunu anlattım. Millî değerlere sahip çıkmanın, millet olabilmek için de bir olmanın gerekliliğine inandım.

-Sizin Mehdi hikayenizin de etkisinden hala kurtulamadım. Trendeki yolcular gözümün önünden gitmiyor bir türlü. Sanki o trendeki yolculardan biriymişim gibi yaşadım o hikâyeyi. Öte yandan hikâyenin yarım kalmasına da üzüldüm.

-Siz ne diyorsunuz hanımefendi? O hikâye yıllar önce tamamlandı. Ben hep gerçekleri yazdım. Bu yüzden hikâyenin tamamını daha sonraki yıllarda tarih yazdı. Bu yüzden gayet rahatım. Türkiye’nin bugünkü durumu beni ne kadar mutlu ediyor bilemezsiniz. Oysa sizin geleceğe dair birtakım endişeleriniz var biliyorum. Hiç merak etmeyin. Elbette böyle köklü mazisi, bu kadar kalabalık nüfusu olan bir ülkede gayet tabii çeşitli meseleler olacaktır.” (APP, s. 37-38).

Gılgamış adlı hikâyede, yöneticileri olan Gılgamış’ın çok sevdiği halkının refahı ve ülkesinin geleceği için yaptığı mücadelesi ile vatan sevgisi ele alınmıştır. Gılgamış, arkadaşı Endiku ile halkın huzurunu bozan Humbaba’yı yenerek vatan topraklarına huzuru getirmişlerdir:

“Gılgamış, halkını kurtarmak için Humbaba’yı yok etmesi gerektiğini anlamış. Sonunda Endiku bu serüvende arkadaşını yalnız bırakmanın doğru olmayacağına karar

vermiş. Kendi kendine “Korkularımı yenmek zorundayım. Can dostum Gilgamiş’ı, Humbaba denen canavara yalnız yollamak bana yakışmaz.” demiş.

Böylece iki dost silahlarını kuşanıp birlikte yola koyulmuşlar. Günlerce yol alıp dağlar ovalar aşmışlar. Acıktıkça avlanmışlar. Ağaçlardan topladıkları meyveleri yemişler. Susadıkça Sümer ülkesinin soğuk pınarlarından kana kana su içiyorlarmış.

Humbaba’yla karşılaştıklarında, düşmanın ne denli güçlü olduğunu görüp çok ürkmüşler. İki dost, bakışlarıyla birbirini yüreklendirmiş. İkisi bir olunca Humbaba’yı yenip onu yere yıkmak kolay olmuş.” (G, s. 9).

Hikâyenin bir başka bölümünde, vatan sevgisi ile hareket eden iki kahramanın halkı tarafından sevgi ile karşılanması anlatılmıştır. Vatana aidiyet duygusu yaşayan kimseler, birlik ve beraberlik içinde elinden geleni yapacağı mesajı verilmiştir. Gilgamiş ve arkadaşı ülkenin huzurunu bozan Humbaba’yı ortadan kaldırarak ülkeyi refaha kavuşturmuşlardır. Vatan toprağındaki tehlike ortadan kalkınca halk, kurtarıcılarını sevgi ile karşılamıştır:

“Ülkelerini Humbaba’dan kurtaran Gilgamiş ile arkadaşı Endiku, uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra yurtlarına dönmüşler.

Sümer halkı, kralları Gilgamiş ile onun arkadaşı Endiku’yu büyük bir sevinçle karşılamış. Bu büyük zaferi coşkuyla kutlamışlar. Böylece halk kendilerini huzura kavuşturan krallarıyla mutlu günler yaşamaya başlamış.” (G, s. 11).

Kapadokya’nın Sırları adlı hikâyede ise vatanseverlik değeri vatanın kutsallığı, vatan toprağında yer alan mekanların güzelliğı ile işlenmiştir. Mekânları, Türkiye’deki farklı şehirlerden seçen yazar, çocuklara her yörenin öne çıkan özelliklerini genel kültür olarak kazandırmaya çalışır (Güler, 2014, s. 104). Hikâyede, Kapadokya eşsiz güzelliğı ile anlatılarak vatan toprağıının kutsallığı işlenmiştir:

“Kitaplarda resimlerini gördüğümüz Peribacaları’nı, kayalara oyulmuş yerleşim yerlerini, güvercinlikleri, İhlara Vadisi’nin güzelliğini kelimelerle anlatmak olanaksızdı. Gündüzleri balonla turistleri gezdirdiklerini ve turistlerin Kapadokya’nın gökyüzünden görünüşüne hayran kaldıklarını duymuştuk. Üstelik biz bütün bu güzellikleri ay ışığında görme şansı yakalamıştık. Kapadokya’nın masalsı güzelliğıyle kendimizden geçmiş, hayran hayran aşağıya bakarken atlarımız alçalmaya başladı.” (KS, s. 9).

Aynı hikâyenin devamında, vatan sevgisi bir kahraman ağzından söylenmiştir. Kore'nin eşi Hades'i ve vatanını sevdiğini dile getirmesi anlatılmıştır:

“Önceleri annemden ayrıldığım için çok ağladım. Annemi tanırsın, anneannem Kibele gibi o da Bereket Tanrıçası'dır. Özellikle de toprağın ve tahılların tanrıçasıdır.

Günlerden bir gün ben sakin sakin otururken Hades yanıma geldi. Beni ne kadar çok sevdiğini anlatmaya başladı. Sonunda kocam Hades'in beni çok sevdiğine inandım. Ağlamayı bırakıp Hades'in benim eğlendirmek için düzenlediği şenliklere katıldım.

Ülkeyi bir baştan bir başa gezdim. Kocam bana çok iyi bakıyordu. Bana çeşitli yiyecekler, meyveler getiriyordu. Hele bir keresinde bana getirdiği narları öyle sevdim ki! Elbisemin rengi ve başımdaki taçtan da bunu hemen anlayabilirsin.

Senin anlayacağın ben ülkemi ve eşim Hades'i çok seviyorum. Her ne kadar onun bana verdiği narların büyüğü olduğu söylene de sen kimseye inanma! Bana olan sevgisini kıskananlar uydurdu, sevgi büyüğü yapılmış narların söylencesini.” (KS, s. 32).

Lila ile Eren adlı hikâyede ise vatanından ayrı düşen bir papağanın durumu anlatılmıştır. Her canlı vatanından ayrılınca zor duruma düşmektedir. Hikâyede Eren'in kaybolan papağanı Tutku'nun arkadaşının vatanından ayrı düşmesi sonucu zavallı oluşu yer almaktadır:

“-Eren Tutku'nun arkadaşına ne isim koyacaksın? Vatanından zorla ayrılmış, evinden sevdiklerinden ayrı düşmüş zavallı papağan. Bak ne kadar da güzel. Biz onu çok sevdik, sen de sevdin değil mi Eren?” (LİE, s. 16).

Lila ile Eren adlı hikâyenin ilerleyen kısmında, vatan sevgisinin göstergelerinden biri olan bayrak sevgisi yer almaktadır. Lila ile Eren kâğıttan gemiler yapmıştır. Bu gemilere de Türk bayraklarını dikerek bir Türk filosu yapmışlardır:

“Lila odasına girince önce eski gazete kağıtlarını getirdi. Kocaman kocaman kayıklar yaptılar. Sonra dosya kağıtlarından kayıklar yaptılar. Daha sonra da yaptıkları kağıtları bozarak katlama izlerine göre, dış yüzeyde kalan kısımlara çeşitli desenler yapıp renkli kalemlerle boyadılar. Resimledikleri kağıtları yeniden katladıklarında, güzel resimlerle donatılmış kayıklar meydana çıktı. Yaptıkları Türk bayraklarını kayıklara dikince de harika bir Türk filosu çıktı ortaya.” (LİE, s. 37-39).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, ülkesinden ayrı düşen insanların vatanına duyduğu özlem yer alır. Vatanını seven kimse, vatanından ayrı düşünce ona ait her ne varsa özlem duymaktadır. Bu kısımda memleketinden ayrı kalan Kaya'nın ailesi öğle yemeğinde ne yiyeceklerini konuşmaktadır. Memleketlerinde olsa Bursa Kuşaklı'da sucuk ekmekle ayran yiyebileceklerini, düşünerek özlem duyarlar:

“Şermin'in annesi:

-Öğlen yemeğini nerede yiyeceğiz, diye sordu.

-Şimdi memlekette olmak vardı. Bursa'da olsaydık Kuşaklı'da ayranla sucuk ekmek yemeğe davet ederdim sizi, dedi Kaya'nın babası.

-Sahi ne güzel olurdu. Türkiye'yi çok özledim. Bursa'da pistler bu kadar büyük ve güzel değil ama insanın memleketi bir başka oluyor. Özlem içimi kavuruyor, dedi Nermin'in annesi.” (SKİH, s. 27).

Ulya Mardin'de adlı eserde, ülkedeki bir şehrin hoşgörüsü ele alınarak vatan toprağının kutsallığı, güzelliği örneklendirilir. Mardin'in dinler farklı olsa da insanları bir arada tutan bir şehir olduğu Neval'in babası tarafından anlatılmıştır:

“Neval'in babası:

-Kızım büyüyünce yabancı ülkelere de gittiğinde göreceksin ki dünyada birçok din var. Herkes kendi inancına göre Allah'a ibadet etmeye, ona ulaşmaya çalışır. Hatta hiçbir Tanrı'ya inanmayan ateistler de var yeryüzünde.

-Bizim sınıfımızda Yezidi olduğunu söyleyen bir arkadaşım var.

-Gördün mü bak bizim Mardin'imiz böylesine güzel bir şehir. İnsanlarımızın yalnız dinleri farklı değil dilleri de farklı.

-Baban doğru söylüyor. Türkçenin yanı sıra Arapça, Kürtçe, Ermenice, Süryanice gibi diller var Mardin'de. Siz çocuklar da birkaç dili birden anlıyorsunuz ya. Aranızda ne güzel anlaşıyor, konuşuyor, arkadaşlık yapıyorsunuz.” (UM, s. 47-49).

Turan, vatanseverlik değerine önem vererek eserlerinde işlemiştir. Eserlerinde vatanseverlik değeri; vatansever bir kahramanla anlatıldığı gibi memleket güzellikleriyle

de anlatılmıştır. Ayrıca vatanından ayrı düşen birinin vatanına duyduğu özlem ve vatanını kaybetme endişesi yaşayan birinin düştüğü ahvâl de eserlerde yer almıştır. Turan'ın eserlerini okuyan küçük okuyucu, eserlerde yer alan vatanseverlik değerini pekiştirme ve hayatında uygulama imkânı bulabilecektir.

4.14. Yardımseverlik

Hiçbir karşılık beklemezsiniz ihtiyacı olanlara yardımda bulunan ve bundan hoşlanan kimse; hayırsever (Ötüken Neşriyat, 2017, s.6276) olarak tanımlanan yardımseverlik kavramı, bireyin toplum içerisinde yaşamını sürdürebilmesi için önemli bir değerdir. Birey, kendi gücünü ve olanaklarını bir başkasının sıkıntısını halledebilmek için uğraşırsa eğer sosyal duyarlılık kazanmaya başlar. Başka insanlar için yapılan iyilikler sayesinde birey manevi huzura ulaşır.

Yardımlaşmanın temeli ailede atılmaktadır. Ailede yardımlaşmayı öğrenen çocuk, bunu okul yaşantısında arkadaşlarına, sosyal alanlarda ilişkilerine yansıtacaktır.

Zor durumda olan insana yardım etmek bizim kültürümüzün bir parçasıdır. Geçmişte komşusu açken tok yatan bizden değildir, hadisi kültürümüzde önemsenmiştir. Bu hadis ile insanlar, birlik ve beraberlik içinde yaşamıştır. Günümüzde ise yardımlaşma değeri teknolojinin vermiş olduğu etkiyle insanı yalnızlaştırmıştır. İnsan komşusundan bihaber olmaya başlamıştır. Oysa kendimizden önce başkalarını düşünmek; hayatı, mutluluğu, dertleri paylaşmak bizleri iletişim ortamına çeker ve sosyalleştirir. (Yaman, 2016, s. 108).

Nuran Turan'ın hikâyelerinde yardımseverlik değeri işlenmiştir. Eserlerindeki yardımseverlik değeri dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir:

Tablo 4.14: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Yardımseverlik
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	22
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	22, 26, 32, 33, 38, 47, 53, 56
Gilgamiş	19-21
Kapadokya'nın Sırları	44
Kar Tanelerinin Dansı	3, 7, 33, 38-39, 43, 53

Lila ile Eren	8, 9, 13, 41, 42
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	4, 38-39, 48, 49
Ulya Mardin'de	19, 22, 35, 37, 43, 53-54

Ekocanlar Gezegeni adlı hikâyede, yardımseverlik değeri başka gezegenden gelen Ekocanların sihirli güçleriyle Lila ile Ali'ye yardım etmesi şeklinde ele alınmıştır. Başka gezegenden gelen canlılar, Lila ile Ali'nin ödevi için kısa bir zamanda yaprakları toplamalarına yardım ederler. Ayrıca bitkileri çiçek açma mevsimi geçtiği için bilemeyen Lila ile Ali'ye avuçlarına basarak yardım ederler:

“Ali annesine yaprakları verdiğinde annesi şaşkınlıkla:

-Ne kadar kısa zamanda ne düzgün güzel yapraklar toplamışsınız, çok teşekkürler çocuklar, dedi.

-Anne, Ekocan arkadaşlarımız toplamamıza yardım etti. Yoksa biz asla bu kadar düzgün yapamazdık bu işi, dedi Ali.

...

-Nerede kalmıştık? Evet, yaprakların üzerinde bulunduğu bitkilerin çiçeklerinin nasıl olduğunu konuşuyorduk. Şu anda bitkilerin çoğu çiçek açma mevsiminde değil, o yüzden bilemeyiz demiştik.

-Tamam o zaman size yardımcı olalım, diyen Aron elini açtı. Sanki avucunun içinde bir tablet varmış gibi çeşitli noktalara bastı. Bir anda Lila ile Ali'nin defterlerine yapıştırdıkları yaprakların üzerinde beliren selefyon defter sayfalarına çiçekler kondu.” (EG, s. 22).

Nuran Turan, yardımseverlik değerini özendirirken hayvanların da yardıma ihtiyacının olduğu iletisi eserlerinde okuyucusuna aktarmayı hedeflediği söylenebilir. Eserde, hayvanlara ve bitkilere yardım etme duyarlılığı oluşturulur. Ekocanlar Gezegeni adlı hikâyede yer alan “Tokmak Baba Oluyor” adlı kısımda, Tokmak adlı kedinin yardım isteği anlatılmıştır. Tokmak adlı kedinin eşi olan Güllü, doğum yapacağında telaşlanan kedi, ev sahiplerinin kapısını tekmelemiştir. Toplum içinde yaşayan her canlı sıkıntılı anlarında bir başkasının yardım eline gereksinim duymaktadır:

“Meğer gece yarısı Güllü doğum yapmaya başlayınca Tokmak telaşlanmış, yardım istemek için kapıyı tekmelemiştir. Gece doğurduğu yavrulardan sonra karnında kalan iki yavruyu da sabah Alper’in gözleri önünde doğururince çocuk koşarak eve geri döndü.” (EG, s. 56).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, kayak yaparken mahsur kalan ve bir mağaraya sığınan Berkant Hoca ile çocuk kayakçıların hikâyesi anlatılmaktadır. Tipi çıkınca göz gözü görmeyen bir ortam oluşmuştur. Birbirlerini kollayarak ilerlemişlerdir. Yalnız bitki köklerinin ve kayaların olduğu kısımda kayamamışlardır. Bir mağaraya sığınmışlardır. Telefonlarının şarjları tükenmektedir ve çekmemektedir.

Onlar da uyumamak için birbirlerine masal anlatmaya karar verirler. Berkant Hoca, masal masal içinde diye giriş yaptığı Kopuz adlı masalın içinde Kara Gülmez ile Ak Gülmez masalını anlatır. Bu masalda Ak Gülmez ile Kara Gülmez kardeşlerdir. Kardeşler birbirlerinin zıttıdır. Kara Gülmez kötü yürekli, Ak Gülmez de adı gibi iyi yüreklidir. Günler geçer padişah olan babalarının gözü görmez ve çaresi bulunur. Çaresi yılanın ağzındaki sarı çiçeğin yapraklarındadır. Kara Gülmez saltanatın başına geçmek için babasının çaresi olan yılanın ağzından sarı çiçeğin yapraklarını getirmeye yola çıkar.

Yolunun üzerinde bir ihtiyarla karşılaşır. İhtiyar susuzluktan öleceğini bir damla su vermesini istemiştir. Kara Gülmez de ihtiyarın yardım feryatlarına karşılık vermez, bencillik gösterir. İnsanın hayır duası alırsa ummadığı şekilde yolunun açılacağını söylemiştir. Kara Gülmez ise onu dinlemeyip kırbacını şaklatarak onu çiğnemiştir. İhtiyar da ona beddua etmiştir ve oracıkta Kara Gülmez taş kesilmiştir:

“Kara Gülmez, atının ani duruşuyla hırslanmış, ihtiyara seslenmiş:

-Bre ne yatarsın yolumun üzerinde? Hemen kalk çekil yolumdan! İhtiyar yattığı yerden inlemiş:

-Dermansızım kalkamam, susuzluktan ölüyorum bana bir damla su.

-Ben bugünün şehzadesi yarının padişahıyım. Sana su mu vereceğim? Kalk suyunu kendin iç. Hem çekil yolumdan yoksa çiğner geçerim.

-Çiğneyenler çiğnedi beni, etme eyleme bana yardım elini uzat, yiğitsen yiğitliğini göster. Yardım isteyene elini uzatmazsan vay başına geleceklere. Kimin ne olduğu

bilinmez, bakarsın güvendiğin dağlara kar yağar. Belki de benden alacağın hayır duası yolunu açık eder, dileğine kavuşursun. Yok dinlemez beni çiğner de benden beddua alırsan, ummadığın taş başını yarar, karalar bağlarsan ben artık karışmam, başka da söz söylememem.

-Hadi oradan sen de beni yolumdan koyacak adam mısın? Ben kimleri çiğnedim geçtim, seni de çiğner geçerim.

Kara Gülmez kırbacını şaklatmış, yerde yatan adamı acımadan çiğneyip geçmeye kalkmış.

O anda yerde yatan adam fırlayıp kalkmış atın önüne dikilmiş.

-Ey insafsız, hâlden anlamaz, kara yürekli, kara dilli şehzade, hemen şu anda atınla, alnının yazısıyla taş kesil!

Adamın dileği o anda yerini bulmuş, Kara Gülmez taş kesilmiş.” (KTD, s. 38-39).

Bu kısımdan zor durumda olan insanın yardım çağrısına cevap verirken yolumuzun açılacağı ve mutluluk kapılarının sonuna kadar açılacağı, yalnız yardım etmezsek huzursuzluğun meydana geleceği mesajı verilmiştir. Bu mesajla yardım etmenin bireye manevi huzur vereceği ifade edilmiştir.

Aynı hikâyede, mağaraya gelen adamların kayakçıları kurtarışı ve Berkant Hocanın sol bacağı protez olan Serra'ya yardım edişi anlatılmıştır. Engellilere yardım etmek bir farkındalıktır. Yazar, insanları başkalarına yardım etmeye özendirirken engellilere de yardım etmeyi de göz ardı etmemiştir. Onlara karşı merhametli olmak özendirilmiştir.

Mağaranın önü açılınca dört adam ve dört kar arabası görmüşlerdir. Bu adamlar onları oradan kurtarmışlardır. Arabaya binerken Serra'ya Berkant Hoca yardım etmiştir. Çünkü Serra'nın bacağı protezdir:

“Tipide yolumuzu kaybettik, nerede olduğumuzu bilmiyoruz.

Dışarı çıktıklarında görüş alanı biraz açılmıştı, iki metre ötesi görülebiliyordu. Mağaranın yakınında duran dört adam ve dört kar arabası gördüler. Arabalarına

bindiler. Berkant Hoca arabaya binerken Serra'ya yardım etti. Serra'nın zorlandığını gören sürücü:

-Hayrola yaralı mı, diye sordu.

Serra:

-Hayır sol bacağım yok, onun yerinde protez bacak var, dedi.” (KTD, s. 43).

Lila ile Eren adlı hikâyede, Lila çok sevdiği Eren adlı arkadaşına yardım etme isteği niyetindedir. Bu hikâyede yardımseverlik değeri eyleme geçmeden düşünce şeklinde ele alınmıştır. Arkadaşların birbirinin sıkıntısıyla dertlenmesi ona yardım etme isteği duyması, bir duyarlılık örneğidir.

Hikâyede, Eren'in çok sevdiği Tutku adlı papağanı kafesten kaçırmıştır. Eren de papağanı ardından üzülmemektedir. Bu üzüntüsünü Lila ile paylaşmıştır. Lila da arkadaşı için üzülmüştür ve arkadaşına nasıl yardım edebileceğini düşünmeye başlamıştır:

“Öte yandan, Lila Eren'in başına gelene çok üzüldü. Eren'e nasıl yardım edebileceğini düşünmeye başladı.” (LİE, s. 8).

Aynı hikâyenin ilerleyen bölümlerinde, yaralanan bir çocuğu hastaneye götüren bir komşu anlatılmıştır. Eren'in arkadaşı İbrahim düşmüştür. Annesi babası işte olan bu çocuğu Eren'in babası kucağına alarak onu hastaneye götürmüştür:

“-Eren, İbrahim'in evine koş, haber ver.

İbrahim:

-Annemle babam işten daha dönmediler, dedi zorlukla.

Bunun üzerine, Eren'in babası İbrahim'i kucağına aldı.

-Eren hadi gel arkadaşını hastaneye götürelim, dedi.” (LİE., s. 42).

Lila ile Eren hikâyesinin ilerleyen kısmında, aç susuz hayvanlara yapılan ilk yardımın önemine değinilmiştir:

“Spiker olayı etraflı bir şekilde anlatmaya başlayınca Lila annesiyle babasının oturduğu kanepeye gidip oturdu. Babası kızına sarıldı ve hep birlikte izlemeye başladılar.

-Bugün ilginç bir olay gerçekleşti. Uzakdoğu'dan gelen bir kargo gemisinin yükü boşaltılırken bir kaza oldu. Kazada gemiden karaya yük boşaltan vinçten kurtulan bir konteyner aniden yere çakıldı. O sarsıntıyla konteynerin kapağı açılınca yurda kaçak olarak sokulmak istenen papağanlar ortalığa dağıldı. Uzak yoldan gelen papağanlar açlık ve susuzluktan halsiz olduklarından kolayca toplanıp hayvanat bahçesine götürülen papağanlara ilkyardım yapılmış.” (LİE, s. 9).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede, zor durumda olan birine yapılan yardım işlenmiştir. Keloğlan, Dev Anasının gözüne batan çöpü çıkararak onu içindeki zor durumdan kurtarmıştır. Dev Anası rahatına kavuşmuştur. Keloğlan'ın yardımı üzerine minnet duyarak ona bir armağan vermiştir. Yardımın mükafatsız kalmayacağı, yapılan yardım sayesinde insanlar arasında güzel ilişkiler kurulacağı mesajı verilmiştir:

“Meğer dev anasının gözüne,

Keloğlan'ın parmağı kadar,

Bir çöp batmamış mı?

Keloğlan çöpü çıkarıp atar,

Rahata kavuşan dev anasının

Yüzünde güller açar,

Etrafa gülücükler saçar.

Dev anası,

Sağ olasin Keloğlan

Kurtardın beni acıdan, der,

Keloğlan'a bir armağan verir.

Açıl sofram açıl, dendiğinde

Yemeklerle dolup taşan

Bir sofradır bu armağan.” (SKİH, s. 38-39).

Yazar, bu hikâyenin devam eden kısmında dedesinin Yıldırım’a ödevlerinde yardım edişini eserde işlemiştir. Yıldırım yaramaz bir çocuktur ve ödevlerini yapmamaktadır. Yıldırım dedesini çok sevmektedir. Bunu bilen dedesi ona kitaplardan okuduklarını anlatarak Yıldırım’a ödev yaparken yardım etmektedir:

“Yıldırım çok yaramaz bir çocuktur. Öğretmen hep, ‘O kadar yaramazlığın arasında bu çocuk nasıl zaman bulur da ders çalışır.’ diye düşünürdü. İşte yine konuyu çok güzel anlatıyordu.

Aslında Yıldırım dedesiyle çok iyi anlaşılıyordu. Dedesi Yıldırım’ın en iyi arkadaşıydı. Bütün gün beraber olurlar, her şeyi paylaşırlardı. Yıldırım okul dönüşü hemen dedesinin yanına koşardı. Birlikte oyun oynarlar, uçurtma uçururlar, balık tutarlar, gezerlerdi. Yıldırım’ın dedesi çok kitap okurdu. Birçok kitabı vardı. Yıldırım oyun oynamayı kitap okumaktan daha çok severdi. Dedesinin anlattıklarını dinlemeyi de oyun oynamayı sevdiği kadar çok severdi. Dedesi de iyi bir çare bulmuştu. Yıldırım’ın derslerini önce dedesi okur, sonra da Yıldırım’a anlatırdı. Yıldırım ödev yaparken de dedesi ona yardım ederdi.” (SKİH, s. 48).

Ödev yaparken edilen yardım Yıldırım’ı dedesine bağlı kılmaktadır. Yıldırım dedesi olmadan ödev yapamayacaktır. Yalnız Nuran Turan, hikâyenin ilerleyen kısımlarında Yıldırım’ın bu alışkanlığını değiştirmiştir. Yıldırım’ın dedesi, ölmeden önce Yıldırım’a bir define olduğunu söylemiştir. Bu defineyi de kitaplarda yazdığını söylemiştir. Yıldırım da dedesini çok sevdiği için ve defineyi yerini merak ettiği için kitapları heyecanla okumuştur. Bu okumalar onda alışkanlık hâline gelmiştir, çalışkan olmuştur.

Ulya Mardin’de adlı eserde, yardımlaşarak yapılan bir işin insanlara verdiği mutluluk ele alınmıştır. Mardin’e has olan cevizli sucuğu komşular, yardımlaşarak yapmaktadırlar. Herkesin bir görevi vardır, mesela cevizleri kırmak görevi çocuklarındır. Bu görevin çocuklara verilmesi bir yardımlaşma örneğidir. Cevizleri kıran çocuklar, üzüm pekmezine batırılan cevizleri seyrederken çok zevk duymaktadır:

“Bugün Janetlerle bizimkiler hep birlikte cevizli sucuk yapmaya başladık. Cevizleri kırmak görevi biz çocuklara verildi. Oldukça eğlendik. Koca bir kazanda

kaynayan üzüm pekmezinine ipe dizili cevizlerin batırılışını, kurutmak üzere iplere asılışını seyretmek çok zevkli oluyor. Hepimiz bu cevizli sucukları seviyoruz.” (UM, s. 19).

Aynı hikâyenin ilerleyen kısmında Uzaylı Ulya'nın çok sevdiği Dünyalı dostlarına yardım edişi anlatılmıştır. İyilik yapma isteğinde bulunan kimselerin olumsuz bir duruma sebep olabileceği şu kısımda işlenmiştir:

“- Ulya sen ne yaptın öyle? Kitabı okumayı bıraktın, olayları onlarla beraber yaşamaya başladın. Sonra da onlar bazı açmazların içine düşünce yardımcı oldun. Olayların akışını değiştirdin.

Gerçekten de Ulya girdiği öyküde Janet'le Neval'i çok sevmiş, onlara yardım etmek istemişti. Abbarada kapının önünde kalıp mahzene giremediklerini görünce kapıyı açivermişti kızlara. Sonra da kitabı okumayı bırakıp olayları birlikte yaşamaya başlamıştı.” (UM, s. 53-54).

Turan'ın incelenen Türkçe Tema Hikâyelerinde, kahramanlar hem aile içinde hem de arkadaşları ile yardımlaşmayı severek ve keyif alarak yapmaktadır. Yardımseverlik eserlerde belirgin olarak işlenmiştir. Hikâyelerdeki kahramanlar, birbirleri ile yardımlaşarak sorunların üstesinden gelmektedir. Yardımseverlik duygusunun insanlarda birlik ve beraberliği sağlayacağı iletisi eserlerde yer almaktadır.

Ayrıca yardımseverlik duygusunu çocuklara kazandırmak ve yardımlaşmayı sürekli hâle getirmek için çocuklara empati yoluyla sezdirme yapılmalıdır. Bu da eserler yoluyla mümkün olabilecektir. Nuran Turan'ın eserleri çocuklara yardımlaşma duygusunu kazandırabilecek niteliktedir. Turan'ın eserlerini okuyan çocuk okuyucu, eserdeki kahramanları rol model alacak ve kendi davranışlarında kahramanların davranışlarının benzerlerini uygulamaya başlayacaktır. Özetle yazarın, Türkçe Tema Hikâyeleri çocuğun yardımseverlik değerini kazanması için başvurabileceği hikâyelerdir.

DİĞER DEĞERLER

Bu kısımda, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kapsamı dışında kalan arkadaşlık, cesaret, hediyeleşmek, misafirperverlik, sabır, sağlık ve temizlik değerleri değerler eğitimi bakımından iletileri incelenmiş ve yorumlanmıştır.

4.15. Arkadaşlık

Sosyal bir varlık olan insan, yalnız kalmak istememektedir ve arkadaş arayışı içerisinde olmaktadır. Maddi ve manevi olarak kendini yakın hissettiği birisiyle arkadaş olan birey, o arkadaşıyla türlü paylaşımlar içerisine girer. Bu sebeptendir ki birey, çok sevdiği arkadaşını kaybetmemek için elinden gelen her şeyi yapmak isteyecektir.

Ayrıca arkadaşlık, çocukların duyuşsal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen bir olgudur. Bu gelişimini çocuğun sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi kuracağı arkadaşlıklarla ve aile ortamıyla yakından ilişkilidir. Arkadaş çevresinde madde bağımlılığı gibi zararlı alışkanlıkları gören çocuk, olumsuz bir şekilde kişiliğini oluşturacaktır. Arkadaşları kitap okuyan ve spor gibi faaliyetler ile uğraşan çocuk ise olumlu bir şekilde kişiliğinin temellerini atacaktır. Bu gibi sebepler ışığında aile, çocuğuna dostça yaklaşmalı ve çocuğunun iyi arkadaşlar kazanmasını desteklemelidir.

Çocukların okudukları eserlerdeki kahramanların ilişkileri de çocuğun arkadaş seçimini destekleyen unsurlar arasındadır. Turan da eserlerinde yoğun olarak arkadaşlık değerine yer vererek çocukların arkadaşlık duygusunu içselleştirmesini sağlamıştır. Tablo 15'te arkadaşlık değerinin dağılımı gösterilmiştir:

Tablo 4.15: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Arkadaşlık Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Arkadaşlık	
	Sayfa:	
Atatürk Pera Palas'ta	3, 16	
Bahtsız Şehzade	47	
Ekocan Gezegeni	10, 13, 15, 19-21, 52	
Gilgamiş	6-7, 9, 17-18, 19-21	
Kapadokya'nın Sırları	28-29, 33, 44	
Kar Tanelerinin Dansı	-	
Lila ile Eren	8, 11, 15, 22, 41, 55	
Nasreddin Hoca	17, 23, 27	
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	8, 21, 34, 48	
Ulya Mardin'de	15, 46, 47, 49	

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede, birbiriyle arkadaş olan çocukların mutluluklarını paylaşmaları anlatılmıştır. Berrak ile Ahmet adlı kardeşler ile arkadaş olan Serdar, onların verecekleri konseri heyecanla beklemekte ve onlara destek olmak istemektedir. Serdar, aynı şekilde arkadaşlarının da kendine destek olduğunu, satranç

turnuvasında heyecanına ortak olduğunu dile getirir. Ayrıca Serdar, arkadaşlarının başarılı bir konser vermesini gönülden istediğini de dile getirir. Yazar, küçük okuyucusuna arkadaşların birbirlerinin sevinçlerine ortak olduğunu, birbirlerinin mutluluklarını gönülden istediklerini bu kısım ile aktarmıştır:

“Müzik yeteneklerinin peşinde yıllardır koşan Berrak ile Ahmet kardeşler, sonunda emellerine kavuşuyorlardı. Bu hafta sonu uzun ve sabırlı çalışmalarının meyvelerini Pera Palas salonunda birlikte verecekleri konserle toplayacaklardı. Onların birlikte verecekleri konseri izlemeye giderken çok heyecanlıydım. Onlar benim hem okul arkadaşım hem de komşumdu. Yani birbirimizle paylaşacak çok şeyimiz vardı. Örneğin, geçen hafta finale kaldığım satranç turnuvasında da onlar benim heyecanıma ortak olmuşlardı. Turnuvayı şampiyonluk kupasıyla taçlandırınca sevincimi öyle güzel paylaşmışlardı ki...

Ben de bu çok sevdiğim iki arkadaşımın, başarılı bir konser vermesini gönülden istiyordum.” (APP, s. 3).

Hikâyenin devamında, arkadaşların birbirlerinin heyecanlarını ve mutluluklarını paylaştıkları bir kısım ele alınmıştır. Serdar adlı çocuk, arkadaşlarının konser verdiği gün onların yanındadır. Onlara gülümsediğinde arkadaşlarının ona bakarak gülümsemesi Serdar’ı mutlu eder. Ayrıca arkadaşlarının güzel bir konser vermesi ve alkışlar alması onu çok sevindirir:

“Ahmet’e gelince lacivert takım elbisesinin içinde, yapacağı işin ciddiyetinin bilincinde, kemanyla ayakta duruyordu. Onlara gülerek bakınca, onlar da bana gülümsediler. O anda nasıl olduysa içim sevinçle doldu. Arkadaşlarımın başarılı bir konser vereceğine artık inancım tamdı.

Konser başladığında, nefesler tutulmuş, herkes kulak kesilmişti. Beklediğim olmuştu, konser gerçekten başarılıydı. Konser bittiğinde coşkulu alkışlar benim görüşümü kanıtladı. Son olarak da Berrak ile Ahmet Atatürk’ün çok sevdiği, herkesin de bildiği bir parçayı çalınca seyirciler hep birlikte ayağa kalkıp alkışladılar.” (APP, s. 16).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede ise arkadaşlık değeri, Lila ve Ali’nin birbirleriyle bir simidi paylaşması olayı ile uzaydan gelen çocuklara anlatılmıştır. Ekocanlar’a kahvaltıya giden Lila ile Ali, bir simidi paylaşırlar. Ekocanlar herkese yetecek kadar

yiyecek olduğunu, paylaşmamalarını söylerler. Ali ise arkadaşları ile paylaşmanın onlara mutluluk verdiğini dile getirir. Ekocanlar ise bu duruma anlam veremediklerini aktarır. Yazar, bu hadise ile arkadaşlığın ufak paylaşımlar sayesinde güçleneceğini çocuk okuyucusuna iletir:

“Ali:

-Simit ne güzel koktu, dedi. Lila hemen simidinin yarısını kesip Ali'ye verdi. Ali de tostunun yarısını Lila'ya verdi.

-Reçel ve tereyağı ister misin, diye Lila'ya sorunca Selun:

-Neden birbirinize veriyorsunuz? İkinize de yetecek kadar yiyecek var. Merak etmeyin, hazırlıklı geldik, dedi.

Ali:

-Lila benim arkadaşım. Onunla paylaşmak hoşuma gidiyor.

-Biz sevdiğimiz arkadaşlarımızla birbirimize güzel bulduğumuz şeyleri veririz dedi Lila.

Selun'la Aron bir ağızdan:

-Sizi anlamakta zorlanıyoruz, dediler.” (EG, s. 10).

Hikâyenin devamında, uzaylı çocuklara arkadaşlık değeri yardımlaşma ile beraber anlatılmıştır:

“Ali ile Lila şaşkınlıkla birbirlerine baktılar.

-Anlaşılan sizin yaptığınız birçok şeyi de biz anlamayacağız. Ama olsun arkadaşlığımız güzel, dedi Ali.

-Evet, arkadaşlığın yardımlaşma kısmında anlaştık. Peki biz size nasıl yardım edebiliriz, diye sordu Lila.” (EG, s. 19-21).

Gılgamış adlı hikâyede, ülkenin hükümdarı Gılgamış ile Endiku'nun arkadaşlığı yer alır. Gılgamış adlı hükümdar yalnızdır ve arkadaşı yoktur. Tanrılar ona acıyıp ona Endiku adında bir arkadaş yollarlar. İlk karşılaşmalarında ise bu ikili kavga etmiştir. Daha

sonraları da birlikte dost olup vakit geçirmişlerdir. Ayrıca avlara beraber çıkıp ülkeyi beraber yönetmişler. Bu hikâye ile insanların yalnız kalamayacağını, arkadaş ile yalnızlıklarını dindirecekleri ve önceleri iyi geçinilmeyen kişilerin gelecekte arkadaşımız olabileceği iletisi verilmiştir:

“Sonunda tanrılar halka acımışlar, Gilgamiş’a bir arkadaş yollamışlar.

Endiku, yarı insan yarı hayvan, çok güçlü ve ürkütücü bir yaratıkmış. Bedeni kullarla kaplıymış. Gilgamiş’la Endiku ilk karşılaşmalarında amansız bir kavgaya tutulmuşlar. Gilgamiş Endiku’yu yenmiş. Gilgamiş:

-Neden benimle kavgaya tutuştun, diye sormuş.

-Seni yenip yerine ben kral olacaktım, diye karşılık vermiş.

Sonunda Gilgamiş ile Endiku dost olmuşlar.

İki arkadaş artık birbirlerinden hiç ayrılmıyorlarmış. Ava birlikte çıkmaya başlamışlar. Sümer ülkesini en iyi şekilde nasıl yöneteceklerine birlikte karar verip bu kararları uyguluyorlarmış.” (G, s. 6-7).

Aynı hikâyenin devam eden bölümünde, Gilgamiş adlı hükümdarın arkadaşının ölmesi üzerine yaşadığı yas anlatılarak arkadaşlığın kıymeti gösterilmiştir. Gilgamiş adlı hükümdara arkadaşı Endiku öleceğini rüyasında gördüğünü söylemiştir. Gerçekten de Endiku hastalanmış ve ateşler içinde kıvranmıştır. Daha sonra ise ölüm meleği arkadaşının canını almıştır. Buna bir şey yapamayan Gilgamiş, arkadaşı Endiku’nun ölümü ile dayanılmaz acılar yaşamıştır. Hikâyede yer alan bu kısım ile arkadaşlık değeri ele alınmıştır. Ölüm sonucu yaşanan arkadaşın kaybı çocuklarda arkadaşlığın gücünü göstermenin yanında ölümün kötü olacağı algısı da oluşturacaktır:

“Endiku rüyasını Gilgamiş’a anlatmış. Gilgamiş ne arkadaşının rüyasına ne de Endiku’nun öleceğine inanmış ama Endiku gerçekten hastalanmış. Ateşler içinde kıvranmaya başlamış. Ateşler içinde kıvranmaya başlamış.

Endiku’yu Ölüler Ülkesi’ne götürmeye gelen Ölüm Meleği’ni görünce Gilgamiş çok korkmuş.

Ölüm Meleği, Endiku'nun ruhunu alıp götürürken Gilgamiş, ne yapacağını bilememiş. Sevgili arkadaşının ölüsüne bakakalmış. Onun öldüğüne bir türlü inanmamış.

Koskocaman, yiğit arkadaşını ölümün elinden kurtaramaması onu anlatılmaz acılara boğmuş. Üstelik Ölüm Meleği'nin bir gün onun ruhunu da alıp götüreceği korkusu tüm benliğini sarmış.” (G, s. 17-18).

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede, mağarada kaybolan çocukların arkadaşlarının duyduğu endişe ve onları bulunca yaşadıkları sevinç anlatılmıştır. Derinkuyu adlı mağarada kaybolan çocuğun arkasından arkadaşları üzülmüştür. Onu görünce ise çok sevinmişlerdir. Arkadaşa duyulan sevginin, onun yokluğunda duyulan endişede ve kavuşunca yaşanan mutlulukta gizli olduğu iletisi küçük okuyucuya aktarılmıştır:

“Derinkuyu'ya geldiğimizde arkadaşlarım beni görünce çok sevindiler. Onlara başımdan geçenleri anlattım. Ahmet'le Berrak da yollarını kaybetmiş.” (KS, s. 28-29).

Hikâyenin devamında yazar, Berrak ile Ahmet'in yurt dışındaki mektup arkadaşlarını düşünerek aldıkları kartpostal hediyesiyle arkadaşlığın sevdiklerini düşünmekten geçtiğini çocuklara vurgulamıştır:

“Ahmet'le birlikte Kapadokya'nın kartpostallarından aldık. Hemen yurt dışındaki mektup arkadaşlarımıza postaladık. O arada İngilizce konuşan bir çocuk, kartpostalları nereden aldığımızı sordu. Ona yardımcı olduk. O da Kapadokya kartpostallarından aldı.” (KS, s. 44).

Lila ile Eren adlı eserde ise arkadaşların birbirlerinin üzüntüsüyle dertlenmesi okuyucuya aktarılmıştır:

“Ertesi gün Lila okula gittiğinde Eren'i etrafına toplanan arkadaşlarına Tutku'nun kayboluş hikayesini anlatırken buldu. Arkadaşları Eren'in üzüntüsünü paylaştılar.” (LİE, s. 11).

Aynı eserin devamında, arkadaşlığın kıymeti Eren'in babasının söyledikleriyle okuyucuya aktarılmıştır. Eren, çok sevdiği arkadaşına hediye almak ister. Bu hediye için özen gösterir. Babası da oğlunun özeninden arkadaşını çok sevdiğini anlar. Onunla

arkadaşlığın kıymeti üzerine konuşur. Babası oğluna arkadaşlığın kıymetini bilirse ömür boyu sürecek bir arkadaşlığı olacağını, aynı şekilde arkadaşının da aynı saygıyı göstereceğini söyleyerek arkadaşlığın kıymetini dile getirir. Bu kısmı eserden okuyan çocuk okuyucu, arkadaşlığın önemini Lila ile Eren'in arkadaşlığından öğrenme ve içselleştirme imkânı bulabilecektir:

“-Eren, sen arkadaşın Lila'yı çok seviyorsun. O senin en iyi arkadaşın. Arkadaşlığın değerini bilir onu kırmamaya özen gösterirsen hayatınız boyunca çok güzel bir arkadaşlığınız olur. Tabii o da bu arkadaşlığa aynı saygıyı gösterecektir.” (LİE., s. 55).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede, Kaya ile Sinan adlı çocukların doğum günü partilerinde arkadaşlarıyla vakit geçirmek için bir araya gelmeleri ve onları kapıda sevinçle karşılamaları anlatılır:

“Kaya ile Sinan'ın doğum günüydü. Arkadaşlarını kapıda karşılıyor, sevinçle içeri alıyorlardı. Kocaman futbol topu şeklinde hazırlanan pastanın mumlarını üfleyip pastayı afiyetle bitirdikten sonra sıra hediyeleri açmaya geldi.” (NH, s. 17).

Hikâyenin devamında, arkadaşların birbirlerinin sözlerini desteklemeleri ve toplum içinde arkadaşlarını alkışlamaları yer almaktadır:

“-Yok, yok bence el âlemin derdi, seni ne ilgilendiriyor demek istiyor.

Sinan'ın bu sözlerini onların etrafını çevreleyip heyecanla dinleyen arkadaşları gülerek alkışladılar.” (NH, s. 23).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı hikâyede arkadaşlığın önemi Hacivat ile Karagöz'ün birbirleriyle konuşmalarında yer almıştır. Hacivat, karşısına bir arkadaş çıkmasını istemektedir ve o arkadaşla sohbet etmek isteğini Karagöz'e söyler. Turan, arkadaşların birbirleriyle iletişim kurmasının bir ihtiyaç olduğunu okuyucusuna Hacivat vasıtasıyla anlatmıştır:

“Böyle güzel geceye doyulur mu?

Karşıma çıksa bir arkadaş,

Ya da bir sırdaş.

Ben söylesem o dinlese,

O dinlese ben söylesem,

Bizler söyleşirken seyirciler,

Kahkahalardan kırılırsalar.” (SKİH, s. 8).

Aynı hikâyede, çocukların her yerde arkadaş bulabileceği ve bu arkadaşlarıyla uzun vakitler geçirebilecekleri okuyucuya iletilmiştir. Kaya ile Sinan, Nermin ve Şermin’le uçakta tanışarak arkadaşlarını ilerletmiştir. Kayakta buluşmak üzere sözleşip ailelerine yeni dostluklarını anlatmışlardır. Eserde çocukların her alanda, herkesle samimi ilişkiler kurup arkadaş olabileceği ve onlarla vakit geçirmek isteği duyacağı vurgusu yapılarak çocuklar açısından arkadaşlığın önemine değinilmiştir:

“Kaya ile Sinan daha fazla dayanamayıp güldüler. Nermin’le Şermin şaşırıldılar, aşağıya daha dikkatli baktılar ve bunun oyun olduğunu anladılar. Sonra aralarında konuşmaya daldılar.

Çocukların uçakta başlayan arkadaşlıkları Denver Havaalanı’nda da devam etti. Aspen’e giden uçakta da karşılaşıncaya arkadaşlıklarını ilerlettiler. Ertesi gün kayakta buluşmaya karar verdiler. Uçaktan indiklerinde bavulları beklerken Nermin annesine yeni arkadaşlarından bahsetti.” (SKİH, s. 21).

Ulya Mardin’de adlı eserde, arkadaşların birbirleriyle sırlarını paylaşabileceği ve birbirlerine karşı güven duygusu besleyebileceği okuyucuya aktarılmıştır. Janet ile Neval çok yakın arkadaşdır. Bu arkadaşlar birbirlerine karşı sevgi duymakta ve birbirlerine güvenmektedir. Kardeştan öte olan bu arkadaşlar kimseye söylemedikleri günlüklerini birbirlerine söylemişlerdir. Bu sır paylaşımı onların birbirlerine duydukları güveni göstermektedir. Yazar, bu paylaşım ile arkadaşlığın sevgi ve güven duygusundan beslendiği mesajını çocuklara iletmiştir:

“Janet benim hem okul arkadaşım hem de kapı komşum. En sevdiğim arkadaşım o, birbirimizi çok iyi anlıyoruz.

Ona günlük tuttuğumu söylediğimde o da benimle sırrını paylaştı. Meğer onun da günlüğü varmış ama kimseye söylemiyormuş. Günlüğünü küçük kardeşinden köşe bucağı saklıyormuş. Kardeşi onu bulup okursa bütün sırlarını açıklayabilirmiş.” (UM, s. 15).

Hikâyenin devamında ise farklı milletlerden insanların birbirleriyle gönülden arkadaşlık kurabileceği, farklılıkların sevgiyle kurulan arkadaşlıklarla görünmez olacağı iletisi verilmiştir. Neval, komşularının dininin farklı oluşunu gördüğünde annesi ile konuşmaya karar verir. Çocuk masumiyetinde annesinin onla arkadaşlık kurmasını istemeyeceğini düşünmektedir. Annesi ise onların komşusu olduğunu, dini inançlarının onları ilgilendirmediğini kızına söyler. Ayrıca kızına onun da Janet ve ailesiyle arkadaş olduğunu, beraber cevizli sucuk yaptığını anlatarak arkadaşlıklarını destekleyici cümleler kurarak kızını ferahlatır:

“-Olur mu kızım, onlar bizim komşumuz. Dinî inançları bizi ilgilendirmez. Allah’ımız bir. Nasıl dua ederlerse etsinler bütün yollar nasıl olsa Allah’a giden yolda birleşiyor.

Ayrıca annesi de benim arkadaşım. Birlikte cevizli sucuk yapıyoruz, ekmek, çörek yapıyoruz, yemek yiyoruz. Güzel güzel komşuluk yapıyoruz. ‘Komşu komşunun külüne muhtaçtır.’ atasözünü biliyorsun. Az önce onlara limon istemeye giden sendin.” (UM, s. 47).

Turan, Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyesi hariç tüm eserlerinde arkadaşlık değerine yer vermiştir. Çocukların arkadaşlık değerini öğrenmesini ve bu değeri içselleştirmesini sağlayan çocuk kahramanları eserlerinde işlemiştir. Yazarın eserlerinde kahramanlar, arkadaşlarının sıkıntılarını ve mutluluklarını paylaşan çocuklardır. Ayrıca bir arkadaş ile paylaşımların ne denli kıymetli oluşu, yıllar geçse de arkadaşlığın bitmeyişi eserlerde işlenen konulardandır.

Eserlerde arkadaşlar birbirlerine karşı sevgi ve güven duymaktadır. Kahramanlar, ailesinden bile gizledikleri durumları arkadaşlarıyla paylaşmakta ve onlarla sohbet ederken mutlu olmaktadır. Yazar, Ulya Mardin’de adlı eserinde ise farklı dine, dile ve düşünüşe sahip insanların birbiriyle arkadaş olup hoşgörü içerisinde yaşayabileceği mesajını da küçük okuyucusuna iletmiştir. Bu eserleri okuyan küçük okuyucu, arkadaşlığın kıymetini anlayıp doğru arkadaşlar edinebilecektir.

4.16. Cesaret

Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven (TDK, 2020) olarak tanımlanan cesaret, çocuğun doğuştan getirdiği bir yetidir. Aynı zamanda cesaret, çocuğun sonradan öğrenebileceği de bir değerdir. Cesaret insanı güçlendiren daima ileriye götüren bir güçtür diyebiliriz. Tüm bu niteliklere sahip bireyler, toplumda lider olabilme vasfını taşır. Toplumların geleceklerini şekillendiren ve toplumları güç durumlarından kurtaran liderler, yetiştirmek için cesur ve kendine güvenen çocuklar yetiştirmek için aile ve çevreye büyük görevler düşmektedir.

Nuran Turan, eserlerinde cesaret değerine yer vererek çocukların gelişimine katkı sağlamaktadır. Hikâyelerde bu değer dağılımı Tablo 16'daki gibidir:

Tablo 4.16: Nuran Turan'ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Cesaret Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Cesaret	
	Sayfa:	
Atatürk Pera Palas'ta	-	
Bahtsız Şehzade	-	
Ekocan Gezegeni	43, 47	
Gılgamış	9, 15-17	
Kapadokya'nın Sırları	-	
Kar Tanelerinin Dansı	7-9, 9, 43-45	
Lila ile Eren	-	
Nasreddin Hoca	5, 11	
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	-	
Ulya Mardin'de	-	

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, öğretmenine söylediği yalan üzerine cesaretini toplayamayan çocuk, öğretmenine e-posta yazar:

“Haklıymışsınız Nurol Öğretmenim.

Sizin karşınıza geçip, “Haklıymışsınız Nurol Öğretmenim,” diyebilmek cesaretini kendimde bulamadığımdan bu e postayı yazıyorum.” (EG, s. 43).

Devam eden bölümde, tekerlekli sandalyeye bağlı kalan bir yüzücü kızın yaşama sevincini kaybetmesine rağmen içinde bulunan cesaretle ve çevresinin teşvikiyle kendine inanarak tekrar yüzmeye başlaması yer almaktadır. Çocuğu güç durumdayken cesaretlendirme görevi önce ailelere daha sonraları ise öğretmenlere düşmektedir. Bu

kısımda da Günay adlı kıza ailesi ve öğretmeni cesaretlendirici sözler söyleyerek onu yüzebileceğine inandırırılar:

“O gece yemekten sonra Nurol Öğretmen de geldi. O gece yemekten sonra Nurol Öğretmen benimle ilgilendi. Bana, bu halimle de yüzebileceğimi, başarılı bir yüzücü olabileceğimi anlattı uzun uzun. Ona inandım. Bir cesaret annemin yardımıyla suya girdim. Hayret, yüzebiliyordum. Sonra babamla çalışmaya başladım. Yüzme hocam beni görünce sevinçle, “Günay, bu ne güzel sürpriz! Seni hemen antrenmanlara alıyorum.”” (EG, s. 47).

Kar Tanelerinin Dansı adlı hikâyede, tek bacağı ile kayak yapan arkadaşını gören çocuğun cesaretini toplayarak kayağa başlayışı anlatılır. Serra adlı kız, tek bacağı ile kayak yapmaktadır. Ayşe adlı kız başlarda kayak yapmaktan korktuğunu, öğretmenin söylediğiyle cesaretlendiğini ve tek bacağı ile kayan Serra’yı görünce kendinde cesaret bulduğunu dile getirir:

“Tam o sırada hemen önlerinden giden Ayşe ile Serra teleskiden düştüler.

Naz:

-Eyyvah, dedi. İnşallah bir şey olmamıştır.

-Yok bak Ayşe hemen kalktı. Serra’ ya yardım ediyor. Tamam oldu işte, Serra da kalktı. Serra ne güzel kayıyor değil mi?

-Haklısın Kaan, ben de çok beğeniyorum onu.

İlk başlarda kaymayı öğrenirken çok korkuyordum ama Serra’yı görünce kendimden utandım. Bütün cesaretimi toplayıp hocanın dediklerini yapmaya çalıştım. Sonuçta biraz geç de olsa öğrendim işte kaymayı. Ama Serra büyük bir gayretle hepimizden önce öğrendi kaymayı tek bacağı ile.” (KTD, s. 7-9).

Hikâyede, takma bacağın kayak yapmaya engel olmayacağı vurgulanır. Engelin sadece cesaretle ortadan kaldırılacağı mesajı okuyucuya verilmiştir:

“-Ne? Takma bacakla buralara mı geldin? Ne cesaret?

Serra cevap vermedi, onun yerine Berkant Hoca:

-Bacağıının takma olması kayak yapmasına, hayattan kopmamasına engel değil ki! Kayak yapmaya cesareti olan herkes gibi o da gayet güzel kayabiliyor, dedi.” (KTD, s. 43-45).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede kısa boylu bir çocuğun kendisine güvenerek basket oynaması anlatılmıştır:

“Oktay ise yeni takımının formasını giymiş, sahada esneme hareketleri yapıyordu. Takım arkadaşlarının kendisinden uzak durduklarının pek farkında değilmiş gibi davranıyordu.” (NH, s. 5).

Aynı hikâyede, tezahüratın insanı cesaretlendireceği ve birbirine güvenen insanların her işin üstesinden gelebileceği iletisi çocuk okuyucuya iletilmiştir:

“Karşı takımın seyircileri oyuncularını yüreklendirmek için tezahürat yapıyordu. Kaya ile Sinan tekrar kortta yerlerini aldılar. Birbirlerine göz kırptılar.

Sonunda maçı alarak her kuşun etinin yenmediğini kanıtladılar.” (NH, s. 11).

Turan incelenen eserlerinin dört tanesinde cesaret değerine yer vermiştir. Eserlerdeki kahramanlar, kendine güvenen olumsuzluklara rağmen cesur olan ve isteklerinin peşinde koşan kişilerdir. Cesaretlerini kaybettiklerinde kahramanlara çevresi destek olmaktadır ve bu güçle kahramanlar zor işleri başarmışlardır. Özetle bu eserleri okuyan çocuklara, cesaret değeri aktarılmış olacak; çocukların güç durumlarda kendilerini cesaretlendirebilmesi sağlanmış olacaktır.

4.17. Hediyeleşmek

Hediyeleşmek, sevgiyi yaygınlaştırmada ve toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirmede önemli rol oynayan bir davranış biçimidir. Hediyeleşmenin Türk-İslam hayat anlayışında hem millî bir gelenek hem dinî bir vecibe hem de sosyal bir görev gibi algılanması, hediyelerin çeşitlenmesini sağlamış ve zengin bir hediye kültürü ortaya çıkarmıştır. (Öçalan, 2005, s. 14).

Hediye, insanların sevdiklerine sevgilerini göstermelerini sağlayarak huzursuzlukları en aza indirecektir. Hediyeleşen insanların oluşturduğu toplumlarda hoşgörü ortamı hâkim olacak, kişilerin birbirlerine olan sevgileri artacak ve birlik-beraberlik sağlanacaktır.

Toplumun refahının artması ve sosyal ilişkilerin kuvvetlenebilmesi için gelecek nesilleri gelenek ve göreneklerimizden beslenen değerlerimizle yetiştirmeliyiz. Bunun için çocukların okuyacağı eserlerde kültürümüze uygun değerler yer almalıdır. Turan da hikâyelerinde kültürümüzün bir parçası olan hediyeleşme değerine yer vererek çocuk eğitimine katkıda bulunmuştur. Eserlerde değer dağılımı Tablo 17’de gösterilmektedir:

Tablo 4.17: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Hediyeleşme Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Hediyeleşmek
	Sayfa:
Atatürk Pera Palas’ta	19, 23
Bahtsız Şehzade	46, 52-53
Ekocan Gezegeni	-
Gilgamiş	-
Kapadokya’nın Sırları	-
Kar Tanelerinin Dansı	-
Lila ile Eren	42-43, 55, 56
Nasreddin Hoca	17, 26
Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat	28, 35, 38-39, 43
Ulya Mardin’de	-

Atatürk Pera Palas’ta adlı hikâyede Atatürk, kendisine verilen hediyeleri çocuklara göstermiştir:

“-Artık sigaranın ne kadar zararlı olduğunu bilmeyen kalmadı. Bundan böyle ben de sigara içmeyeceğim. Bakın çocuklar bana hediye edilen bütün sigara tablalarını, kutularını ve çakmakları vitrinlere koydurttum.” (APP, s. 19).

Hikâyenin devamında ise Atatürk’ün çocuklara hediye ettiği 23 Nisan Çocuk Bayramı anlatılmıştır. Atatürk ile çocuklar arasında geçen sohbette çocuklar, Atatürk’ün kendilerine hediye ettiği bayramı kutlarken ne denli heyecanlı olduklarını Atatürk’e söylerler:

“-Haklısınız biz de folklor ekiplerine hep katılıp danslar yapıyoruz, dedi Berrak.

-Bize armağan ettiğiniz yirmi üç nisan çocuk bayramını bilerseniz ne heyecanla, folk danslarıyla kutluyoruz, diye ekledi Ahmet.

-Evet biliyorum ve kıvanç duyuyorum, dedi Atatürk.” (APP, s. 23).

Bahtsız Şehzade adlı hikâyede bahar bayramı, Hıdırellez Dede'nin getirmiş olduğu hediyeler ile kutlanmaktadır. Hıdırellez Dede bir elinde hediye sepeti, bir elinde yiyecek sepeti ile görünmüştür:

“Az ileride bir kolunda hediye sepeti öbür kolunda çeşitli yiyeceklerle dolu sepetle Hıdırellez dede görüldü. Kedi hemen saygı duruşuna geçti. Bu arada Bahar Tavşanı renk renk boyalı yumurtaları taşıdığı sepetiyle oflaya puflaya çıkageldi. Hıdırellez dede, ‘Oh! Oh’ Sofra kurulmuş. Bakalım neler var sofrada? Havuç pastası, maydanozlu lahana sarması, meyveler, fındık-fıstıklar, meşe palamutları, kestane pastası, zeytinler, sütlü ekmek pastası, peynir. Koca mırnav gel bakayım buraya. Fare yavrularını rahat bırak. Bak sana ne getirdim. Bu peynirli sandviçlere, bisküvilere bayılacaksın.” (BŞ, s. 46).

Aynı hikâyenin devam eden kısmında, insanın işlediği bir hatadan dolayı birinin gönlünü almak için hediye vermesi anlatılır. Eserde, kuaförün hatası sebebiyle babaannenin saçları kopar. Bunun üzerine de kuaför ona bir peruk hediye eder:

“Kuaför saçımı sarıya boyamaya kalktı. ‘Gözümün rengi ortaya çıkacakmış, çok değişecekmişim,’ diye beni kandırdı. Saatlerce uğraştı sonunda saçlarım kopmaya başladı. Beceremediğini anlayınca da bu peruğu bana hediye etti. Başka çarem olmadığından bu maskaralığa razı oldum.” (BŞ, s. 52-53).

Lila ile Eren adlı eserde ise çocukların hasta olan arkadaşları İbrahim'e geçmiş olsun ziyaretine gitmeleri ve giderken ona hediye götürmeleri anlatılır. Çocukların, arkadaşlarına geçmiş olsun ziyareti yapmaları ve ona hediye olarak sicim götürmeleri bir inceliklidir. Bu inceliği eserde okuyan çocuklar, hediyeleşmek değerini öğrenme imkânı bulabilir:

“Ertesi gün, Lila, Eren’le birlikte İbrahim’e geçmiş olsun ziyareti yapmak istediklerini söyledi annesine.

Annesi:

-Ne iyi olur. Tabii gidin. Peki ne götüreceksiniz?

-Anne biz Eren’le ona sicim götüreceğiz.” (LİE, s. 42-43).

Aynı hikâyede, Eren'in çok sevdiği arkadaşı Lila'ya almak istediği hediye için gösterdiği özen babası ile aralarında geçen diyalog vasıtasıyla aktarılır. Eren, sevgisini en iyi şekilde gösterecek hediyeyi arkadaşına almak istemekte ve babasından yardım istemektedir. Babası da hediye, karşımızdakine gösterdiğimiz sevgiyi en iyi yansıtan varlık olduğunu dile getirir. Bu hikâye ile hediyeleşmek değeri çocuk okuyucuya verilebilir:

“-Tamam babacığım, seninle konuşunca rahatladım. Lila'ya nasıl bir hediye alsak?”

-Hediye, sevdiğimizimize onu ne kadar sevdiğimizi hatırlatır.” (LİE., s. 55).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede, Kaya ile Sinan'ın doğum günü partisinde arkadaşlarının onlara getirmiş olduğu hediyeler açılır ve tüm dikkatleri üzerine çeken Naz'ın üç maymun hediyesidir:

“Kaya ile Sinan'ın doğum günüydü. Arkadaşlarını kapıda karşılıyor, sevinçle içeri alıyorlardı. Kocaman futbol topu şeklinde hazırlanan pastanın mumlarını üfleyip pastayı afiyetle bitirdikten sonra sıra hediyeleri açmaya geldi. Önce Naz'ın hediyesini açtılar.

Hediye paketinden hiç beklemedikleri bir şey çıktı. Yan yana dizilmiş oturan üç maymun çok komikti.” (NH, s. 17).

Hikâyenin devamında ise Nasreddin Hoca'nın evine gelen Tanrı misafiri, dağda bir tavşan avladığını ve onlara getirdiğini söyler. Misafirlige giderken hediye ile gitmek ve bir yerlere hediye götürmek çocuk okuyucuya bu hikâye sayesinde öğretilir:

“-Nasrettin Hoca ile karısı bir gece evde sohbet ediyorlarmış. Kapı çalınmış. Kapıyı açan Hoca, tanımadığı bir adamla karşılaşmış. Hoca adamı tanrı misafiridir diye içeri almış. Adam elindeki torbayı Hoca'ya vermiş.

-Dağda bir tavşan avladım, size hediye getirdim, demiş.” (NH, s. 26).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı eserde, Keloğlan'ın dev anasına yaptığı yardım ve bu yardımın karşılığında aldığı armağan işlenmiştir. Keloğlan, dev anasının gözüne kaçan çöpü çıkarır. Dev anası da bu iyiliğini karşılıksız bırakmayarak

ona teşekkür etmek için “Açıl susam açıl!” dediğinde açılan, yemeklerle dolu bir sofraya armağan eder. Toplumda yapılan iyiliklerin karşılıksız kalmayacağı ve hediyeleşmenin insanlar arasındaki sosyal ilişkileri sağlamlaştıracağı iletisi bu hikâye ile çocuklara verilebilir:

“Meğer dev anasını gözüne,

Keloğlan’ın parmağı kadar,

Bir çöp batmamış mı?

Keloğlan çöprü çıkarıp atar,

Rahata kavuşan dev anasının

Yüzünde güller açar,

Etrafa gülücükler saçar.

Dev anası,

Sağ olasin Keloğlan

Kurtardın beni acıdan, der,

Keloğlan’a bir armağan verir.

Açıl sofram açıl, dediğinde

Yemeklerle dolup taşan

Bir sofradır bu armağan.” (SKİH, s. 38-39).

Hikâyenin devamında Keloğlan’ın başına felaketler gelir ve sofrası hırsızların eline geçer. Dev anası ise Keloğlan ile karşılaşır. Keloğlan’ın iyiliğini unutamayan dev anası ona son bir armağan verir. Bu armağan ise “Açılma sandığım açılma!” dediğinde açılan bir sandıktır. Hırsızlar “Yandık!” diye bağırınca keseleri alabileceğini ve bu sandığın “Kapanma sandığım kapanma!” deyince kapanan bir sandık olduğunu Keloğlan’a söyler. Hikâye yapılan iyiliklerin mükâfatsız kalmayacağını gösteren iletiler içermektedir:

“Dev anası Keloğlan’ı

Görünce

Katıla katıla güler,

Gönlünce.

‘Anladım.’ der, keseyi de

Kaptırdın.

Olsun, beni acılardan kurtardın.

Unutamam iyiliğini,

Korkusuz yiğitliğini.

Sana son bir armağan,

Sevgili Keloğlan.

Açılma sandığım açılma

Dendiğinde açılır bu sandık.

Hırsızlar, yandık, diye bağırınca

Sofrayı ve keseyi geri alınca

Kapanma sandığım kapanma, dersin

Böylece hırsızlara dersini verirsin.” (SKİH, s. 43).

Turan’ın incelenen on hikâyesinin beş tanesinde hediyeleşmek değerine rastlanmıştır. Hikâyelerde hediye, insanları kaynaştıran ve sevgileri çoğaltan bir yönü vardır. Atatürk’ün çocuklara verdiği bayram armağanı, Eren adlı çocuğun çok sevdiği bir arkadaşına hediye alırken göstermiş olduğu özen, çocukların İbrahim adlı arkadaşlarını ziyarete giderken götürdükleri sicim hediyesi, Nasreddin Hoca’ya giden Tanrı misafirinin dağdan avladığı tavşan, Hıdırellez Dede’nin hediye sepeti, Keloğlan’a iyiliği karşılığında verilen sofraya ve babaanneye gönül almak için kuaförün verdiği peruk hikâyelerde işlenen

hediyeleşme değeri örneklerindedir. Hikâyelerde hediyeleşmek değeri, farklı şekillerde ele alınarak çocuklarda olumlu davranışların gelişimini desteklediği söylenebilir.

4.18. Misafirperverlik

Misafirperverlik kavramı, misafirlere iyi davranma, onları layıkıyla ağırlama olarak tanımlanabilir.

Misafirperverlik, Türk toplumunda övülen ve kıymet verilen bir değerdir. Eve gelen misafir, “Tanrı misafiri” olarak kabul edilir ve Tanrı tarafından gönderildiğine inanıldığı için gelen misafir, geri gönderilmez ve ona hürmet gösterilir. Hatta “Tanrı misafiri” kullanımı gibi övülebilecek bir kullanım insanların zihninde yer etmiştir. Gelen misafiri güler yüzle karşılamak, ona ikramda bulunmak insanlar için büyük bir öneme sahiptir. İnsanların, misafirlerini ağırlamak için Anadolu’da misafir odası, adını verdikleri bir oda geleneği oluşturmaları da misafire toplumun verdiği önemi göstermektedir.

Misafirperverlik değeri, sosyal ilişkileri sağlamlaştırmaktadır. Bu değer ile insanlar yakın ilişkiler kurar ve samimi arkadaşlıklar ortaya çıkar. Misafirperverlik değeri toplumda birlik ve beraberlik duygusunu geliştiren bir değerdir.

Turan, çocuklara yazdığı eserlerinde misafirperverlik değerine önem vermiş ve bu değeri eserlerinde işleyerek çocukların değeri içselleştirmesine olanak tanımıştır. Türkçe Tema Hikâyeleri’nde misafirperverlik değerinin dağılımı Tablo 18’de gösterilmiştir:

Tablo 4.18: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Misafirperverlik Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Misafirperverlik	
	Sayfa:	
Atatürk Pera Palas’ta	10-11, 19, 46	
Bahtsız Şehzade	-	
Ekocan Gezegeni	6, 9	
Gilgamiş	-	
Kapadokya’nın Sırları	11	
Kar Tanelerinin Dansı	-	
Lila ile Eren	-	
Nasreddin Hoca	17, 26, 27, 29, 37	
Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat	41	
Ulya Mardin’de	25, 37, 38-39	

Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyede, Atatürk'ün işgal kuvvetlerine bile göstermiş olduğu misafirperverlik anlatılmıştır. Serdar ile babası, Pera Palas'ta geçmişe dair konuşurlar. Bu konuşmalarda Atatürk'ün vaktiyle işgal kuvvetlerinin masalarına davet edildiğinden bahsedilir. Serdar, Atatürk'ün davete gidip gitmediğini babasına sorar. Babası Serdar'a Atatürk'ün onurlu davranarak işgal kuvvetlerinin masasına gitmeyip onları millî geleneklerimize uygun düşecek şekilde, ev sahibi olduğu için, kendi masasında kahve içmeye davet ettiğini söyler. Ev sahibi olan Atatürk'ün işgal kuvvetlerini bile masasına davet etme hadisesini bu eserden okuyan çocuklar, toplumda var olan misafirperverliği öğrenebilecektir:

“Peki baba, Atatürk bu davete gitmiş mi?”

“Serdar, Atatürk'ün ne kadar onurlu biri olduğunu unutma. Hiç işgal kuvvetlerinin masasına kalkar gider mi?”

“Eeeee o zaman ne cevap vermiş?”

“Her ne kadar kendileri işgal kuvvetleri kumandanı iseler de biz ev sahibiyiz. Nasıl olsa onlar bir gün geri gidecekler. Bizim milli geleneklerimize göre ev sahibi olarak benim onları davet etmem uygun düşer. Benimle kahve içmek istiyorlarsa buyursunlar benim masamda içelim kahvelerimizi, demiş.” (APP, s. 10-11).

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, Dünya'ya gelen Uzaylı çocukların insanların âdetleri hakkında edindikleri kazanımlardan biri olan misafirperverlik yer alır. Ekocanlar, Lila ile Ali adlı arkadaşlarına kahvaltı hazırlayıp onları misafir etmişlerdir:

“-Çok kolay oldu, yeryüzünde konuşulan bütün dilleri çözebiliyoruz. Ayrıca adetlerinizi de öğrenmeye çalıştık. Hoş daha öğrenemediğimiz o kadar çok şey var ki...”

Lila ile Ali birbirlerine baktılar, sonra bakışları ortada kurulu sofraya döndü.

-Size kahvaltı hazırladık. Buyurmaz mısınız, birlikte kahvaltı edelim, dedi Selun.” (EG, s. 6).

Aynı eserin devamında, Ekocanlar'ın Lila ile Ali adlı arkadaşlarına hazırladıkları kahvaltı ile evlerine gelen insanı mutlu etmek için ellerinden geleni yapmaları anlatılır. Ekocanlar, dünyalı arkadaşlarını kahvaltıya çağırmışlardır. Kahvaltı alışılmışın

dışındadır. Tabaklar tablet şeklindedir ve içine basıldığında yiyecekler anında tabağa gelmektedir. Lila, yemek tabağının içine dokunmanın hoş olmadığını dile getirir. Ekocanlar ise insanların âdetlerini bilmediklerini, kendilerine ters gelen şeyleri söylemelerini arkadaşlarına ileterek evlerine gelen misafirleri en iyi şekilde ağırlamak istediklerini gösteren davranışlar sergilerler. Bu hikâyedeki örnek vasıtasıyla başka kültürden insanların, Türk misafirperverliği sayesinde sosyal ilişkilerinin güçlenebileceğini çocuklar görme imkânı bulabilecektir:

“-Şaşkınlığınızı anlıyorum. Ancak nelerden hoşlandığınızı bilemediğimizden sizi böyle ağırlamayı düşündük. Tabaklarınızda çeşitli yiyeceklerin resimlerini görüyorsunuz. Dilediğiniz resme parmağınızı dokundurursanız o yiyecek önünüze gelecektir.

-Ama, şey. Parmağımızla yemek tabağının içine dokunmak doğru değil, dedi Lila.

-Evet hiç hoş bir şey değil, diye Ali söze karıştı.

-Sizin âdetlerinizi bilmiyoruz, size ters gelen şeyleri hemen söyleyin lütfen, diyen Aron Ali'yle Lila'ya birer tablet uzattı. Tabletın sağ alt kenarına basınca da tabaktaki resimler tablete geçiverdi. Lila tabletin üzerindeki tavada iki göz yumurtaya parmağını bastı. Hemen tabağına iki göz yumurta gelince de güldü.” (EG, s. 9).

Nasreddin Hoca adlı hikâyede ise Anadolu'da hiç tanımadığımız bir insana “Tanrı misafiri” anlayışıyla gösterilen hürmetin örneği verilmiştir. Nasreddin Hoca'nın evine bir tavşan alarak Tanrı misafiri olduğunu söyleyen biri gelir. Nasreddin Hoca ve hanımı yabancıyı evlerinde misafir ederler. Hanım, tavşanı pişirir; afiyetle yerler. Geceyi Nasreddin Hoca'nın evinde geçiren adam, teşekkür ederek evden ayrılır. Hikâyede de örnek olarak anlatılan Tanrı misafiri geleneği Anadolu'da yaygındır. Bu geleneği hikâyede okuyan çocuklar, eve gelene hürmet göstermeyi öğrenecek ve uygulayacaktır:

“-Hoca'nın karısı almış tavşanı bir güzel pişirmiş.

Sonra oturup hep birlikte afiyetle yemişler. Tanrı misafiri adam geceyi Hoca'nın evinde geçirmiş. Sabah olunca teşekkür edip ayrılmış evden.” (NH, s. 17).

Aynı hikâyede, tavşan getiren Tanrı misafirinin yakınları da Nasreddin Hoca'nın evine gelerek Tanrı misafiri olmuş ve tavşanı yemek istemiştir. Nasreddin Hoca “Tavşanın suyunun suyu” adlı fıkrası ile gelene ders vererek pilav ikram etmiştir.

Hikâyede misafirin umduğunu değil bulduğunu yiyeceği dile getirilerek misafirperverliğe dikkat çekilmiştir:

“-Eh bir bakıma olabilir, hani insanlar menfaatlerinin nereden olduğunu bilip kaçırmadıklarında bu söz yerine oturur da.

-Buldum buldum; misafir umduğunu değil bulduğunu yer.” (NH, s. 37).

Ulya Mardin’de adlı eserde oyun oynayan Neval ile Janet’e, Janet’in annesinin çörek ikramı anlatılarak eve gelen misafire hoş davranmak gerektiği okuyucuya gösterilmiştir:

“Neval bebeğini uyusun diye ayağında sallarken Janet ona çay ikram etti. Minik oyuncak kaplardan çaylarını içerken Janet’in annesi küçük küçük çörekler getirdi. Aram’la Ali’nin getirdiği hayvanları da oyunlarına katmışlardı. O sırada gelen Aram çörekleri birer ikişer tıkmaya başlayınca Janet kızdı.” (UM, s. 25).

Aynı hikâyenin devamında Janet’in annesinin, evine gelen çocuklara kurabiye ve çay ikramı anlatılarak misafirperverlik değerinin örneği verilir:

“Ulya Şahmeran efsanesini merak etti. Kızlar efsaneyi anlatacaklarına içeriye fırtına gibi dalan Ali ile Aram’ı göz hapsine aldılar. Çocuklar nefes nefese gelip oturdular. Heyecandan yüzleri kızarmıştı. Janet’in annesi onlara da kurabiye ve çay verdi.” (UM, s. 38-39).

Turan’ın incelenen hikâyelerinin altı tanesinde misafirperverlik değeri işlenmiştir. Eserlerde Anadolu’da yaygın olan Tanrı misafiri geleneği yaşatılmış ve hiç tanınmayan birine hürmet ve ikramda bulunmanın kıymeti gösterilmiştir. Eve gelen misafiri hoş karşılama, misafire ikramda bulunma ve onu hoşnut edecek şekilde ağırlama eserlerde yer bulmuştur. Nasreddin Hoca’nın ağzından “Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.” sözü de söylenerek misafirin ev sahibinin gücü nispetinde ağırlanacağı ve misafire önem vermenin atasözlerine konu olduğu bu sayede okuyucuya iletilir. Dünya’ya Uzay’dan gelen çocukların, Türk misafirperverliğini öğrenmesi ve gelenlerine hürmet göstermeye çalışması da misafirperverliğin farklı kültürdeki kişileri kaynaştırdığını gösterir.

Türkçe Tema Hikâyeleri’ni okuyan çocuklar, hikâyelerde işlenen misafirperverlik değeri ile sosyal ilişkilerini sağlamlaştıracak, samimi dostluklar kuracak ve toplumdaki birliği ayakta tutabilecektir.

4.19. Sabır

Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç (TDK, 2020) olarak tanımlanan sabır değeri, erdemli insanların sahip olduğu en önemli niteliklerden biridir.

Olaylar karşısında sabırlı olmak kimi zaman zordur. Ancak sabır, toplumda itibarı olan insanları başarıya götüren en önemli değerdir; bireylerin yanlış karar vermelerini engelleyerek problemleri değerlendirmelerini, sakinçe çözüm yolları bulmalarını sağlar.

Birey içinde yaşadığı toplumda zorluklarla karşılaşacaktır. İnsanlar bu zorluklara karşı sakin ve öz denetimli davrandığı sürece en az zararla kurtulacaktır. Sabır değerini davranış hâline getiren bireyler, huzurlu bir yaşama sahip olacaktır. Bu nedenle çocukların hayatla mücadele sürecinde bu değeri öğrenmeleri ve içselleştirebilmeleri sağlanmalıdır.

Turan’ın incelenen hikâyelerinin dört tanesinde bu değer ele alınmıştır. Değerin dağılımı Tablo 19’deki gibidir:

Tablo 4.19: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sabır Değerinin Dağılımı

Hikâyenin Adı	Değerin Adı: Sabır	
	Sayfa:	
Atatürk Pera Palas’ta	3	
Bahtsız Şehzade	-	
Ekocan Gezegeni	39, 41-42, 44	
Gilgamiş	-	
Kapadokya’nın Sırları	-	
Kar Tanelerinin Dansı	-	
Lila ile Eren	5, 7	
Nasreddin Hoca	49	
Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat	-	
Ulya Mardin’de	-	

Ekocan Gezegeni adlı hikâyede, bir çocuğun sevdiği işi yaparken o iş uğrunda gösterdiği sabır ve çalışma bu kısımda ele alınmıştır. Nuro! Öğretmen, öğrencisi Alperen’i parkta topları yere düşürmesine rağmen sabırla çevirişini izler:

“Alperen bıkmadan usanmadan topları çeviriyordu. Arada bir topun biri yere düşünce de onu hemen alıp oyuna devam ediyordu. Onun böyle sabırla topları çevirmesini seyreden Nuro! Öğretmen ile eşi bir süre sonra oradan uzaklaştılar.” (EG, s. 39).

Aynı hikâyenin devam eden kısmında, öğretmen ve öğrenci arasındaki diyalogda sabır değerine vurgu yapılmıştır. Alperen, ders çalışmayı sevmeyen bir öğrencidir. Ders çalışmak yerine top çevirmeyi tercih eden Alperen’e Nuro! Öğretmen, “Köpeği eğitmek için nasıl sabırla aynı hareketi tekrarlatıyorsan derslerde de aynı sabrı göstermelisin.” diyerek ona yaşanmış bir olay üzerinden sabırlı ve çalışkan olması gerektiğini vurgular. Alperen de konuları tane tane okuyarak tekrar etmesinin gerekliliğini öğretmenin verdiği örnek vasıtasıyla anladığını dile getirir:

“Anlaşılan Pars senin köpeğin.

-Evet efendim, onu eğitiyoruz, daha öğrenemedi.

-Bak Alperen köpeği eğitirken nasıl sabırla tekrar tekrar hareketleri yaptırıyorsan aynı şekilde derslere de...

Alperen Nuro! Öğretmen’ in sözünü kesti:

-Sizi şimdi anlıyorum. Derslere de çalışırken aynı sabrı göstermeliyim diyeceksiniz. Haklısınız jonglör!ükte de öyle oluyor. Sabırla aynı hareketleri çalışmam gerekiyor. Şimdi anlıyorum bizlere konuları tane tane okuyup tekrar tekrar kendimize anlatmamızı söylememizin nedenini.” (EG, s. 41-42).

Lila ile Eren adlı eserde ise zor durumda kalan bir çocuğun bu durum karşısında sabırla bekleyişi anlatılmıştır. Eren’in çok sevdiği papağanı Tutku, kafesinde yoktur. Eren, onun yokluğunda zor bir durumda kalmıştır. Onun en sevdiği ayçiçeklerini cama koymuş, odanın içinde gezinmiştir. En sonunda da dersinin başına oturmuştur. Eren’in bu sabırlı bekleyişi insanların zor durumda kaldığında sabretmeleri gerektiğini gösterir

niteliktedir. Bu kısmı okuyan çocuk okuyucu, zor durumlar karşısında sakin ve sağ duyulu kararlar vermenin önemini anlama imkânı bulabilecektir:

“Eren hemen koşup Tutku’nun en sevdiği Ayçiçek çekirdeklerini pencerenin kenarına koydu. Sonra da bir aşağı bir yukarı odada dolaşarak beklemekten sıkıldı. Az sonra dolaşarak beklemekten sıkıldı. Çalışma masasına oturdu, ödevini açtı. Bir türlü konsantre olamadı.” (LİE, s. 5).

Eserin devamında, Eren’in sevdiği papağanını bekleyişi sürmektedir. Zor durumlar karşısında insanlar üzülmemektedir. Eren de papağanının yokluğuna üzülmemekte ve ağlamaktadır. Annesi Eren’e sabırla beklemesini, papağanının yarın belki dönebileceğini oğluna söyleyerek onu sabırlı olmaya davet eder:

“-Olur mu oğlum? Erkekler de insan. Elbette ağlar. Hadi şimdi gidelim de başına gelenleri babanla paylaşalım. Bekleyelim bakalım, sabah ola hayrola, belki yarın geri döner. Ya da başka bir çözüm buluruz, dedi annesi.” (LİE, s. 7).

Sabırlı olma değeri, Turan’ın dört hikâyesinde belirgin olarak ele alınmıştır. Eserde kahramanlar, karşılaştıkları sıkıntılara karşı sabırlı olmuş ve çözümü beklemiştir. Sabırlı olma değeri çocuklara kazandırılmalıdır. Turan’ın eserlerinde de Eren adlı çocuğun papağanı kaybolmuştur ve annesi onu sabırla beklemeye davet etmiştir, bu ileti ile okuyucuya sabır değeri aktarılmıştır.

4.20. Sağlık-Temizlik

Temiz olma durumu, arılık, saffet, nezafet (TDK, 2020) olarak tanımlanan temizlik, çocukların kazanması gereken öz bakım becerilerindedir. Çocuk, ilk olarak ailesinden daha sonraları da okul çevresinden temizliğe dair olumlu alışkanlıklar edinir. Böylelikle çocuklar, temiz kalarak çevresinin sağlığını ve kendi sağlığını korumuş olacaktır.

Çocuk edebiyatı eserleri de çocukların olumlu davranışlar kazanmasını dolaylı olarak desteklemektedir. Turan da olumlu davranışların oluşmasını sağlayacak temizlik değerini eserlerinde işlemiştir. Temizlik değerinin dağılımı Tablo 20’ de belirtilmiştir:

Tablo 4.20: Nuran Turan’ın Türkçe Tema Hikâyelerinde Sağlık-Temizlik Değerinin Dağılımı

Değerin Adı: Sağlık-Temizlik	
Hikâyenin Adı	Sayfa:
Atatürk Pera Palas'ta	47
Bahtsız Şehzade	-
Ekocan Gezegeni	-
Gilgamiş	22
Kapadokya'nın Sırları	23, 27, 42, 53
Kar Tanelerinin Dansı	25
Lila ile Eren	-
Nasreddin Hoca	-
Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat	22, 53
Ulya Mardin'de	-

Kapadokya'nın Sırları adlı hikâyede, kahramanların ellerini yüzlerini yıkamaları, tertemiz suyla dişlerini fırçalamaları ve temiz suyu içmeleri anlatılır. Bu davranışları okuyan çocuk, olumlu alışkanlıklar kazanacaktır:

“Sabah Oymak Beyi'nin çaldığı düdükle rüyalarımızı bırakıp uyku tulumlarımızdan çıktık. Elimizi yüzümüzü yakındaki bir pınarda yıkadık. Pınarın tertemiz suyuyla dişlerimizi fırçaladık. Dayanamayıp pınarın suyundan içtim. Şimdiye kadar hiç bu kadar güzel su içmemiştim.” (KS, s. 23).

Hikâyenin devam eden bölümünde, temizlik ile ilgili olumlu davranışlar örneklendirilir. Otele gelen çocuklar, banyo yaptıktan sonra temiz çarşaflara yattıklarını ve bundan duydukları keyfi dile getirirler:

“Apar topar otobüse doluştuk. Otele girdiğimizde her tarafımızdan sular sızıyordu. Otelde sıcak suyla banyo yapıp tertemiz çarşafli yataklara uzandığımızda keyfimize diyecek yoktu.” (KS, s. 42).

Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı eserde ise temiz bir havanın insanlara vereceği huzur anlatılarak temizlik değerine dikkat çekilmiştir. Temizliğin insanlara huzur vereceği ve doğayı temiz tutmamızın gerekliliği iletisi bu örnekle çocuklara aktarılabilir:

“İki aile lifte art arda bindiler. Bindikleri lift dörder kişilikti. Öndeki lifte Nermin ile Şermin, anne ve babasıyla oturuyordu. Temiz ve güzel havayı solumak hepsine iyi gelmişti. Derin derin nefes aldılar. Birbirlerinin yüzüne bakarak mutluluklarını

paylaştılar. Arkadan gelen Kaya ile Sinan, anne ve babasıyla sohbet ediyordu.” (SKİH, s. 22).

Aynı hikâyenin devamında, temizliğin sadece insanlara has bir değer olmadığı, Cırlak Sıçan adlı hemstırın evini temizlemesiyle anlatılmıştır:

“Saadet Hanım bakmış olacak gibi değil, bir akşam eve kocaman bir kafesle gelmiş. Arda kafesin içindeki karı koca hemstırları görünce sevinçten uçmuş. Evin yeni sakinleri yer değiştirdiklerinin farkında bile değilmiş ya da öyle görünüyorlarmış. Arda'nun gözlemlerine göre Cırlak Sıçan sabahtan akşama kadar evini ve kendini temizliyormuş.” (SKİH, s. 53).

Turan, temizlik değerine beş tane hikâyesinde belirgin şekilde yer verir. Hikâyelerde kahramanlar, temizlikten keyif duymakta ve temiz olmaya önem vermektedir. Kahramanlar, kişisel temizliklerine ve çevre temizliğine dikkat ederken bir hemstırın da temizliğe verdiği önem anlatılmıştır. Eserleri okuyan çocuklar, temiz olmaya özen gösterecek ve böylelikle sağlıklı nesiller yetişecektir.

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde tezin “bulgular ve yorumlar” bölümünden hareketle, tespit edilen verilere bağlı kalarak sonuçlar ve öneriler ortaya konmuştur.

5.1. SONUÇLAR

Çocuk edebiyatı yazarı Nuran Turan'ın çalışmanın konusu olan Türkçe Tema Hikâyeleri, 20 değere göre incelenmiş ve sonuçlara varılmıştır. Hikâyeler, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan 18 değer ve tespit edilen diğer değerler esas alınarak yorumlanmıştır.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler şunlardır: adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik. Öğretim Programı'nda yer alan 18 değer 15 tanesi eserlerde tespit edilmiştir. Hikâyelerde, Öğretim Programı'nda yer alan bağımsızlık,

özgürlük, tasarruf değerleri işlenmemiştir. Çalışmamızda “diğer değerler” başlığında yer alan ve söz konusu 18 değerde rastlanmayan, hikâyelerde tespit edilen diğer değerler de şunlardır: arkadaşlık, cesaret, hediyeleşmek, misafirperverlik, sabır, sağlık-temizlik.

Eserlerde bazı değerler, bütün hikâyelerde işlenirken bazı değerler ile ilgili iletilerin tek bir hikâyede ele alındığı durumlar olmuştur. Açık iletiler ve örtük iletiler yardımı ile eserlerde değerler eğitimi amaçlanmıştır. Ayrıca kahramanlar, çocuk okuyucuya rol model olacak şekilde seçilerek değerler aktarılmıştır.

Turan’ın incelenen hikâyelerinde en çok sevgi değerine rastlanmıştır. Sevgi değerinden sonra eserlerde çalışkanlık, sorumluluk değerine fazlaca yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla beraber, Turan’ın hikâyelerinde sırasıyla estetik, bilimsellik, yardımseverlik, arkadaşlık, dayanışma, saygı, adalet ve eşitlik, misafirperverlik, vatanseverlik, hediyeleşmek, dürüstlük ve aile birliğine önem verme değerlerine değinilmiştir. Bu değerleri ise duyarlılık, cesaret, sabır, sağlık-temizlik ve barış değerleri takip etmiştir. Eserlerde en çok sevgi değerinin iletileri yer alırken barış değerinin iletileri ise en az yer alan olmuştur. Bu değerler, hikâyelerde kahramanların davranışlarıyla çocuklara aktarılmıştır.

Hikâyelerde yer alan 20 değerın işlenme sıklığı ayrıca tabloda gösterilmiştir:

Tablo 5.1: Turan’ın Türkçe Tema Hikâyeleri’nde Yer Alan Değerlerin Toplam İşlenme Sıklığı

Değerin Adı	Hikâyelerde Yer Alan Değerlerin İşlenme Sıklığı
1. Adalet ve Eşitlik	17
2. Aile Birliğine Önem Verme	10
3. Barış	6
4. Bilimsellik	32
5. Çalışkanlık	35
6. Dayanışma	31
7. Duyarlılık	9
8. Dürüstlük	12
9. Estetik	33
10. Saygı	30
11. Sevgi	111
12. Sorumluluk	35
13. Vatanseverlik	13
14. Yardımseverlik	32
15. Arkadaşlık	32
16. Cesaret	9
17. Hediyeleşmek	13
18. Misafirperverlik	15
19. Sabır	7
20. Sağlık- Temizlik	7

Adalet ve eşitlik değeri:

Eşitlik ve adalet değeri, “Bahtsız Şehzade”, “Kapadokya’nın Sırları” ve “Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat” adlı hikâyeler dışında tüm hikâyelerde işlenmiştir. Özellikle “Gılgamış” adlı hikâyede eşitlik değeri belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde bir kadının evlenme teklifi ile kadın erkek eşitliği iletisi okuyucuya aktarılmıştır. Hikâyelerde, erkeklerin ağlayabileceği ve kadın ile erkeğin bir sosyal alanda birlikte dans edebileceği gibi örnekler verilerek eşitlik değerinin önemi çocuklara iletilmiştir.

Hikâyelerde kahramanlar, öncelikle kanunlara uyarak adaletin yerine getirilmesini savunmuş ve yasadışı yapılan faaliyetlerin kanunlara göre cezalandırılması gerektiğini dile getirmiştir.

Çocukların hayatın içinde adil davranabilmeyi öğrenebilmesi ve eşitlik kavramını özümseyebilmeleri için rol model almaları gerekmektedir. Turan’ın eserlerindeki iletisler, çocukların adaleti ve eşitliği öğrenebileceği niteliktedir. Aynı zamanda hikâyelerde yer alan kahramanlar, çocuklara bu değeri rol model yoluyla öğretebilecek düzeydedir, denilebilir.

Aile birliğine önem verme değeri:

Bu değer, yazarın beş hikâyesinde büyük bir incelikle işlenmiştir. Özellikle “Bahtsız Şehzade” adlı hikâyede, zengin bir padişahın her şeye sahip olduğu hâlde kendini eksik hissettiğini ve bu eksikliğin çocuk ile tamamlanacağını dile getirmesi iletisi ile aile birliğine önem verme değerinin en güzel örneği verilmiştir. Hikâyelerdeki kahramanlar; ailesi ile birlikte zaman geçiren, sıkıntılarını aile bireyleriyle gideren ve aileleriyle mutlu olan kahramanlardır. Bu kahramanlar vasıtasıyla, çocuk okuyucu sevgiyi, güveni, ailedeki birlik ve beraberliği, huzuru içselleştirerek kendi değerler sistemini kurabilecektir.

Barış değeri:

Eserlerde en az sıklıkla işlenen değer, barış değeridir. “Lila ile Eren” ve “Ulya Mardin’de” adlı hikâyelerde bu değer ele alınmıştır. Lila ile Eren adlı hikâyede Nobel adlı bölümde okuyucuya Nobel’in hayatı hakkındaki bilgilere ve Nobel ödüllerine değinilerek okuyucuya barış değeri aktarılmıştır. Hikâyede dünya barışı üzerine dikkat çekilerek çocuklarda barış düşüncesinin oluşturulması desteklenmiştir.

Ulya Mardin’de adlı hikâyede ise barış değeri, savaş ortamındaki huzursuzluklar ile aktarılmıştır. Barışın insanlara hoşgörü, sevgi ve güven getirdiği bu eser ile okuyucuya iletilir.

Bilimsellik değeri:

Turan’ın incelenen Türkçe Tema Hikâyeleri’nin tamamında bilimsellik değerine önem verilerek eserlerde işlenmiştir. Hikâyelerde kahramanlar; merak ettikleri durumları ve karşılaştıkları problemleri ansiklopedilerden, kitaplardan, internetten ve bilimsel diğer kaynaklardan araştırarak çözüme kavuşturmuştur. Kahramanların bilime verdiği değer, çocuk okuyucu bilime yöneltecek ve bilimsellik değerinin önemini kavratacaktır.

Çalışkanlık değeri:

Sevgi değerinden sonra en çok sıklıkta eserlerde işlenen çalışkanlık değerine, sekiz eserde rastlanmıştır. Eserlerde, macera peşinde koşan kahramanlar, derslerini ihmal etmeden çalışmaktadır. Ayrıca çalışkan olmayan kahramanlar da eserde ele alınmıştır. Bunlardan biri de Yıldırım’dır. “Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat” adlı eserdeki Yıldırım adlı çocuk, çok sevdiği dedesinin ona bıraktığı vasiyet ile çalışmaya başlamıştır. Bu devingen kahraman, çocuklara olumlu örnek teşkil edecektir. Eserlerde sadece ders çalışan çocuklar ile çalışkanlık değeri aktarılmamıştır. Toplum adına çalışan kimseler, hedefleri peşinde koşarak çalışan kimseler de eserlerde anlatılmıştır. Çalışkanlık değeri ve çalışma isteği Turan’ın eserlerindeki kahramanlar ve iletiler ile çocuklara öğretilir.

Dayanışma değeri:

İncelenen on eserin sekizinde bu değer yer almaktadır. Sadece “Kapadokya’nın Sırları” ve “Bahtsız Şehzade” adlı hikâyelerde bu değere rastlanmamıştır. Hayatta karşılaşılan her zorluğa karşı beraber çaba sarf etme duygusu sayesinde insanların mutluluğu ve huzuru elde etmesi eserlerde yer almaktadır. Özellikle Ulya Mardin’de adlı hikâyede farklı dilleri konuşan, farklı inançlara sahip insanların karşılaştıkları problemlere beraber çözüm buldukları iletiler ile dayanışma değeri öne çıkarılmıştır. Bu hikâyeler vasıtasıyla toplumu ayakta tutan dayanışma değeriyle birlik ve beraberliğin insanlara huzur ve güven vereceği çocuk okuyucuya iletilmiştir.

Duyarlılık değeri:

“Ekocan Gezegeni”, “Gılgamış” “Kar Tanelerinin Dansı” ve “Lila ile Eren” adlı hikâyelerde duyarlılık değerinin bulgularına erişilmiştir. Turan’ın hikâyelerinde,

duyarlılık değerine önem verilmiş ve hikâyelerindeki kahramanları çevresine karşı hassas düşünceli olmaya teşvik edilmiştir. Engelli bireylere, aç ve susuz bireylere, hastalara ve doğaya karşı duyarlı olmanın gerekliliği hikâyelerde vurgulanmıştır.

Dürüstlük değeri:

“Atatürk Pera Palas’ta”, “Bahtsız Şehzade”, “Gılgamış” ve “Lila ile Eren” adlı eserlerde dürüstlük değeri işlenmemiştir. Diğer altı hikâyede bu değere rastlanmıştır. Nasreddin Hoca adlı eserde, insanları kandıran bireylere özellikle Nasreddin Hoca’nın vermiş olduğu ders çocuklara yalan söylemenin doğurabileceği zararlar hakkında ipuçları vermektedir. Turan’ın eserlerinde yalan söylememek vurgulanmış, dürüstlük özendirilmiştir. Seçilen kahramanlar aile bireylerine, öğretmenlerine ve arkadaşlarına dürüst olan kahramanlardır. Bu eserler öğrencilere dürüstlük değerini öğretebilecek niteliğe sahiptir.

Estetik değeri:

Estetik değeri, Türkçe Tema Hikâyelerinin sekizinde belirgin şekilde ele alınmıştır. Bir yapıtın güzelliği, tabiat güzelliği, bir canlının güzelliği, bir kızın güzelliği ve sanatsal ürünlerin güzelliği hikâyelerde yer alan estetik değerlerdendir. Bu eserleri okuyan çocuklar, estetik zevklerini geliştirebilecektir.

Saygı değeri:

Saygı değerinin iletilerine incelenen tüm eserlerde ulaşılmıştır. Hikâyelerde bu değer, yaşça büyük olan birine duyulan saygı, başkalarına duyulan saygı, farklılıklara duyulan saygı ve dine duyulan saygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerdeki iletiler, çocukların saygı değerini öğrenmelerini sağlamakta ve gelişimlerini desteklemektedir.

Sevgi değeri:

İncelenen eserlerde en çok işlenme sıklığına sahip değerdir. Turan’ın eserlerinde yer alan sevgi değeri “bulgular ve yorum” kısmında, insan sevgisi, aile sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi ve okuma sevgisi alt başlıklarında ele alınmıştır. Yazar, insan sevgine büyük bir önem vermiştir. İnsanı insan olduğu için sevmek gerektiği iletileri eserlerde yer almaktadır. Özellikle bu iletiyi, Ulya Mardin’de adlı eserinde ön plana çıkarmıştır. Mardin’de insanların birbirini ötekileştirmeden gönülden severek kurdukları bağın onları huzur içinde tuttuğu örneği de çocuklar için istendik bir anlatımdır. Yalnız

Şahmeran efsanesi yoluyla anlattığı iletide sevdiği uğruna ölmek çocuklarda sevginin gücünü göstermenin yanında olumsuz duygulara da yol açabilmektedir.

Turan'ın hikâyelerinde aile sevgisi, mutlu aile tabloları çizilerek anlatılmıştır. Anne sevgisi, baba sevgisi, kardeş sevgisi ve babaanne- dede sevgisi eserlerde yer almaktadır. Eserlerde aileler, mutluluklarını paylaşan ve dertlerini beraber çözen ailelerdir.

Hayvan sevgisi ise eserlerde belirgin şekilde işlenmiştir. Hayvanları seven, onları besleyen kahramanlar yoluyla çocuklara hayvan sevgisi ve merhameti aktarılmıştır. Ayrıca yazar, eserlerinde doğa sevgisini Atatürk Pera Palas'ta adlı hikâyesinde, Atatürk'ün Yalova'daki çınar ağacına olan sevgisini de yaşanmış bir örnek ile açıklayarak çocukların doğa sevgisini kazanmasını desteklemiştir.

Turan, çocuklara okuma sevgisini kazandırmak için gerçek ile fantastiklik bağlamında kültürel değerlerimizi içeren hikâyeler yazmıştır. Kahramanları okumayı seven ve sonradan okumayı seven kahramanların içinden seçerek çocukları okumaya teşvik etmiştir.

Sorumluluk değeri:

“Bahtsız Şehzade” ile “Kapadokya'nın Sırları” adlı hikâyeler dışında eserlerde işlenen kahramanlar sorumluluklarının bilincinde ve işlerini hakkıyla yapan kimselerdir. Yazar, Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat adlı eserinde çocukların sorumluluk duygularını geliştirmek için bir “Çocuk Kayak Ülkesi” oluşturmuş ve girişine şu tabelayı asmıştır: “*YETİŞKİNLER ANCAK SORUMLULUĞUNUN BİLİNCİNDE SAYGIN BİR ÇOCUK EŞLİĞİNDE GÖREBİLİRLER*” (SKİH, s. 32). Bu tabela ile sorumluluk duygusu çocuklara verilmiştir.

Vatanseverlik değeri:

Yazarın incelenen beş hikâyesinde vatanseverlik değerinin iletileri yer almaktadır. Hikâyelerde vatanseverlik değeri; vatansever bir kahramanla anlatıldığı gibi yurt güzellikleriyle de anlatılmıştır. Vatanından ayrı düşen insanların vatanına duyduğu özlem de eserlerde yer almıştır. Eserler, vatanseverlik değerini kazandırabilecek niteliktedir.

Yardımseverlik değeri:

“Bahtsız Şehzade” ve “Nasreddin Hoca” adlı hikâyeler dışında, incelenen tüm eserlerde yardımsever kahramanlar ile yardımseverlik değeri okuyucuya aktarılmıştır. Karşılaşılan sorunlar, yardımlar ile çözüme kavuşturulmuştur.

Arkadaşlık değeri:

Sadece “Kar Tanelerinin Dansı” adlı hikâyede arkadaşlık değeri işlenmemiştir, onun dışında tüm hikâyelerde bu değer yer almaktadır. Yazarın hikâyelerinde kahramanlar, arkadaşlarının sıkıntılarını ve sevinçlerini paylaşan bireylerdir. Ayrıca yıllara meydan okuyan arkadaşlıklar da eserde ele alınarak arkadaşlığın kıymeti çocuk okuyucuya aktarılır.

Cesaret değeri:

Bu değer, “Ekocan Gezegeni”, “Gılgamış”, “Kar Tanelerinin Dansı” ve “Nasreddin Hoca” adlı hikâyelerde karşımıza çıkmaktadır. Hikâyelerdeki kahramanlar, kendine güvenen karşılaştıkları sıkıntılara rağmen cesur olan ve emellerinin peşinde koşan bireylerdir.

Hediyeleşmek değeri:

Bu değere ait bulgulara şu hikâyeler ile ulaşılmıştır: “Atatürk Pera Palas’ta”, “Bahtsız Şehzade”, “Lila ile Eren”, “Nasreddin Hoca” ve “Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat”. Hikâyelerde hediyeleşmenin, kahramanları kaynaştıran ve sevgileri çoğaltan bir yönü vardır. Eserlerde hediyeleşmek değeri, farklı şekillerde işlenerek çocuk okuyucuda olumlu duyguların gelişimini destekleyecek niteliktedir.

Misafirperverlik değeri:

Bu değer, “Atatürk Pera Palas’ta”, “Ekocan Gezegeni”, “Kapadokya’nın Sırları”, “Nasreddin Hoca”, “Samanyolu’ndaki Karagöz ile Hacivat” ile “Ulya Mardin’de” adlı hikâyelerde karşımıza çıkmaktadır. Eserlerde Anadolu’da yaygın olan “Tanrı misafiri” kültürü yaşatılmış ve hiç tanınmayan birine ikramda bulunmanın değeri aktarılmıştır.

Sabır değeri:

Bu değer, “Atatürk Pera Palas’ta”, “Ekocan Gezegeni”, “Lila ile Eren” ile “Nasreddin Hoca” adlı hikâyelerde okuyucuya iletilmiştir. Eserde kahramanlar, karşılaştıkları problemlere karşı sabırlı olmuş ve sonucu beklemiştir. Özellikle Lila ile

Eren adlı hikâyedeki Eren'in Tutku adlı papağanının gelişini bekleyişi sabır değerine en güzel örnektir. Eserleri okuyan çocuk sabırlı olmayı öğrenebilecektir.

Sağlık-temizlik değeri:

Bu değer ise sadece beş tane hikâyede işlenmiştir. Hikâyelerde kahramanlar, temizlikten zevk almakta ve temiz olmaya önem vermektedir. Temizlik, beraberinde sağlığı getirecektir.

Ayrıca Turan'ın eserlerinde pek çok değere rastlanmıştır. Bu değerler tasnifimize uymadığı ve az sıklıkta olduğu için “bulgular ve yorum” bölümünde yer almamıştır. Toplumla ait dini unsurlar, kültürel unsurlar ve millî unsurlar eserde mevcuttur. “Yaprak sarması”, “Hinkal yemeği”, “Zeybek oyunu”, “güvercin yememe adeti”, “Hıdırellez Dede”, “Hıdırellez'i bekleme”, “Keloğlan”, “Nasreddin Hoca”, “Şahmeran efsanesi” “atasözlerimiz” ve “bayrak sevgisi” gibi değerler eserlerde yer alan başka değerlerimizdendir.

Sonuç olarak, Turan'ın incelenen eserleri, MEB'in hedeflediği amaçlar ışığında ortaokul öğrencilerinin taşıması gereken, millî ve evrensel değerleri içeren, öğrencilerde istedik duygu ve davranışları ortaya çıkarabilecek nitelikte değerler içermektedir. Turan'ın Türkçe Tema Hikâyeleri, ergenlik döneminde bulunan ortaokul öğrencilerinin kişilik gelişimini olumlu yönde destekleyecek ve öğrencilerin kendi değerler sistemini kurmasını sağlayacaktır.

5.2. ÖNERİLER

Çalışmamızda ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Çocukların ilgi alanlarına uygun, duygu ve düşünce alanlarını zenginleştiren, dil ve üslup olarak gelişimlerini destekleyen Nuran Turan'ın eserleri yeni okumaya başlayan öğrenciler için çocuk eğitiminde kullanılabilir.
2. Değerler eğitimi çalışmalarında Nuran Turan'ın eserleri örnek alınarak gerektiğinde çalışmalarda yer verilebilir.
3. Çocuklara değerleri sevdirecek kazandırmak için Nuran Turan'ın eserleri Türkçe derslerinde bir materyal olarak yer alabilir ve ders kitaplarında bulunabilir.
4. Nuran Turan'ın bu çalışmada incelenmeyen eserleri ve diğer çocuk edebiyatı yazarlarının eserleri değerler eğitimi açısından incelenerek çocuk edebiyatı alanına kazandırılmalıdır.
5. Çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Nuran Turan'ın daha büyük kitlelerde tanınmasını sağlayacak çalışmalara literatürde yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

A) İncelemeye Esas Olan Kaynaklar

Turan, Nuran (2018). *Bahtsız Şehzade*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Atatürk Pera Palas'ta*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Ekocan Gezegeni*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Gilgamiş*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Kapadokya'nın Sırları*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Kar Tanelerinin Dansı*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Lila ile Eren*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Samanyolu'ndaki Karagöz ile Hacivat*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

Turan, Nuran (2018). *Ulya Mardin'de*. İstanbul: Martı Çocuk Yayınları.

B) Diğer Kaynaklar

Akbaş, O. (2008). Sosyal Bilgilerde Değer ve Öğretimi., *Özel öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde*, Ankara: Pegem A Yayınları, s. 335-360).

Aktepe V. ve Gündüz M. (2018). Değer eğitimi yaklaşımları (yöntemleri). *Öğretmenliğin Meslekî Değerleri ve Etik* (1. bs.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Alıcı, M. (2012). *İlköğretim Düzeyinde İki Dilde Yazılmış (Türkçe-Almanca) Çocuk Kitapları Üzerine Bir İçerik İncelemesi*, Ankara: Yüksek Lisans Tezi.

Almıaçık, Ü. ve İslamoğlu, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.

Alpay, M. (2014). *Nuran Turan 'Neden Sevgi?'*.

Alpay, M. (Kasım 1996). *Nasreddin Hoca ve Serdar*, İstanbul: Mavibulut Yayınları. (Arka kapak yazısı)

Aydın, M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak, *Eğitime Bakış Dergisi*, S 19, s.39.

Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Cemiloğlu, M. (2009). *İlköğretim Okullarında Türkçe öğretimi*. Bursa: Alfa Aktüel.

Ceran, D. (2018). Edebî Metinlerde Değer Öğretimi, *Öğretmenliğin Meslekî Değerleri ve Etik* (1. bs.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsanî Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlakî Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Doğanay, A. (2007). *Değerler Eğitimi*. C. Öztürk (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım*. (3. bs.). Ankara: Pegem-A Yayıncılık, s.255-286.

Doğanay, A. (2011). *Değer Eğitimi Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi.

Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ekşi, H. ve Okudan, A. Y. (2011). Eğitim Yöneticilerinin Bakış Açısı ile Değerler Eğitimi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(2), 178-190.

Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C 1, s.55-72.

Erkmen, N. (Ekim 1995). *Serdar'ın Yolculuğu*, İstanbul: Mavibulut Yayınları. (Arka kapak yazısı)

Eyüpoğlu, İ. Z. (1995). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Ankara: Sosyal Yayınlar.

Fichter Joseph, (1990). *Sosyoloji Nedir*, çev. Nilgün Çelebi, Konya: Selçuk Ü. Yayınları.

Fromm, E. (1985). *Sevme Sanatı*, Ankara: SAY.

Günyüz, M. (2009). *Nuran Turan'ın Uzaylı Ulya Topkapı Sarayında Adli Eserinde Ötekileştirme Sorununun Ele Alınış Biçimi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi: III. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilimi Kongresi.

Güven, A. (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*, Konya: Palet Yayınları.

Halman, Talât S. (1998). *Masal Ana*, Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi.

Huitt, W. (2004). *Values, Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University.

Kıncal, R. (2007). *Vatandaşlık bilgisi (2. bs.)*, Ankara: Nobel Yayınları.

Konar, E. (2009). *Nuran Turan'ın Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı Sarayı'nda Kitabında Kültürel Bellek Aktarımının İşleniş Biçimi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi: III. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyatbilimi Kongresi.

Kür, İ. (25 Ocak 1998). *Cumhuriyet Dergi*.

MEB (2010). *B.08.0.TTK.0.72.02.00 Sayılı İlk Ders Konulu Genelgesi*, Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2017). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar)*, Ankara: Millî Eğitim Yayınları.

MEB (2018). *Türkçe Dersi İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayınları.

Nuran Turan, 16 Ocak 2013 Tarihli Röportaj, <https://indigodergisi.com/2013/01/cocuklar-kitapokumayanezamanbaslasin/>, Erişim Tarihi, 22.09.2019.

Nuran Turan, 24 Temmuz 2013 Tarihli Röportaj, <https://cicicee.com/nuran-turan/>, Erişim Tarihi, 21.09.2019.

Önder, M. (2004). *Nur Ana Büyükkada'da Macera*, İstanbul: Erdem Yayınları. (Arka kapak yazısı).

Sarı, İ. (2016). *Adaleti aramak*, Antalya: Noktaekitap Yayınları.

Saruhan, E. (2014, 21 Aralık). *Hayatın Fırsatlarını Kaçırmayın*. <https://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/hayatinfirsatlarinikacirmayin2051290>, Erişim Tarihi, 16.10.2019.

Selçuk, Z. (2000). *Okul deneyimi ve uygulama*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Sever, S. (2007). *Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Sevgi, A. (2012). Yunus Emre'de İnsan Sevgisinin Evrensel Niteliği Üzerine, *Turkish Studies*, C 7/1, s. 99-103.

Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yolunda Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi.

Şenoğlu, İ. (1996). *Nasreddin Hoca Eğlence Köyü*, İstanbul: Mavibulut Yayınları. (Arka kapak yazısı)

Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). Değer Eğitimi Yöntemlerine Uygun Geliştirilen Çevre Eğitimi Etkinliğinin, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye İlişkin Tutumlarına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30, s.231-248.

Tezcan, M. (2003). Gizli Müfredat: Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram Çözümlemesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 53-59.

Turan, B. (1999). *Kim Korkar Gambliom' dan*, İstanbul: Mavibulut Yayınları. (Arka kapak yazısı)

Turan, N. (2008). *Çocuk Kitapları Yazmaktaki Amacım*, Uluslararası Çocuk Edebiyatı Kongresi, Azerbaycan: Qafqaz Üniversitesi.

Turan, N. (2009). *Bir Dağlarca Öyküsü*.

Turan, N. (Eylül, 1997). *Atatürk ve Serdar Pera Palas' ta*, İstanbul: Mavibulut Yayınları.

Ulusoy, A. (2004). *Gelişim ve Öğrenme* (3.bs.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Ural, A. (2009). *Nobel Kimdir? Nobel Ödülü Nedir?*, <http://www.uralakbulut.com.tr/wpcontent/uploads/2009/11/NOBELK%C4%B0MD%C4%B0RNOBEL%C3%96D%C3%9CL%C3%9CNED%C4%B01.doc30ARALI K.pdf>, Erişim Tarihi: 14.12.2019.

Yaman, E. (2016). *Değerler Eğitimi- Eğitimde Yeni Ufuklar*, (4. bs.), Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. bs.). Ankara: Tıpkı Basım.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S 14, s. 117-124.

EKLER

EK 1. NURAN TURAN İLE RÖPORTAJ

Yaşayan yazar Nuran Hanım ile sosyal medya aracılığı ile iletişime geçtim. Ayrıca Nuran Turan ile tarihin sıfır noktası Göbeklitepe’de ise yüz yüze görüşme fırsatı yakalayabildik. Yüz yüze görüşmeden evvel yazar Amerika’dayken mail ile röportaj yapmıştık. Röportaj aşağıdaki gibidir:

Öncelikle kendimi size tanıtayım. 24 yaşındayım. Konyalıyım. Şanlıurfa Viranşehir’de bir köy okulunda Türkçe öğretmenliği yapmaktayım. Köy şartlarına, yeni bir kültüre uyum sağlamamın belli zorlukları oldu diyebilirim ama çocukluk hayalim olan öğretmenliği yapabilme fırsatı bulduğum için zorluklar gözüme görünmez oldu. Çocukların gözündeki bir ışıltı her şeye değer diyebilirim. Aynı zamanda da Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Türkçe Eğitimi alanında, Doç. Dr. Şerife Akpınar danışmanlığında yüksek lisans yapıyorum.

Sizin eserlerinizi tez konusu araştırma sürecimde gördüğüm zaman heyecanlandım ve tezime eserlerinizin konu olmasını istedim. Danışmanımda eserlerinizin tez konusu olarak uygun olduğunu belirtince hemen kitaplarınızı sipariş edip okudum ve tez önerimi yazdım. Tezim enstitüden onaylandığı anda sizinle iletişime geçmek için heyecanlandım. İrtibata da sosyal medya aracılığıyla geçme fırsatı buldum. Gönül isterdi ki bu yıl yanınıza gelebileyim ama nasip olmadı. Tezimi yazıp yanınıza gelmeyi çok isterim. Siz de beni bu süreçte hiç kırmadınız, her daim iletişim hâlinde oldunuz, kitaplarınızı gönderdiniz ve çeşitli inceliklerinizle beni mutlu ettiniz, çok teşekkür ederim.

S.1. Nuran Hanım, öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?

C.1. Eğitimimi: Mersin Cumhuriyet İlk Okulu, Mersin Lisesi Orta Okulu, lise birinci ve ikinci sınıfları Kandilli Kız Lisesi, lise son sınıfı Mersin Lisesinde sonra İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsünde tamamladım. Ortaokuldan arkadaşım Barlas Turan’la evliyim. İnşaat Y. Mühendisi eşimle birlikte kurduğumuz müteahhitlik firmasında yöneticiyim. Üç oğlum ve dört torunum var. Küçükken benden beş yaş küçük kardeşime hikayeler anlatırdım.

Sonra arkadaşlarıma ve çocuklarıma anlatmaya başladım hikayelerimi. İlk torunum Serdar'a da anlatmaya başlayınca o sırada Amerika'da doktorasını yapan oğlum, artık hikayelerimin gün yüzüne çıkma zamanı geldiğine beni ikna etti. Böylece kitaplaşan öykülerim, şu anda yüze yakın kitapla çocuklarla buluşuyor.

S.2. Öğretmenliğin sizin için tanımı nedir?

C.2. Öğretmenlik, özverisi, empatisi, sevdası olanların seçmesi gereken kutsal bir meslek.

S.3. Sizce öğretmenlerin taşıması gereken vasıflar nelerdir? Günümüzde öğretmene verilen değeri nasıl değerlendiriyorsunuz?

C.3. Öğretmenlik mesleğini seçmek isteyenler, öncelikle kendilerini iyi tanımalılar. Çocukları sevmek, sabırlı olmak, yılmadan çalışmayı sevmek, kendini devamlı yenileme arzusu gibi meziyetleri yoksa asla öğretmenlik mesleğini seçmemelidirler.

Dileğim, en kısa zamanda öğretmenlere verilen değer, muasır medeniyete sahip ülkelerin öğretmenlere verdiği değere eşitlenmesi.

S.4. Değer demişken insanları ne kadar okulda bilgiyle donatırsak donatalım değerleri gönle koyamazsak, davranışa dönüştüremezsek toplumda yıkımlar oluyor. Sizce değerlerimizi yeni nesillere nasıl aktarabiliriz?

C.4. Doğal olarak çocuklar en yakınlarındaki sevdiklerini, rol model olarak seçerler. Annelerin, babaların, öğretmenlerin, hayranlık duydukları büyüklerin davranışlarını çocuklar giyinirler. Değerleri önemseyen büyüklerin davranışlarını çocuklar örnek alır.

S.5. Peki, sizce değerler eğitimle kazandırılabilir mi?

C.5. Değerlerin eğitimle kazandırılabilceğine inananlardanım. Eğitim derken, parmak havada nasihatler değil elbette. Günümüzde eğitimcilerin elinin altında öyle çok enstrüman var ki.

S.6. Değerlerimizi çocuklara eserlerle aktarabilir miyiz?

C.6. Enstrüman derken en başta eserleri kast ettim.

S.7. Eser demişken ilk kitabınızı nasıl, ne zaman yazdınız ve ilk kiminle paylaştınız?

C.7. Torunum Serdar'ın babası oğlumla paylaştım. 28 yıl olmuş.

S.8. Kitaplarınızı ne kadar sürede yazıyorsunuz?

C.8. Yazma sürem çok değişik oluyor. Üç yılda yazdığım da var üç günde yazdığım da var. Tabii kitabın boyutu da ona göre değişiyor.

S. 9. Eserlerinizi elinize ilk aldığınızda neler hissediyorsunuz?

C.9. Eserimin çocuklarla buluşmasını diliyorum. Bu konuda öyle çok endişeleniyorum ki anlatamam.

S.10. Yazdıklarınızın aile hayatınızda yansımaları nasıl olmuştur?

C.10. Bu sorunuz beni düşünmeye zorladı. Ailemde herkes öyle başarılı ve alçakgönüllü ki. Ben de öyle havalarda uçan bir kişilikte değilim. Yani olağan karşılandı.

S.11. Yazarlığınızda önemli iz bırakan olaylar var mıdır, varsa bizimle paylaşır mısınız?

C.11. Birkaç yıl önce Beykoz belediyesi tarafından Beykoz'un yazarı seçilmiştim. Kitaplarım Beykoz belediyesi tarafından Beykoz'un yüz kadar İlk Okuluna dağıtılmıştı. Konuşmaya gittiğim bir okulda bir öğrencinin, "Öykünüzde okudum. Rumeli Hisarı'ndan bakıldığında, karşısında Anadolu Hisarı sahiden gözüküyor mu?" sorusu beni çok üzdü. Gittiğim okul Anadolu Hisarı'ndaydı. Anne ve baba ya da öğretmenleri çocukları alıp bir şehir hatları vapuruna bindirip gezdireseler çocuk da çevresinden habersiz olmazdı.

S.12. Çocukluğunuzda etkilendiğiniz yazarlar kimlerdir ve ne tür kitaplar okurdunuz?

C.12. Okul kütüphanesindeki kitapları, ailemin aldığı ablalarımın, ağabeyimin kitaplarını, kısaca elime geçirdiğim her kitabı okurdum.

Klasik masallar, Jules Verne, Mark Twain, Charles Kingsley.

S.13. Sizin etkilediğiniz çocuk okurlarınızdan nasıl dönütler alıyorsunuz, size neler söylüyorlar?

C.13. Öykülerimi çok sevdiklerini, onlara değişik serüvenler yaşattığımı, eğlendiklerini, ilginç bulduklarını söylüyorlar.

S.14. Çocuğun dünyasına inebilmek, çocuğa göre yazabilmek araştırmacıların, yazarların en temel amaçlarından olmuştur. Eserlerinizi çocuklara göre nasıl yazıyorsunuz, sizce çocuğun dünyasına inebilmek zor mu?

C.14. Çocukların yaşantılarını yakından izlemek, serüvenlerini paylaşmak bana engin bir vizyon kazandırıyor.

S.15. Yazar olarak milli kültürümüzü yansıtan öykülere yer veriyorsunuz. Sizce öykü nedir ve iyi bir öykü ne gibi özellikler taşımalıdır?

C.15. Okurlarımı eğlendiriyor, başka öykülerimi de okuma arzusu duyurabiliyorsam yeterli.

S.16. Bugüne kadar hangi türlerde kaç tane eser kaleme aldınız?

C.16. Yalnızca çocuklara kitaplar. Yüz kadar, çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanmış kitabım var.

S.17. Geçmiş, gelecek, günümüz arasında yolculuk yaparken gerçekliği ve fantastikliği iç içe kullanıyorsunuz. İlham kaynaklarınız nelerdir?

C.17. Çokça seyahat ediyorum, okuyorum, araştırıyorum, çocuklarımla, torunlarımla paylaştıklarım hep öykülerimde.

S.18. Eserlerinizdeki karakterleri nasıl kurguluyorsunuz? Targon, Ulya gibi karakterlerle çocukların ilgisini çekiyorsunuz. Peki sizce öykü de karakter yaratmak önemli midir?

C.18. Karakterler zamanı gelince kendileri doğuyor. Elbette ki öykülerde karakterler çok önemli.

S.19. Mardin, Kapadokya, Göbeklitepe, İstanbul eserlerinizdeki mekânlarınızdan birkaçı. Öyküde mekân öyküyü nasıl etkiler? Mekân araç mıdır yoksa amaç mıdır? Ayrıca mekanları oluştururken nelere dikkat ediyorsunuz?

C.19. Öykülerde mekân, yerine göre önemli olur. Mekân, hem araç hem amaç oluyor benim öykülerimde. Mekanları oluşturmadan önce mutlaka oralara gidip geziyor, bilgi topluyorum.

S.20. Öykülerinizde çeşitli mekanlar ve karakterler var. Siz hangi karakter olmak isterdiniz ve hangi şehirde yaşamak isterdiniz?

C.20. Ulya'yı yakaladığımdan beri onun gözüyle bakıyorum hayata. İstanbul'da yaşamıma devam etmeyi dilerim.

S.21. "Türkçe Tema Hikâyeleri" adlı seri hikâyelerinizi ders kitapları için uygun buluyorum. Sizin bu seriyi yazmaktaki gayeniz nedir?

C.21. Benim öykülerimi diziler halinde, yardımcı kitaplar olarak öğrencilere sunmak yayıncılarımın fikri. Bu kadar çok okunup, çok satılacağını önceden kimse bilemezdi.

S.22. Ders kitaplarında öykülerinizin bulunmasını ister miydiniz? Ders kitabında bir eserin bulunması size ne ifade ediyor?

C.22. Bazı öykülerim ders kitaplarında yer alıyor. Beni tanıyan öğrenciler kitapları getirip göstermeseler haberim olmuyor. Kitaplar satışa sunulmadığından elde edemiyorum.

S.23. Eserlerinizdeki resimleri ünlü çizerlere çizdiriyorsunuz. Öykülerde resimler çocuğun hayal dünyasının gelişimine ne gibi katkılar sağlar?

C.23. Resimli kitaplar çocukların dünyasını zenginleştirir. Ayrıca görsel olarak da onların eğitilmesine yardımcı olur.

S.24. Eserlerinizden hangileri yabancı dile çevrildi? Çeviri konusunda neler düşünüyorsunuz?

C.24. Kapadokya'nın Sırları, Nur Ana, Nasreddin Hoca Eğlence Köyü, Uzaylı Çocuk Ulya Topkapı'da, Uzaylı Çocuk Ulya İstanbul Sırlarının Peşinde, Kır Öyküleri (10 kitap).

Türk Çocuk edebiyatını yabancı ülkelere taşımak açısından çevirinin önemi büyük.

S.25. Aldığınız ödüllerden bahseder misiniz?

C.25. Önceleri ödüllere önem veriyordum, artık kitabımın yayımlanması benim için en büyük ödül.

S.26. Hangi konularda öyküler kaleme almayı hedefliyorsunuz, sayenizde çocuklar hangi eserlere kavuşacaklar?

C.26. Son zamanlarda kendimi yeniden tanıma fırsatı buldum. Daha doğrusu beni yakından tanıyan, izleyenler beni zorladı. Hayatta her yönden başarıya ulaşan bir kişi olduğumun farkına vardırıldım. Yayıncılarımın da teşvikiyle, çocuklara yönelik kişilik gelişim kitapları yazıyorum. Son kitabım Hollanda'da yayınlanacak olup çocuk istismarı üzerine yazılan bir eserdir.

Sevgili Hediye,

Nasılslın, annen nasıl oldu?

Amerika'da torunlar, çocuk ve gezme derken röportaj ancak geliyor sana.

Amerika'dan sevgilerle

Nuran Turan

2. EK- FOTOĞRAFLAR

Nuran Turan ile tarihin sıfır noktası Göbeklitepe'deki görüşmemizden bize kalan anılar fotoğraflarda yer almaktadır. Nuran Turan, çalışmamız vesilesi ile zor şartlar altında eğitim gören köy çocuklarına umut ışığı oldu. Kitaplarımız bittiğinde bize yenilerini yolladı. Çocukların hayallerini, ufuklarını genişletti. Yazarın çocuklarla iletişiminden kesitler fotoğraflarla aktarılmıştır.

Nuran TURAN ve Hediye ÖZ

Göbeklitepe, 2019

Göbeklitepe'ye giderken Turan'ın çocuk okuyucularına duygularını yazması

Tarihin sıfır noktasından bir kare

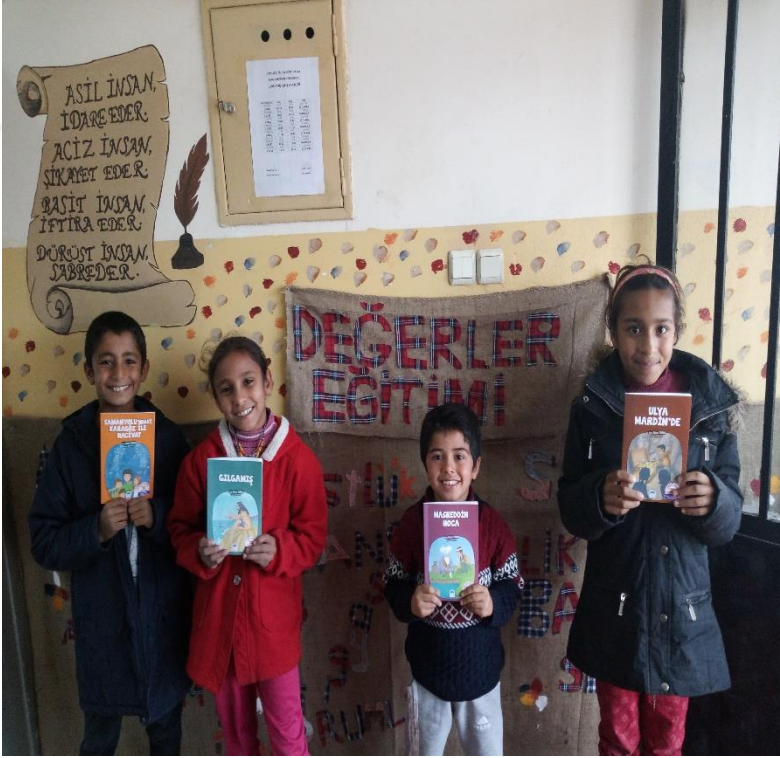
Nuran Turan ile Türkçe Tema Hikâyeleri ve imza faslı

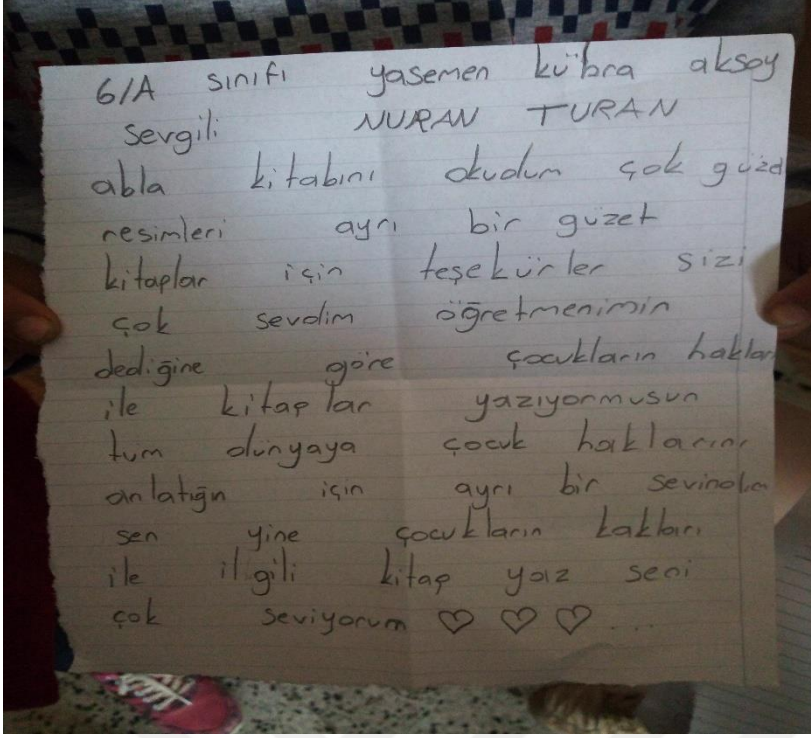
Turan'ın köy okulundaki öğrencilere Göbeklitepe ruhunu yaşatmak için gönderdiği armağan

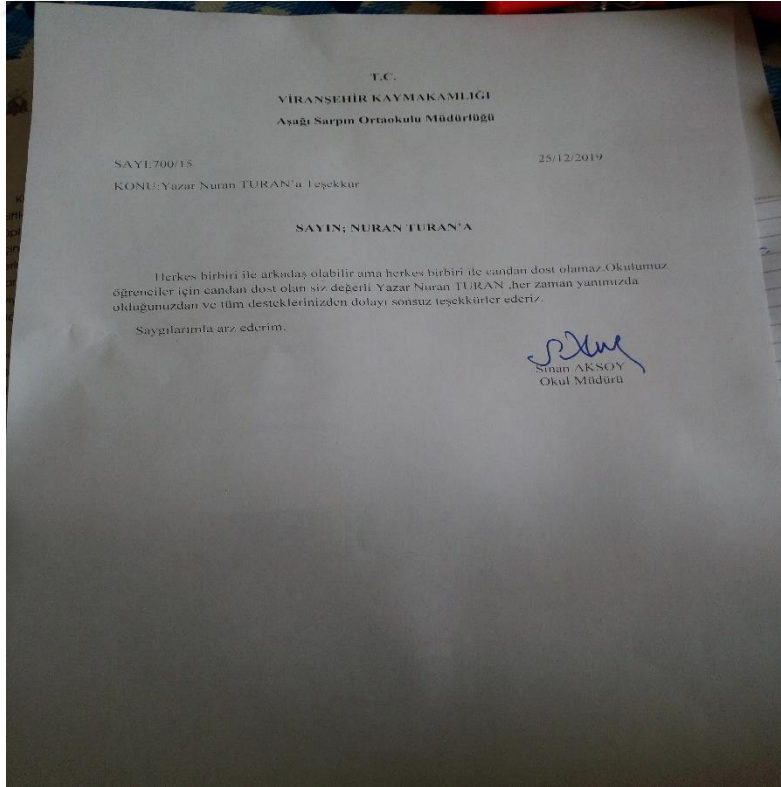
Göbeklitepe Hatırası ile Nuran Turan'ın çocuk okuyucularına gönderdiği kitapları

Çalışmamıza konu olan Türkçe Tema Hikâyeleri, çocuklar ve değerler eğitimi

Kitapların çocuklardaki yansımalarından sadece biri, yazara mektup çalışmamızdan bir anı.

Köy okulu için kitap dostu olan Nuran Turan'a Okul müdüründen teşekkür yazısı

3. EK- NURAN TURAN'IN ESERLERİNİN BASINDAKİ YANSIMALARI

yürüttüğü negatif enerji arındırma çalışmalarından son faydalanan isim de Emel Müftüoğlu oldu. Bu özel uygulama ve diğer tüm uygulamalar için detaylı bilgi www.rengarenkyasam.com adresinden edinilebilir.

Çocuklar için

Türk çocuk edebiyatı yazarları arasında önemli bir yeri olan Nuran Turan, yaratıcı ve eğlenceli anlatımı ile kitaplarında dün, bugün ve gelecek arasında sıkı bir bağ kuruyor. Yazar, yeni kitabı 'Göbekli Tepe Eteklerinde Uzaylı Targon Ve Tarih İzçileri'nde çocukları Uzaylı Targon ile birlikte dünya barışı ile ilgili fantastik bir yolculuğa çıkarıyor. Uzaylı Targon ile dünyalı bir grup çocuğun dünya barışı ile ilgili çabaları sonunda mucizevi bir buluşla noktalanıyor.

Hafta Sonu dergisi

33 uncu sayı

KİTAP SABAH

30 MAYIS 2014

NASREDDİN HOCA

Nasreddin Hoca ve Değerler serisinin iki yeni kitabı, çocukları bilgilendirirken neşelendirmek için...

Nasreddin Hoca Anaokulunda ve *Nasreddin Hoca Hayvanat Bahçesinde* adlı kitapların yazarı Nuran Turan. Renkli resimler ve tasarımlar ise Muammer Olcay'a ait.

FANTASTİK BİR MACERA

Yaratıcı ve eğlenceli anlatımı ile bugün ve gelecek arasında sıkı bir bağ kuran çocuk kitabı yazarı Nuran Turan, bu kez Uzaylı Targon ile kökeni 12 bin 500 yıl öncesine dayanan dünyanın en eski mabedi Göbekli Tepe'nin eteklerinde geçen etkileyici bir serüvenle çocukları buluşturuyor. Bu fantastik yolculuk sırasında dünyalı bir grup çocuk, dünya barışı ile ilgili çabaları sonunda mucizevi bir buluşa imza atıyor. Büyüklerin bile ilgisini çekecek türden bir kitap!

ELELE Dergisi Mayıs 2015

www.elele.com.tr

4. EK- NURAN TURAN'IN FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA İÇİN YAZDIĞI ANISI

Nuran Turan, Dağlarca ile geçirdiği anıyı paylaşarak Dağlarca'nın çocuk edebiyatındaki yeri ile ilgili yazıyı ölümünden sonra kaleme almıştır. Turan'ın çocuk edebiyatı ile yakından ilgilenmiş ve yazın dünyasına katkıda bulunmayı gaye edinmiştir. "Bir Dağlarca Öyküsü" adlı bu yazıyı da Turan, çalışmamız için göndermiştir. Yazı ve yazıdaki resimler aşağıdadır:

Yazan: NURAN TURAN

BİR DAĞLARCA ÖYKÜSÜ

İnanılır gibi değil, yıllar nasıl da geçi geçivermiş. Mersin yolculuğumuz sanki bir kaç ay öncesinde gerçekleşmiş gibi. Oysa neler neler yaşandı o günlerden beri. Dağlarca ile birlikte olmak çok keyifli bir serüvendi her zaman. Mersin yolculuğumuz da öyle oldu. Otel odasında ille beraber kalam, ayrı odalarda olmayalım deyince Ruhan ben ve Dağlarca bir süiti paylaştık.

İlk gittiğimiz akşam oteldeki yemek salonu bombostu. Talat Sait Halman, Ruhan Ertop, Sami Karaören, Dağlarca ve ben yemekte çok neşeliydik. Benim, "Ben içki içmem, çok konuşuyorum ve neşeliyim zaten; sonra içti de konuştu dersiniz," sözümün ne kadar gerçek olduğunu kanıtlamam masanın kahkahlarla donatıl-

masına vesile oldu.

Bu neşeli yemek sohbetini Talat Sait Halman ve Dağlarca okudukları şiirlerle daha anlamlı kıldı.

Ertesi gün hepimiz Dağlarca'yla tören heyecanını paylaştık. Gece otel odasında, hediye edilen biniş (cüppe) yi hadi siz de giyin diye-

Dağlarca'nın ısrarı ile giydiğim fahri doktora cüppesi o akşamın hoş anılarından biri olarak kaldı.

104

rek Dağlarca ısrarla bize de giydirip resim çekirdi.

Bu dev şairin içindeki muzip çocuk ruhu, hayata eğlenerek bakması beni büyütüyordu. Mersin yolculuğunu dile getirdiğim aşğıdaki yazımı kendisine okuduğumda, sanki kendisini çok yüceltmişim gibi algıladı. Yazıyı yayımlatmama izin vermedi. Ardından da yazıyı çok beğendiğini, benim üzülmemi istemediğini, ancak bu dünyadan ayrıldıktan sonra bu yazıyı yayımlatabileceğimi söyledi.

Mekânı cennet olsun, nur içinde atsin.

Fazıl Hüsni Dağlarcanın Fahri Doktora Serüveni

*Kocaman bir damladır gök
Dev saatteki dev değirmeye benzer
Gizi anlaşıyor biraz
Anlaşılmak sevmeye benzer*

*Konusur sanki
En eski tamıdır sallana sallana
Karanlıkların -
İri karanlıkların ormanı
Gizlerle sallana sallana
Anlaşılmak sevmeye benzer
Büyük fırtınalarla doludur ya gök*

Fazıl Hüsni Dağlarcanın Gök şirinde tanımını verdiği uçsuz bucaksız mavilikte Mersin'e doğru uçuyoruz. Mersin Üniversitesi Dağlarca'ya Fahri Doktora verme işini üstlenmiş. Ödüllere, ünvanlara uzak durmayı sevmesiyle ünlü olduğunu bilen sevenleri, onu bu onurlu davete katılmaya razı etmişler. Sabahın erken saatinde takım elbiseleriyle pek şık olan Dağlarca'ya yol arkadaşı Ruhan Ertop'un ettiği iltifata, "Anılarım üzerine giyiniyorum," yanıtını veriverdi. Şimdi de uçakta gördüğü, yaşadığı

BB KASIM 2009

*Şimşekler kasırgaları ölse bile
Otun
Dibindeki
Böcek -
Uyanmasın diye böcek
Uykuya benzer kocaman -
Gök anlaşılr burda
Seviye benzer*

105

Nuran Turan ve Fazıl Hüsni Dağlarca

Mersin Üniversitesi, 2001

her şeyi, her an şiirle algılamasının ürünlerini hemen dile getiriveriyor. Önce bir gece uçağına yer ayırtılmış.

Adana'ya incek uçaktan Mersin'e gidilmesi sabaha karşı olacak. Dağlarca'nın yorumu, "Kıyamete ziyarete gider gibi gitmenin ne gereği var?" Sonuçta bir öğle sonrası uçağına aktarılıyor yolculuk. Pencereden yeryüzü, gökyüzü rahat seçilebiliyor gün ışığında.

"İçindeyiz yemyeşil bir anın Kubbesi yansımış Mevlâna'nın"

Diye duygularını dile getiriveriyor. Konya'da Mevlâna ile iç içe geçen çocukluk günlerinin özlemi mi gizli bu dizelerde acaba?

Uçaktaki sohbet koyulaşiyor. Arap ülkelerine giden uçaklardaki, "Can yelekleri oturduğunuz koltuğun altındadır," yazısının Arapçasını söylüyorum. "Necat-ül hayat, taht-ül makat," biz gülerken o düşünüyor ve yanıtıyor. "Necat-ül hayat, fevk-ül semavat."

Konu yaşlıktan ölümden açılınca da,

"Feleğe pes diyemem / döysam da doymasam da / Yalnız bir kağıt da olsa / yeter masamda."

Bir anda uçağın penceresinden sergilenen olağanüstü güzellikte bir gün batımına takılıyor gözlerimiz. Koca şairin du-

ğından dökülen dizelerle gönlümüz şenleniyor: *...ay tiken qabır...*

"Bakıp da güzelleşin Batsına güneşin."

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına ölümsüz yapıtlar kazandıran Atatürk ve Cumhuriyet ülküsünün ödünsüz şairine 13 Kasım 2001'de Mersin Üniversitesi Onur Doktorası ünvanını verdi. Dağlarca yaptığı teşekkür konuşmasında şu görüşlere yer verdi:

"**Sayın Rektör, sayın dinleyiciler;** bu yılın "Şiir Bildirisi"nde söylemişim: Genel bir çeviri olan şiir, doğayı bizlere anlatırken, soyut eylemin somutunu bulmuştur, yaratmıştır. İki göz düşününüz: Buldukları başın içinde, soyutla somutu yasarlar. Karşlarına bakarken biri şiiri görür, yaratır. Öteki bilimi yasar. Bilim en eski şiirlerin günümüzü görmesidir.

Bilim kendine ışık veren şiirlerle beslenir. Ön alma, şiirlerin eylemi, art alma, bilimin eylemi. Bilimlerin hepsini birbirine çağırır kalan ortam, şiirin evrenseli bilinçaltıyla gömesidir. Şiir tadı vermeyen bilim yoktur. Şiir de bilim de insanın dünü, bugünü yarındır.

Toplum şiiri severken doğanın doğasal gücünü, yaradılışın durmadan işleyen saatini yeniler. Bu yaşama

ateşiyle suyla toprakla başlayan bu yaşama, onu bilimin ilk basamaklarına veriler sunmaya ulaştırır.

İnsanların giriştiği eylemlerden şu ikisi evreni değiştirir: bunlardan biri bulmak, öteki buluşmak.

Bilim buluşlar yoludur. Bilgilerimiz buluşlarında doğayla yüz yüze gelirler. Elektrik bir buluşmadır. Doğanın elektrik gücü ile bilim adamı buluşmuşlardır.

Şiir insanların ilk büyük eylemidir; buluşmaz bulur. Bir ozanın yazdığı o binde bir gelen şiiri ile bilginlere yol gösterir. Onun nice buluşmalarını sağlar. Şiirin bu gücü doğadan ayrılmazlığıyla oranlıdır. En büyük şairler şiirlerini doğanın bir parçası kılarlar. Doğanın geçişini de, bugünü de yarınını da, yaşadıkları çağa gösterirler. Bilim neyle buluşmuşsa evrendeki bir olayla karşılaşmıştır. Geçmişte olanın olanaklarına varmıştır.

Şiir doğanın ABC'sini okurken sarsılırsınız. Bu sarsılmayı doğanın bütün yaratıkları, bitkiler, hayvanlar, insanlar gün ışığıyla karşılarken gözlerindeki büyümelere bize yansıtırlar.

Evren kocaman bir yapıdır. Sayısız düzeni, kocaman bir saatin işlemesine benzer. Milyarlarca zembereği, çarkı eylem kılarken bu sürecin bambaşka bir maden olduğunu, bu madenin sayısız görüntülerle milyarlarca biçimi, milyarlarca dokuyu barındırdığını anlarız. Şair bu gör-

kemli varlığın ilk tanığıdır. Şairin özelliği gördüğü bölümden görmediği, duymadığı bölümleri bulmasıdır. Bilim şairin yaptığı görmek, duymak tanışını araya araya bir buluşmaya dönüştürmektedir. Bir buluşmayı sağlama getirir. Şair "su" derken, "güneş" derken, suyun güneşteki karşı ağırlığını, güneşin sudaki karşı ağırlığını bilime söylemiştir, muştulamıştır. Yarınki bulmaları, buluşmaları selamların.

Doğa bir insandır. Biz yaşamı ölçülü insanlar onu bulacağız. Onunla buluşacağız."

Mersin Üniversitesi

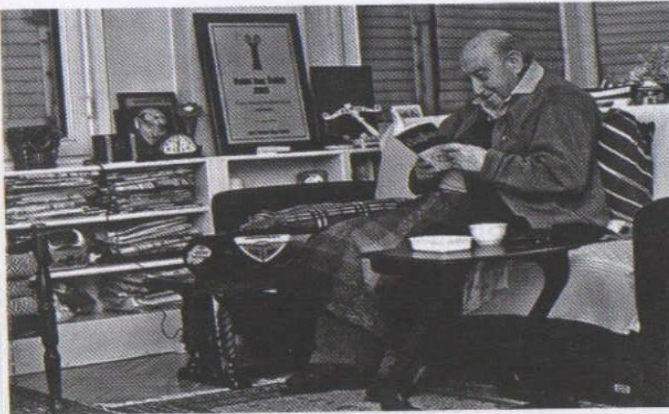
Rektörü Prof. Dr. Uğur Oral'ın *...gıydiği siyah çüppeye bakıp.*

"*Rektör beyaz çüppe giymiş, ben de beyaz istiyorum,*" diyerek bizi güldüren ölümsüz şiirlerin yazarı, gizli taşlamalarla, ince alaylarla donattığı kimi şiirlerine bir yenisini ekleyiverdi, hem de aruz vezniyle:

"*Mersinlere geldim*

neye başka adım ki Doktor dediler sayrı idim anladım ki"

Dağlarca için şiir yazmak soluk almak kadar doğal ve kolay. Ulu şairimizin soluğunun daha nice nice yıllar yeryüzünde siirmesinin yeryüzüleşmemizde büyük katkısının olacağı besbelli. Şiirleri durmaz çalan telefonların verdiği haberler doğrul-

tusunda bütün dillere çevrilmeye devam ediyor. Asla taklit edilemeyen kendine özgü bir yazım biçimiyle yazdığını bildiğimiz şairimizin basıl-

mış 25 çocuk kitabının yanısıra basıma hazır 5 çocuk kitabının da varlığını açıklamak çok sevindirici. Çocuk yazınındaki yapıtları şiir diliyle yazılmış, çocukların bilinçaltına güzel mesajlar iletmenin yanısıra, dili güzel kullanmaya, okumaya, çevresini, yaşadıkların gözlemlemeye özendiriyor çocukları. Hayata dokunarak yaşamasını kendine özgü biçimiyle çocuk bilincine yerleştiriveriyor.

Dağlarca'nın pek yakında dünya çocuk yazınında da hak ettiği yere geleceğini çocuk edebiyatından anlayanlar inanıyor. •

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hediye İNER
 Doğum Yeri ve Tarihi : KONYA/ 1996
 Medeni Durumu : Evli
 e-posta : hediyeoz2017@gmail.com

Eğitim Bilgileri

İlkokul : Cengiz Topel İlköğretim Okulu- 2001/2006- Karatay- KONYA
 Ortaokul : Cengiz Topel İlköğretim Okulu- 2006/2009- Karatay- KONYA
 Lise : Meram Anadolu Ticaret Meslek Lisesi- Bilgisayarlı Muhasebe Alanı-
 2009/ 2013- Meram- KONYA
 Lisans : Necmettin Erbakan Üniversitesi- Türkçe Öğretmenliği Bölümü-
 2013/2017- Meram- KONYA
 Yüksek Lisans : Necmettin Erbakan Eğitim Bilimleri Enstitüsü- Türkçe Eğitimi-
 2017/- Meram- KONYA

İş Deneyimi

---

1. Yapı Kredi Bankası A.Ş.- Stajyer Öğrenci- 2012/2013
2. Millî Eğitim Bakanlığı- Öğretmen- 2018/ hâlen devam ediyor.

İlgi Alanları

Çocuk edebiyatı eserlerini okumak ve takip etmek, film ve tiyatro seyretmek, Türkçe eğitimi alanında yapılan çalışmalarını okumak ve incelemek, edebî eserler okumak, doğa ile iç içe olmak.

Ödülleri

Lise Okul Birinciliği (2013)
 Lisans Bölüm Dördüncülüğü (2017)
 Takdirnameler, Üstün Başarı Belgeleri
 Leonardo Da Vinci Projesi Kapsamında Almanya'da Muhasebe Eğitimi (2011)
 Bilgisayar ve Muhasebe Sertifikaları
 A1 Seviyesinde Almanca Sertifikası (Almanya- Ausburg- 2011)
 Türk İşaret Dili Sertifikası- (MEB Onaylı)